

P-18-0-956

23 8°-1261

dora.
Iw. Iw. Iw.
1539. Zagrzany
Cork. taron.

asla, Lwa, Alexa

Wasiłewi

om, pie

alexandrow

owym He

Krolewce

r Butaw

ie krotko

czowie, I

przyci. A Pogoni

zynsey, Iawnuoiow

dnak niektore nie z

gierda Xiazat Wiel

guma. Tegoz Kley

dzie, z niektorym

H

44

PO-
Iwey zacno-

at Zmuydz

Wladyska

h wielce

dzieny.

rcy. Cie-

o w bitwie

Chotkiewi-

Litewskich.

Koronnych

znimi uma-

ni od Sta-

v. Dziei.

Domostwa.

Krakowie

blowie dla

anonikow

stey Iwey

akim, po-

xpedy-
cy-

EXPLANATIONES

crudo nunciam Bibliographum

Iuris Ecclesiastici

CANONICO-MORALES

In LIBRUM IV.

Decretalium

De Sponsalibus & Matri-
monijs, in lucem publi-
Bibliotheca cam datæ.

Authore

P. MATTHIA MILVNSKI Soci-
etatis IESV, SS. Theologiæ
Doctore.

VILNÆ.

Typis Academicis Societatis IE-
SV Anno Domini MDCCV.

8°-1261

IN STEMMA.

Illustrissimi ac Reverendissimi
DOMINI.

Stapedis attactū sibi Cesar duxit honori,
Cum Sy: vester equo PRÆSUL agebat iter.
CONSTANTINE Tui solā vult Stapedis ūbrā
Hoc Opus, ista cui conferet Vmbra Jubar.

Illustrissimo ac Reverendissimo
Domino Domino
CONSTANTINO CASIMIRO
BRZOSTOWSKI
Episcopo Vilnensi, SS. D.
N. CLEMENTIS Papæ
XI. Prælato Domestico,
& Pontificij Solij Assisten-
ti, Abbati Mogilnensi,
Domino, & Mæcenati amplissimo.

 Edisti in Te Legibus ani-
mam, Corpori Juris centrum,
& effecisti, ut omnes ad Te
Canones referantur. PRÆ-
SVL Illustrissime. Quis
enim radius non Solem respicit, quod æty-
pum non recidit in ideam? Optimarum au-
thores Legum Iustinianum nostris tempo-
ribus CONSTANTINUS, Gratianum
(2)

revocas CASIMIRVS, utq, neutro ege-
amus, ipse viva Legum Epitome, Iuris
Compendium, Canon Canonum, & norma
Iustitiæ provides ANTISTES Optimus.
Principem Siderum & honoris Solio, &
virtutis splendore exaquaasti; Vnicus ille V-
niuersorum directioni sufficit, Tu singulo-
rum formandæ probitati una es communis
regula, soliditate prompti consilij, præsagâ
futurorum prudentiâ, senioq, morum sena-
tiûs norma, iuncto Divini honoris zelo,
infractâ pro aris animi fortitudine fax
prodromæ heroicarum mentium, nullo te-
merati fuco candore pectoris optimorum
idea Civium: neq, tamen in istis omnia
ad imitationem proponis, quia multa sunt,
quæ vix assequitur admiratio. Ab Illu-
strissimis togâ & sago maximis Majori-
bus Tuis accepisti Te hominem, & illo-
rum immortalitati Nominis Numen in
Te restituis, quod non supersticiosi apothe-
osi fastus, verum acclinis cuiq, minimo su-
blimitate mentis, accuratâ rerum humana-
rum, divinarumq, scientiâ mortales exce-
dendis terminos virtutis merito Superis
admovisti. Quidquid fortunatum in na-
scen-

scendi sorte, amplum in gloria, admirandum
in Nomine, augustum in fama, heroicum in
virtute, inclytum in honore; totum id Tui,
imò publici fecisti juris, quod in Te omni-
bus ad imitationem communicas: amplissime
Majorum tuorum heres magnitudinis, post-
quam in augusto sanguine jus accepisti ad
purpuras, & omnem Prædecessorum gloriam
duxisti in naturam; quidquid demum de Tuo
accumulas, jam naturam transcendit, & in
universalem Orbi Canonem proposita sublimis
virtus sequaces sui posteros habere poterit,
Majores tamen nullos. Habes equidem Tu-
um PRÆSVLEI jure gladij justitiale in
manu ferrum, sed simul & amoris magnetem
in corde, illud à feriendis subditis retrahentem;
qui omnibus Tue consummatissimæ exēplo vir-
tutis, necessitatē quandā imponis probitatis. Ipse
demum gratiosissimus aspectus Tuus satis vitij
pœnalis est, qui in proventa super Tiaras &
purpuras bonitate & auctoritatem Justitiæ,
& sceleri posuisti supplicium, ut ad exactissi-
mum Tue sanctitatis Canonem omnis se
facile virtus examinet, corrigatq̃, si quid à re-
cti regula deviarit. Meas itaq̃ exiles SS. Ca-
nonum in Quartum Librum Decretalium
Expla-

*Explanationes meritò Tuae adsterno Celsitudi-
ni, & in PRÆSVLEIS manibus depo-
no jus exigui obsequij, quod tamen jam e-
xiguum non censebitur, si dignum Tua ad-
missione feceris. Promovebit tenuitatē operis
præfixa Majestas, & cōmunibus populorū, imò
Regum amoribus versatum BRZOSTO-
VIANVM Nomen. Iam enim à famu-
lantis Sylvestro Constantini temporibus
dignus evasit PRÆSVLEVS
Stapes; quem ipsi aliquando Principes loco
Sceptri teneant. Admitte ergo Illustrissime
ac Reverendissime PRÆSVL, vel eo
ipso Iuris Canonici Sacras Explanationes, quia
Tibi consecratas. admitte Authoris animum
in paternum pectus, qui primam mihi in hac
pagina perpetui in Te obsequij mei legens
ponc.*

**Illustrissimæ ac Reverendissimæ
Celsitudini Tux.**

Servus obligatissimus
MATHIAS MILUNSKI
S. IESU.

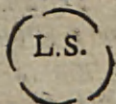
FACULTAS

R. P. PROVINCIALIS LITVANIÆ.

CUm Librum, cui titulus, *Explanationes Iuris Ecclesiastici Canon c - Morales in Librum IV. Decretalium de Sponsalibus & Matrimonio* à Patre Matthia Miłunski Nostræ Societatis Sacerdote aliquot ejusdem Societatis Theologi & SS. Canonum Professores recognoverint, & in lucem edi posse censuerint, potestate mihi facta ab Admodum Reverendo Patre Nostro MICHAELE ANGELO TAMBURINO, prædictæ Societatis Vicario Generali, facultatem concedo, ut Typis mandetur, si eis ad quos pertinet, ita videbitur. In cujus rei fidem has Literas manu mea subscriptas, Sigilloq; Officij mei munitas dedi.

Croſis. 12. Decembr. 1704.

TOBIAS ARENT S. J.

APPROBATIO.

Imprimatur.

CONSTANTINUS
Episcopus.

Proloquium ad Lectorem.

OBeunti mihi ante complures annos in Academia Vilnensi Procancellarij munus, Explanationes Iuris Canonici in IV. Librum Decretalium, Majorum jussu, ad prælegendum accesserunt; quas ubi compendiosa methodo Canonico-Morali in gratiam Auditorum meorum ad calcem anni Scholastici deduxeram, postea nonnulli easdem privati calamitatis beneficio suis usibus accommodaverant, utq; publicam lucem aspicerent, optaverant. Votis illorum cum alias, ob variorum molem negotiorum, impedimentorumq; longam seriem non licuit, tandem anno præsentis obsecundavi. Fateor à citandis copiose textibus Legum, & Interpretibus me studiosè abstinuisse: tum quia summaria brevitate plura insimul complecti satagebam, tum quia Doctorum communiores Opiniones magisq; tutas sectabar, quæ agmine longo auctoritatum probationumq; non egent. Tu Lector benevole, si tibi per otium licet, Volumina utriusq; Iuris axiomatibus textuumq; prolixâ serie adornata vide; si mole laborum negotiorumq; obrueris, meo compendio fruere, & Vale.

LIBRI IV.
DECRETALIVM
TITULUS I.

De Sponsalibus & Matrimonijs.

QVandoquidem Liber IV. Decretalium per priores tres titulos agit promiscuè de Sponsalibus & Matrimonio; videlicet sub tituli primi Capitulo primo, quòd Matrimonium non invalidatur, si consuetudo Patriæ non servetur. Sub secundo, quomodo jurata dissolvantur sponsalia? Sub tertio, de puella ducta in uxorem minore septennio &c. Ideo recentiores Canonistæ more Scholasticorum Theologorum atq; Moraliū, prius agunt de natura, ac essentia Sponsalium; secundo de obligatione; tertio de dissolutione eorum: pariter agunt de Matrimonio. Quos claritatis & ordinis melioris gratiâ imitari licet.

DISSERTATIO I.
De natura Sponsalium.

A

ARTI-

ARTICULUS I.

Affertur definitio Sponsalium, & eorum essentia per exempla quatuor declaratur.

§ I. *Proponitur & explicatur definitio Sponsalium.*

SPonsalia propriè & rigorosè accepta in hunc modum ab Authoribus solent determinari. Sponsalia sunt promissio futuri Matrimonij mutua, libera atq; deliberata, signo sensibili expressa, a personis jure habilibus facta. Dicitur imò. *promissio mutua, seu repromissio*; quia utriusq; Sponsi requiritur cōfessus absolutus ad valorem Sponsalium Cap. *Præterea*, quod 2. est sub hoc titulo. Vbi Innocentius Papa III. ait: *Hi qui de Matrimonio cōtrahendo, pure & sine omni conditione fidē dederunt, commonendi sunt, ut præstitam fidē observent.* Dicitur 2dò. *Futuri Matrimonij, seu futurarum nuptiarum*; quia per hoc differunt pura sponsalia à Matrimonio rato, quod in sponsalibus sit promissio futuri Matrimonij Cap. *Præterea*, ubi suprà. In Matrimonio autem rato, non sit de futuro promissio, sed per verba de præsentī acceptio in Confortem. vg. Ego Titius te Cajam ex nunc accipio in uxorem meam. Ego Cajo te Titium accipio in maritum meum, Cap. *Ex parte*

parte; quod est 9. sub h. t. Vbi Alexander Papa III. mandat, ut post verba de præsenti Matrimonio ab utroq; conjuge pronuntiata, Andreas maritus, qui alteram deinde duxerat, redeat ad priorem, tanquam ad uxorem suam. *Dicitur 3tio. libera & deliberata,* quia libertas perfecta in utroq; Sponso requiritur. Cap. *Cum locum,* quod est 14. sub h. t. Vbi Pontifex asserit, *Locum non esse cōsensui, ubi metus aut coactio intercedit.* *Dicitur 4to. Signo sensibili expressa,* quia cōsensus internus non potest manifestari & acceptari, nisi per signa externa sensibilia v.g. per verba, nutus & gestus verbis æquivalentes Cap. *Cum apud,* quod est 23. sub h. t. Vbi mutus & surdus à Matrimonio ineundo, non arcetur, cum, quod verbis non potest, signis valeat declarare. *Dicitur 5to. à personis jure habilibus;* quia inhabiles invalidè contrahunt: siue sint inhabiles jure naturali; veluti perpetuò furiosi & amentes Cap. *Dilectus* 24. sub h. t. Item impotentes, frigidi, maleficiati, de quibus infra Tit: XV. Cap. *Accepisti.* Cap. *Quod sedem,* Cap. *Ex literis* Sive jure Ecclesiastico, veluti consanguinei & affines in gradibus prohibitis ad nubendum, de quibus infra.

Universaliter declaratur illos solos posse licitè cōtrahere sponsalia, quibus licet cōtrahere Matrimonium absq; dispensatione in impedimenti, aut hinc & nunc, si sunt puberes, aut

2.

saltem adveniente ætate legitima ad nubendum. E contra, quibus non licet cōtrahere Matrimonium, five per legem naturalem, five per Ecclesiasticam, illis non licet facere spōsalia, quia de rebus illicitis aut impossibilibus de jure, vel facto pactiones & promissiones sunt illicitæ & vanæ. Cap. *Pactiones* Tit: *De Pactis*.

§ II. *Declaratur eadem definitio Sponsalium per quatuor exempla seu casus huc spectantes.*

3. *Casus I.* Cajus solutus Bertæ solutæ dixit: *Ego tibi promitto Matrimonium*: illaq; reposuit Cajo. *DEVS te benedicat, placet mihi tuus affectus.*

Queritur. An per istas, & ipsis similes responsiones Berta complevit contractum Sponsalium?

Respondetur negativè; Ratio est, quia deest mutua promissio in definitione Sponsalium apposita. Potest enim esse complacentia in alicujus dictis, & promissione sibi facta, absq; mutua repromissione. Neq; illa verba, *placet mihi tuus affectus*, plus exprimunt quam solam complacentiam in benevolo erga se affectu alieno.

4. *Casus II.* Cajus Bertæ dixit: *Promitto tibi Matrimonium*, & illa subjunxit: *accepto tuam promissionem.*

Queri.

Queritur An Bertaper tale responsum cōplevit Sponsalia?

Respondent affirmativè Paludanus, Vasquez, Basiliius Pötius apud Gobat de Spōsali-
libus casu 1. n. 79. Ratio illorum est, quia
opinatur non posse dari sinceram acceptatio-
nem alienæ promissionis absq; mutua pro-
missione Matrimonij. E contrà respondent
negativè, Sanchez, Palaus, Perez, & alij,
quos sequitur Gobat loco proximè citato.
Rationem contrariam adstruunt, quòd acce-
ptatio promissi Matrimonij, non includat ejus-
dem repromissionem. Potest enim per verbū
accepto, significari *non contemno, non rejicio,*
multum placeet mihi tua promissio. Item acce-
pto conditionate, si Parētes, aut Tutores cō-
senserint, &c. Proinde in dubio ad intenti-
onem fœminæ acceptantis recurrendum erit,
ut illa sincerè aperiat suam mentem, an ab-
solute efficaciter atq; deliberatè acceptaverit,
nec ne?

C. sus III Cajus edoctus, quòd acceptatio
futuri Matrimonij per verba Bertæ suprā ex-
pressa sit dubia: quærit, quid ipse agere de-
beat; an retractare sua promissa, an persiste-
re? *Respondetur* 1. *Qui serio promisit,*
serio adimplere tenetur. juxta R. J. 15.
Quod semel placuit, amplius displicere non
potest Can: Horrendus Caus: 32. q. 5. *Re-*
spondetur 2. Tenetur Cajus tempore con-
gruo expectare & requirere absolutam & ma-

5.

nifestam declarationem Bertæ, quæ si responderit, se fecisse mutuam promissionem Matrimonij per verba suprâ dicta, tenetur illam ducere; nisi fortassis aliqua ratio nova supervenerit, ob quam dissolvi solent sponsalia. E contrâ, si Berta declarabit se per verba prædicta nō repromisisse mutuò, liber erit Cajus ad contrahendum cum alia sponsalia; quia cum Berta non fuerunt completa. *Respondetur* 3. Cajum non teneri ad expectandam declarationem longo tempore. v.g. aliquot annis, sed juxta locorum consuetudinem, post aliquantum temporis solet mitti internuntius ad Parentes, aut Tutores Sponsæ, & ad ipsam Sponsam pro obtinendo categorico responso, quo vel minus urbanè dissimulato, vel jocosè eluso, vel apertè denegato, licebit Sponso à suis promissis resilire. Nam istiusmodi tractatio interauntij censetur indicata Sponsæ denegatio. S. Congreg. Tridentini apud P. Mendo V. *Sponsalia*. declaravit sponso teneri post sponsalia inita Matrimonium contrahere, quam primùm licitè poterunt respectu ætatis, & commodè ratione aliarum circumstantiarum; nè periculum sit, quòd ante illud contractum copulerentur. Ex qua declaratione sequitur etiam Parentes Sponsæ teneri declarare internuntio, an acceptent & repromittant illius Matrimonium; ne sit periculum alicujus damni sponso ex diuturna responsi dilatione.

Casus IV. Cajus coram Patre, seu Tutore Bertæ seriò dixit: *promitto tue filiae*, seu sub tua tutela constitutæ Bertæ Matrimonium. Viciissim Pater seu Tutor statim reposuit: *ego quoq; promitto tibi Bertam in Matrimonium elocandam*. Interea antequam Pater, vel Tutor Bertæ suam promissionem denuntiaret, Cajus retractavit & retractationem patri seu tutori intimavit.

Quæritur An id licitè fecit Cajus?

Respondet Palaus affirmativè; Sanchez disp. 7. n. 22. negativè; Gobat, & Andreas Mendonça utrumq; censent probabile. Pro prima sententia ratio est, quia acceptatio & promissio Matrimonij, est actio integrè personalis; ergo per acceptationem patris seu tutoris loco sponsæ non fuit contractus completus sponsalium, neq; fuit in Cajo exorta aliqua obligatio ex contractu nondum completo. Ergo licitè retractavit suum consensum. Pro parte contraria ratio est, ex titulo stipulationis; quia pactum est validum, quando persona legitima pro absente stipulatur; nempe illa persona, cujus interest pro absente stipulari. vg. Pater, Tutor, Curator. Cap. 1. *De pactis*. Alij distinctione utuntur, si Cajo post promissum, & nòdum Bertæ denūtiatum Matrimonium, exnunc occurrat ratio legitima revocandi sui promissi. vg. Si intelligat Bertam esse indolis asperæ, vel conversationis nimis liberæ, & suspectæ, &c. licitè &

& prudenter revocat: nam etiam post completa sponsalia, licitè idem ageret. Si autem nulla causa supervenerit, arguetur Cajus inconstantia, & infidelitatis in promissis. Cap. *Qualiter*. De pactis. *Nam studiosè agendum est, ut ea, quæ promittuntur opere compleantur.*

ARTICULUS II.

Casus, sex difficultatibus innodatus, naturam Sponsalium ulteriùs explicat.

7. **T**itius interveniente fictâ promissione Matrimonij Corneliam vitiavit; quam post patratum peccatum ducere recusat ob sequentes rationes. Primò, quia ficta promissio non obligat; utpote nulla. Secundò, quia Titius est nobilior, & opulentior quam Cornelia. Tertiò, quia peccato cum Cornelia commisso, votum castitatis emisit. Quartò, quia post istud peccatum, cum alia, simili fictione interveniente, peccavit. Quintò, quia votum Religionis intrādæ emisit. Sextò, quia Cornelia sibi est in 4. gradu consanguinea. Ad hujusmodi difficultates brevissimè hoc loco respondetur.

8. *Ad 1. respondet* D. Thomas, Lugo, Sanchez,

chez lib. de Sponsalibus. disp. 10. & alij, quos refert, & sequitur Gobat casu 5. hic n. 230 concl. 4. Qui virginem aut viduam fecta promissione Matrimonij seductam vitia- vit, tenetur illam ducere. Rationem assignat Sanchez; quia in omnibus contractibus, in quibus intervenit *Do, ut des; facio, ut facias;* ubi unus ex sua parte complevit, tenetur secundus quod promisit implere, licet fectè promiserit, vg. Qui fectè promisit Petro florenos centum, ut illius literas Romam ex Hispania deferat: postquam detulit Petrus Romam literas, tenetur illi solvere centum florenos, qui fectè promiserat. Similiter, qui mercenario pro labore diurno fectè promisit mercedem congruam, expleto illo labore diurno, tenetur dare, quod promiserat. Ergo similiter in casu præsentis tenetur Titius Corneliam ducere, quam fectâ promissione intercedente corruerat.

Limitatur 1mo. Responsio, nisi Cornelie constet ex certis signis, & circumstantijs promissionem Titij esse fectam. vg. Si Filius sit ille Comitis, ipsa Filia plebei agricolæ.

Limitatur 2do. Si falsò putavit esse virginem, & illa se Virginem esse assererat, antecedenter autem ab alio corrupta; tum non tenetur illam ducere, quia conditio deflorationis fuit falsa.

Limitatur 3tio. Si post peccatum cum Titio sub spe & promissione Matrimonij commissum

missum, iterum cum alio peccavit Cornelia.

9. *Ad 2dum punctum* respondet P. Andreas Mendo V. *Sponsalia* n. 7. etiā nobilior, & opulentior tenetur ducere à se sub spe Matrimonij promissi defloratam nobilem, minùs opulentam scēminam: quia alioquin daretur aditus ad plures promissiones non implendas. Semper enim aliqua inæqualitas pōssēt reperiri, vel certē excogitari.

Limitatur 1mō. Nisi advertat scēmina cōscia statūs sui notabiliter diversi, esse promissionem fictam, & ob alias causas. vg. ob pecuniam sibi liberaliter oblatam præsumatur in deflorationem consensisse.

Limitatur 2dō. Nisi ex tali Matrimonio prævideantur secutura gravia scandala, aut alia incommoda grandia.

10. *Ad 3tium punctum* respondet P. Andreas Mendo cum distinctione. *1mō.* Si potest aliā viā compensari damnum, non tenetur illam ducere, sed tenetur damnum compensare: si non potest compensari damnum, tenetur illā ducere. Ratio est, quia votum non est adimplendum, aut servandum, cum gravi injuriā alterius. E contra, si illud Matrimonium non potest iniri absq; gravi scandalo, aut alio gravi incommodo; tunc non tenetur illud contrahere, sed tenetur voto suo satisfacere. *2dō,* si autem Titius prius fecit votum castitatis perpetuæ, vel Religionis ante promissionē Matrimonij, & deflorationē sub spe ejusdem,

dem, atq; hoc votum emissum esse scivit Cornelia; tunc non tenetur illam ducere, voti prius consciam: quia sibi debet imputare illam deflorationem Cornelia conscia impedi-
menti, Matrimonium præpedientis. 3^{tie}. Si votum præcessit quidem, sed Cornelia inscia voti sub spe promissi Matrimonij permisit se deflorari, tenetur Titius illam ducere obten-
tâ dispensatione, vel compensare damnum juxta dicta superius. 4to. Casu quo Ti-
tius non obtentâ dispēsatione in voto suo casti-
tatis perpetuæ actu contrahat Matrimonium de
præsenti, non potest petere debitum, potest
autem, imò, tenetur reddere post illud tempus
elapsum, quo licuit illi post Matrimonium
ratum, & nondum consummatum, religionē
ingredi.

Ad 4. punctum respondet P. Gobat casu 5. II.
n. 237. Titius tenetur ducere primam, si
hæc fraudem non advertit fictæ promissionis;
si verò prima scivit fraudem; & tamen per-
misit liberè sui deflorationem: tenetur du-
cere secundam, si secunda non fuit conscia
fraudis, neq; adfunt alia incommoda gravia
suprà recentita. Si utraq; fuit conscia fictæ
promissionis, neutram tenetur ducere. Casu
quo autem duxerit primam, tenetur compē-
sare damna secundæ, si quæ emergunt culpā
deflorationis. Dixi culpā deflorationis, quia si
deflorata se ipsam diffamavit; sibi imputet in-
famiam. 2do. Si scivit defloratorem fictè a-
gere.

gere. 3to. Si ipsa quoq; postea cum alio peccavit. 4to Si sit Hæretica, & nolit converti, atq; ex ejus pertinacia in Hæresi, timeantur gravia incommoda spiritualia, aliavé mala. 5to. Si parentes illam nolint ipsi elocare in Matrimonium. 6to. Si alia incommoda emergant; quæ etiam absq; fictione inita spōsalia dissolvant.

12.

Ad 5um respondet P. Andreas Mendo V. *Sponsalia* n. 9. Si quis adstrictus voto ingrediendæ Religionis, corrumpit virginem consciam ejus voti, non tenetur eam ducere. Ea enim imputet sibi deflorationem. Si verò inscia erat; & ille possit aliâ viâ compensare damnum, non tenetur illam ducere, tenetur autem, si nulla aliâ viâ queat compēsare, quia votum non obligat, quando non potest impleri absq; injuria alterius, de quo infra copiosius, pag. 41. N. 6. & alibi.

13.

Ad 6um punctum respondet Cardinalis de Lugo, lib. 6. Respons. Moral: dub. 19. Teneri Titium ad petendam dispensationem in 4to gradu, si post fictam promissionem, vim intulit & defloravit, insciam impedimenti. Si verò conscia impedimenti dirimentis Matrimonium, consensit in deflorationem liberè, sibi imputare debet detrimentum.

Limitatur 1. Nisi gravia incommoda timeantur ex hujusmodi Matrimonio, tunc enim non tenetur ducere, sed damnum compensare deceptæ & per vim corruptæ.

Limi-

Limitatur 2. Si per vim cum fraude, vel sine vi, cum fraude corrupta, cogeretur manere inupta: tenetur illam deflorator ducere, & dispensationem petere, quæ pro quarto gradu, si jam præcessit copula solet impetrari.

ARTICULUS III.

Afferuntur variæ formulæ Sponsalium significativæ, & casus 10. recensentur.

§ 1. *Formula verborum Sponsalia denotantium afferuntur.*

V Erba certò significativa Sponsalium sunt hujusmodi. 1. Accipiam te, vel ducam te Berta in uxorem meam. 2. Accipio te in sponsam meam, & futuram conjugem. 3. Accipiam te seu ducam te in meam confortem. 4. Deinceps brevî, te ducam in uxorem. 5. Non cum alia, sed tecum brevî contraham Matrimonium. 6. Promitto me tuum fore maritum. 7. Obligo me, ut te ducâ brevî in uxorem. 8. Do tibi fidem, quòd te ducam in uxorem. 9. Sub fide mea polliceor tibi, quòd te ducam in uxorem. 10. Habeas me infidum, nisi te ducam in uxorem. 11. Accipiam te in individuam vitæ sociâ usq; ad

ad mortem. 12. Pro Indis hæc assertur spō-
lio; sepeliam te, ubi fueris mortua.

15. *Verba cum dubio Sponsalium significatiua sunt sequentia.* 1. Promitto me fore tuum Sponsum. 2. Te desponsabo mihi. 3. Tecū sponsalia contraham. 4. Volo contrahere tecum. 5. Placet mihi te ducere. 6. Mea eris Sponsa. 7. Volo te habere Sponsam meam. 8. Providebo tibi, ut sponsæ meæ. 9. Tractabo te pro sponsa. 10. Tu mihi sponsa sis.

16. *Verba significantia ipsum contractū Matrimoniale, seu Matrimonium ratum.* Hic apponi solent ab Authoribus. 1. Accipio te in meam consortem vitæ usq; ad mortem. 2. Accipio te in uxorem. 3. Exnunc te assumo in uxorem. 4. Exnunc & deinceps tractabo te, ut uxorem meam veram. 5. Abhinc usq; ad mortem tractabo te, ut consortem meam. 6. Ab hac hora semper tibi providebo, ut veræ uxori meæ. Prima formula est Sponsalium certò indicativa, quia includit promissionem Matrimonij futuri in sponso, & in sponsa similem repromissionem sive verbis, sive nutibus, qui æquivalearint repromissioni. Secunda formula vocatur dubia, quia potius exprimit promissionem futurorum sponsalium, aut meram complacentiam in futura sponsa. Tertia formula exprimit Matrimonij contractum de præsentī, & connotat similem consensum in fœmina, quòd accepit

ceptet virum in maritum suum ab hoc temporis articulo.

§ II. Per X. casus eadem formula verborum explicantur.

Casus I. Ioannes fictè promisit Catharinæ 17.
Matrimonium, & repromissionem obtinuit, sed res ultra non processit, nisi ad fictionis manifestationem.

Queritur 1. Ad quid teneatur Ioannes?

Respondet Non tenetur ducere Catharinā, cui fictè pollicitus est Matrimonium: quia ficta promissio se sola non inducit ullam obligationem. *Dixi, sed res ultra non processit:* si enim facta sunt aliqua damna Catharinæ, tenetur illa compensare, utpote causa illorū.

Queritur 2. Quomodo peccavit Ioannes?

Respondet P. Gobat cas: 1. concl. 1. n. 36 Peccasse solum venialiter, si repromissionem non extorsit, neq; postulavit: ratio est, quia commisit mendacium officiosum, nulli noxium. Si verò ipse fingens promissionem, extorsit veram repromissionem, peccavit mortaliter; quia in re gravi exegit obligationem cum deceptione sponsæ.

Casus II. Petrus verè quidem promisit 18.
Corneliæ Matrimonium, sed sine animo se obligandi suā promissione.

Queritur An in huiusmodi casu teneatur Petrus ducere Corneliam?

Respon.

Respondet P. Pirhing, hîc tit: 1. sect: 1. n. 4. negativè. Nam ubi deest voluntas se obligandi, ibi deest obligatio, quæ oritur ex sua propria voluntate. Addit tamen idem, quòd fictè promittens, vel absq; animo se obligandi, peccat mortaliter, quia committit mendacium perniciosum in re gravi contra justitiam, quæ exigit, ut in contractibus ab utrinq; confurgat obligatio.

19. *Casus* III. Eugenia, ut ad Matrimonium pertraheret Titium sermone prius injecto de futuro Matrimonio, deinde à non repromittente permisit se vitiari. Post factum urget Titium, ut ipsam ducat, & minatur se juraturam coram officio, quòd sibi Matrimonium promiserit; tandem coram Loci Ordinario non jussa jurat, ita fuisse rem transactam. E contra Titius paratus est juramento comprobare, quòd non promiserit, fatetur autem copulam.

Queritur Quid agendum?

Respondet P. Andreas Mendo in sua Epitome, V. *Sponsalia*, non esse damnandum Titium; quia quando probatio est æqualis ab utraq; parte litigantium, potius reo deferendū est juramentum, quàm aëtori. Cap. *Juramentum*. De jurejurando. § *Sanè si aëtor*. Nam in casu æqualis probationis, judex debet esse promptior ad liberandum, quàm condemnandum reum. Alij censent ex circumstantijs, & indicijs talium personarum, rem esse indagandam.

dagandam. v. g. Si vir censetur esse probæ fidei, fæmina levioris; fæmina astuta & dolosa, vir simplex & veridicus. vel è contra.

Casus IV. Ioannes Corneliæ in tractatione de sponsalibus dicit: nullam aliam ducam nisi te: respondet Cornelia: ego quoq; nullum alium volo habere Sponsum nisi te. Petrus dicit Sophiæ: aliam non ducam sed te. Paulus Bertæ appromittit: præter te nullam aliam ducam in uxorem: responderunt Sponsæ per similes repromissiones. 20.

Queritur, quid sentiendum sit de his ternis Sponsalibus?

Respondet ad 1. Thomas Sanchez, disp: 19. n. 9. Non esse absoluta sponsalia, sed solam conditionatam promissionem sponsalium. Nam particula *nisi* & *si* faciunt sensum conditionatum: nempe, si ducam uxorem, nullam aliam nisi te volo ducere.

Ad 2dum respondet Pirhing: esse sponsalia quia particula *sed*, est segregativa ab alijs.

Ad 3tium respondet pariter, quia particula *præter*, est exceptiva; hunc sensum continens: te ducam, & aliam diversam à te non ducam.

Additur limitatio ad 1mum: si in animo Ioannis non fuit sensus conditionatus, sed particula *nisi*, significabat solam exclusionem aliarum fæminarum, in foro conscientiæ obligatur. Additur eadem limitatio ad sequentes casus. Si Petri & Pauli fuit affectus con-

ditionatus: quia non sermoni res atq; intentio, sed sermo rei, atq; intentioni subicitur. cap. Intelligentia, de verborum significatione.

21. Casus V. Pudentianus Verecundæ post sermones varios de Matrimonio futuro, tradit annulum sponsalitium, illa acceptat, & vicissim donat perelegans strophium: alia quoq; munuscula libenter acceptat; verbis tamen directè & clarè non repromittit Matrimonium.

Queritur. an in hujusmodi casu censeantur esse absoluta sponsalia?

Respondet P. Pirhing, hîc in fine § imi. sub tit: imo affirmative. Si ante hujusmodi donationes præcessit coram Parentibus, vel tutoribus tractatus de Matrimonio, & illi in præsentia Verecundæ consentiebant, & illam promittebant elocare Pudentiano. Nam illa munerum à Sponso acceptio est per signa externa voluntati Parentum aut tutorum absoluta consensio.

Respondetur 2. Si hæc sint inscijs Parentibus vel tutoribus censetur Verecunda consentire solum conditionatè: videlicet, si Parentes annuent, volo esse tua Sponsa, & in vim meæ propensionis hæc munuscula accepto. Unde in 2do eventu erunt solum conditionata sponsalia, & nondum completa.

† Casus VI. Venustus nimio amore captus Sophiæ Sponsæ, coram Parocho proprio, & amicis in aula Parentum Sophiæ hospitantibus,

bus, in hæc verba prorūpit. *Ego exnunc te accipio in meam uxorem.* Respondit Sophia. Ego promitto me fore tuam Sponsam.

Queritur, an hic sunt contracta sola sponsalia?

Respondetur affirmative. Quia deest consensus Sponsæ in Matrimonium de præsentī. Si respondisset similiter Sophia: ego quoq; exnunc volo esse tua uxor, tunc esset Matrimonium ratum, omīssis formalibus Sponsalibus, quæ non sunt necessariae ad valorem Matrimonij; ordinariè tamen requisita, ut via præcludatur varijs incommōdis, quæ ex præcoci & festinato Matrimonio solent oriri.

Casus VII. Formosus absq; præsentia Parochi coram uno teste offerendo Matrimonium Priscæ dixit: Ego te exnunc accipio in meam uxorem. Et ipsa adjecit. Ego quoq; accipio te exnunc in meum Maritum.

Queritur imò, an saltem valida sponsalia contraxerunt per invalidum, vi Concilij Tridentini, contractum Matrimoniale?

Respondet P. Thomas Sanchez l. 1. disp. 20. hic n. 2, de puberibus, negativè; de im-
puberibus, affirmativè. Ratio primæ partis ex verbis Trident: ses. 24. cap. 1. de Reformatione Matrimonij loquentis. Qui aliter, quàm præsentente Parocho &c. Matrimonium contrahere attentabunt, eos S. Synodus ad sic contrahendum inhabiles reddit, & huiusmodi contractus præsentī decreto irritos facit, & annullat.

nullat. Atqui ubi contractus est irritus, & nullus, ibi nulla confurgit obligatio, videlicet, neq; Matrimonij, neq; sponsalium, cap. quod latenter de R. 1. Ratio secundæ partis desumitur ex cap. Tuæ nobis, de desponsatione impuberum. Quod est 14. sub h. t. l. 4. Decretal. cap. Si infantes V. idem quoq; Cod. & cap. unico de sponsal. impub: in 6to.

Queritur 2. Quid agere debeant puberes post contractum illum invalidum?

24. *R.* spondeo possunt, si volunt iterum contrahere consveto modo, juxta praxim Ecclesiæ post Concil. Trident. usurpatam. Ratio est, quia in decreto Tridentini dicitur. Ad sic contrahendum inhabiles reddit. Ergo relinquit habiles ad aliter contrahendum legitime. Ita S. Congr: Cardinal: ad caput prædictum, ubi dicitur. Tamen manent habiles ad rursus contrahendum inter se, vel cum alijs, si servant Concilij formam.

25. CASUS VIII. Parentes Pudentianæ Sponso Ioanni illam petenti in præsentia ejusdē Pudentianæ, responderunt: assentimur tuis postulatis. Illa non reclamavit, & annulum à Ioanne nullo verbo dicto, ob metum reverentialem Parentum, accepit.

Queritur 1. An valida sunt huiusmodi sponsalia?

R. spondetur negativè. Ratio est. quia signa externa, absq; interno consensu non efficiunt verum contractum. Atqui in isto casu

fu sola signa externa intercesserunt, quæ à non consensu in verba Parentum, sed a metu reverentiali eorundem profecta sunt. cap. Perlatum. 1. De his, quæ metûs causa.

Queritur 2. Quid agere debeat Pudentiana?

Respondetur, debet suum dissenfum cuipiam prudenti personæ manifestare, & ut illa à Parentibus veniam obtineat, ut ad huiusmodi Matrimonium non adigatur. Vel si Parentes prudenter & laudabiliter ipsius nomine agunt; decet assentiri arbitrio Parentum. 26

CASUS IX. Ferdinandus Sponsus Petro appromisit se unam ex tribus suis Filiabus accepturum in Matrimonium, atq; audientibus ijsdem, Petrus acceptavit promissionem, & vicissim repromisit; deinde Ferdinandus unam illarum sub spe Matrimonij, consentientem, vitiavit.

Queritur, an tenetur illam ducere, quam vitiavit?

Respondet Henricus Zoefius. hîc tit. 1. n. 23. affirmative. Quia per illam copulam facta est electio unius præ alijs, quæ sub spe Matrimonij permisit se deflorari. Neq; potest jam aliam sororem ducere defloratæ, ob impedimentum affinitatis in imo gradu dirimens Matrimonium.

CASUS X. Post contracta sponsalia per verba de futuro Matrimonio, Petrus peccavit cum alterius Sponsa de futuro.

29. *Queritur* 1. An commisit adulterium, aut peccatum quodpiam maius simplici fornicatione?

Respondet P. Pirhing loco suprâ citato. Non commississe adulterium: quia non violavit alienum thorum; nam thorus Sponsis de futuro non est licitus: neq; specialem malitiam adjecit Petrus, quia in viro hæc circumstantia est levioris momenti, absq; gravi injuria Sponsæ.

Queritur 2. An Sponsa, quæ cum alieno Sponso peccavit, teneatur hanc circumstantiam violatorum sponsalium confiteri.

30. *Respondet* P. Sanchez hic disp. 20. affirmative; quia gravem injuriam fecit suo Sponso: ob contrariam rationem Sponsus non tenetur adjicere hanc circumstantiam in confessione.

TITULUS II.

De Desponsatione Impuberum.

DISSERTATIO II.

De obligatione Sponsalium.

AR-

ARTICULUS I.

Quomodo obligant Sponsalia ?

§ I. De obligatione Sponsalium ante septennium ætatis initorum.

CASVS Vnicus. Prudentius ante completum septennium ætatis suæ, doli capax & discretione præditus, cum Berta jam pubere contrahit sponsalia, deinde adeptus annos pubertatis, vult resiliire, & ex suo Confessario quærit: quid agere debeat salvâ conscientia. Vicissim Confessarius pro sufficienti informatione ex ipso sciscitatur. *1. mo.* An ille sincere, serio, cum animo se obligandi promisit Bertæ Matrimonium. *Respondet,* ita omnino. Quærit 2dò Confessarius, an Prudentius ante completam ætatem septennij habuerit usum perfectum rationis, & probe noverit, quidnâ promitteret. *Respondet 2dò.* Pariter affirmando. Quærit 3tò Confessarius, an Berta est constans in sua promissione, & fide promissionis. *Respondet 3tò,* illam urgere executionem promissi. Hac informatione acceptâ resolvit casum Confessarius, juxta Sanchez, l. 1. de sponsal. disp: 16. n. 34. & P. Andrea Mendo. V. sponsal. §. 8. Valida fuisse illa sponsalia ante completum perfectè septennium celebrata. Ratio est, quia de

2.

Pru.

Prudentij promissione verificatur, quòd fuerit libera & deliberata, mutuòq; acceptata à persona habili ad contrahendum, absq; dispensatione; ubi ætas pubertatis advenerit. Confirmatur ex cap: tua 1. de desponsatione impuberum: ubi dicitur, quòd Pater pro filio impubere sponsalia contrahat. *Cujus voluntas discerni non potest.* Ergo si filius potest discernere, quid promittat Bertæ ferio, & libere, non est necesse, ut pro illo Pater contrahat, sed ipse per se validè contrahit.

Opponit contra Prudentius se audivisse à quibusdam, posse resiliire à sponsalibus illum, qui non habuit deliberationem longè majorem illa, quæ sufficit ad peccatum mortale committendum. Se autem non habuisse majorem, sed solum illam prudentiam, & discretionem, quæ sufficit ad peccatum lethale.

Respondet Confessarius: communem esse, & probabiliorem sententiam, quæ hanc majoritatem ordinariè non requirit: quia valdè exacta deliberatio, & futurorum prævisio, etiam inter puberes non requiritur; imò nec habetur inter plebeios, & minùs sapientes; non ideo tamen resiliire possunt à sponsalibus: *nisi in particulari casu novæ circumstantiæ, justæ, & graves occurrant.* quæ ad resiliendum à contractu impellant Sponsum, vel Sponsam.

Interrogat ultimò Confessarius Prudentium, an ipsi jam puberi occurrat aliqua justa & gravis causa resiliendi? Cui reponit; nullam sibi hîc & nunc occurrere. Ita q;

Itaq; concludit Confessarius. Ne Prudentius nimiae suae prudentiae confidat, sed ubi agitur de fidelitate in promissis, de damno sponsae expectantis annos pubertatis sui spōsi, deq; obligatione sub mortali peccato ad implenda sponsalia absolute inita, ibi sequatur probabiliora & tutiora rationum momenta Prudentius.

§ II. De Promissione Matrimonij
solitaria adjecto juramento soli
DEO noto.

Casus unicus. Petrus post praemissam de matrimonio cum Berta eundo deliberationem, ita coram DEO decernit solitarius. Promitto corā te Domine DEUS me Bertam omnino accepturum in Uxorem. Deinde scribit Petrus Epistolam ad Parentes Bertae in haec verba. *Iuro vobis coram DEO*, quod filiam vestram Bertam serio & sincerē velim accipere meam sponsam & cōsortem vitae perpetuam; & insuper rogo à vobis ut mihi ipsam quantocyus elocare velit in matrimonium. Post haec; istiusmodi Epistolam dilacerat & comburit, atq; Bertam suam esse sponsam renuit. 3.

Queritur an Petrus in hoc casu obligetur dūcere Bertam? 4.

Respondet Sanchez hic disp: 3. quoad simplicem promissionem nondum ab altera parte

te acceptatam, quia ipsi incognitam, & ante acceptationem revocatam negativè, Nam in contractibus adest tacita conditio. *Si alter acceptaverit.* Proinde non adimpleta conditione, sed rationaliter impedita, non oritur ulla obligatio. Porro ob libertatem eligendi statûs melioris & maturiorem deliberationem de statu irrevocabili- ter ineundo, prudenter revocantur internæ volitiones, nulli mortalium manifestatæ. Ad juramentum appositum per illa verba vel similia *Iuro vobis coram DEO. Respondet* P. Andr. Mendo V. Sacramentum, num: 6. etiam negativè, dicens: juramentum quo quis promittit alteri aliquid ante acceptationem alterius non obligat in conscientia, sicuti nec nuda promissio, quia secum affert imbibitam conditionem, *si alter acceptaverit.* Ergo etiam eadem conditio inest juramento. Ratio est quia juramentum sortitur naturam & condiciones actûs super quo interponitur. C. Quemadmodû 25. de iurej- rando.

§ III. De Obligatione Sponsalium ex occasione Voti.

Casus Unicus. Sulpitius se aliquoties lapsus videns in fornicationem, dolendo de peccato, votum emisit accipiendi Bertam in uxorem.

6. *Queritur* an obligatur ad nuptias contrahendas accedente hujusmodi voto. *Re-*

Respondetur 1. Si id fecit Sulpitius præfere-
 rendo & præeligendo matrimonium cæliba-
 tui absq; motivo melioris boni, esse invali-
 dum votum: quia votum debet esse de me-
 liori bono, juxta Comm. DD. Sed Cæliba-
 tus juxta Trident. & SS. PP. est melior
 matrimonio, Ergo.

Respondetur 2. Si Sulpitius experitur fe-
 nimis fragilē, in statu cælibatūs, ipsi melius
 est juxta Apostolum 1. ad Corinth. 7. Nu-
 bere quā uri: proinde tenet votum,
 quod tali personæ jam nimis habitua-
 tæ in peccato luxuriæ, est melius quā op-
 positum. Nam est melius remedium ad fu-
 gā peccati mortalis, quā carentiā hujusmo-
 di remedij conjuncta cum proximo pericu-
 lo ulterius peccandi lethaliter. Unde tali vo-
 to emissō, ut ducat suam concubinam, tene-
 tur satisfacere.

Respondetur 3. Qui votum fecit, causa
 pietatis v. g. ducendi Bertam Virginē pau-
 perem, ut illam periculo prostitutionis libe-
 ret, atq; propter D E U M hanc illi obtu-
 lit misericordiam, tenetur voto ad illam du-
 cendam in honorem DEI factō.

Respondetur 4. Obligatur, si votum fecit
 causa justitiæ, ut illam ducat, quam sub spe
 matrimonij defloravit, ne sic defloratæ fiat
 gravis injuria. Nam quod cadit sub Legem
 justitiæ, & sub præceptum DEI; & jus na-
 turale, etiam sub votum cadere potest. DD.
 CC.

CC. Nam non repugnat obligationem obligationi addi. Institut: de Legat: §. ex contrario 14. Cadit quoq; sub votum promissio matrimonij Judithæ, si voveat illam ducere ideò, ut ipsam ejusq; domesticos ab infidelitate convertat. Item ut pax fiat inter familias discordantes, & offensæ Divinæ hoc pacto præpediantur.

10. *Respondetur s.* Si tamen Berta aut Juditha non acceptat Sulpitij promissionem, vel post acceptionem resilit ipso invito, vel condonat petenti relaxationem; desinit obligari voto Sulpitius, respectivè ad hanc personam emissam, & in ipsius utilitatē præstito. Ratio 1mæ partis, quia sponsalia includunt acceptionem & repromissionem sponsæ juxta dicta superius differt: 1. art: 1. § 1. Nam contractus, qui non est, nō obligat: Cap. ad dissolvendum. de Despons: Impuber: Atqui sublata conditione, sub qua debuit fieri contractus, tollitur contractus L. si ita stipulatus 97. ff. de V. O. Ratio 2dæ partis Cap. Omnis de R. J. infra videlicet: Omnis res per quascunq; causas nascitur, per easdem dissolvitur. & L. nihil 35. ff. de R. J. § ult. Instit: quib: mod: toll: oblig. Obligationes quæ consensu contrahuntur, contraria voluntate dissolvuntur. Pro tertio puncto responsi eadem est ratio.

- II. *Opponi potest 1.* Votum est præstitum in honorem DEI, Ergo licet homo condonet, adhuc DEO obligatur Sulpitius. *Re.*

Respondetur 1. juxta Reg. Jur. in 6to. Ad impossibile nemo obligatur; atqui quando sponsa non acceptat, aut acceptatam deinde rejicit promissionem, impossibile est eam adimpleri. Ergo.

Respondetur 2. Quando altera pars resilit à contractu, illi imputari debet dissolutio contractus, & culpa, si quæ inde sequatur. Juxta Reg. Jur. 41. in 6to. Imputari non debet ei, per quem non stat; si non facit, quod per eum fuerat faciendum.

Respondetur 3. Votū à Sulpitio est emissum in honorem DEI, eo pacto, ut tota promissio cedat in utilitatem sponsæ peccantis, aut pauperis, ne DEUM illa offendat, implicita conditione: *si sponsa favore illo uti voluerit.* Proinde D. DEUS acceptat tale votum in honorem suum præstitum cum respectu ad utilitatem sponsæ, & liberam ejus acceptationem, cui liberum est favorem acceptare vel resignare eidem. Propterea DEUS non acceptante vel condonante sponsa promissionem voto roboratam, ipse quoq; remittit DD. De Voto & Voti redemptione. Ubi Zocsius n. 23. in fine sapienter adnotat. Illa vota in gratiam sponsæ peccatricis aut pauperis Virginis intuitu pietatis & misericordiæ atq; offensæ Divinæ impediendæ emissæ, non esse absoluta, sed conditionata implicitè; v. g. si sum ducturus Uxorē, non aliam quam hanc peccatricem, vel hanc pau-
pe-

perem perichitantem ducere volo, & coram DEO voveo. Ratio, est quia votum debet esse de meliori bono, aut absolute, aut saltem in talibus circumstantijs, & non debet esse impedimentum immutabile melioris boni v.g. status Religiosi.

Opponi potest 2. Contra responsum sub n. 7. datū. Sulpitius votum emisit contrahendi matrimonium proptet melius bonum suum, quia ipsi melius est nubere quam uri, juxta Apostolum. Ergo illud adimplere tenetur.

13. *Respondet Zoësius l. c.* Neq; hoc votum ita esse validum ut excludat vel impediat, ingressum Religionis, si per illam sperat Sulpitius se evitaturum cum Divino auxilio periculum incontinentiæ. ita Suarez, Azor, Navar. l. c. quia nunquam per votum excluditur ratio melioris boni absolute, sed solum conditionate, v.g. si in hoc statu sæculari imperfecto mansero, voveo uxorem me ducturum ad evitanda pericula incontinentiæ.

ARTICULUS II.

Quos & quando obligant Sponsalia?

§ I. Quos obligant Sponsalia.

14. *C*asus Unicus, aliquot difficultatibus innodatus. Pater Petrucij nondum comple-

pletum septennium agentis, promisit ejus nomine matrimoniū Patri Catharinæ jam nubilis; quā acceptādo promissionē nomine filiae adjecit pœnam amittendorum bonorum Petrucij, si resilierit à sponsalibus annos pubertatis adeptus Petrucius. Catharina in scio Patre suo inivit clam sponsalia cum Alberico eademq; juramento firmavit. Post hæc Albericus vult ingredi Religionem, Petrucius vult resilire à sponsalibus per Patrem initis. Pater Catharinæ vult involare in bona Petrucij.

Queritur 1. An consensus Parentum requiratur ad valorem sponsalium in adultis seu Puberibus.

Respondeo 1. Jure naturæ non requiri. 15.
Ita communiter DD. CC. Ratio est quia non requiritur jure naturæ ad valorem matrimonij rati. Ergo neq; ad valorem sponsalium. Nam cui licet finis, licent & media ad eundem unice ordinata. Atqui sponsalia sunt medium unice ordinatum ad contrahendum matrimonium Ergo &c. Porro Concilium Tridentinum Sess. 24. de Reformat: Matrim: cap: 1. universaliter damnat omnes illos, qui sive jure naturali sive positivo falso asserunt matrimonia à filiis absq; consensu Parentum inita esse invalida. Ratio est; quia in electione status perpetui v.g. Religionis aut Matrimonialis, quilibet debet esse sui juris, & independens ab alterius arbitrio.
Re-

16. *Respondeo* 2. Neq; jure Ecclesiastico requiri: patet ex Concilio loco proximè citato. *Respondeo* 3. Neq; jure Civili omnino requiri. Nam L. filius 25. ff. de ritu Nupt: Filius emancipatus legitimè contrahit matrimonium absq; assensu parentum. Ergo & sponsalia, arg. Plus in se semper continet minus R. J. 35. in 6to. Nempe in eodem genere, cui licet plus, licet & minus. Seu cui licet possessio finis, licet & via ordinariè requisita ad eundem finem. Cap: cui licet 53. de R. J. in 6to.
17. *Oppones.* Institut: de Nuptijs in princip: dicitur: Civilis & naturalis ratio suadet in nuptijs filiorum habendum esse consensum parentū in quorum sunt potestate. Ergo & jure naturæ, & jure Civili requiritur assensus parentum pro filijs nondum emancipatis. *Respondeo* Textum ipsum allegatum subministrare distinctionem. Nam non dicitur ratio civilis & naturalis *necessitat*, sed *suadet*, & hoc ipso indicat non esse de necessitate, sed de prudenti consilio.
- Queritur* 2. An puberes licitè ineūt sponsalia absq; consensu parentum.
18. *Respondeo* 1. Ordinariè illicitè; nā peccant contra varias virtutes ordinariè, si inscijs parentibus agant; Primò quando parentes sunt optimè dispositi ad congruas filijs nuptias promovendas, & ad melius impedimēta examinanda atq; removenda, tunc pietas exi-

exigit, ut ipsos ad odium & mœrorem suo clandestino modo non provocet. 2dò. Quando ex hujusmodi clandestina desponsatione sequeretur variæ dissensiones inter parentes sponsi & sponsæ, & malus successus nuptiarum.

Respondeo 2. Tunc licet, inscijs parentibus iniri sponsalia & matrimonium, quando moraliter est certum parentes fore contrarios (idem dicendum de Tutoribus) propter suam avaritiã & parcitatem iniquam filijs; propter injusta odia contra sponsam consentaneam, aut ejus parentes, vel propter cœcum & privatum amorem erga sponsam minus dignam, aliasve ob causas justas & graves. 19.

Quæritur 3. An obligant filios & filias sponsalia nomine illorum contracta? 20.

Respondeo 1. Filios puberes etiam sub potestate paterna existentes sponsalia ipsis non consentientibus per Parentes nomine illorum inita non obligant. Ratio est: quia Jus Canonicum pro solis impuberibus, quorum voluntas discerni non potest, id concedit parentibus. Cap. Tua 1. de Desponsat. Impuber.

Respondeo 2. Impuberes obligant sponsalia, ut illa ratificent, postquam ad perfectam ætatem pervenerint; si non adsunt rationes justæ & graves, ob quas recusare possunt hujusmodi contractum nomine suo initum. Ratio partis est, ex Cap: Tua 1. l. c. ubi additur: 21.

- tur : *Postquam filius pervenerit ad perfectam etatem, omnino debet hoc adimplere.* Ratio 2dæ partis est, jam supra posita sub n. 15. quia electio status perpetui vg. Religiosi, aut Matrimonialis debet esse plenè libera, atq; deliberata eligenti talem statum, absq; ulla coactione per arbitrium alienum ad hunc omnino statum necessitans. Ratio ulterior est: quia nullus status est positus homini sub necessitate inevitabili, ut per se patet. Atqui si omnino filius deberet implere voluntatem Patris quò ad sponsalia, necessitaretur omnino ad hunc statum amplectendum. Ergo. L. *Omnino debet* in fine Cap: Tua; accipitur in sensu accommodo vg. ex suppositione, quòd nihil ipsi in contrarium occurrat, nisi sola voluntas injustè contradicendi Parenti & cum alia cæco modo & cum periculo variorum temporalium & spiritualium detrimento- rum contrahendi matrimonium, debet juxta leges prudentiæ & obedientiæ erga parentem (in illis casibus in quibus melius parentes provident & ordinant bonum filiorum quam ipsi filij suum) adimplere paternam voluntatem.
22. *Queritur 4.* An Pater Catharinæ pœnam seu mulctam in contractu sponsalium appositam, exigere contra Petrucium non ratificantem sponsalia suo nomine inita possit?
- Respondetur* Contractum sponsalium cum adjecta pœna gravi seu mulcta, neq; jure civili, neq; jure Canonico esse validum, &

consequenter non obligare. Probatur ex Jure Civili L. mulier 5. in fin. C. de Sponsalibus. Ex Jure Ecclesiastico Cap. Gemma 29. sub tit. 1. de sponsal. & matrim. Rationem addit Summus Pontifex: *Cum Matrimonia libera esse debeant, ideo stipulatio poenae in sponsalibus appositae merito est reprobanda.* Ibidem mandatur, ut ab extorsione poenae praedictae per censuram Ecclesiasticam compellatur desistere.

Adnotat tamen P. Andreas Mendo, quod 34. poena aliqua levis possit opponi, ne absq; justa causa resiliat v.g. amissio arrhae seu muneris sponsalitij oblato sponsae: quod praesertim fieri potest, si quis advertatur esse inconstans ex sponsalitiij iam ante cum varijs initis, posteaq; non sine detrimento aliquo parentu hujusmodi sponsarum derelictis. Itaq; si ille jam de inconstantia notatus absq; justa causa etiam hic resilierit, tenebitur subire illud damnum oblato muneris sponsalitij.

Queritur 5. An Catharina ob ingressum 35. Religionis possit resilire a sponsalibus juratis, cum Alberico initis.

Respondet 1. Summus Pontifex Alexander III. in hunc sensum, qui juravit cum aliqua contrahere, si vult Religionem ingredi, debet primo contrahere, ut juramentum servetur, & ante copulam carnalem monasterium ingredi poterit. cap. Commissum de Sponsal. & matrim. Idē Cap. Ex Literis 1. tit. eod. jubet

per censuram Ecclesiasticam compellere eum, qui juravit cum aliqua contrahere, nisi subsit impedimentum. Lucius III. Papa Capit: Requisivit eodem aliter videtur respondisse. Videlicet: Quæ juravit cum aliquo contrahere, monenda potius est, quam cogenda. rationem addit Summus Pontifex, quia coactiones, difficiles solent exitus habere.

28. *Respondent* 2. Canonistæ, utrumq; caput: conciliando: Certum esse, quod post matrimonium ratum, & nondum consummatum liceat sponsæ invito sponso; vel sponso invita sponsa religionē ingredi. Cap: Ex publico, de Conversi: Conjugat. Ergo pariter licet post sponsalia etiam jurata; nam cui licet deferere finem, antea à se intentum; etiā licet media ad eundem finem ordinata unice. Sed sponsalia jurata ordinata fuerunt unice ad matrimonij finem obtinendū Ergo. Ratio 2. quia inutile est contrahere matrimonium animo illud statim deferendi; velut frustraneum est Sacramentum militare facere, animo statim castra relinquendi. Ratio 3. Pars altera hujus propositi nescia & sponsalium conscia decipitur per contractum matrimonialem; quæ nollet sumptus vanos profundere in Convivium Nuptiale variaq; requisita. Ratio 4. Per hujusmodi executionem contractus jurati, non satisfit intentioni juramentū acceptantis sponsæ aut sponsi illud emittentis. Nam juravit ille hanc sponsam

sam se in vitæ Consortem perpetuam & individuā usq; ad mortem accepturum. Quod non adimpletur per matrimoniū ratum, animo intrandi mox Religionem, celebratum. Matrimonij rati contractus includit promissionem non deserendi usq; ad mortem hujus personæ, quam ex nunc accipit in uxorem. Ergo non cohæret cum animo mox intrandi religionem. Istæ & his similes rationes ostendunt non esse omnino necessarium post sponsalia jurata contrahere matrimoniū animo statim ingrediendi Religionem.

Respondent nihilominus 3tîo conformiter 27. ad cap: Commissum. Contrahendū esse matrimonium post sponsalia jurata ante ingressum Religionis, si urget necessitas vg. si sponsa fuit sub spe matrimoniij cognita & prægnans effecta, ut per matrimonium ratum in facie Ecclesiæ celebratum proles fiat legitima & consulatur famæ sponsæ gravidæ. Nā censebitur post matrimonium consummatum dedisse marito facultatem intrandi Religionem & ipsa voluisse intrare monasterium foeminarum, sed eventu insperatæ prolis esse præpedita ad tempus consentaneum, ut hinc proli provideatur. *Additur in cap: Commissum.* conditio illa, *si tamen post desponsationem non intercessit copula carnalis*, quæ conditio antiquo jure Ecclesiastico meritò est apposita. Quia ante Concilium Tridentinum

sponsalia de futuro per subsequentem copulam, inter sponfos transibant in matrimoniū ratum simul & consummatum. cap: Veniens. 2. de sponsal: & matrim: & cap: Is qui, tit. cod.

28. *Respondent 4.* Post Conciliū Tridentinū sponsalia etiam jurata per subsequentem copulam, non transeunt in matrimonium ratum, sed in suo statu permanent. Unde si aliā viā potest compensari damnum sponsæ, vel si non emergit damnum aliquod eidem, ex subsecuta copula, potest sponsus non contrahendo matrimonio ingredi Religionem, vel si aliter legitimatōni prolis, & famæ sponsæ non potest obviari, celebretur matrimoniū; quo non consummato potest ingredi Religionem. Sponsa autem censetur post matrimonium ratum, fœtum acquisivisse, & nescia eventus futuri consensisse marito licentiam intrandi Religionem &c. ut supra n. 27. proximè. Quando autem sponsus teneatur a se corruptā ducere, dixi supra de defloratione sub spe matrimonij, dissert. 1. art. 2. n. 10. Directè ad casum propositum.

Respondeo 1. In gratiā Rudiorum Casistarum 1. Pater Petrucij potuit contrahere sponsalia nomine ejusdem etiam septem annos ætatis egressi, nondum tamen annos pubertatis adepti Cap: Tua 1. ubi supra.

29. *Respondeo 2.* Debuit tamen hujusmodi spō-

salia postea ipse sua libera voluntate Petrucius complere & rata absolute habere, postquam adeptus est annos pubertatis Cap: Unico, Si infantes. de Desponsat. Impub. in 6to.

Respondeo 3. Pater Catharinæ jam nubilis Virginis, potuit acceptare promissionem matrimonij, sed conditionatè, si illa sponte & omnino liberè cõsenserit, volueritq; expectare hunc sponsum, donec pubertatem annosq; nuptijs idoneos assequatur.

Respondeo 4. Absq; approbatione & acceptatione hujus conditionis per Catharinam, sponsalia non tenent, per Patrem ipsius inita nomine suo, Cap: Si infantes § Porro ex sponsalibus. in fine Institut. Jus Can. Non absimile tit: eod. Porro non acceptavit Catharina illam promissionem cum Petrucio in eundi Matrimonium, quia cum Alberico alia sponsalia liberè inivit & ea juramento firmavit.

Respondeo 5. Non solum sponsalia sed etiã matrimonium in scio Patre in facie tamen Ecclesiæ, non solum validè, sed etiã licitè inire potuit, si Pater iniquè omnino videbatur impediturus has nuptias ob suam avaritiam aliove injustos respectus. juxta R. J. 28. in 6to. *Locupletari non debet quis, cum alterius injuria vel jactura.* P. Andreas Mendo addit V. Parentes n. 4. attendere tamen Filius æqualitatem debet sponsæ; ne familia obscuretur, reliquasq; conditiones, ut justè

& prudenter nequeat offendi Parens.

32. *Respondeo* 6. Nō obstante juramento spōsalibus superaddito potest Catharina, sive ante, juxta suprà dicta, sive post matrimonium ratum ingredi Religionem etiam invito Alberico. Sed post consummatum matrimonium, neuter Conjugum potest altero invito: sed vel uterq; debet ingredi Religionē vel uxore intrante, Maritus Sacros Ordines suscipere, vel intrante marito uxor statum mutare ex saeculari in Claustralem, adjecto voto perpetuæ continentiae, vel si jam est ejus ætatis, ut sine suspitione incontinentiæ valeat in saeculo remanere, potest emisso voto perpetuæ continentiae in saeculo (Episcopo annuente) perseverare. Ita deducitur ex cap. Præterea. Cap. Quidam. cap: Ad Apostolicam. De Convers. Conjugat. Ubi additur generaliter de utroq; conjugē, Quòd altero ingressio Religionem, alter non solum debeat perpetuam continentiam vovere, sed etiam vitam seu statum vitæ mutare, nisi ejus ætatis sit, ut sine suspitione incontinentiæ valeat in saeculo remanere.

33. *Queritur ultimò.* Si Catharina prius emisit votum perpetuæ Castitatis aut Religionis ingrediendæ & postea cōtraxit sponsalia cum Alberico, an votum potius obligat, an sponsalia?

Respondetur Priorem contractum esse voti, adeoq; potiorē, nisi accedat nova circumstan-

stantia ut sine injuria gravi votum impleri non possit, tunc enim si nullo modo potest compensari damnum sponsæ, nisi per matrimonium, debet sponsus ex justitia illud damnum impedire & Catharinam ducere. Ratio est quia tunc votum non obligat, quando potest impleri absq; injuria gravi alterius.

§ II. Quando obligant Sponsalia?

Duplex est sensus quæstionis. Primus. *Quando incipiunt obligare Sponsalia?* Secundus. *Quando sunt adimplenda & executioni mandanda?* Utrumq; sensum casus sequentes explicabunt.

CASES I. Petrus, Zelosus Catholicus, Cæciliæ Virgini hæreticæ offert matrimonium hisce verbis: Promitto me fore tuum maritum si tu prius fueris Catholica. Respondet Cæcilia: accepto tuam promissionem, & volo esse prius Catholica, quam tua Conjunx.

Queritur 1. Quando incipiet Petrus obligari sua promissione? 34.

Respondeo. Cum implebitur conditio per Cæciliam, quæ fuit adjuncta contractui sponsalium. Ratio est, quia contractus sub conditione de futuro honesta & laudabili celebratus, illa conditione positâ transit in absolutum,

Queritur 2. Postquam Cæcilia Catholica est effecta, quo tempore Petrus debet contrahere matrimonium cum ipsa? 35.

Re-

Respondeo Teneri, quam primum commode potest; si non fuit præfixum tēpus certum & determinatum. Si autem fuit tempus præfixum, teneri in præfixo termino, nisi aliquid obftet de novo. Ita S. Congr. Card: ad Sess. 24. Cap. 1. de Reformat. Matrimon. Ex Concilio Ravennēsi fuisse decretum à S. Congreg: quod si quis peractis denuntiationibus, infra 4. menses non contraxerit, non posse contrahere, nisi iterum peractis denuntiationibus & arbitrio Ordinarij sunt Rei puniendi. Ita Gallemart.

CASUS II. Ferdinandus contraxit sponsalia cum consanguinea in 4. gradu addens conditionem *si Papa dispensaverit.*

36. *Queritur* an obligatur Ferdinandus petere dispensationem?

Respondet Andreas Mendo, V. Sponsalia num. 16. Esse sex decisiones Rotæ, quæ invaliditatem sponsalium hujusmodi decernunt. Nihilominus addit imò si tamen consanguineam in 4. gradu Ferdinandus post hujusmodi sponsalia per vim defloravit, teneatur petere dispensationem ad reparandam injuriam & gravem infamiam sponsæ illatam suppressendam. Addit 2dò idem Author: Etiam seclusa vi, secuta copula carnali post promissionem matrimonij & dispensationis impetrandæ: quando adest periculum prolis futuræ, quæ inde pateretur detrimentū, nisi obtineretur dispensatio, matrimonium.

trimoniumq; contraheretur, tenetur Ferdinandus post hujusmodi sponsalia & talem eventum quam primum potest, dispensationem obtinere & matrimoniū contrahere.

CASUS III. Berta Cajo promittenti sibi matrimonium mutuò repromisit adjecta conditione *si Pater consenserit*: retulit istud suum promissum Patri, qui prius libenter illud approbavit & factum laudavit, deinde suam promissionem seu approbationem retractavit.

Queritur. An fuit contracta obligatio sponsalium in tali casu. 38.

Respondet P. Andr. Mendo l. c. n. 17. Utrumq; esse probabile, & id sequendum, quod videtur minora adferre incōmoda.

Respondeo Cathegoricè Probabilius esse quòd posita illa approbatione Paterna, fuerit consecuta obligatio Sponsalium, quia Berta conditionem adimplevit *si Pater consenserit* & reprobationem seu retractationem approbationis Paternæ nullatenus prævidit. Itaq; si justa causa adest resiliendi à cōtractis sponsalibus, cessabit obligatio, nō ideo, quia Parens retractavit suam approbationem, sed quia supervenit justa causa resiliendi à contractu. Nam in contractu sponsalium illa etiam conditio imbibitur: *Nisi justa ratio supervenerit non exequendi contractum, sed resiliendi à contractu matrimonij futuri.*

CASUS IV. Pater Bertæ austerus & formi-

midandus Ferdinando petenti ipsam sibi matrimonio copulandam, mox repromisit, & sua autoritate ad promissionem juramento firmandam compulit eam. Tandem imminente tempore nuptiarum vult Berta resilire à contractu, asserens se invitam metuq; paterni imperij coactam juramento firmasse ejusdem promissionem.

39. *Queritur.* Quando etiam jurata sponsalia non obligant?

Respondetur breviter & particulariter ad casum propositum cum P. Andr. Mendo l. c. n. 8. Non obligare tunc, quando & promissio & juramentum promissioni adjectum cum gravi metu injuste incusso intercessit, neq; subsequuta est spontanea & perfecte libera promissionis ratificatio. Ratio 1. partis desumitur ex Cap. De illis, quod est V. hic de Sponsalibus. Nempe juramentum adjectum contractui sponsalium vel matrimonij sequitur naturam sui contractus. Videlicet si & contractus & juramentum ipsi superadditum est metu gravi extortum injuste, utruq; non obligat. *Dixi 1. injuste:* quia metus gravis juste incussus non obest; vg. Si Judex decernat aut mortis supplicium, pro peccato deflorationis aut electionem matrimonij: Potest reus vel mortem eligere vel matrimonium evitandæ mortis gratiâ juste decretæ. *Dixi 2. cum metu gravi.* Nam metus levis non irritat matrimonium & sponsa-

salia juxta cōmunem DD. ad cap. De Muliere quod est 6. h. t. Quia verò Pater Bertæ dicitur esse homo austerus & formidandus, videtur intercessisse timor gravis reverentialis in filia, qui æquiparatur in filio metui cadenti in constantem virum. *Dixi 3. Neq̃ subsequuta est spontanea & perfectè libera per Bertam promissionis ratificatio* seu in meliorem formam sponsalium transformatio. Nam si postea Berta sponso suo spontaneè & liberè munuscula sua vicissim mittebat, utiq̃; præsumitur suam promissionem & juramentum hoc pacto ratificasse: vel potius loco prioris invalidæ promissionis alterā de novo spontaneam ac liberam substituisse. Addo 40. item nisi fortè etiam munuscula mittere Bertam Pater cōegerit, ipsaq̃; eodem metu durante, hujusmodi xenia transmiserit sponso suo. Istā autem circumstantia sublata, Berta incipit obligari tunc, quando priori sponcioni suæ juratæ liberè ac benevolè addit alteram per acceptationem munusculorū à sponso & mutuam transmissionem de novo manifestatam per munuscula sua reciproca.

TITULUS III.

De Clandestina Desponsatione.

DISSERTATIO III.
De Dissolutione Sponsalium.
ARTICULUS I.

De Clandestina Desponsatione & per
mutuum consensum Sponsalium
dissolutione.

§ I. De Clandestina desponsatione.

CASVS Vnicus. Cajus annorum 15. cum
Berta annorum 13. clandestina inivit
sponsalia de futuro matrimonio; postea
verò in præsentia Parentum & hospitū absq;
præsentia proprij Parochi per verba de præs-
enti contraxit cum eadem matrimonium.

II. *Queritur* 1. An Ecclesia novo Jure Conci-
lij Tridentini prohibuit & invalidavit clan-
destina sponsalia?

Respondeo ad 1. punctum quæsitum, quoad
præsentiam proprij Parochi & testium, nega-
tivè. Ratio est ex illo axioma, quod non
est prohibitum, est licitum. Sed clandestina
sponsalia neq; jure naturæ, neq; jure vete-
ri Ecclesiastico, neq; novo Tridentini sunt
prohibita. Ergo absq; præsentia proprij Pa-
rochi sunt licita.

III. *Respondeo* 2. Cōtrahere sponsalia in scijs pa-
rētibus, absq; justa & gravi causa, est peccatū
mortale. Ita Sanchez, Menochius, Navar-
rus; Molina, Henriquez, Layman & alij
apud

apud P. Andr. Mendo V. Sponsalia n. 10.
Ratio est, quia ineuntes sponsalia clandestina inscijs parentibus, eisdem gravi mœrore afficiunt, quia putant se spemi à filijs cœco modo ad nuptias festinantibus; inde autem odia, rixæ, & perturbationes pullulant,

Respondeo 1. Si sponsalia clandestina cessura sunt in probum & detrimentum parentum, non solum sunt illicita ut probatum est, sed etiam invalida. Ita ijdē apud apud Eundem l. c. Ratio est: quia sponsalia conjuncta cum gravi damno tertij sunt invalida. Dixi in responsione *absq. justa causa*. quia hæc adveniēns non solum valida, sed etiam licita reddit sponsalia, inscijs parētibus, juxta dicta superius differt: 2. art: 2. § 1. n. 18.

Respondeo ad 2. quesiti partem. Concilium Tridentinum non invalidavit valorem sponsalium Clandestinatorum. Ratio est: quia lex nova correctoria veteris nō est extēdenda ad non expressa, L. Præcipimus. Cod. de Appellat: & juxta Reg. Jur. 15. Odia sunt restringenda, favores ampliandi.

Dices. Prohibito fine, prohibentur media illi correspondentia. Atqui clandestina sponsalia correspondent clandestino matrimonio, tanquam media fini suo, Ergo prohibentur.

Respondeo cum distinctione: prohibito fine universaliter & absolute prohibentur media illi tantum fini servientia & nulli alteri consentanea C. M. secus N. M. Distincta simili-

liter minore N. C. quia post sponsalia clandestina potest sequi in facie Ecclesiæ, juxta formam Tridentini, matrimonium ratum validum.

5. *Quæritur 2.* An Matrimonium clandestinum jure novo invalidum saltem æquivalet sponsalibus, eorumq; obligationem inducat?

Respondeo negativè. Ratio est, quia ex contractu irrito & nullo, nulla oritur obligatio. Sed contractum matrimonij clandestini Tridentinum decernit esse irritum & nullum, Ergo ex ipso nulla oritur obligatio juxta Reg. Jur. 5. in fine: *Illicite factum obligationem non inducit.* Addunt nonnulli Casum, si quis contracto matrimonio clandestino Virginem defloraret, teneretur illam ducere, non vi contractus, qui nullus est, sed vi deflorationis sub specie matrimonij initi.

§ II. De Sponsalium Dissolutione per mutuum consensum Sponsorum.

Casus Vnicus. Godefridus Beatrici Pauperi Virgini matrimonium promisit, & in honorem DEI juramento confirmavit promissum. Beatrix acceptavit promissionem & juramentum execratorium adjecit, dicens; DEUS me subitanea morte puniat, si tibi nō nupsero. Elapsis aliquot diebus petit Godefridus, ut ipsum Beatrix a sponsalibus liberet.

Quæ

Quæritur 1. An sponsalia mutuo consensu possunt dissolvi?

Respondetur communiter juxta Reg. 1. Jur. Canon: in 5to Decretal: affirmative. Quia omnis res per quascunq; causas nascitur, per easdem dissolvitur. Intellige omnis res dissolubilis. Nam matrimonium ratum per mutuum consensum liberum viri & fœminæ constituitur, non tamen per mutuum consensum eorundem potest dissolvi; quia est Sacramentū indissolubile in nova Lege Christiana. Sed sponsalia neq; sunt Sacramentum, neq; contractus ex natura sua indissolubilis. Proinde dissolvi possunt per mutuum consensum.

Quæritur 2. An absq; omni peccato fieri possit dissolutio sponsalium per mutuum consensum resiliendum à sponsalibus? 7.

Respondeo cum distinctione. Si ex justa causa fiat dissolutio sponsalium per mutuum resiliendum consensum, nullum prorsus intercedit peccatum; si ex aliqua levitate & inconstantia absq; justa causa, erit peccatū veniale; si cum damno gravi aut incommodo gravi alicuius, erit peccatum mortale. Ratio 1. partis. quia quod justè fit nullum peccatū involvit, sed in multis casibus justè potest fieri dissolutio sponsalium per mutuum consensum. Ergo in illis casibus nullum intercedit peccatum. Ratio 2. partis: quia ista levitas & inconstantia scandalizat proximos

D &

& resilienti aliquam parit infamiam, & aliquam in promissis infidelitatem. Probatur responsio ex verbis Innocentij III. Cap: Præterea. De sponsalibus, dicentis: Qui de matrimonio contrahendo, purè & sine omni cōditione fidem dederunt; cōmonendi sunt & omnibus modis inducendi, ut præstitam fidem observent. Proinde censet Pontifex fieri aliquam violationem datæ fidei per dissolutionem sponsalium absq; iusta causa. Ratio 3. partis: quia quod cum damno gravi, vel incōmodo sive sponsæ, sive parentum illius sit, id grave peccatum involvit, nisi forte tale damnum ipsa sibi sponsa aut parentes eius imputare debeant, quando causam reliendi & petēdi liberationem a promisso matrimonio præbuerunt.

8. *Queritur* 3. An sponsalia utrinq; jurata possint dissolvi per mutuum consēsum sponforum juramento obstrictorum?

Respondeo. Godefridus, qui in honorem DEI; Beatrici, Matrimonij sponsionem juramento confirmavit, non potest prior resilire, quia Beatrix jus acquisivit per huiusmodi contractum, juramento in honorem DEI adjecto, roboratum: sed Beatrix potest in gratiā Godefridi suum jus deferere, & à sponsalibus resilire, atq; eo ipso Godefridum ab obligatione liberare. Ratio 1. partis: quia quando donatarius acceptavit donationem & quidē juramēto solidatā, duplici titulo potest
exi-

xigere executionem rei donatæ, & donator utroq; titulo obligatur satisfacere donatario. Si verò donatarius cedit jure suo, utraq; simul cessat obligatio in donatore. Nam remittente homine jus suum, etiam D. DEUS remittit suum jus fundatum in humano. DD. CC. Ratio 2. partis est: quia juramētum execratorium, nihil aliud significabat, nisi constantiam Beatricis in repromissione matrimonij. Quia verò Godefridus petit, ut resiliat illa à contractu; petit, ne sit constans in promissis: sed ut ipsum liberet condonando sibi oblatum favorem. Ergo nulli facit injuriam, non sibi, quia volenti non fit injuria, & nemo sibi ipsi propriè facit injuriam: Non sponso; quia potius ipsi gratia præstatur; non D. DEO quia juramentum execratorium nō fuit in honorem DEI. Neq; contra alias virtutes delinquit hoc pacto Beatrix. Ergo licitè facit.

Queritur 4. Quid dicendum si ambo spon- 9.
si execratoria juramenta adjunxissent?

Respondeo; etiam in hujusmodi eventu potuit Beatrix petita à Godefrido resilire à sponsalibus, non tamen prior potuit Godefridus. Ratio 1. partis pro Beatrice eadem est, quæ supra proximè. Ratio 2dæ partis cōtra Godefridum est similis supra allatæ: quia sponsa & ex promissione acceptata, & ex juramento execratorio acquirit jus, ne sponsus resiliat ipsā invitā.

Queritur 1. Quid dicendum, si ambo spōsi juramenta in honorem DEI suis sponsalibus apposuissent?

Respondeo. Non possunt resiliire absq; gravi causa de novo superveniente, quæ illos à peccato gravi excusare valeat. Probatur Cap: Ex Literis. De Sponsal: Ubi jubet Summus Pontifex Godefridum per censuram Ecclesiasticam cōpelli, ut cum Beatrice matrimonium contrahat, cum qua juraverat se contracturum. Ibidem additur clausula, *nisi rationalis causa obstiterit*. Obligationem gravem sub peccato mortali arguit censura Ecclesiastica, quæ non infligitur, nisi pro peccato mortali. Cap: Nemo. 41. caus. 11. q. 3. Cessationem obligationis indicat clausula prædicta *nisi rationalis causa obstiterit*. & Cap: Quædam. De Jurejuran: vg. Si Godefridus existimans Beatricē pauperem fœminam, esse virginem sanctæ indolis, ipsi in honorem DEI promittit matrimonium & juramento confirmat, ne ipsius Virginitas cogente gravi pauperie periclitetur, atq; Divina Majestas per luxuriam offendatur; sed post sponsalia juramento firmata certo & infallibiliter rescit Beatricem esse occultā meretricē. hujusmodi acceptā notitiā licitè potest resiliire à sua jurata sponsione. Ratio est, quia juramento promissorio semper inest illa conditio implicite: si res in eodem st. tu integrè permanserit, Cap: Quemadmodum 25. de jure-

rejurando. & Cap: Pervenit in fine. Confirmatur Responsio: quia non ulterius sese extendit promissio jurata, quam non jurata, sed easdem conditiones tacitas compatitur, cap: Cum Clerici in fin: de V. sign. & Cap: Contingit de Jurejur: in 6to. Zoelsius ad tit. de Jurejur: nū. 62. & 83. Suarez, Sanchez, Layman & alij DD. CC.

ARTICULUS II.

De Dissolutione Spōsalium propter reliquas causas.

§ I. *De Errore agnito, conditione non adimpleta, de Sponsalibus, & Matrimonio rato cum altera.*

Casus Ternarius. Fabianus initis Sponsalibus cum Griselda, quam putavit esse nobilem & prædivitem, errorem in utroq; deprehendit. Unde ne 2dò decipiatur, init spōsalia cum Anna sub conditione, ut ante contractum matrimonium, post mensis interval- lum, ipsi mille scuta enumerētur dotis. Hac cōditione frustratus, cum Berta sub spe ma- trimonij à se promissi peccavit, & eidem ju- ravit mox celebrandum in facie Ecclesiæ cō- tractum matrimonialem, juramentumq; ad- implevit fideliter.

Queritur 1. An error deprehensus dissol- vit sponsalia?

11. *Respondeo 1.* Error qui sufficit ad dirimendum matrimonium, sufficit ad dissolvenda sponsalia, quia frustra sunt media, quæ finem obtinere non valent.

12. *Respondeo 2.* Quælibet causa primùm cognita, quam, si ab initio sponsus aut sponsa cognovisset, meritò ab hujusmodi sponsalibus abstinuisset, sufficit ad dissolvenda sponsalia. Ita apud Gobat Casu VIII. n. 294. Tannerus, Sanchez, Layman & alij communiter. Ratio est: quia in jure paria sunt seu æquivalentia. Non esse & non apparere. Supervenire, & præcedere quidem, sed ignorari. L. 77. ff. de Contract. Empt. Quod dicitur de errore, id a fortiori de dolo asserendū est; quia dolus involvit non solum ignorantiam aut errorem, sed insuper dat causam contractui, aliud pro alio ponendo, atq; substituendo, ut deceptus contrahat.

Respondeo 3. Si est error levis, qui cognitus ab initio non impedivisset contrahenda, nec postea contracta dissolvit sponsalia. Ratio est: quia nec est deceptio quoad substantiam talis personæ, nec quoad qualitatem in pactum deductam, quæ tanquam motivum principale dat causam contractui. Sed solum habet se per modum accessorij; quod, si adfuisset, gratiorem sponsam, aut sponsum effecisset. Juxta Reg. Jur. 37. *Utile non vitatur per inutile.*

13. Quæritur 2. *An conditio non adimpleta dissolvat sponsalia?* Re-

Respondeo 1. Quando conditio apposita cō-
tractui non impletur pro tempore præfixo in-
culpabiliter, & in proximo tempore potest
adimpleri, & id curatur ab eo, qui potest &
debet adimplere præfixam conditionem; tunc
alter non habet jus resiliendi à sponsalibus;
Nam juxta Reg. Jur. 41. Imputari non de-
bet ei, per quem non stat, si non facit, quod
per eum fuerat faciendum. Deinde tempus
modicum pro nihilo reputatur.

Respondeo 2. Quod si etiam inculpabiliter 14.
conditio non est adimpleta, nec adimpleri po-
test ob supervenientem causam; tunc utraq;
pars libera est à sponsalibus vg. Si navis illa
est submersa, in qua pro dote mille scuta ve-
hebantur: nec superest spes dotis similis, li-
ber est uterq; sponsus à suis sponsalibus. Ra-
tio pro sponsa est, ex illo principio: Ad im-
possibile nemo obligatur cap: Nemo. de R.
J. in 6to. Pro Sponso Cap: De Illis, 3. De
Conditionibus appositis.

Respondeo 3. Si possit & nolit implere cō- 19
ditionem sponsa, sponsus est liber à sponsali-
bus, capit. De illis. proximè citato.

Queritur 3. An per sponsalia secunda ju-
rata, cum secunda inita, & per illius deflorationem sub spe matrimonij solvantur priora
sponsalia?

Respondeo 1. ad unum punctum negative. 16
Ratio est: quia si primus Contractus de ali-
qua re cum primo est validus secundus de

eadē est invalidus : vg. res validē Paulo donata a Petro, atq; acceptata ab eodem, non potest clām accepta a Paulo iterū donari Joanni. Porro juramentum additum 2dis sponſalibus non facit ex invalidis valida; nec obligat pactum contra iustitiam etiam juramento confirmatum. Quia juramentū non est vinculum iniquitatis Cap: Quanto. De Jurejur.

- Respondeo 2.* Etiam secuta defloratione secundæ sponſæ sub spe matrimonij, priora sponſalia absolutē inita non dissolvuntur.
37. Ita P. Pirhing hic § 3. & alij communiter. Vel enim sponsa secunda scivit ima sponſalia, vel nescivit? si scivit & permisit se deflorari, sibi imputet damnum. Iuxta Reg. Jur. 86. in 6to. *Damnum, quod quis suâ culpâ sentit, sibi debet, nō alijs, imputare.* Si nescivit? per suam injuriam non abstulit jus prius quæsitum sponſæ priori. Iuxta Reg. Jur. 58. in 6to. *Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum.* Addunt nihilominus Authores ex Charitate & congruentia expedire, ut in casu eiusmodi ipsa sponsa cedat jura suo, quando primæ aut nullum aut exiguum sequeretur incommodum ex dissolutione sponſalium : secundæ autem sponſæ ex defloratione gravis oriretur infamia, & alia incommoda.
38. *Quæritur 4.* An per matrimonium ratum cum secunda sponsa dissolvantur sponſalia inita cum primâ? Re-

Respondeo 1. Per matrimonium ratum validum, dissolvuntur. Ita omnes Cap: Sicut, 22. de sponsal.

Respondeo 2. Si matrimonium ratum cum secunda fuit invalidum vg. ob aliquod impedimentum dirimens; sponsalia cum prima sponsa non dissolvuntur. Ratio est ab opposito. Validum non tollitur per invalidum, sicut nec vitiatur utile per inutile. Quippe soli matrimonio valido rato id conceditur, ut dissolvat prima sponsalia Cap: Sicut: proxime cit. juxta Reg. Jur. 52. in 6to. Non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum.

Queritur 3. Casu quo post matrimonium 20. ratum sponsa secunda mox moreretur, an sponsalia cum prima inita reviviscerent?

Respondeo negativè. Ratio est quia obligatio semel extincta, amplius non convalescit.

C. Quæris dist. 4. de consecrat.

Oppones contra. Votum Religionis per subsequens Matrimonium non extinguitur, sed tantum suspenditur. Ergo similiter & sponsalia.

Respondeo C. A. N. C. Disparitas: quia obligatio Voti Religionis est de meliori bono quam obligatio matrimonij. Unde qui juravit 21. cum Berta matrimonium contrahere habens votum Religionis, jubetur Cap: Commissum. 16. de Sponsal: prius matrimonium contrahere, ut juramentum servetur, & ante copulam carnalem Religionem ingredi permittitur. Imò

Imò non emisso voto Religionis, sed solo amore boni melioris, potest quis post matrimonium ratum ingredi Religionem, & per professionem in Religione approbata dissolvatur illud matrimonium ratum. Sponsalia autem sunt contractus temporaneus, multas conditiones suæ dissolutioni obnoxias involvens, longè imperfectior quàm contractus matrimonij rati, per alios contractus matrimoniales subsequentes indissolubilis. Proinde non est mirum, quòd debiliior & temporaneus contractus, tollatur, per subsequentem fortiozem & perpetuum in eodem genere. Veluti quando aliquis Petro nondum donat, equum sed solum promittit donare per simplicem promissionem: deinde eundem equum alteri vendit, & pecunias pro illo, ex nunc alteri tradito, recipit: contractus venditionis tenet, & promissio donationis robur amittit, licet peccet contra fidelitatem, qui alteri promissum dono, vendidit equum alteri, pro eoq; numeratâ pecuniâ in actua-lem tradidit possessionem.

§ II. *De Dissolutione Sponsalium per susceptionem SS. Ordinum, per notabilem mutationem ex parte Sponsi vel Sponse, & per dispensationem.*

CASVS Tripartitus. Theophilus initis sponsalibus cum Theodora, aspirat ad sacer-

cerdotium, & renuente sponsa, vult per dispensationem liberari à sua sponsione; post hæc rescit à fide dignissimis, Theodoram ab altero post sponsalia esse defloratam. Unde omnia dispensatione ordinem sacrum suscipit.

Queritur 1. An per susceptionem Oraminis Sacri vulgò Majoris, dirimantur sponsalia? 22.

Respondetur affirmative. Ita DD. CC. Ratio est: quia Ordo sacer includit votum Castitatis solenne, quod dirimit matrimoniū subsequens. Ergo etiam dirimit sponsalia præcedentia. Quippe per vinculum indissolubile tollitur prius dissolubile & temporaneum. Atqui votum solenne castitatis adnexum ordini, est pariter indissolubile, atq; Professio in Religione approbata. Ergo pariter dissolvit sponsalia. *Dixi sponsalia*, quia ordo sacer se solo non dirimit matrimonium ntecedens ut cōmuniter omnes asserunt ad Tit. 6. *Qui Clerici vel voventes.* Addunt 23. hic nonnulli sponsum sine licentia sponsæ vel absq; ullo vitio ejusdem suscipientem ordines sacros peccare graviter, ipsiq; invitæ gravem facere injuriam: sicut qui post sponsalia cum prima, absq; ullo ejusdem nævo & mutatione, ipsa invita cum alia contrahit matrimonium valide, sed illicitè; quia cum præjudicio alterius Cap. Sicut 22. de Sponsal. Pirthing hic § 2. in fin.

Queritur 2. An per votum suscipiendi Sacros Ordines dissolvuntur sponsalia?

Re-

Respondeo Probabilius esse non dissolvi. Ita Sanchez lib. 1. Disp. 47. n. 3. & alij communiter. Quia hic effectus dirimendi præcedentia sponsalia nullibi attribuitur in jure Canonico Voto suscipiendi sacros ordines.

Dices Votum ingrediendi Religionem dissolvit sponsalia: Ergo & votum suscipiendi ordines sacros. Ratio pro utroq; eadem, quia utrumq; est de meliori bono.

Respondeo C. A. cum Covarr, Sanchez, Layman, Tanner, & alijs comuniter, quos sequitur Pirrhing hîc tit. 1. sect. 2. § 2. n. 1. Nego Conseq. cum Sanchez & Pirrhing contra Tannerum. Ratio pro concessio Antecedente est, quia Sponsalibus hæc tacita inest conditio. *Nisi promittens sponsalia statum religiosum elegerit.* Hæc autem conditio insinuatur Cap. Commissum de Sponsal. & Matrim. Ubi non solum post Sponsalia, sed etiam post Matrimonium ratum liberè conceditur ingressus Religionis. Quippè quòd licet bonum melius facere, licet eligere & vovere. Atqui post Sponsalia licet ingredi Religionē. Ergo licet vovere & ingressum Religionis. Pro negata Consequentia ratio est opposita; quia sponsus post absolutè inita sponsalia non potest suscipere sacros Ordines invita sponsa, absq; ejusdem injuria. Ergo neq; potest votum emittere suscipiendi Sacros Ordines, ut per illud dissolvantur prima

ma sponsalia. Ratio est, quia quod non est concessum intelligitur prohibitum L: Illi de Collegis. Nullibi id in Jure in gratiam Ordinum majorum in sæculo suscipiendorum conceditur: cum melius bonum, cum alterius injuria conjunctum non licet amplecti.

Queritur. 3. Per qualē mutationē in spon- 25.
so vel sponsa supervenientem dissolvuntur sponsalia?

Respondeo. Universaliter debere esse hujusmodi mutationem, ob quam prudēter judicando, si fuisset præcognita antea, nullatenus sponsalia coaluissent. Vg. 1. Gravis deformitas corporis. 2. Morbus aut incurabilis, aut contagiosus. 3. Infamia gravis. 4. Sævitia & morum asperitas in viro. 5. Jactura bonorum. 6. Denegatio dotis competentis. 7. Inimicitia inter cognatos sponsi & sponsæ ob tale connubium excitandæ. 8. Inconstantia gravis vg. Læta cum Jucundo sponsalibus initis, casu unum oculum amisit: Gallica lue infecta est: infamiam ob quondam furtum ipsi imputatum, passa est: parentes ejus per sinistros eventus ad incitas redacti, dotem promissam nullatenus possunt dare. His cognitis Jucundus meritò sponsalia rescindit cum Læta & alia init cum Griselda, sed & ipse apud Griseldam post celebrata sponsalia est diffamatus 1. quod sit ebrietati & lusibus alearum deditus. 2. Vitio fornicationis obnoxius. 3. Ubi vino incaluerit, rixarum &

tumultuū fuscitator. 4. Cum suis domesticis etiam sobrius conversationis duræ & asperæ. 5. In moribus & promissis inconstantissimus. 6. Duorū fratrum Griseldæ hostis in capite 7. Deniq; nuper in quodam duello graviter ac nimis deformiter in facie vulneratus. Griselda pleraq; ex narratis, omnino vera esse comperiens, mittit nuntiū, qui significet se resilire à sponsalibus cum Jucundo.

Adnotant hic Authores 1. Longè majorē requiri deformitatem in viro, quam in fœmina: viri enim mediocris deformitas communiter parum curatur, juxta illud dictum: *Forma decet neglecta virum* & cicatrices jactantur esse signa Martiæ fortitudinis. 2. Omnes illas causas quæ sufficiunt ad separationem à thoro Conjugali, sufficere ad dissolvenda sponsalia. 3. Habendam quoq; esse rationem mutationis spiritualis v.g. si est periculum ne postea pervertatur sponsa per hæreticum spōsum, in sua secta pertinacem & zelosum, expedit cum illo dissolvere fœdus amicitiae & sponsalium. 4. Mutationem in melius non obesse valori sponsalium.

Queritur 4. *Quis potest dispensare in sponsalibus?*

26. *Respondet* P. Andreas Mendo, V. Sponsalia n. 23. solus Summus Pontifex, & quando sunt jurata neq; ille, nisi ob gravissimam causam & bono publico necessariam. Ita

Cardinalis de Lugo, Martinus Perez, Sanchez & alij apud eundem. Ratio est, quia Episcopus non potest dispensare in illis casibus, in quibus jus acquisitum est tertio v.g. ubi votum aut juramentum intercessit & pars, quæ jus acquisivit non vult illo cedere, sed executionem requirit. Sic Cap: Ex Literis. De Sponsal: & Matrim: Silvano Episcopo imperatur, ut sponsus, qui juravit cum aliqua contrahere, per censuram Ecclesiasticam ad contrahendum compellatur. *nisi impedimentum aliquod subsit*: quia jus tollere acquisitum non potest nisi Supremus Princeps ex causa justa & gravi, quando est simplex obligatio: & quando voto aut juramento est roboratum: non nisi ex causa gravissima. Exemplum affert Cardinalis de Lugo lib. 1. Resp. Moral: dub. 44. de quodam Grimoaldo qui, habendo uxorem Sejam, peccavit cum altera fœmina Julia conditionis honestæ; & post mortem uxoris, iterum peccaturus, juramento promissit eidem Julæ, quod eam in uxorem accipere deberet, si rursus eam carnaliter cognosceret. Postea non contracto Matrimonio, quatuor filios ex ea suscepit; nihilominus desiderabat relaxationem juramenti sui & promissionis, ne ad matrimonium cum Julia ineundum teneretur. In tali casu non potuit Julia remittere Grimoaldo jus quod habebat in illum: quia esset crudelis contra Filios 4. superstites, qui non subsecuto cum

co-

eodē matrimonio mansissent illegitimi & cōgrua sustentatione destituti, alijsq; malis grādibus obnoxij. Quia proinde gravissimæ causæ ad dispensandum non aderāt, censet Cardinalis Lugo, neq; Summum Pontificem in hoc casu dispensaturum fuisse. Proinde Cap. Ex Literis. Noluit Papa concedere dispensationem, sed per censuras compellere, ubi non apparebat iusta causa dispensandi. E contra cap. Requisivit. 17. de Sponsal. & Matrim. non jubet per censuras compellere, sed potius illam monere, quæ juravit contrahere, & postea vult, neglecta jurisjurandi religione, alteri nubere. Quia in secundo casu deerant causæ gravissimæ vg. prolis subspe matrimonij susceptæ, superstitis illegitimæ & alioquin pauperrimæ & despicatissimæ. Item si prudenter metuebat scœmina virum, cui jurejurando appromiserat matrimonium, fore crudelem & asperum sibiq; injurium perpetuò; meritò potuit relaxationem juramenti obtinere & resilire à sponsalibus, ubi damnum tertio non subsequebatur gravissimum imò neq; grave.

§. III. De Dissolutione Sponsalium per ingressum Religionis, Votum simplex Castitatis, Discessum ad Exteras Nationes Sponsi, & ætatis privilegium.

Quæ-

Queritur 1. Per qualem ingressum Religionis dissolvuntur sponsalia?

Respondeo 1. Per ingressum Religionis, qui 27.
est admissio ad corpus Religionis approbatae à Sede Apostolica, seu qui est professio Religiosa, certum est dissolvi non solum Sponsalia, sed etiam Matrimonium ratum Cap. Ex publico 7. De convers: Conjugati.

Respondeo 2. Per ingressum Religionis seu 28.
Novitiatus dolose cum animo exeundi iterum ad saeculum non dissolvuntur Sponsalia. Ratio est quia jura loquuntur de ingressu sincero ob amorem melioris boni & statum securioris electionem. Sed decipientibus jura non subveniunt. L. Si mulier 23. ff. ad Vellejanum.

Respondeo 3. Per ingressum Novitiatus 29.
etiam animo profitendi & perseverandi non dissolvuntur Sponsalia ex parte ingressi, licet dissolvantur ex parte manentis in saeculo. Ratio 1. partis est, quia id non exprimit jus Ecclesiasticum. Atqui quod non est concessum intelligitur esse prohibitum. L. Illi ff. de Collegis. Unde si quis egredietur ex Novitiatu, potest cogi ut redeat ad Sponsam expectantem pro contrahendo matrimonio. Praesertim si per ingressum Sponsae aliqua notabilis injuria Sponsae accederet. vg. Si Sponsa sub spe Matrimonij fuit deflorata & gravida effecta. Unde & Sponsae

infamia & proli legitimitas per Matrimonium raturum reparari debet. Ratio 2. partis est. Quia per ingressum Novitiatus censetur altera pars resilire à Sponsalibus, & reduci ad sæculum notam inconstantiae incurret, atq; infidelitatis cuiuspiam: Ut, qui fidem DEO non præstitit, ut illi perpetuo famularetur in Religione, neq; speretur præsturus fidem suæ Sponsæ. Si tamen Sponsa pactum inivit cum Sponso, se expectaturam donec completo Novitiatus tempore, votum Religiosa emittat, tenetur & ipsa stare suis promissis. Porro supposito huiusmodi pacto egressus potest cogi à Iudice Ecclesiastico ut stet promissis. Tum quia alteri per alterum non debet iniqua conditio, seu injuria inferri. L. Non debet ff. de R. J. Tum quia aliquis non debet venire contra factum suum L. post mortem ff. de adoption. Tum quia quod semel placuit, amplius displicere non potest. Cap. 21. de R. J. in 6to. Quomodo votum ingrediendi Religionem dissolvat sponsalia? dixi sub hoc articulo § 2. n. 24. Ubi de voto suscipiendi Ordines sacros.

30. *Queritur 2.* An per votum castitatis non solenne sed simplex dissolvantur sponsalia?
Respondeo 1. Votum Religiosum simplex castitatis perpetuæ in Societate IESU quod post biennium Tyrocinij cum alijs duobus emitti solet, dissolvit Sponsalia. R.

no est, quia vota Societatis simplicia faci-
unt verè Religiosum, ita ut non magis sit
Religiosus Professus, quàm vota tria a Sede
Apostolica approbata emittens; sed uterq;
sit æquè verè Religiosus, licet unus firmi-
us altero sit incorporatus Cætui Religioso.
Ergo si votum intrandæ Religionis dissol-
vit sponsalia, multò magis votum quo quis
jam sit ætè Religiosus. Argumento, *Cui*
conceditur plus, conceditur & minus Cap.
53. de R. J. in 6to. Et semel DEO dica-
tum non est ad usus humanos ulterius trās-
ferendum Cap. 51. de R. J. in 6to.

Respondeo 2. Per votum simplex Castita-
tis perpetuæ in sæculo, absq; animo intrā-
di Religionem non dissolvuntur sponsalia
antecedenter inita, dissolvuntur subsequen-
tia Probat 1. pars ex Cap. Veniens. 5.
Qui clerici vel voventes Vbi mulieri,
quæ post sponsalia votum castitatis emisit
& in sæculo permanere statuit, imponitur
pœnitentia de fide violata, & post pœniten-
tiam licentia nubendi tribuitur. Ratio 2.
partis est, quia contractus prior voti casti-
tatis obligavit DEO corpus voventis per-
petuam continentiam. Ergo secuudus con-
tractus sponsalium est invalidus: quia cum
præjudicio prioris, vbi per votum D. DE-
VS acquisivit jus in corpus voventis. ar-
gum. Cap. *Semel DEO* de R. J. in 6to.

Quæritur Quando per discessum ad ex

31. *teras Nationes dissolvuntur sponsalia?*

Respondeo 1. Quando sponsus abit, qui amplius non speratur: statim sponsa est libera à sponsalibus Cap. De illis 5. De sponsal. & Matrim.

Respondeo 2. Si speratur intra biennium aut triennium rediturus, & hoc ipsum sponsæ intimavit, illaq; expectaturam se pollicita est, tenetur ipsius reditum usq; ad præfixum tempus præstolari. Ratio est: quia promissiones, contractus, & pacta eo modo sunt adimplenda, quo fuerunt inita, Cap. Qualiier. 3. de Pactis & Cap. Antigonus tit. eod:

32. *Queritur 4. Quomodo ætatis privilegium dissolvit sponsalia?*

Respondeo 1. Concessum est privilegium impuberi, ut factus pubes, si velit confirmet; si nolit resiliat à sponsalibus. Cap. De illis. 7. & Cap. A nobis 8. De Desponsat. Impuber.

Respondeo. 2. Quando ætatem supplere videtur malitia, minores apti ad Matrimonium, validè contrahunt sponsalia, nec ab illis resilire possunt pro libitu, sed ex causa justa & gravi. v. g. si violentia seu metus gravis intercesserit, & post violentiam consensus liber non accesserit. Cap. De illis 9. De Despons. Impub. Plura de his passim suppeditant Authores. Vide P. Andre-
am Mendo V. Sponsalia Zæsum tit. de Desp.

Desp. Impub. Gobat parte 2. Alphabeti Matrimonialis. Pirhing sub tit. 1. de Sponsal. & Matrim. &c.

TITULUS IV.

De Sponsa Duorum.

DISSSERTATIO IV.

De Substantia & valore Matrimonij.

ARTICULUS I.

De Substantia Matrimonij.

§ 1. *Definitur & explicatur essentia Matrimonij.*

Matrimonium communiter definitur sic: 1.
 Est Viri & Fæminæ conjunctio individuum vitæ consuetudinem retinens.
 Dicitur 1. *Conjunctio* quæ denotat statum perpetuum seu vinculum perpetuum 2. *Vir & Femina* quia polygamia seu pluralitas uxorum repugnat fini Matrimonij. 3. dicitur *individuum vitæ consuetudinem* id est indivisibilem usq; ad mortem societatem. Non ponitur in definitione *contractus* quia hic est solum causa efficiens vinculi Matrimonialis perpetui. nam post verba Matrimonij acceptionem denotantia. & post actualem mutuum consensum de præsentī sequitur obligatio seu vinculum perpetuum.

Matrimonium dividitur in Legitimum & non Legitimum. Legitimum dividitur in ratum & consummatum.

§. 2. Brevia quesita expediuntur.

2. *Queritur 1.* An possunt contrahere Matrimonium qui voverunt perpetuam castitatem? Ratio dubitandi, quia Matrimonium est institutum ad propagationem generis humani: votum autem castitatis huic intentioni adversatur.

Respondetur. Posse. Exemplum suppeditatur de S. IOSEPHO & B. V. M. quæ habendo votum castitatis contraxit Matrimonium, in cuius usum nunquam consensit. Serino hic est de voto simplici, non autem de solenni sive explicito; ut in Religione approbata, sive implicito; ut in Sacris Ordinibus constituto. Nam simplex solum impedit: solemne dirimit subsequens Matrimonium.

3. *Queritur 2.* Quod est objectum contrahentium Matrimonium?

Respondet. Est jus utendi Matrimonio, quod acquiritur per contractum Matrimoniale validum ac legitimum. Vnde tale jus etiam S. IOSEPHVS acquisiverat. Quomodo autem istud jus sit ligatum per votum simplex continentiae, explicabitur infra, ubi de impedimento voti agetur.

Queritur 3. An Matrimonium in Lege veteri fuit Sacramentum?

Resp.

Respondetur communiter negativè, tam de lege naturæ, quam de lege Moyſaica. Ratio eſt, quia juxta Apoſtolum ad Ephes. 5. v. 32. hoc Sacramentum eſt Magnum in Chriſto & Eccleſia ſeu eſt à Chriſto Domino inſtitutum, ut ſit ſignum unionis illius perpetuæ cum Eccleſia. per unionem hypſtaticam VERBI cum natura humana factæ. Vnde Eccleſia vocatur ſponſa Chriſti ſeu Vxor Agni immaculati Apoc, cap. 29. v. 9.

Queritur. 4. Quando eſt à Chriſto Domino inſtitutum Sacramentum Matrimonij? *Aliqui* Reſpondent eſſe inſtitutum Matthæi 19. Quod DEVS conjunxit, homo nō ſeparet.

Reſpondeo, Communius affirmari, tum eſſe inſtitutum; quando ante Aſcenſionem ſuam Chriſtus Dominus redivivus loquebatur cum Diſcipulis ſuis de Regno DEI, id eſt de Eccleſia militante & de pertinentibus ad illam Myſterijs, præceptis ac ritibus. Porro Regnum DEI Eccleſia præſens appellatur, de quo Regno Angeli colligent omnia ſcandala.

Queritur 5. An inter Chriſtianos ſeparabile ſit Legitimum Matrimonium à Sacramento.

Reſpondent Doctores Catholici cōtra Hæreticos negativè. Ratio eſt, quia ita eſt à Chriſto Domino inſtitutum, ut omne validū Matrimonium Chriſtianorum ſit Sacramentū. Quippe Apoſtolus ad Ephes: 5. v. 32. Vni-

versaliter vocat omne Matrimonium legitimum Magnum Sacramentum in Christo & Ecclesia. Atqui Universaliter dicta, universaliter sunt accipienda. L. de pretio. 8. ff. de Publician. in rem act.

Objicies. Hæretici contrahunt Matrimonium Christianum, & expressè volunt, ut non sit Sacramentum, quia negant esse Sacramentum.

Respondeo Hæretici licet putent non esse Sacramentum; volunt tamen ita contrahere, sicut vult vera Ecclesia; proinde non separant Sacramentum à Matrimonio; quia prævalet intentio contrahendi legitime, sicut vult Ecclesia vera, & licet existiment suam sectam v.g. Calvinianam aut Lutheranā esse veram Ecclesiam, tamen ita sunt constituti in animo, ut sint parati Ecclesiam Catholicam Romanam amplecti, si illis manifestè appareat, suam sectam esse falsam, & solum deceptorie vocari à suis Hæresiarchois & prædicantibus Ecclesiam. Sicut sciens Philosophus Petrum esse animal rationale, & interea videns Diabolum in specie Petri, est ita in animo constitutus, ut illum non affirmet esse animal rationale, postquam constabit illi certo, esse dæmonem, id quod sibi in specie Petri compareret: & quæ sunt præstita dæmoni sub specie Petri censentur præstita Petro.

¶ *Queritur* 6. Quis est Minister Sacramenti

menti Matrimonij?

Respondeo Ipsi Sponsi contrahentes secū Matrimonium; Parochus autem solum est assistens, tanquam testis primariū ab Ecclesia DEI deputatus in sua Parochia, seu ad suos Parochianos, aut saltem unum ex contrahentibus suum Parochianum in facie Ecclesiæ contrahentem, prout requirit novissimè Concilium Tridentinum Ses. 24. de Reformat. Matrim. Cap. 1.

ARTICULUS II.

De Valore Matrimonij

§ 1. *Brevia quæ sita de Valore Matrimonij expediuntur.*

Queritur. 1. An per procuratorem sponsi vel sponsæ validè contrahatur Matrimonium? 8.

Respondetur Affirmativè. Quia Concilium Tridentinum hunc contractum non sustulit, sed in suo robore conservavit. Quod usu quotidiano comprobatur apud Principes & Reges Christianos.

Dices Alia Sacramenta non possunt conferri absentibus, sed sunt invalida vg. absolutio Sacramentalis non potest dari absenti, neq; Baptismus, neq; Confirmatio, neq; Ordo Sacer. Ergo nec Matrimonium potest contrahi cū absente sponso vel spōsa.

Respondeo C. A. N. C. Ratio specialis est

ex titulo contractus legitimi, qui interab-
sentes per procuratorem est validus.

9. *Queritur 2.* Quid censendum de Episto-
la? Si quis non constituat procuratorem,
sed solum mittat Tabellarium cum tali E-
pistola. Ego NN. de presenti accipio te
Bertam in uxorem meam, & tuum con-
sensum liberum, ubi ipsum coram Parocho
& testibus, lecta hac mea Epistola præsti-
teris ex nunc mutuo accepto. vel è contra
si sponsa rescribat Petro se exnunc velle
esse uxorem ipsius & acceptare consensum
coram Parocho & testibus præstitum.

Respondet P Sanchez lib. 6 de Matrim.
disp. 12. n. 3. ad utrumq; casum affirmati-
vè. Ratio est eadem quæ de procuratore.
Quia contractus legitimus etiam per Epi-
stolam fieri potest, adhibitis conditionibus
ad valorem & solemnitatem requisitis.

10. *Queritur 3.* Qualis consensus & verba
qualia requiruntur ad valorem Matrimonij.

Respondet ad 1. Requiritur consensus li-
ber & plenè deliberatus, voce vel signo ex-
terno sufficienter expressus. Ratio est quia
electio status irrevocabilis usq; ad mortem,
& valde onerosi, debet esse omnino delibera-
ta, & quia fit in facie Ecclesiæ coram Pa-
rocho & testibus juxta Concil. Trident. Ses-
24. de Reformat. Matrim. cap. 1. debet
exprimi aut voce aut alio signo externo.
Nam de interno tantum consensu alterius,
nemo,

nemo potest testari. Item debet esse contractus mutuus, quo se invicem obligant Conjuges ad vitam individuum usq; ad mortem. Sed se mutuò non possunt obligare Conjuges absq; signis externis, animum se obligandi exprimentibus. Ergo.

Respondeo ad 2. Requiritur verba clara & de præsenti exprimentia, quòd hinc & nunc Titius accipiat Bertam in uxorem & Berta Titium in Maritum. Quodsi verba sunt dubia, juxta communẽ sensum sunt interpretanda, juxta R. J. 30 in 6to *In obscuris quod verisimilius est & flexumq; fieri consuevit, est sequendum.*

Opponitur Casus; Quando Titius Bertæ dicit. *Ego te abhinc habebo tanquam uxorem meam.* & illa respondet *ego te vicissim abhinc habebo ut Maritum* tunc verba sunt de futuro, & tamen per illa fit Matrimonium ratum. Ergo non requiruntur verba de præsenti.

Respondeo D. A. In isto casu sunt verba de futuro Grammaticaliter C. A. in sensu morali N. A. & C. Nam particula ista *abhinc* includit tempus præsens quo inchoatur jus in rem sibi traditam seu oblatam ab hoc instanti usq; ad mortem.

Queritur 4. An ad valorem Matrimonij requiratur consensus parentum, quando filij sunt sub potestate patria? II.

Respondetur negative. Quia in illis quæ perti-

pertinent ad electionem statûs quilibet est sui juris. Peccant tamen graviter liberi, si absq; iusta & gravi causa, inscijs, aut in vitis parentibus contrahant Matrimonium. Ratio est quia graviter affligi solent parentes huiusmodi eventu, quem desiderabant quàm optimum & suo consilio subiectum: Quodsi adest liberis causa iusta & gravis inscijs parentibus contrahendi, tunc licitè contrahunt vg. si parentes injustè impediunt ejusmodi Matrimonium.

12. *Queritur* s. An potest Pater detinere uxorem filij nondum emancipati. vg. in pœnam, quòd sine illius scitu sit contractum Matrimonium.

Respondetur Negative, quia licet filius nondum emancipatus sit de potestate patria, non tamen vxor filij est sub potestate Soceri. Porrò neq; filius quoad Matrimonium est sub patris potestate. Ergo à fortiori neq; uxor filij.

Obijcies Possunt parentes irritare vota filiorum sub potestate patria existentium, Ergo & contractum Matrimonij. Nam si possunt irritare obligationes DEO factas, adeoq; Divinas, multò magis possunt obligationes humanas.

Respondeo D. A. Possunt quæ & quantum impediunt patriam potestatem C. A. possunt absolutè omnia pro suo libitu N. A. & C. vg. Filius jam annos 15. completos habent

habens potest invitis parentibus ingredi Religionem. Ergo potest & vovere ingressum Nam, quod licet exequi, licet promittere; sed inscijs aut invitis parētibz licet ingredi Religionē juxta doctrinam SS. Patrum Ergo.

ARTICULUS III.

De Matrimonio ficto & coacto.

§ 1. De Matrimonio ficto.

Queritur 1. An fictē contrahens Matrimonium validē contrahat? 13.

Respondet Innocentius Papa III. Cap. Tua nos. 26. h. t. qui est 1. in IV. Decretaliū, quod invalidē contrahat: quia Matrimonium mutuō consensu coalescit.

Adnotat P. Pirhing. id procedere solū in foro conscientiae, in foro autem externo praesumetur pro vero Matrimonio, si ambo fateantur praemissis verbis contractus Matrimonialis de praesenti coram Parocho & testibus, deinde secutam fuisse copulam carnalem.

Queritur 2. Quomodo peccat fictē consentiens in Matrimonium & illud consummans. 14.

Respondeo Praeter peccatum luxuriae, peccat, contra justitiam graviter, quia gravem infert deceptae sponsae injuriam, peccat quoq; contra reverentiam Sacramenti. quia sub praetextu Sacramenti, perpetrat iniquitatem.

Quart.

15. *Queritur* 3. Ad quid tenetur hujusmodi deceptor?

Respondeo 1. Tenetur compensare injuriam, ratum Matrimonium contrahendo, seu novum consensum Matrimoniale præstando. Ad quod non requiritur, ut iterum publice contrahat coram Parocho & testibus, sed sufficit privatus consensus Conjugalis verus.

Respondeo 2. Si deceptor post hujusmodi factum, cum altera verè contraxit Matrimonium, siue illud consummavit siue non, solum tenetur pecuniâ vel alijs modis compensare damnum & posteriori uxori veræ, adhærere. Ratio est quia secundum Matrimonium tenet cum secunda sponsa initum. Ergo injuria prior solum pecuniâ vel alijs modis possibilibus est resarcienda.

Respondeo 3. Si sponsa decepta vicissim sponsum decepit vg. dicens se esse Virginem, cum non esset Virgo, sed id affirmavit deceptorie, ad obtinendum Matrimonium, alioquin nullatenus futurum; tunc cognita fraude deceptor non tenetur novum verum consensum præstare, quia conditio in pactum deducta non est verificata.

Respondeo 4. Si decepta non requirêdo verum consensum à deceptore, aliam compensationem vg. pecuniariam acceptavit, tunc non tenetur ei consensum præbere maritalem, quia volenti & compensationem liberè acceptanti, non fit injuria.

§ II De Matrimonio coacto seu per metum
inito.

Queritur 1. Qualis metus impedit va-
lorem Matrimonij.

Respondeo Metus gravis cadens in con-
stantem virum, in utroq; foro invalidat Ma-
trimonium. Ita communiter DD. CC. Cap.
Cum locum 14. hic tit 1. Vnde cum de me-
tu & coactione in foro Ecclesiastico liti-
gatur, fœmina debet collocari in loco tu-
to, ubi si velit, liberè postea consentiat;
aut si nolit; cogi nequeat.

Queritur 2. An possit metus incuti legiti-
me, ut quis Matrimonium ineat; & quo me-
tu non obstante validum sit Matrimonium?

Respondeo ad 1. Potest metus incuti legi-
time per sententiam Judicis vg. ut vel à se
desfloram sub spe aut fictione Matrimonij
deceptor accipiat in uxorem, vel capite
plectatur pro scelere. In tali casu ex metu
mortis deceptor valide contrahit Matrimo-
nium; quia eligit unum ex contrarijs quod
sibi magis placet, nec utrumq; potest evi-
tare sed alterutrum.

Respondeo ad secundum 1. Incusso metu
justo autoritate publica validum est Ma-
trimonium. Ratio est: quia solum ille me-
tus invalidat, qui est injustus & gravis ca-
dens in constantem virum injuriosè.

Dices Si parens deprehendens deceptor-

item

rem vel defloratorem filiae suae, ipsi minetur mortem auxilio juris vel judicis inferendam per carnificem, & deceptor metu sibi sic incusso privatim & occultè velit ducere à se defloratam, erit validum Matrimonium, & tamen metus non est incussus autoritate publica. Ergo non requiritur autoritas publica sed sufficit privata.

Respondeo C. A. N. C. Nam in isto casu est cōminatio autoritas publicae. Quod autem se in tale periculum intromiserit deceptor, sibi imputare debet, sciens talia peccata justè morte puniri à Judice. Neq; potest obijcere postea Vxori, sibi factam esse injuriam per hujusmodi metum. Nam potest illa respondere: potius factam sibi esse gratiam à parente hanc electionem offerente.

18. *Respondeo* 2. Si metus injustè incussus sit ob causam aliam à Matrimonio diversam, & metum patiens arripiat Matrimonium, tanquàm medium evadendi periculum, praeter intentionem incutientis metum, tunc non invalidatur Matrimonium. v.g. Accusatur Cajus coram judice de homicidio Petri, & rapitur in carcerem in quo constitutus, animo evadendi mortis periculum petit filiam judicis in uxorem praeter intentionem judicis, qua voluntate cognita, liberatur per judicem Cajus & contrahit Matrimonium validum. Quod si accusa-

cusator iniquus ideo crimine homicidij confecto ipsum carcere mancipandum curaret, ut filiam suam duceret. & defacto id obtineret per incussum metum injustè, tunc in validum foret Matrimonium. Probat ex Tit: De ijs quæ vi metusve causâ fiunt.

Respondeo 3. In casibus sequentibus validè contrahitur Matrimonium non obstante metu. Concubinarius in morbo gravi, aut naufragio existens, validè contrahit Matrimonium cum concubina metu damnationis æternæ. Item ille cui medici asserunt, se à morbo non liberandû, nisi uxorem ducat, metu mortis temporalis valide contrahit Matrimonium, licet nullatenus contraxisset absq; tali metu. Idem dicendû de similibus eventibus, in quibus metus non est injustus; aut injustus sed levis. Metus reverentialis gravis in fœmina idem efficit, quod metus gravis cadens in constantem virum operatur in viro. De quo alibi passim Authores.

ARTICULUS IV.

Breves Resolutiones de Sponsa Duorum afferuntur.

§ 1. De quadruplici sensu in quo Sponsa Duorum accipitur.

Varitur 1. Quid per Sponsam duorum in hoc titulo intelligitur? 19.

Respondeo Quadruplices esse Casus juris.

xta quadruplicem Sponsæ duorum accepti-
onem. 1mo. Quo ad duo Sponsalia sive
simplicia, sive prima simplicia, altera jura-
ta. 2dò. Quò ad Sponsalia cum prima, &
Matrimoniū ratum cum secunda, seu Spōsa-
lia cum primo Spōso & Matrimoniū ratum
cum secundo. 3tiò. Quò ad Matrimoniū
ratum cum primo, pariterq; ratum cum se-
cundo. 4to. Quò ad Matrimonium ratum
cum prima, & Matrimonium consummatum
cum secunda jam alterius uxore per Matri-
monium ratum cum illo altero initum.

20. *Queritur 2.* Quid censendum de hujus-
modi casibus?

Respondeo 1. ad 1um. Si prima Spon-
salia sive simplicia, sive jurata fuerunt vali-
da: secunda etiam jurata sunt invalida. Ra-
tio est, quia quando prior contractus vg.
cum Petro fuit validus, alter ejusdem ra-
tionis vg. cum Paulo est invalidus. Pa-
tet veritas per inductionem de donatione
absoluta aut venditione absoluta. ubi quod
uni est donatū, & a donatario acceptatum,
alteri nequit donari absq; injuria prioris
donatarij. De Sponsalibus autem duplici-
bus videre licet supra Dissertationem terti-
am Art. 2. § 1. quæsit. 3. n. 16. & sequent.

21. *Respondeo 2. ad 2dum.* Qui contraxit
mera Sponsalia cum Berta, & postea Ma-
trimonium ratum cum Drusilla, debet ma-
nere cum Drusilla & agere pœnitentiam
de

de non servata promissione præstitæ fidei Bertæ. Ratio est quia prævalet fides consensus, fidei pactionis, id est fides Matrimonij rati, fidei Sponsaliū. Ita habetur Cap. Duobus i. h. t. Nempe in secundo casu intercessit Sacramentum, quod rescindi non debet Cap. Duobus.

Oppones Quando prior contractus est validus, secundus cum altera etiam juratus est invalidus, juxta proximè dicta sub respon. i. ad quæsit. i. Ergo quando primus contractus Sponsalium fuit validus cū Bertæ, secundus Matrimonij rati est invalidus cum Drusilla.

Respondeo Antecedens intelligitur de contractibus merè Civilibus idq; ejusdem rationis, Non autem Vniversaliter etiam de contractu merè civili, & contractu Sacramentum complectente.

Prima pars patet à simili de duabus donationibus aut venditionibus ejusdem rei simplicibus, quando accedit traditio rei in prima venditione & acceptatio ejusdem legitima. Secunda pars patet de venditione rerum immobilium, priore simplici, alterâ juridice coram foro competenti recognitâ. Vbi jus recognitum præfertur juri simplici: & actio datur primo emptori contra fraudulentum venditorem. Alterum exemplum est in simplici & nuda promissione equi donandi Petro & deinceps venditio-

ne ejusdem equi Paulo facta. Vbi secunda voluntas præfertur primæ, quia per promissionem simplicem dandi equum, non transfertur Dominium in promissarium: per ætutalem verè venditionem aut donationem, ætutaliter factam alteri, transfertur Dominium in Emptorem, aut donatarium. Pariter Sponsalia de futuro sunt mera promissio Matrimonij futuri. Matrimonium ratum est contractus, in quo actu transfertur jus mutuò in Corpus Conjugum, seu ad usus Còjugales, quæ jura exprimuntur per illa verba. Ego te Berta accipio ex nunc in uxorem, & Berta dicit. Ego te Cai accipio in Maritum.

22. *Respondeo 3. ad 3tium.* Post unum Matrimonium ratum validè initum, alterum Matrimonium ratum est invalidum cum altera Sponsa. Ratio una desumitur ex capite, *Duobus*; quia jam in priori Matrimonio rato intercessit Sacramentum. Ratio 2da ex contractu ætutalis donationis primæ, & deinceps secundæ, quando prima donatio fuit recognita in foro competentis juridicæ, jam altera non potest fieri in gratiam alterius personæ in simili foro. Ergo quando primum Matrimonium ratum est factum validè in facie Ecclesiæ, coram Parocho & testibus, jam secundum fieri nequit validum.
23. *Respondeo 4. ad 4tium.* Etiam si secundum Matrimonium sit consummatum est
inva-

invalidum, quando aliud præcessit Matrimonium ratum validum cum eadem persona. Ita habetur Cap. Tuas, § sub h. t. Ratio desumitur ex ratione Sacramenti, quod rescindi non debet, Cap. Duobus. Secunda ratio ex contractu donationis actualis in foro competenti recognitæ. Vbi secunda donatio est invalida, & usus illius est injuriosus primo donatario. Atqui etiam per Matrimonium ratum validum in facie Ecclesiæ initum acquiritur jus actuale Marito in Corpus uxoris & vicissim uxori in Corpus Mariti. Ergo.

§. II. *Reliqua quæ sita huc spectantia expeditantur.*

Queritur 1. Quæ pœnæ statuuntur 24. in virum, qui alterius Conjugem seu Sponsam de præsentii accepit in uxorem seu cū qua alterum Matrimonium consummavit?

Respondet prima pœna statuitur, ut hujusmodi vir, hujusmodi fœminam nunquam habere possit uxorem, videlicet etiam post mortem prioris Mariti. Ita habetur Cap. Accepisti 2. h. t. Ratio hujus pœnæ assignatur, ne detur occasio machinandi mortem priori marito si adesset spes Matrimonij illo defuncto. Ut autem hæc pœna incurratur, debuit scire vir hanc fœminam habere alterum Conjugem, sive Sponsam de præsentii, sive jam Maritum. Si enim bona fide processit

cessit, hanc pœnam non incurrit. *Secunda* pœna fuit jejunium 40. diebus per singulos annos septem. Sed hæc pœna jam non est in usu.

25. *Queritur* 2. An Papa possit dirimere Matrimonium ratum primò initum, in gratiam 2di consummati.

Respondet P. Pirhing. hic § 2. n. 6. Verius videtur non posse. Quia & lege Divina & Naturali præfertur Matrimonium primum secundo.

Oppones. 1. Defacto Ecclesia dissolvit Matrimonium ratum per professionem solemnem in Religione approbata, Ergo potest per Matrimonium subsequens consummatum.

Respondeo C.A.N.C. Disparitas est, quia in contractu Matrimoniali includitur conditio ex mente Ecclesiæ, omnibus fidelibus nota. *Nisi Religionem ingrediar* è contrâ non includitur ista. *nisi aliam duxero in uxorem.* Prima Conditio est in Honorem DEI, & majorem animæ securitatem, ideoq; nec debet nec potest prohiberi, ab altero Sponso, ne fiat Sponsus Christi. Secunda conditio est in dissolutionem Carnis, præjudicium Sacramenti, & status ejusdem decenti modo executionem.

Oppones 2. Potest Papa dispensare invito solemnī Castitatis & Professione Religiosa, prout dispensavit cum Rege Poloniæ Casimiro propterea Monacho appellato. Ergo

go & cum Matrimonio rato priore in gratiam secundi consummati.

Respondeo C. A. N. C. quoad hunc titulum. Ratio est, quia illa dispensatio fuit in gratiam totius Regni Poloniae, ne per diffensiones de Rege eligendo interiret; pro ut defacto periclitabatur, ac tandem consensit, ut Casimirus quaereretur, & ad Regnum adduceretur. Iam verò qui habet Sponsam praesentem, non indiget tali dispensatione cum finis Matrimonij rati, sit usus ejusdem & propagatio familiae. Propagatio autem familiae per adulterium est intrinsecè mala contra praeceptum Divinum: Non adulterabis seu non mæchaberis: in quo praecepto Divini Decalogi non potest Papa dispensare.

Oppones 3. Potest Papa dissolvere Matrimonium ratum ob alios titulos, praeter professionem v.g. propter impediendum bellum inter Principes Christianos, aut ad fedandas graves discordias alicujus Reipublicae. Ergo & propter secundum Matrimonium consummatum.

Respondeo C. A. N. C. quia priores tituli sunt honesti, iusti & multum necessarij Reipublicae. 2us est turpis & intrinsecè malus, in quo dispensatio non currit, quia Universaliter in omnibus, quae sunt intrinsecè mala seu inhonesta non currit dispensatio.

Oppones 4. Fuit olim consuetudo in Ecclesia Mutinensi, ut secunda Matrimonia consummata prævalerent primis tātūm ratis.

Respondeo Non fuit hæc consuetudo Vniversalis, sed in aliquibus casibus permiffum ita fieri, ob causas ignotas; quæ forsitan erant demonstrantes prius Matrimonium malè fuisse contractum. Nam etiam de Matrimonio rato intelligitur lex DEI, quod DEVS conjunxit homo non separet. Vide Sanchez lib. 2. de Matrim. disp. 14. N. 4. Covarruviam in Lib. 4. Decretal. p. 2. Cap. 7. § 3. N. 5. Pirhing. h. t. §. 2. N. 4. & Seqq.

TITULUS V.

De Conditionibus appositis in
Desponsatione vel alijs Contractibus.

DISSERTATIO V.

De Varijs Conditionibus, Causa, &
Modo.

ARTICULUS I.

De Conditionibus tempus præteritum
vel præsens respicientibus.

Item de Causa & Modo Contractū
Matrimonij appositis.

§ 1. De:

§ 1. De Conditionibus quoad tempus præteritum & præsens.

Prænoto 1. Hoc titulo tripliciter apponi 1.
Conditiones Matrimoniali contractui. 1. quoad tempus præteritum. 2. quoad tempus præsens. 3. quoad tempus futurum v.g. accipio te in uxorem si tuus pater occisus est in bello, si es Virgo, si dabis mihi aureos mille. **Prænoto 2.** Conditiones de futuro, alias esse veras, alias falsas; alias possibiles, alias impossibiles, alias necessarias, alias contingentes, alias honestas, alias turpes, & nonnullas Matrimonij substantiæ Contrarias: tandem alias, diversis à Matrimonio contractibus servientes. His prænotatis.

Affero 1. Quoad tempus præteritum & 2.
præsens non esse difficultatem magnam apud Authores. Ratio est, quia conditio per præteritum aut præsens tempus expressa, vel est vera vel falsa: Si vera est, Matrimonium per ipsam non suspenditur, sed valide contrahitur statim, nisi aliunde subsit impedimentum v.g. Cæjus coram Parocho & testibus dicit Bertæ: Si pater tuus in bello mortuus est, ut passim narratur, si es Virgo, si es dives, prout de te asseris ipsa; ego te accipio in uxorem. In tali casu quadruplici, interveniente morte Patris, permanente Virginitate Sponsæ, pariterq; stante

te nobilitate atq; divitijs, Matrimonium est absolutè validum nisi aliunde subsit impedimentum. Ratio est, quia posita sive impleta conditione, non est, status conditionatus sed absolutus. Atqui in his 4. Casibus est conditio adimpleta, quia non est de futuro, sed de præterito aut præsentī; non est purificanda, sed jam purificata per actualem existentiam vel statum præteritum, præsentī præcedentem. Ergo jam non est status Conditionatus, consequenter neq; Contractus conditionatus ex parte objecti sed absolutus, licet sit quoad modum loquendi conditionatus L. Cum ad præsens. 37. ff. de Rebus Creditis.

3. *Affero 2.* E contra dicendum de his 4. Casibus & similibus, quando conditio est falsa. Nempe Matrimonium exnunc esse invalidum, etiamsi aliunde nullum adsit impedimentum. Ratio est quia conditiones de præterito aut præsentī, in hunc sensum exprimuntur. Quando verum est, quòd sit occisus in bello pater tuus, quòd sis Virgo &c. Ego exnunc te in uxorem accipio, alias nolo; sed verum esse suppono, veram esse famam de tuo patre occiso, veram esse affirmationem tuam de tua Virginitate, Nobilitate, divitijsq; existimo. Ergo in hac suppositione accipio te in uxorem, alias nolo. Atqui in talibus casibus non est vera suppositio. Ergo nec est vera, in uxorem, Bertæ acceptio.

Affero 3. Conditiones de præsenti solum quoad modum loquendi plerumq; differe à conditionibus de præterito. Nam conditiones, si es Virgo, si es Nobilis, si es dives, hunc sensum continent: si non amisisti Virginitatem, si nata es ex nobilibus parentibus, si obtinuisti re ipsa divitias, quas te affirmas habere, Ego te accipio in Conjugem.

Affero 4. Stante dubio de morte occisi Parentis, & voluntate ex modo tendendi solum conditionata si pater occisus est, non possunt Conjuges Matrimonium consummare absq; peccato. Ratio est, quia stante dubio nesciunt verificatam esse conditionem, & hoc ipso nesciunt se esse veros Conjuges. Proinde vel debent recedere à conditione, per consensum absolutum in Matrimonium, siue sit occisus in bello pater, siue non: aut debent abstinere, donec eveniet certitudo de morte ipsius, Nam stante dubio de valore Matrimonij, non licet illud consummare. Sed stante dubio de morte patris, stat dubium de valore Matrimonij. Ergo stante dubio de morte patris, & stante voluntate conditionata, si pater mortuus est, non licet Matrimonium consummare. Idem dicendum de conditionibus *si es dives, si es nobilis.* quod si non expectata certificatione consummare vult Matrimonium, qui conditionem adjecit, eo ipso censetur recedere à con-

à conditione. Nam ita se habet quoad modum tēdendi voluntas respiciens conditionem præteritam, aut præsentem dubiam, sicut se habet voluntas respiciens conditionem futuram, siue certò, siue tantum probabiliter ponendam. Sed si quis non expectata purificatione conditionis futuræ, velit consummare Matrimonium, hoc ipso recedere censetur ab illa conditione per se apposita. Ergo similiter in casu dubio, quia illa certificatio non est præsens, sed futura. Probatur Assertio argumento. Cap. *De illis* 3. sub h. t. Vbi Alexander Papa III. resoluit, eum qui iuravit aliquam se accepturum in uxorem, si centum aureos sibi donaverit; centum non datis, non teneri ipsam accipere in uxorem, nisi postea pure consenserit recedendo à conditione, quem recessum his verbis exprimit, *nisi consensus de presenti, aut carnalis sit inter eos commixtio subsequuta*. Vbi post contractum conditionatum, asserit universaliter absolutum reddi Matrimonium, vel per consensum expressum per verba de præsentem, non attendendo ad eventum conditionis, vel per carnalem commixtionem utriq; liberam Sponso.

Oppones Hoc argumentum ab Autoritate Alexandri III. solum valere de Matrimonij ante concilium Tridentinū, quando sponsalia trāsibant in Matrimonium per subsequutam

cutam carnalē commixtionem utriq; Spon-
so liberam.

Respondeo Valere etiam post Tridentinum,
quando Matrimonium sub conditione est
initum coram Parocho & testibus, siue fu-
it conditio vera, siue falsa, siue præsens, si-
ve futura. Nam post contractum Matrimo-
nialem coram Parocho & testibus initum,
jam non requiruntur solemnitates denuò,
siue ut ex conditionato transeat contractus
ille in absolutum, siue ut ex invalido
fiat validum Matrimonium. Imò posita con-
ditione, Matrimonium transit in absolutum,
etiamsi non accedat novus consensus abso-
lutus. Ita Zoësius hic, Nam dispositio con-
ditionalis purificatur per eventum conditio-
nis L. hæc venditio. 7. D. de Contract.
emption. § Ex conditionali. Vbi addit
sub N. 12. Idem dicendum de illa conditi-
one. *Si Papa dispensaverit, ego accipio te
in uxorem* continuo dispensatione obtenta,
poni Matrimonium non requisito novo con-
sensu; Vfus tamen seu consummatio Ma-
trimonij requirit præviā scientiam factæ
ipsis, dispensationis Papalis.

§ II. *De Causa Demonstratione & Mo-
do Contractui Matrimonij additis.*

Statim post doctrinam de Conditionibus,
tempus præteritum aut præsens respici-
entibus subijcio notitiam de Causa, Demon-
stratio-

stratione & Modo, quia secum multum co-
hærent, pariterq; tempus præteritum aut
præsens, Causa & demonstratio respiciunt.
Causa sic solet exponi. *Accipio te in uxore*
quia es Virgo. quia dives, quia steri-
lis, &c. Demonstratio sic. *Accipio te in*
uxorem quæ es nobilis, quæ Virgo, quæ di-
ves &c. Modus sic explicatur: *Duco te*
in uxorem, ut mihi hoc officium impetres,
ut me facias heredem. ut patrem tuum oc-
cidas,, ut generationem impedias. &c. his
expositis.

6. *Affero* 1. Causa apposita contractui Ma-
trimoniali five vera five falsa, five turpis,
five repugnans substantiæ aut bono Matri-
monij neq; suspēdit neq; vitiat Matrimonium,
nisi Simul intercedat error personæ. Ita
Pirhing & alij Canonistæ communiter h. t.
Ratio 1. partis, quia causa non facit sta-
tum conditionatum sed absolutum; conjun-
gitur enim cum opinione absoluta; quod
defacto sit talis Sponsa, qualis esse per pro-
positionem causalem affirmatur. Ratio 2.
partis, quia causa apposita non habet se per
modum obiecti seu personæ circa quam
versatur consensus; sed solum Sponsus per
talem causam demonstrat suam opinionem
de tali persona; per modūq; gaudij versa-
tur, quod talem hinc & nunc absolutè du-
cat, quæ istis qualitatibus est prædita.

Oppones Cajus talem causam apponens,
est

est ita habitualiter constitutus, ut nunquam accepturus fuisset Bertam in uxorem si scivisset eam carere tali qualitate. Ergo irritus est contractus R.C.A.N.C. quia voluntas actualis quæ est absoluta, prævalet illi voluntati, quæ esset, si scivisset oppositum.

Afferro 2. Quando coincidit causa cum errore personæ invalidat Matrimonium. Ratio est: error circa objectum, & non solum circa qualitatem objecti invalidat contractum, vg. Si Cajus dicat: quia tu es filia Petri, quia es libera & non serva, ducor te in uxorem. In talibus casibus invalidum est Matrimonium. quia error personæ & conditio servilis invalidant Matrimonium: nisi quis cognito errore ratificet, sponte de novo Matrimonium.

Afferro 3. Solus modus contrarius Substantiæ, seu bono Matrimonij illud invalidat, reliqui modi illud non vitiant: sed modi honesti inducunt solam obligationem, quam exprimunt. Est communis Sententia Canonistarum & Theologorum. Ratio 1. partis; quia universaliter loquendo de contractibus, quando quis alterum obligat ad præstandum aliquid contra substantiam contractus, facit illum contractum invalidum: vg. Si donator ita rem velit donare alteri ut ipsam à se non alienet, & ut donatarius non possit de illa disponere, donatio est nulla; quia in donationis Substantia includitur

7.

8.

tur alienatio. Similiter si aliquis vendat rem alteri, cum conditione seu modo, ut non transferat in illum dominium, est venditio invalida; quia contra substantiam contrahentis venditionis. In contractu Matrimoniali tres casus desumuntur ex Cap. *Si conditiones*. quod est ultimum sub h.t. *Contraham tecum ut generationem proles evites. Duce te in uxorem, donec aliam ditorem inveniam. Contraham tecum Matrimonium, si pro quæstu meretricio te adulterandam tradas.* Ibidem addit Gregorius Papa IX. alias conditiones, si turpes sint aut impossibiles, haberi pro non adjectis in favorem Matrimonij. Et per hanc additionem Gregorianam probatur 2. pars conclusionis. Ratio ulterior pro prima parte esse potest; quia substantia rei non distinguitur ab ipsa re, & proprietates necessario connexæ cum natura rei, non sunt ab ipsa separabiles. Ergo qui vult rem aliquam, & non vult substantialia ejusdem rei, vult rem sine se ipsa, consequenter nihil vult serio; quia vult impossibilia. Qui vult perire proprietates rei necessario cum illa connexas, & tamen vult manere ipsam rem, vult separare inseparabilia. Ergo vult impossibilia, & hoc ipso nihil vult serio. Itaq; qui vult contractum Matrimoniale, cum illis tribus modis seu conditionibus sub titulo Matrimonij, vult contractum fornicatorium &

sceler-

Sceleratissimum, & eo ipso non vult contractum Matrimoniale verum, cujus finis est generatio prolis; cujus vinculum est indissolubile usq; ad mortē; cujus natura est unius cum una vita Socialis & individua.

Oppones 1. Causa & demonstratio appositae contractui Matrimoniali, etiamsi sit contra substantiam Matrimonij, illud non vitiat. Vt dictum est proxime sub Assertionem primam; Ergo neq; modus sive conditio.

Respondet C.A.N.C. Disparitas est: quia causa non tollit consensum absolutum, sed illum demonstrat, cum quodam gaudio quod est de re praesenti aut praeterita. Modus seu conditio est cum desiderio, ut res fiat ita, ut desideratur. Proinde potest esse absolutum gaudium de re falsa & impossibili, apprehensa tanquam existente vel praeterita. Non potest autem esse absolutum desiderium ut res fiat in posterum modo impossibili.

Oppones 2. Si modus adjectus Matrimonio sit impossibilis, aut turpis, non vitiat Matrimonium v.g. contraho tecum Matrimonium, ea lege ut digito Caelum tangas, ut patrem tuum occidas. &c. Ergo neq; modus iste impedit seu invalidat, qui est contra substantiam aut proprietates Matrimonij ab ipso inseparabiles.

Respondet C.A.N.C. Ratio primae partis, quia nemo serio censetur velle impossibile v.g. ut Sponsa Caelum tangat digito,

ut montes aureos donet. Ratio 2. partis, quia occisio Patris est conditio disparata à substantia Matrimonij, quæ quia turpis est, seu injusta, non obligat, sed habetur pro non adjecta. Neq; censetur Sponsus illam seriò voluisse, ita, ut ipsa non posita sit Matrimonium nullum.

Addunt Authores appendicem, Si certò constet Sponsum nullo modo aliter voluisse cum Berta fore Matrimonium validum, nisi tunc quando Patrem occideret, aut aliquid impium disparatum à Matrimonio præstaret, tunc in eo casu ante occisionem Patris, nullum fuisse Matrimonium; quia veritas prævalet præsumptioni, & Ecclesia non potest supplere consensum absolutum ad Substantiam Matrimonij requisitum. Idem applicat Pirhing & alij ad conditionem impossibilem. Si quis noluit seriò & ex animo valere Matrimonium, nisi illa impossibilis conditio poneretur: re ipsa noluit Matrimonium.

ARTICULUS II.

De Reliquis Conditionibus.

§ 1. De Conditionibus futuris contingentibus, necessarijs, honestis & indifferentibus, turpibus & impossibilibus.

Prænoto 1. Conditiones rigorosè acceptas solum esse de futuris cōtingentibus, quæ sunt

sunt Suspensiones contractus usq; ad illud tempus, quo implebuntur, quæ suspensiones actus communiter explicantur per particulam *Si*: *vg.* Contraho tecum, Si pater consenserit, Si mihi dotem mille aureorum dederit.

Prænoto 2. Conditiones de futuris necessarijs esse improprie conditiones. *vg.* Si sol cras orietur. Si montes eodem loco cras subsistent. Similiter de impossibilibus, esse improprie dictas conditiones *vg.* si digito Solem tetigeris, si fluvium hunc exhauseris. Ratio 1. partis est; quia si apponatur conditio si non; perinde sol orietur. Ratio 2. partis. quia perinde Sol non potuit digito tangi &c. His positis.

Affero 1. Conditiones de futuris contingentibus honestis aut saltem licitis, sed indifferentibus in pactum deductæ suspendunt contractum Matrimonij. Est sententia communis. *Probatur* Ex Cap. De illis. 3. sub h. t. & Cap. super eo 5. sub h. t. & Cap. Per tuas. 6. sub h. t. Hinc qui sub juramento dixit coram Berta. *Contraho tecum, si pater tuus mihi centum aureos dotis nomine dederit.* Non tenetur illam recipere in uxorem, centum aureis sibi non datis.

Affero 2. Matrimonium sub conditione necessaria contractum, nec vitatur, nec suspenditur. Ita communiter Canonistæ. Quia

conditio necessaria habetur pro non adjecta
 L. Si pupillus 9. § 1. de Novat. vg. Cō-
 traho tecum si Soleras orietur: Matrimo-
 nium ex nunc est ratum & validum abso-
 lutè.

31. *Affero* 3. Conditiones impossibiles & tur-
 pes substantiæ Matrimonij non adversan-
 tes, habentur pro non adjectis: Est com-
 munis sententia. Ratio 1. partis est, quia
 nemo censetur seriò velle impossibile, sibi
 apparens tanquam impossibile. Atqui uterq;
 Sponsus censetur scivisse conditionem esse
 impossibilem. Ergo uterq; ipsam habuit pro
 non adjecta.

Adnotant Hic Authores Casus duos. Al-
 terum de conditione impossibili, alterum de
 turpi disparata à Substantiæ Matrimoniorū
 contrarijs. Quando Cajus Conditionem im-
 possibilem apprehendit per modum possibi-
 lis & defacto futuræ illiq; firmiter contra-
 ctum Matrimoniale alligavit; tunc idem
 censendum est de illa, atq; de conditione
 contingente, nempe quòd vitiet contractū
 Matrimonij. Vnde cognito errore Cajus
 novum consensum absolutum ab hac condi-
 tione recedentem elicere debet: aut non
 accedente novo consensu, contractus erit
 nullus. Item quando Petrus conditioni tur-
 pi adjectæ ad contractum Matrimoniale
 ita firmiter hæret, ut illa non posita no-
 lit contrahere Matrimonium, tunc condi-
 tio

tio turpis vg. *Si occides patrem* si furta perpetrabis &c. Suspendit contractum Matrimoniale. Vnde illa rejecta debet subsequi novus consensus. Conditio autem minus rigorosa seu modus licitus & honestus, qui se habet per modum causæ Secundariæ, & tantum impellentis, non vitiat quidem, neq; suspendit contractum sed tamen inducit obligationem illam, quam exprimit, vg. *Contraho tecum, Berta*, ut mihi impetres honorem seu dignitatem, ut fias Catholica &c. Matrimonium statim est perfectum; sed manet obligatio præstandi, quod adjectum est Contractui.

Affero 4. Eo ipso, quod conditio appo- 12.
sita contractui purificetur, statim absq; novo consensu absoluto, etiam nescientibus partibus de positione conditionis, Matrimonium fit absolute ratum & validum. Ita Pirhing hrc § 4. n. 24. Zoefius & alij quam suam opinionem censet esse probabiliorē. Contrariam autem ad vitandas lites & varia incommoda, securiorem seu utiliorē. Ratio est: quia ipse eventus purificat contractum: nam ita fuit inter partes conventum, ut posita conditione compleatur contractus & transeat in absolutum. Et hæc voluntas manet moraliter, positaq; conditione, æquivaleret actuali voluntati, de positione ipsius gaudenti. Paritas desumitur a Matrimonio, quod per procuratorem vali-

dè & absolute contrahitur, eo tempore, quo fit contractus Matrimonialis nomine sui Principalis; licet tunc ille Principalis dormiat, aut vigilans de contractu jam completo nihil sciat. Svadent tamen Doctores post eventum conditionis, præstandum esse consensum absolutum coram Parocho & testibus, non propter valorem, sed propter evitanda varia incommoda in foro externo per hujusmodi attestationem vg. de dispensatione Papali, de consensu paterno &c.

§ II. De Conditionibus & modis appo-
sitis in alijs Contractibus.

13. **C**Asus Vnicus ex Cap. Cùm sit 2. sub h.
t. Quidam Diaconus Sæcularis, duos
Servos propriè dictos manumisit, sub eo
modo, ut fierent Monachi, & in eodè mo-
nasterio, in quo ipse ministrabat divinis,
permanerent; & si quis illorum contra fa-
ceret, iterum, utpote mancipium subijce-
retur servituti. Post ingressum Monasterij
unus ex illis, contempta conditione Mo-
nasterioq; deserto, se Clericis Sæcularibus
adjunxit. Consultus de ejusmodi casu Gre-
gorius Papa: Respondet Episcopo Spole-
tano. *Si ita esse repereris, sic te exhibe,
ut nec illi Monasterij deserendi sit facul-
tas, nec manumittentis voluntas valeat præ-
teriri.*

Queritur 1. Quomodo procedendum cū
hoc

hoc servo si ante professionem aufugerat?

Queritur 2. Quid agendum, si jam profusus ad sæculares Clericos aufugerit

Queritur 3. An res donata Ecclesiæ vel Monasterio sub Modo, ut cessante conditione, sub qua donata fuerat, debeat revocari defacto ad donatorem, seu ejus hæredem redeat, casu quo conditio illa cessaverit?

Queritur 4. Quid censendum si modus aut conditio post peractam donationē subjungatur à Donatore?

Prenoto 1. Licet sit in hoc titulo Universalis sermo de alijs contractibus à desponsatione diversis, re ipsa tamen solos duos casus assignari; alterum de persona servili, alterum de re, sive mobili, sive immobili donata Ecclesiæ aut Monasterio, aut cuiuscunq; Collegio Cleri sive sæcularis sive Regularis.

Prenoto 2. Conditionem à modo per hoc differre, quod Conditio habeat se per modum mediij ponendi ad aliquem complendū contractum, quo medio non posito, sed pendente in spe, contractus non redditur absolutus, sed solum conditionatus. Modus vero habeat se per modum finis saltem secundarij, & causæ impulsivæ ad donationem. His positis.

Respondeo ad unum quesitum. Si Servus ante emissam professionem deseruit Monasterium, reincidit in pristinam servitutem.

14a

Probatur ex Cap. Cùm sit: Vbi in fine additur, quod voluntas manumittentis non valeat præteriri. Ratio ulterior est, quia ante professionem servus ille, non est factus verus Monachus, sed solum novitius. Iam verò contractus manumissionis fuit cum Modo & sub conditione irritante manumissionem, si effectus non evenierit. Faciendo itaq; contrariū eventum conditioni & modo, contractum conditionatum vitiavit & ad servitutem relapsus est.

15. *Respondeo ad 2.* Si post emissam Professionem aufugit, solum debet cogi, ut permaneat in Monasterio & sic adimpleatur voluntas manumittentis. Ratio est, quia per Professionem adimplevit modum, quem ultra prosequi debet. Nam Professio semel valida, non potest reddi invalida. Deinde conditio irritans contractum, si effectus non sequatur: est re ipsa roborans eundem, si sequatur effectus. Proinde hoc solum debet compleri, quod & manumittens intendit, & Professio exigit, ut ille servus per Professionem emancipatus, & incorporatus Monasterio, degat in ipso usq; ad mortem.

16. *Respondeo imò. ad 3.* Si conditio appositæ fuerat in ipso pacto, seu instrumento donationis, ut cessante illa cesset donatio: ipsa deficiente cessat huiusmodi donatio. Ita deciditur Cap. Verum. 4 sub h.t. Ratio est, quia quilibet donator licitè & valide

lidè potest adjicere suæ donationi conditionem legibus non improbatam. Nempe quod non est ullà lege prohibitum, est licitum L. Nec non. § 2. ff. Ex quib. caus. Atqui conditio revocatoria donationis, si modus adjectus non observetur nulla lege est prohibita. Ergo est licita & valida; cum fiat à vero Domino, potente disponere de sua re omni modo possibili, lege non prohibito.

Respondeo 2dò. ad idem. Si fuit adjectus 17.
solus modus absq; conditione revocatoria, idq; tanquam causa impulsiva, seu finis secundarius, si non observatur modus appositus, donator non potest agere contra Ecclesiam seu Collegium, ut Clero, sive sæculari, sive Regulari revocetur donatio; sed solum, ut adimpleatur. Probatur ex eod. Cap. *Verum;* ubi illa sola donatio revocari permittitur, quæ habet expressè appositam conditionem revocatoriā. Ergo ubi deest conditio revocatoria, contrariū est tenendū, quia contrariorum contrarij sunt effectus L. fin. ff. de edendo.

Respondeo 3. ad idem. Si modus adjectus 18.
sit causa finalis principalis, etiamsi non sit expressè adjecta conditio revocatoria, tamē non servato modo cessat donatio facta Ecclesiæ, possuntq; hæredes donatoris agere ad revocationem donationis. Ita Pirhing hic § 6. n. 35. Ratio est; ex Reg. Iur. cessante fine, cessant media; cessante causa cessant effe-

effectus. Cap. Cum cessante, 60. de Appel. Quæ axiomata intelliguntur de fine principali & causa primaria. Intelligi possunt hic casus de alienatione bonorum Ecclesiæ donatorum, in manus sæcularium Dominorum, aut Cleri, acatholici, per quam alienationem cessat Divinorum celebratio & auxilium animæ Donatoris: qui fuit finis principalis illius, qui Ecclesiæ donavit vg. prædium aut pagos. Vg. Si fiant hæretici illius Ecclesiæ vel Collegij aut Monasterij Præsides & Collegæ, aut Sacra Catholica deserant, donatione, Catholicis Presbyteris facta, gaudere non possunt. Neq; Domini Sæculares sibi bona Ecclesiastica appropriantes.

19. *Respondeo ad 4.* Si modus aut Conditio adjecta sit ex intervallo post peractam donationem, non obligat donatarium. Ratio est, quia nemo potest disponere de re aliena, & prorsus alterius juri subiecta, ut patet ex Definitione Dominij. Atqui peracta donatione; jam res donata, non est sua, sed prorsus aliena, cum per donationem sit totum dominium translatum in donatarium. Ergo donator de ipsa non potest disponere ap̄lius.

TITULUS VI.

Qui Clerici vel Voventes Matrimonium cōtrahere possunt.

DISSERTATIO VI.

De Impedimentis Ordinis, & Voti,
dirimentibus Matrimonium.

ARTICULUS I.

De Impedimento Ordinis.

*C*asus *Vnicus*. Quidam Subdiaconus, in 1.
partes hæreticas profectus, ibidem apostatavit à fide, & uxorem duxit. Amicis Orthodoxis svadentibus reditum ad Ecclesiam Catholicam, respondet se id præstiturum libenter, sed ea lege, ut uxorem retinere valeat, quæ se Catholicam fore ap-
promittit, si in hoc Matrimonio permaneat.

Queritur 1. Vtrum Subdiaconatus reddat Matrimonium subsequens invalidum?

Queritur 2. Quo jure istud impedimentum dirimens sit introductum?

Queritur 3. Quando Ordo Sacer non obligat ad continentiam in Ecclesia Romana, vel obligat etiam in Græca?

Respondet ad 1. Omnes Ordines Sacri 2.
vulgo majores dirimunt subsequens Matrimonium.

monium. Ita definitum est in Concilio Tridêtino sess. 24. de Sacram. Matrim. Can. 9. Pro Ecclesia Græca habetur Can. Si quis. 7. dist. 32. & Can. Erubescant, 2. dist. ead. Vide Sanchez l. c. Probatur ex C. Cûm in præterito 3. dist. 84. juncta Gloss. V. eod. Vbi dicitur; Condecet Sacros Antistites & DEI Sacerdotes nec non Levitas & qui Divinis inserviunt continentes esse in omnibus; ut, quod Apostoli docuerunt, & ipsa servavit Antiquitas, nos quoq; custodiamus.

3. *Respondeo ad 2.* Longe probabilius est, solo jure Ecclesiæ inductum hoc impedimentum dirimens Ita Sanchez lib. 7. de Matrim. disp. 28. n. 2. Pirhing hîc § 1. n. 6. Zoësius hîc n. 13. & alij communiter. *Probatur. 1.* Nullum jus Divinum extat id prohibens, neq; jus naturale reperitur. Nam in veteri testamento Sacerdotes & Levitæ habebant uxores, & in Ecclesia Græca Clerus sæcularis uxores habet. *Probatur. 2.* Ordo Sacer æquiparatur voto solemnî Castitatis. Ergo jure Divino non dirimit Matrimonium.

Obijcies contra 1. responsionem Per susceptionem Ordinis Sacri non invalidatur Matrimonium antecedens. Ergo neq; subsequens. Patet Antec. ex Cap. Antiquæ, Vnico, in Extrav. Ioann. XXII. De voto. Probatur Conseq. ex Can. 1. dist. 31. Vbi non prohibentur subdiaconi uxores ducere.

Respon

Respondeo C. A. N. Conseq. Ad Can. allegatum respondeo id Subdiaconis in primitiva Ecclesia non fuisse prohibitum; siquidē non fuit definitum esse Ordinem Sacrum Subdiaconatum. Postea tamen id fuit prohibitum Can. 3. dist. 84.

Obijcies contra 2. responsionem. Quod Apostoli docuerunt & tradiderunt, censetur esse juris Divini: Atqui continentiam servandam esse ijs omnibus, qui Divinis inserviunt, Apostoli docuerunt & tradiderunt: prout testatur Can. Cum præterito. Vbi V. *inserviunt*, Gloss. intelligit etiam Subdiaconos: Ergo.

Respondeo Dist. Major. Quod Apostoli docuerunt & tradiderunt tanquam præceptum Christi pro tali statu, C. M. Quod docuerunt & tradiderunt, tanquam ordinationem seu constitutionem suam statui Ecclesiastico congruam, N. Maj. Distingvo similiter Minor. N. C. In Ecclesia primitiva assumebantur ad Presbyteratum etiam uxorati, sed illis prohibebatur usus Matrimonij, præcipiebaturq; continentia. Hinc etiam modo potest, consentiente uxore, fieri Maritus Presbyter; sed ipsa debet intrare Religionem, aut si jam est annos seniles adæpta, & incontinentiæ periculis non obnoxia, debet in manu Episcopi votum Castitatis emittere.

Respondeo ad 1. partem quesiti 3ij. Quatuor

tuor casus assignari ab Authoribus, in quibus Sacer ordo non obligat ad continentiam. *Primus* est, Si quis ordinatus fuit per vim, seu metum cadentem in constantem virum. *argum.* Cap. Cum dilectus. De his quæ vi metûs ve causâ fiunt. Ratio est à pari: votum solemne castitatis explicitum in Religiosa professione inclusum, non obligat; quando fit professio cum metu cadente in constantem virum. Ergo neq; Votum implicitum Ordini Sacro annexum; quando is cum metu simili suscipitur. Antecedens constat ex Tit. de voto & voti redempt. Cōsequentia patet, quia non magis obligat implicitum quam explicitum. *Secundus casus est.* Quando puer ante usum rationis initiatus est ordine Sacro. Nam nihil est volitū nisi cognitum. Atqui puero ante usum rationis obligatio voti solemnis non est cognita. Ergo neq; volita, ideoq; nulla, quia obligatio ex voto debet esse voluntaria juxta intentionem voventis. *Tertius casus est.* Si quis habens quidem usum rationis, sed nondum annos pubertatis adeptus, Ordine Sacrum suscipit; non obligatur ad continentiam: nisi postea adeptus ætatem pubertatis; spontè & deliberatè votum ratificet. Probatur à pari votum solemne Castitatis explicitum in Religione approbata emissum à non habente annos pubertatis est invalidū. *argum.* Can, Illud, 20. q. 1. Probatur Conseq.

seq. Vbi reperitur identitas rationis, ibi eadem censetur esse dispositio legis. *Casus quartus*, In multos particulares subdividendus. quando ex quacunq; ratione Ordo facer est invalidè susceptus. v.g. *1mo*. qui ordinavit, non erat verus Episcopus. *2do*. quia non habuit intentionem veram ordinandi, sed id præstitit modo fictitio. *3to*. quia defuit aliquid essenziale ex parte materiæ aut formæ &c.

Obijcies Contra 1. casum. Etiam si adsit metus cadens in constantem virum, si tamē ille justè sit incussus à iudice, validum est Matrimonium, ut communiter docetur subrit. De ijs quæ vi metusve causâ fiunt. Ergo similiter validum est votum sacro ordini adnexum, adeoq; obligat, ac si absq; metu ordo susceptus foret. Probatur Conseq. Reg. Iur. 42. in 6to. Accessorium sequitur naturam principalis: Ergo si ordo facer est validus, non obstante metu, etiam annexum illi votum est validum.

Respondet C.A.N.C. Disparitas est. quia ubi lex non distingvit neq; nos debemus distingvere. L. de pretio. ff. de Publician. Atqui agendo de metu gravi invalidante votum solemne Castitatis, Lex non distingvit inter metum justum & injustum, modò sit ab extrinseco incussus, v.g. à parētib, à tutore &c. Neq; excipitur iudex. Ergo quæ sunt generaliter dicta, generaliter

ter sunt accipienda. Ad Probationem respondeo; accessorium sequitur naturam principalis, nisi jus obstat. Sed obstat jus Ecclesiasticum, quod annullat vota per metum gravem emissā. Ius autem naturale tale votum non invalidat, alioquin non posset ratificari quod est contra jus naturale.

5. *Adnotant hic Authores imò.* Metum gravem debere directè incuti ad extorquendum votum implicitè, explicitè autem susceptionem Ordinis Sacri. Ratio est quia vota tenent ex occasione metus gravis indirectè & occasionaliter intenti. vg. In Captivitate Turcica votum emissum, ut evitetur mortis periculum, aut diuturnior calamitas, est validum: licet injustè metum mortis hostes incutiant ex alia intentione. non ad votum extorquendum.

6. *Adnotat 2. Zoësius* sub tit. De his quæ vi metusve causâ. n. 20. Si cessante metu initiatus sacris, approbaverit susceptum Ordinem sive verbo sive facto, vg. si semel saltem eo sit usus absq; coactione, tenebitur ad continentiam; quia ratificando actum facit eum voluntarium.

Obijcies contra 3. casum. Votum simplex Castitatis emissum ab habente plenum usum rationis, & nondum adepto annos pubertatis obligat voventem. Ergo & votum solemne adnexum Ordini sacro.

Respondeo C.A.N.C. Disparitas est, quia simplex

simplex votū, neq; sub Tit. *de his quæ vi. Sc.*
 Neq; alibi irritat Ecclesia. E contra ex-
 presse irritat solempne. Ratio disparitatis est:
 quia Pater omnia vota, absq; ulla exceptio-
 ne, siue realia siue personalia Filij impuberis,
 quantumvis doli capacis, potest irritare. Ita
 cum D. Thoma asserit Illsung in Arbore
 Scientiæ Boni & Mali Tract. 5. Disp. 1.
 q. 3. art. 4. n. 123. quam opinionē ait esse
 ferē omnium. Probatur ex Cap. Mulier, 32.
 q. 2. quod est 14. sub ea causa; desumptū
 ex Sacra Scriptura Numer, Cap. 30. Pro-
 inde quæ vota & iuramenta potest irritare
 Pater, si ita ipsi visum fuerit, illa reliquit
 Ecclesia in arbitrio ipsius; quia verò sole-
 mnitas voti Castitatis introducta est jure
 publico Ecclesiæ, pertinet ad illam ea vota
 irritare, quæ sunt contra ejus leges emissa.

Respondeo ad 2. partem quæstij 11j. In
 Ecclesia Græca si quis non inito prius Ma-
 trimonio Subdiaconatum suscepit, tenetur ad
 continentiam perpetuam. Item si in Sacris
 Ordinibus constituto, uxor prima mortua
 fuerit, secundam ducere, nec licitè, nec va-
 lidè, poterit. Neq; Papa cum Viduis Pre-
 sbyteris Græcis dispensare cōsuevit, ut secū-
 dam uxorem ducant. *Primum membrum*
 Responsionis patet ex Synodo sexta Cap. 6.
 Vbi dicitur. Si quis eorum, qui ad Clerum
 accedunt, voluerit Nuptiali jure Mulieri co-
 pulari, hoc ante Ordinem Subdiaconatū fa-
 ciat,

ciat. *Secundum membrum* Probatur ex Can. Alter. 14. dist. 31. Vbi Stephanus Papa in fine ait: Istius autem Ecclesiæ *Orientalis* vel *Occidentalium* nullus Sacerdotum à Subdiacono usq; ad Episcopum licentiam habet conjugium fortiendi. *Tertium membrum* patet ex praxi, à temporibus Apostolorum hucusq; continuata, & vix unquā interrupta.

ARTICULUS II.

De Impedimento Voti.

8. *C*asus Vnicus Ioanna Nobilis Mulier, ne Regi Legionensi nubere à parentibus cogeretur, votum castitatis emisit in manibus cuiusdam de Fratribus S. Augustini. Postquam in ejusdem Ordinis habitu biennium in domo sua permansit, de parentum consilio Michæli publicè fuit Matrimonialiter copulata. Ita refertur Cap. Insinuâte. 7. sub h. t.

Queritur 1. Quale votum Castitatis dirimit subsequens Matrimonium?

Queritur 2. Quo jure solemne votum Castitatis dirimit Matrimonium?

Queritur 3. Quando non dirimit?

9. *R*espondeo ad primum quesitum Votum simplex Castitatis impedit contrahendum sed non dirimit postea contractum Matrimonium. Probatur Responsio ex Cap. Rursus. 6. sub h. t. Vbi præcipitur, qui emissio voto simplici

plici Castitatis, juravit cuidam fœminæ dū-
 Eturum se illam in uxorem, ut pœnitentiam
 agat, pro eo, quòd temerè juraverit. Quod
 si autem post juramentum nuptias contraxit;
 decernitur ut in statu Matrimoniali perma-
 neat. Rationem assignat Cœlestinus III. Pa-
 pa, quia votum Castitatis simplex impedit
 Matrimonium contrahendum, non tamen di-
 rimit jam contractum.

Obijcies In eodem Capitulo dicitur. *Sim-
 plex votum non minus obligat apud DE-
 VM, quàm solemne.* Sed solemne ita obli-
 gat, ut dirimat subsequens Matrimonium.
 Ergo & simplex.

Respondeo Explicando textum. Non mi-
 nus obligat in ordine ad peccatum, C. Ma.
 Non minus obligat in ordine ad Matrimo-
 nium, N. M. Dist. Minor. Et hæc obliga-
 tio est ad vinculum Matrimonij dissolven-
 dum seu impediendum, C. M. est in ordi-
 ne ad peccatum, N. Min. & Conseq. Æquè
 obligat apud DEVM utrumq; votum, quia
 utrumq; sub peccato mortali obligat ad sui
 observationem: sed non æquè obligat quo-
 ad constitutionem Ecclesiæ, quæ soli sole-
 mni voto adjecit vim dirimēdi Matrimoni-
 um. Ratio explicationis est, quia verba cla-
 ra non admittunt interpretationem, neq;
 voluntatis conjecturam L. Licet Imperator.
 74. ff. de Legat. 1. Gloss. in Cap. Quod
 interrogasti, in fin. 27. dist. 1. Fagnanus

in Cap. Insinuante, in ipso fine. V. eod. Sed clara sunt verba Pontificis, quòd simplex votum castitatis non dirimat subsequens Matrimonium: Ergo interpretatio contraria non potest admitti.

10. *Respondeo 2. ad idem quæsitum* Votū solemne Castitatis Sacro Ordini annexum, aut in professione Religionis approbatæ emissū, dirimit Matrimonium, Ita habetur Cap. Meminimus. 1. sub h. t. & Cap. Insinuante. 7. sub h. t. & Cap. unico, de voto in 6to. & sess. 24. Concilij Tridentini. Can. 9. de Reformat. Matrim. Ratio est, quia in professione Religiosa per votum paupertatis abdicatur in perpetuum dominium rerum temporalium; per votum tam Castitatis in professione Religiosa, quàm in susceptione S. Ordinis, abdicatur omne jus ad actus Contrarios Castitati & perpetuæ continentiae: & hæc abdicatio acceptatur publicè Nomine DEI per Prælatum, qui suscipit Professionem. Pariter per votum obedientiae abdicatur libertas propria agendi illa, quæ sunt contraria arbitrio Superiorum, & promittitur executio omnium illorum, quæcunq; imperabunt Superiores, nisi appareat manifestum peccatum in executione. Ergo Religiosus, quia se exuit omni jure bonorum temporalium, & corporearum seu Venerearum voluptatum, insuper & libertatis propriæ in agendo contra arbi-

arbitrium Superioris, jam non habet ullum jus, ad sæcularia desideria festanda, & ad Corpus suum tradendū in potestatem uxoris. Nemo enim dat jus alteri, quod jam non habet: & rem semel donatam DEO, secundo invalidè donat homini; committitq; sacrilegium, quia rem DEO Sacratā aufert ipsi.

Respondeo 3. ad idem Vota substantialia Religionis, quæ post biennium Novitiatus emittunt Scholastici & Coadjutores *Societatis IESV*, licet sint simplicia, dirimunt tamen subsequens Matrimonium. Ita definiuit Gregorius XIII. in Bulla, quæ incipit: *Ascendente Domino*. Ratio est, quia hujusmodi vota in Societate faciunt verū Religiosum, æquè obligatum ad servandam Paupertatem, Castitatem, & Obedientiam, atq; obligantur Professi. Vnde in prædicta Bulla additur: post emissā tria vota substantialia, licet simplicia, deficientes à *Societate IESV*, esse veros apostatas, & inhabiles ad contrahendum Matrimonium: ac hujusmodi contractus illorum, nulli ac irriti esse declarantur.

Respondeo ad 2. quesitum. Solo jure Ecclesiastico votum solemne Castitatis dirimit subsequens Matrimonium. *Probatur 1.* Nulibi reperitur in jure Divino hoc impedimentum institutum. Ergo est impedimentū jure Ecclesiastico introductum. *Probatur 2.*

In Bulla *Ascendente Domino*, Expresse dicit summus Pontifex voti solemnitate sola Ecclesiae Constitutione inventa esse. Ergo & impedimentum dirimens ex eadem solemnitate consequens, est ex eadem constitutione Ecclesiastica dimanans. Nam quod est causa antecedentis, est causa consequentis, quando uti debet sequitur ex hujusmodi antecedente. Sic, qui est causa solis, est causa diei. Qui est causa vulneris mortiferi, est causa mortis. Atqui posita solemnitate voti, ponitur; sublata, tollitur impedimentum dirimens. Ergo &c. *Confirmatur* Argū. axiomate. quod est causa causae, est causa causati.

23. *Respondeo ad 3. quæsitum.* In omnibus illis casibus votum solemnne Castitatis non dirimit subsequens Matrimonium, in quibus Professio est invalida. *Probat* Reg. Jur. 52. in 6to. *Non præstat impedimentū, quod de jure non sortitur effectum.* Ratio Responsionis est, quia votum solemnne Castitatis includitur in Professione tanquam pars in toto. Proinde quando Professio est valida, etiam votum est validum; & e contra, juxta Reg. Jur. 35. in 6to. Plus semper in se continet quod est minus. videlicet, totum in se continet partem. vg. Numerus denarius continet in se quinarium. Item si totus contractus est irritus & invalidus, etiam partes illius valore carent. Atqui Professio

fessio Religiosa est contractus, quo se quis obligat DEO in Ordine approbato à Sede Apostolica ad vivendum perpetuò juxta vota & Regulas istius Ordinis, & vicissim Ordo obligat se ad tractandum Professum perpetuò juxta suas Regulas. Si ergo Professio est invalida, iste qui nulliter proficitur remanet Novitius: adeoq; liber ad contrahendū Matrimonium. Nempe in omnibus Ordinibus, excepta *Societate IESV*, immediate post Novitiatum sequitur Professio; quæ si est valida, facit Religiosum: si invalida, relinquit Novitium, & à votis liberum. Porro in his casibus, Professio est invalida. 1. Si quis ante annum 16. completum profiteatur. juxta Concil. Trident. Sess. 25. Cap. 15. de Regular. 2dò. Si cum metu gravi cadente in virum constantem. 3tò. Si anno probationis non præmisso. 4tò. Si occultavit impedimentum aliquod essenziale dirimens Professionem. Plura videre licet apud Fagnā. ad Cap. Insinuante. 7. sub h. t. De quibus omnibus valet Reg. Iur. 64. in 6to. Quæ contra jus sunt, debent utiq; pro infectis haberi. Cap. Non solum, de Regular. in 6to.

Limitatur 1. Responsio, nisi alio titulo idem impedimentum dirimens præhabeatur 14. v.g. Si jam Ordinibus Sacris initiatus antea, emittat deinde invalidam Professionem, non ideo potest contrahere Matrimonium: quia voto

voto Castitatis annexo Ordini Sacro, perinde dirimitur Matrimonium subsequens.

15. *Limitatur 2.* Nisi Professio invalida potest ratificetur, & convalescat Cap. Insinuante § Nosigitur. Vbi dicitur, quod Metum & coactionem patientia & perseverantia sequentis temporis penitus profugavit. Id est: Licet I. Mulier metu aut coactione interveniente in manibus cujusdam Fratris S. Augustini votum Castitatis emisit; quia tamen in habitu illius Ordinis sponte per biennium permansit, ideo votum convaluit & Matrimonium subsequens irritum fuit.

16. *Limitatur 3.* Licet Professio sit invalida quoad DEVM etiam post elapsam quinquennium, tamen in foro externo censetur esse valida, & dirimit subsequens Matrimonium in eodem foro. Fagnan. in Cap. Consultuit 4. sub h. t. N. 20. Ratio 1. partis est, quia Professio simulata, absq; interno consensu, est quoad DEVM invalida. Nam ad valorem voti, requiritur consensus plene voluntarius, & perfecte liber: prout docet communis sententia Theologorum. Ergo si quis elapso quinquennio, adhuc permanet in sua simulatione, & positivo dissensu interno, non est professus apud DEVM, sed solum simulator Professionis. Ratio 2. partis. quia post elapsam quinquennium, juxta leges Ecclesiæ, Professio regulariter convalescit, neq; amplius potest reclamare contra valorem ipsius

ipſius, qui intra quinquennium legitimè non reclamavir, & reclamare libere potuit. Vnde, ſi talis poſtea contraheret Matrimonium, cogeretur illud deferere, & ad Monasterium redire, tanquam verus Profeſſus. quia Eccleſia de internis non judicat.

TITULUS VII.

De eo, qui duxit in Matrimonium, quam polluit per adulterium.

DISSERTATIO VII.

De Impedimento Criminis

DVO Crimina ſub hoc Titulo expenduntur: alterum Adulterij, alterum Machinationis in mortem alterius Conjugis, ſeu homicidij deſaſto ſecuti.

ARTICULUS I.

De Crimine adulterij.

§ 1. *Quando Crimen adulterij non dirimit ſubſequens Matrimonium?*

Respondeo 1. Solum adulterium, abſq; 1.
promiſſione Matrimonij, aut Machinatione in mortem Conjugis alterius, non dirimit ſubſequens cum adultera Matrimonium. Ita communiter DD. ad Cap. Significati 6. ſub h. t. Vbi Innocent. Papa III. de Ci-

de Cive Spoletano respondet; quod cum Metrice, cum qua adulterium comiserat, valide contraxit Matrimonium, mortua uxore: si neuter illorum in mortem uxoris prioris defunctæ machinatus fuerat; vel ea vivente, fidem sibi dederat de Matrimonio contrahendo.

2. *Respondeo 2.* Quando adulter, vivente prima uxore, secundam hujus rei insciam duxit in uxorem, mortuam primam valide contrahit cum secunda, si in gratiam secundæ non occidit primam. Ita respondit idem Innocent. Messanenſi Capitulo Cap. Veniens. 7. sub b. t. Vbi Gloss. addit, quod uxor putativa secunda, post mortem primæ, resciens dolum adulteri, non possit cogi, ut cum eo valide de novo contrahat Matrimonium, sed si sponte velit. E contra adulter potest cogi. Ratio 1. partis est, quia semel decepta, potest timere, ne iterum decipiat: scilicet, ne sicut primam deseruit, & sibi dolose adhæsit; ita ipsam desertam tertiam adhæreat. argum. Reg. Jur. 8. in 6to. Semel malus, semper præsumitur esse malus. Et; quia innocens, non debet dolo nocentis prægravari. Ratio 2. partis quia nemo de suo dolo lucrum reportare debet. Cap. Propositum, 1. sub h. t. & Cap. Sedes Apostolica, 15. de Rescriptis. & Can. 4. Dictum est. caus. 30. q. 1.

3. *Respondeo 3.* Si quis vivente uxore prima

ma, non legitimâ, nec à se carnaliter cognita, sciens procertò se invalidè contraxisse, cum secunda contrahit conscia invaliditatis, tenetur cum secunda permanere. Ita habetur Cap. Significavit. 2. sub h. t. Vbi D. Andegavensis, qui non sponte, sed per vim contraxit cum prima, & juramentum eidem præstitit, ipsam tamen carnaliter non cognovit, deinde alteram duxit, & cum illa permanere jubetur. In quo casu supponitur metus gravis cadens in virum constantem intercessisse, & ad contractum & ad juramentum priori sæminæ præstitum. Nam Matrimonia debent esse libera & non coacta. Cap. Cum locum. De sponsal. & Cap. Præterea. & Cap. Gemma. Nec refert, longum temporis intervallum intercessisse inter primam & secundam desponsationem. quia juxta R. J. in 6to. L. 29. Quod ab initio non valet, tractu temporis non convalescit.

Respondeo 4. Quando promissio Matrimonij fuit ficta, quæ fictio facile adverti potuit & debuit, non est impedimētum dirimens, adulterium cum tali promissione commissum. Ita Rodriquez, Rebellus, Hurtado, Layman & alij quos refert & sequitur Il-Mung. de Sacram. Matrim. Tract. 6. Disp. 9. q. 3. art. 2. §. 3. N. 84. Ratio est; quia juxta R. J. in 6to. Odia sunt restringenda, & favores ampliandi. Vnde Lex odiosa

diola & pœnalis non debet extendi nisi ad casus in jure expressos. Sed promissio ficta est invalida, adeoq; nulla, nec potest dici promissio. Ergo non continetur sub lege irritante Matrimonium ob promissionem ad-junctam adulterio.

5. *Respondeo* 5. Contrarium esse censendū; si ex ficta, promissione perinde atq; ex vera, sequi poterat Machinatio Mortis, ob spem Matrimonij futuri. Ita Sanchez, Guttierrez Koning, Palao, & alij apud eundem ibidem. Ratio est quia Ecclesia de internis non judicat, sed prohibet actum externum talem, ex quo possit sequi Machinatio mortis ob spem futuri Matrimonij, vg. Si adulteriū sit cum pari, non autem valde disparis statūs & conditionis fœmina. Si enim pars altera non potest coniungere prudenter deceptionē, æquē ex promissione ficta potest sequi Machinatio mortis alterius Conjugis, atq; ex promissione vera, ob spem Conjugij.

6. *Obijcies contra 1. responsionem* Cap. Propositum 1. sub h.t. dicitur. Nullus copulet Matrimonio, quam prius polluerat adulterio, & illam maximē, cui fidem dederat. Vbi particula *maximē* innuit, etiam sine data fide, adulterium esse impedimentum dirimens. Nam *maximē* non restringit casum sed auget. *Respondeo* Particula *maximē* hoc loco idem sonat, quod particula *tantum*. Ita Sanchez & alij l. c. Ratio est, quia Cap. Si

Si quis uxore uiuente 8. sub h. t. duo actus externi copulatiuè & simultaneè requiruntur, ut hoc impedimentum sit dirimens: primum est, data fides de Matrimonio futuro; 2dum, siue antè, siue post fidem datam, adulterium commissum. Ergo ne lex legi, præsertim sub eodem titulo, videatur esse contraria, vox *maximè*, pro voce *tantum*, est accipienda.

§ II. *Quando adulterium absq; Machinatione mortis, dirimit Matrimonium?*

Respondeo 1. Ad incurrendum hoc impedimentum sufficit promissio Matrimonij ab uno ex adulteris facta, & ab altero acceptata, & non requiritur mutua repromissio. Ita Sanchez, Sotus, Lopez, Platellius, Zoesius, Pirhing, & alij respectiue ad titulum De eo qui duxit &c. Ratio est, quia Canones simpliciter loquuntur de fide data, & repromissionis mentionem non faciunt. Cap. Propositum, 1. sub h. t. Cap. Si quis, 8. h. t. & alibi. Ergo non sunt extendendi ultra id, quod affirmant. Ratio 2da. quia data fide per unum, & acceptata per alterum adulterantem, perinde sequi solet Machinatio in mortem alterius conjugis, atq; ex repromissione mutua. Ergo Canones perinde prohibent fidem datam & acceptatam, atq; mutuam repromissionem adulterorum. Nam juxta R.
J. Le-

J. Leges id attendunt, quod ordinariè evenire solet.

8. *Respondeo* 2. Etiamfi adulteri ignorent hoc impedimentum dirimens, si tamen peccant data fide de futuro Matrimonio, incurrunt illud. Est sententia communis, contra Dianam & Fernãdez, quos refert & impugnat Illsung l. c. N. 86. Probatur responsio. Leges non purè pœnales, sed mixtæ, quæ habent clausulas, aliquem actum ipso facto irritantes, & invalidum ac nullum decernentes, obtinent suum effectum ante sententiam judicis; vg. Constitutio Pij V. de privatione fructuum pro omissis horis Canonicis, ante sententiam judicis obligat ad restitutionem in pias causas. Contraria sententia est damnata ab Alexandro VII. in Propos. 20. Anno 1665. Irregularitas ex delicto vg. homicidij incurritur ante sententiã judicis ipso facto homicidij perpetrati. In beneficiato castigatur negligentia, & reparatur omissio cultûs Divini & horis Canonicis provenientis per erogationem fructuum correspondentium omissioni in causas pias. In homicidis punitur Crudelitas, & datur remedium, ne sacri Ordines & Divina Sacrificia ab indignis tractentur. Atqui etiam lex præsens est mixta, per quam & punitur adulterium, & providetur remedium ad fidem uxori priori servandam, Proinde pariter obligat. *Confirmatur Communis doctrina.*
Nisi

Nisi prædictæ leges mixtæ obligarent in conscientia, ante sententiam judicis: essent inanes & falsæ, non enim verificaretur id, quod affirmant, nempe actus prohibitos, esse ipso facto invalidos, & nullos, sed oppositū

Dices contra 2dam responsionem. Lex de excommunicatione ipso facto incurrenda, non facit excommunicatum, qui ipsam ignorat; Ergo & lex de crimine adulterij dirimens Matrimonium subsequens ab ignorante illam, non inducit impedimentum dirimens. *Respondet C. A. N. C.* Disparitas est, quia lex comminatoria excommunicationis fertur contra contumaces, seu inobedientes tali legi prohibenti aliquod factum: Lex autem inducens impedimentum dirimens, non meminit contumaciæ, sed est simpliciter de adulteris cum promissione Matrimonij post mortem alterius Conjugis. Unde est similis Constitutioni Reservanti casus Episcopales aut Regulares, quæ statuit casus, etiam ab ignorantibus illam, ipso facto incurrendos.

Respondet 3. Ut hoc impedimentum dirimens incurratur, requiritur ut adulterij peccatum sit consummatum Quia lex odiosa ad solos actus externos opere completos extenditur. v.g. irregularitas propter homicidium statuta, non incurritur propter homicidium solum attentatum, sed absolute perpetratum Privatio fructuum pro omis-

sione

sione horarum non solum volita, sed re ipsa secuta; & sic de alijs.

ARTICULUS II.

De homicidio dirimente subsequens Matrimonium.

§ 1. *Quando Machinatio in mortem alterius Conjugis inducit impedimentum dirimens?*

10. **R**espondeo 1. Quinque conditiones assignari ab Authoribus, ut hoc impedimentum incurratur. *Prima est, Vt Machinatio sit efficax; ex qua defacto sequatur mors alterius Conjugis. Ratio est, quia Lex odiosa ad solos actus externos opere completos extenditur; ut communis docet sententia ad Can. 5. Si quis vivente, 31. q. Secunda conditio est, Vt ad Machinationem mortis accedat intentio contrahendi Matrimonij per homicidas, post mortem prioris conjugis: quæ intentio debet esse utriq; manifesta, eo modo; ut ambo homicidæ diceantur, vg. si unus mandet vel consulat & alter exequatur, aut ratum fore ostendat sibi, si fiet occisio, ut sequatur Matrimonium. Rati habitio autem post factum secuta non facit impedimentum dirimens: quia non influit*

fluit ullo modo in mortem per modum causæ, sed solum complacet in facto tanquam objecto gaudij sui. *Tertia conditio est,* Ut Matrimonium fuerit verum, saltem ratum cum priore Coniuge, & non sola sponsalia, etiam jurata. Quia lex loquitur de Vxoricidio, aut Mariticidio. Sponsa autem nondum est uxor, nec sponsus est Maritus. Ratio est eadem, quæ sub conditione 1.

Quarta conditio est, Ut intentio nubendi à neutro sit revocata ante Machinationem mortis; nam revocatio mandati, aut ratificationis in futurum, aut intentionis nubendi facit, ne qui revocat, sit causa moralis homicidij ex intentione futuri Matrimonij.

Quinta conditio est, Ut intentio sit expressa & determinata cum hac persona, & non cum alia nubendi, post occisionem prioris Conjugis. Ita Sanchez, Koning, Layman & alij communiter. Quia Leges loquuntur de fide data, & acceptata. Intentio autem indeterminata ad hanc, vel illam vel tertiam personam non potest acceptari.

Respondeo 2. Non requiritur; ut intentio futuri Matrimonij sit primaria, sed sufficit ut sit secundaria, verè tamen influens in homicidium. Probatur ex Cap. *Laudabile 1.* De Conversione Infidelium. Vbi Vxores Catholicorum virorum, ex intentione convertendi Saracenos ad fidem Catholicam, traserunt illis occidendos suos maritos, ut

II.

se viduas in uxores acciperent. Sed conversis ad fidem, & Matrimonio junctis Ecclesia imperat separationem à vinculo Matrimonij: nolens dispensare cum homicidis. Vbi additur, quòd tale damnum injustæ occisionis noluit Ecclesia compensari tali lucro Conversionis ad fidem.

12.

Respondeo 3. Non requiritur, ut præter promissionem Matrimonij acceptatam, & homicidium ex intentione futuri Matrimonij à viro & fœmina causatum, insuper præcedat adulterium mortem conjugis prioris. Ita Sanchez, Gobat, Layman, & Novissimè Illsung ex communi sensu, Tractat. 6. de Matrim. Sacram. Disp. 9. q. 3. art. 2. §. 3. n. 77. Ratio est, quia neq; in Cap. *Laudabile* 1. de Convers. Infid. neq; alibi hæc omnia simul requiruntur. Nam illæ Christianæ fœminæ non leguntur commisisse adulteria cum Saracenis, & postea fvasisse Maritorum occisionem; sed solum intendisse conversionem Saracenorum, mediante occisione conjugum antiquorum, & horum novis nuptijs. Neq; Gloss. mentionem addit de adulterio, nec Commentatores. ad Cap. *Laudabile* 1.

Respondeo 4. Si adulterium intervenit, sufficit unius ex adulteris machinatio mortis efficax, seu perfectum homicidium; altero adultero prorsus ignaro hujusmodi Machinationis. Est communis ad h. t.

§ II.

S II. *Quando Machinatio in mortem Conjugis non est impedimentum dirimens?*

Respondeo Per sequentia exempla præsens 13.
doctrina facile explicatur.

Casus 1. Petrus solutus Ioannam maritam ad adulterium sollicitando dixit: Si maritus tuus mortuus fuerit, & si ego Vxorē voluero ducere, non aliam ducam nisi te. Illa desiderando nubere Petro, occidit veneno suum Maritum.

Queritur An intercessit impedimentum dirimens?

Respondetur Negativè. Ita P. Mendo V. 14.
Matrimonium N. 17. & alij. Ratio est, quia illa verba, *si voluero uxorem ducere*, non continent promissionem absolutam, seu sponsalia de futuro propriè accepta, sed solum sensum conditionatum, absq; animo efficaci defacto ineundi Matrimonium. Nam dictum *si voluero contrahere* &c. est indifferens ad omittendas, vel ponendas Nuptias. Deinde in homicidium Petrus non consensit, nec de illo mentionem fecit. Ergo neq; est impedimentum homicidij neq; adulterij, quod non est secutum.

Casus 2. Vxor commisso adulterio, timens 15.
ne à Marito occidatur, rescivit eum esse reum læsæ Majestatis, & detulit ad Judicium. Illo per sententiam Judicis capite plexo,
la con-

contraxit Matrimonium cum adultero.

Queritur. An incurrit impedimentum dirimens?

Respondetur Negativè. Nam causa mortis fuit alia, quam Nuptiæ cum adultero, & licet uxor per mortem hujusmodi nuptias intendisset; sed illa mors non fuit injustè procurata, adeoq; non fuit Crimen homicidij.

16. *Casus 3^{tius}.* Maritus adulter, advertens uxorem suam esse sagam, eam Judici tradit comburendam igni; ut illâ combustâ contrahat cum adultera, idem desiderante. Combustâ sagâ, contrahunt adulteri Matrimonium.

Queritur An est impedimentum dirimens?

Respondetur negativè. Ratio est, quia procuratio mortis in tali casu, non est crimen, sed actio Civiliter justa. Vnde quod est administratio justitiæ, absolutè non est crimen. Ergo nec est crimen Machinationis dirimens subsequens Matrimonium. Neq; adultera desideravit mortem injustam, neq; illam modis illicitis, vg. veneno, procuravit. Neq; obstat intentio secundaria Nuptiarum. Nam primaria erat justitiæ vindictivæ, & periculi avertendi. ne beneficijs sibi noceret. Neq; adultera id desiderans, cooperata est modis illicitis ad mortem prioris uxoris. Ergo neuter ex adulteris commisit crimen homicidij dirimens subsequentes nuptias.

Caus

Casus 4. Cajus & Berta facta convention-
ne, occiderunt Annam Caij uxorem; ut li-
berius illâ veneno sublatâ, vagæ libidini va-
carent. Post mortem Annæ resipiscunt, &
omissâ lausciviâ vagâ, volunt secum Matri-
monium inire.

Queritur An possunt valide ?

Respondetur Posse. Ita P. Mendo V. *Ma-
trimonium* n. 23. & ilij: Ratio est, quia ad
Machinationem non est adjuncta promissio
Matrimonij: Sed diversa intentio utriusq;
adulteri.

Oppones contra Cap. super hoc 3. sub h. t. 18.
Vbi Alexander III. Baranensi Episcopo re-
scribens dicit. Quodsi adultera in mortem
uxoris est aliquid machinata, siue fidem de-
derit, siue non; quod eâ defunctâ hanc es-
set ducturus, secundum Canones ab ejus
confortio prohibetur; & hæc prohibitio per-
petuò est servanda. Ecce in hoc Capite fi-
des data seu promissio non requiritur, nam
expressè id indicât verba illa, *siue fidem
dederit siue non.* *Respondet 1.* In eodem
Cap. præmittitur, quod vivente uxore, eam
defacto Matrimonio copulavit; id est Ma-
trimonium ratum putatitium cum ea contra-
xit. Gloss. addit, *etiam consummarvit.* I-
dem exprimit etiam Rubrum Capituli. Pro-
inde non fuit neccessaria alia promissio, seu
fides data; nam defacto Matrimonio copu-
lasse. plus est quàm solam fidem dedisse.

Respondet 2. P. Andr. Mendo Cap. super hoc non esse contrarium responsioni Nostræ; quia hæc diversa sunt. Procurasse homicidium ex intentione contrahendi Matrimonium cum superstite adultero seu adultera. Et dare fidem de Matrimonio, seu promittere & acceptare promissionem. Caput super hoc. fidem datam non requirit, de intentione tacet. Sed Glos. addit conformiter ad Caput 1. De Convers. Infidel. Non esse impedimentum criminis ex homicidio proficiscens, si homicida conjugis non habuit propositum seu intentionem Matrimonij cum superstite Coniuge ineundi, mediante occisione Conjugis alterius. Non requiri autem ut istud propositum coadultero sit commune aut manifestum asserit Illung. l. c. supra n. 80 Zoefius hîc n. 2. & alij. sed in nostro casu neuter hanc intentionem habuit. Proinde neuter impedimentum posuit.

TITULUS VIII.

De Coniugio Leproforum

DISSERTATIO VIII.

De Impedimento Morbi.

ARTICULUS Vnicus.

Quomodo Lepra aliufvê Morbus obest Sponsalibus, vel Matrimonio?

§ I. De Morbo vitante sponsalia.

Respondeo 1. Quando sponsalibus supervenit Lepra, dissolvit ipsa. Cap. *Literas* 3. & ult. sub h. t. Vbi Urbanus III. Respondet Episcopo Florentino. Si post sponsalia de futuro, inter legitimas personas contracta, alter eorum morbum lepræ incurrat, alium ad ineundum Matrimonium cogi non debere. Quod dicitur de lepra, idem à fortiori intelligendum de morbo Gallico. Nam propter identitatem rationis, idem de similibus est iudicium. Gloss. § *Cogi non debet.* asserit, quòd eadem ratione quælibet alia enormis deformitas superveniens dissolvat sponsalia. Argum; de Jurejuran. Cap. *Quemadmodum* 25. illius Tit. Vbi § *Quod si* Papa Genuensi Archiepiscopo respondet. Quod si post hujusmodi juramentum Mulier fieret non solum leprosa, sed etiam paralytica, vel oculos, vel nasum amitteret, seu quidquam ei turpius eveniret: nunquid vir tenetur eam ducere in uxore?

2.

Respondeo 2. Si lepra præcessit, & fuit probe cognita sponso, ante sponsalia; non dissolvit illa. Nam juxta R. J. in 6to. *scienti & volenti non fit injuria.* Can. 5. *Si femina.* Caus. 29. q. 2. & juxta Reg. 21. in 6to. *Quod semel placuit, amplius displicere non potest.* Can. Horrendus 17. causa 32. q. 1.

§ II. De lepra alijsq; Morbis subsequen-
tibus contractum Matrimoniale.

3. *Queritur* 1. An Matrimonium ratum, & nondum consummatum, dissolvitur quoad vinculum per subsequentem lepram aliumve morbum? *Respondetur negative.*

Ita habetur Cap. *Pervenit* 1. sub h. t. Nam lex Evangelica generaliter prohibet dissolvi Matrimonia: quod DEVS conjunxit homo separet.

4. *Queritur* 2. An saltem quoad thorum lepra separet conjuges? *Respondetur negative* Cap. *Quoniam* 2. sub h. t. Generale enim est præceptum Apostoli Epist. 1. ad Corinth. Cap. 7. de reddendo carnali debito; cui præcepto nulla exceptio in Casu lepræ invenitur. Gloss. V. *Ministrent* addit; Non debent tamen continuo in eadem domo manere, & in eodem lecto dormire, sed sufficit leproso, quod suo debito non fraudetur. Quod si conjunx sanus neq; sic leproso velit debitum conjugale reddere, potest vinculo Excommunicationis adstringi Cap. *Pervenit* § Quod si mandatum.

5. *Queritur* 3. Quid censendum, si morbus est graviter infectivus vg. Gallicus.

Respondetur communiter; Durante morbo non tenetur sanus infecto debitum reddere. Ita DD. CC. ad Tit. hunc. Ratio est, quia obligatio Conjugalis est inducta, *ultrò citroq;* salva incolumitate personæ reddētis debitū.

Neq;

Neq; unus potest exigere, quod est cū periculo vitæ alterius; neq; alter tenetur id redere; quod in contractu Matrimoniali non inclusit. Neq; potuit rationabiliter includere, ut proximum plus diligeret, quam se ipsum.

Obijcies contra responsum quæsti stij Axioma Juris. Quod generaliter dicitur, generaliter est intelligendum. De Consecrat. Distin. 4. Can. Ut ostenderet 133. § nullo enim excepto. Atqui Apostolus 1. ad Corinth: 7. generaliter loquitur de conjugali debito: Ergo generaliter est intelligendus.

6.

Respondeo Explicando Axioma Nisi adsit iusta & gravis causa faciendæ exceptionis in aliquo casu speciali. C. M fecus N. Majorem Nam Axioma juris est; Nulla lex sine exceptione. Atqui Lex est generale præceptum: seu mandatum. Ergo generale præceptum potest habere exceptionem. Ad Minorem respondeo cum eadem distinctione & N.C. Generaliter est dictum ab Apostolo: Omnes in Adam peccaverunt & tamen de Christo Domino, & ejus Matre immaculatè concepta non intelligitur, juxta communem sensum Ecclesiæ. Respondeo 2. Axiomati primo opponendo secundum. Indefinita non equipollent Universali Gloss. ad Cap. Quoniam 2. sub h. t. V Contra quod supra de Decimis. Ad audientiam. Atqui Apostolus loquitur, indefinitè l. c. Ergo generaliter
non

non est intelligendus. Ratio est, quia alioquin Conjugi injuriato dimittere alterum Conjugem, causâ fornicationis seu propter adulterium non liceret; & tamen id concedit ipse Christus Dominus. Neq; propter periculum perversiōis in hæresim, aliasve graves causas, liceret facere divortium: quod est contra communem Ecclesiæ sensum.

Respondet 3. Conciliando Axiomata. Apostoli præceptum est indefinitum; quia neq; adjecta est particula *Universalis*, neq; *particularis*: est tamen generale quoad personas omnes, valdè & legitimè iunctas Matrimonio. Gloss. ad Cap. *Quoniam V. Etiam indefinita* argum. dist. 19. Can. 1. *S. Romanorum.* § *In quo notandum est, quia non dixit?* Ratio ulterior est, quia nullus conjunx excipitur ab hoc præcepto Apostoli in circumstantijs legitimæ postulationis debiti. Est autem idem præceptum indefinitum, & particulare quoad aliquas circumstantias. Nam in aliquibus circumstantijs tenetur unus Conjunx alteri sub mortali peccato, in aliquibus sub veniali reddere debitum, in aliquibus absolutè non tenetur, in aliquibus tenetur denegare. De quo infra suis locis.

TITULUS IX.

De Conjugio fervorum

DISSERTATIO IX.

De Impedimento Servilis Con-
tionis.

Non nulli Authores sub isto Titulo ad-
jungunt doctrinam de errore circa per-
sonam dirimente Matrimonium; quia Con-
ditio fervilis, ignota alteri ex Conjugibus
cum hujusmodi errore fociatur. Proinde &
nobis pariter est procedendum.

ARTICULUS I.

De Errore Dirimente Matrimonium.

Asfero 1. Non valere Matrimonium, 1.
quando est error circa substantiam per-
sonæ, seu circa unum individuum loco al-
terius vg. Iacob petijt sibi dari in uxorem
Rachelem, Laban loco illius substituit Li-
am. Ibi invalidum mansisset conjugium; ni-
si Iacob cognito errore suo & dolo Labani,
Liam in uxorem acceptasset. Ratio est ex
Tractatu de Conditionibus: quia error cir-
ca substantiam rei vitiat, atq; invalidat con-
tractum vg. Si loco auri substituaturs auri-
chalcum vel loco gemmæ vitrum. Nam
deest

deest consensus in substantiam rei, quando res non volita substituitur loco volitæ Arg. *Nihil volitum nisi cognitum*. Sed stante errore circa personam, illa non fuit cognita. Proinde nec volita. 29. q. 1. *Ad hæc V. Error personæ.*

2. *Affero 2.* Validum esse Matrimonium, quando intercedit error solum circa qualitatem, aut circa accessoria, quæ non sunt motivum aut adæquatum & unicum, aut primum nubendi. vg. si dicatur Petro Principi per Procuratorem Matrimonium cum Ioanna contracturo; illam esse eximie pulchritudinis, prudentiæq; Ipse autem sciens, paris conditionis esse Ioannam, consentiat absolute, licet decipiatur in prærogativa pulchritudinis, aut prudentiæ, validum erit Matrimonium Ibidem § *Error qualitatis.*
3. *Affero 3.* Quando expresse qualitas deducitur in pactum, & non verificatur, Matrimonium non subsistit. vg. Si apponat conditionem sponsus. *si es nobilis, si es dives.* &c. Non verificata conditione, Matrimonium non tenet. Ita habetur supra Cap. *De illis. De appositis conditionibus* § Reus, perjurij & Cap. *super eo* §. sub eod. Tit.
4. *Afferò 4.* Quando qualitas refunditur in substantiam, contractus, licet id verbis non exprimatur, sed tamen adsit intentio actualis, aut virtualis, affixa illi qualitati, tanquam

quam motivo adaequato unico, aut principali, seu tanquam conditioni *sine qua non*, falsificata hujusmodi Conditione, seu erroneè apprehensa, Matrimonium contractum non est validum, vg. si Ioanna fingat se esse familiae Illustris N. & Petrus videns illam esse pauperem. ideò accipiat in uxorem, ut tali Matrimonio suam familiam illustret; aliàs nullo modo velit ipsam ducere: fallente conditione Illustris familiae N. Non subsistit Matrimonium; nisi denovò cognito errore Petrus, consentiat absolutè. Ita deducitur ex causa 29. q. 1. V. *Diabolus nunquam*. Adnotant Authores, non sufficere ad invalidationem intentionem solùm habitualement, quæ si præsens adfuisset, vitiasset contractum, aut impedivisset. Nam potius illa intentio præterita, quæ fuit, aut quæ esse potuit invalidatur per actualem electionem statûs novi in perpetuum assumpti. Ratio est, quia si intentio solùm habitualis, aut illa, quæ si adfuisset, impedivisset contractum Matrimonij, aut Professionem Religiosam invalidare posset; inde gravissima incommoda, & confusio rerum sequerentur. Sed potius qui eligit statum perpetuum absolutè, utiq; intendit in illo perseverare, resolvendo se in genere ad incommoda pariter, & ad commoda illi statui communiter annexa. juxta R. J. 42 in 6to. *Accessorium naturam sequi congruit principali*

palis & R. J. 21. *Quod semel placuit, amplius displicere non potest.* Can. Hortendus 32. q. 5.

ARTICULUS II.

De Conditione irritante Matrimonium.

§ 1. *Quando Conditio seu status servilis non dirimit Matrimonium?*

5. *Respondeo* 1. Liberi cum serva, aut liberæ cum servo scienter contrahentis validum est Matrimonium. Ita communiter DD. ad Tit. *De Conjug. servor.* Ratio est, quia nec adest error circa personam, neq; circa conditionem status personæ. Ergo nil obstat conditio servilis ad valorem Matrimonij Arg. *scienti & volenti non fit injuria.* Can. *si quis.* 2. & Can. *si femina* 5. caus. 29. q. 2. & Cap. *Proposuit* 2. sub h. t. § *Mandamus.*

6. *Respondeo* 2. Liberi cum serva ignoranter contrahentis, sed postea cognita conditione servili consummantis Matrimonium, validum est conjugium. Ita Respondit Alexander III. Præposito Mortariensi. Cap. *Proposuit* 2. sub h. t. Ratio est, quia licet ab initio Matrimonium non fuerit validum, tamen per consensum liberum, qui cum Matrimonio

rimonij consummatione, post cognitum errorem subsecutus est, convaluit.

Oppones. Quod ab initio fuit nullum tractu temporis non convalescit vg. Sicut Vsurarius, aut Simoniacus. contractus ab initio fuit invalidus, ita deinceps quovis tempore.

Respondео Explico axioma. Quod fuit ab initio nullum, quia lege naturali prohibitum, & ab initio illicitum & peccaminosum, tractu temporis non convalescit CA. Quod fuit ex defectu solius libertatis circa hoc objectum erroneè apprehensum N.A. Vsuræ & Simonia & alia intrinsecè mala in contractū deducta, nunquam sunt licita: Neq; contractus includens mala moralia intrinseca est unquam validus. Sed Matrimonium servorum cum liberis non est ab intrinseco illicitum, sed jurè naturæ concessum. Ergo.

Respondео 3. Si ignorantia statûs servilis non adfert detrimentum erranti sed eum relinquit in eodem statu, seu conditione, aut ad meliorem provehit; non obstante ejusmodi ignorantia, validum est Matrimonium. vg. Si servus contrahat cum serva, putans esse liberam, aut cum libera quam putat esse servam, valide contrahit. Ita Sanchez, Layman & alij. Ratio 1. partis; quia nubit pari. Ratio 2. partis; quia nubit meliori. Ergo in nullo casu status ejus evadit deterior, Ratio Vltior est,

est; quia leges odiosæ non sunt extendendæ, ad casus in jure non expressos. R. J. 15. in 6to. Odia sunt restringenda, favores ampliandi. Atqui duo casus præsentés in nullo jure sunt expressi, tanquam invalidorum Conjugiorum. Ergo ad hos casus non extenditur lex Ecclesiastica invalidans Matrimonium ob errorem statûs.

8. *Respondeo* 4. Servus contradicente Domino validè contrahit, sed per hoc non liberatur à servitijs Domino suo debitis. Cap. *Dignum* 1, sub h. t. Ratio est ex Apostolo 1. ad Corinth. 7. Qui vult nubere, nubat, tantû in Domino. Vbi indifferèter loquitur pro omnibus Christianis, sive Judæis sive Græcis sive liberis sive servis.

§ II. *Quando conditio servilis dirimit Matrimonium? & quando partus sequitur conditionem Patris?*

9. *Respondeo* ad 1. Tunc, quando liber, ubi primum cognovit errorem, non consensit, sive verbo, sive facto in Matrimonium, sed ancillam deservit. Vel è contra. Libera servum esse rescians, statim dissensit, nec utra ipsi, tanquam conjux commansit. Ita habetur Cap. *Ad Nostram*. 4. sub h. t. Vnde tali licet cum alio contrahere Arg. R. J. 52. in 6to. Non præstat impedimentum quod de jure non sortitur effectum & Can. *Si quis* 4. causa 29. q. 2.

Respon-

Respondeo ad 1. Vbi consuetudo est, quòd 10.
partus sequatur conditionem patris; Natus
ex libero & ancilla liber est, & ut liber
Matrimonium contrahit. Cap. *Licet* 3. sub h.t.

TITULUS X.

De Natis ex Libero ventre

DISSERTATIO X.

Cujus Parentis Conditionem
partus sequatur?

ARTICULUS Vnicus.

Brevia quæsitæ expediuntur.

Queritur 1. Quoad Nobilitatem & di- 1.
gnitatem proles cuius parentis sequi-
tur statum?

Respondeo. Sequitur Conditionem patris.
L. *Cum Legitime* 19. ff. De statu homi-
num. Sic natus legitimè ex patre solum
nobili & Matre Principe, solum est nobilis.
E contra ex Principe patre & solum nobi-
li aut etiam liberta matre, est Princeps.

Queritur 2. Quoad Conditionem liberi 2.
& servi, quem ex parentibus sequitur
proles?

Respondeo 1. De jure communi partus se-
quitur ventrem, Nempe natus ex matre
K libe-

- libera vel liberta & patre seruo, liber est censendus Cap. *Indecens* unico sub h. t.
3. *Respondeo* 2. Juxta jus Provinciarum variarum ē contra filij sequuntur conditionem servilem patris Cap. *Licet* 3. de Conjug. fervor.
4. *Respondeo* 3. In Concilio Toletano statutum est, ut filij Sacerdotum, Diaconorum, aut Subdiaconorum, sive ex ancillæ, sive ex ingenuæ detestando connubio nati, non solum hæreditatem nunquam accipiant, sed etiam in servitute Ecclesiæ illius, de cujus Sacerdotis vel Ministri ignominia nati sunt, jure perenni maneant. Ita habetur Can. 3. *Cum Multæ*. 15. q. 8. seu ultima.
5. *Respondeo* 4. Nati ex servis originarijs, seu glebæ adscriptis agricolis, eorum conditionem sequuntur, & non Matris ingenuæ, quæ Matrimonium cum plebeio ineundo, nec Mariti nec filij statum melioravit. Cap. *Licet* supra. Vnde generaliter Originarij, seu glebæ adscripti subditi, absq; consensu suorum Dominorum, non possunt Sacros Ordines suscipere, imò neq; minores Can. *Generalis* 12. dist. 54. Vbi contraria praxis vocatur, pernicies omnibus modis amovenda. Vnde Clerici in Minoribus constituti, reddi jubentur Dominis postulantibus. §. *Nihil perire*. Nempe nihil perire credimus Ecclesiasticis utilitatibus, si quæ sunt aliena reddantur. &

Can. Nulli 2. dist. ead. Ita censuit de subditis Originarijs M. D. Litvanæ. Illustrissimus Regni Poloniæ Nuntius Apostolicus Andreas Santacrucius, Anno Domini 1696. qui Alumnum quendam Pontificium Vilnensem Sacræ Theologiæ Auditorem, cujusdam Nobilis Litvani subditum Originarium, ventre nobili natum, ad instantiam & arestum ejusdem nobilis, tanquam Domini sui, Ordinibus Sacris initiari omnino prohibuit, nisi obtentâ in scripto ab ipso Domino licentiâ.

TITULUS XI.

De Cognatione Spirituali

DISSERTATIO XI.

De Impedimento Matrimonij ex cognatione spiritali proveniente.

ARTICULUS I.

Explicatur natura Cognationis spiritalis, & vis illius obligatoria juxta veteres Canones.

§ 1. Explicatur Essentia Cognationis spiritalis, & ex quibus oritur Sacramentis.

I.

Queritur 1. Quid est cognatio spiritalis? *Respondeo* Est propinquitās quaedam personarum ex Collatione, & Susceptione, tam Baptismi, quā Confirmationis, per statutum Ecclesiae exorta. Ita communiter DD. ad h. t. Dicitur 1. *Propinquitās quaedam* nempe spiritalis, per similitudinem ad propinquitatem carnalem, ex generatione carnali proveniente. Dicitur 2. Ex collatione. & susceptione tam *Baptismi quā Confirmationis*: quia de utroq; Sacramento pariter iura loquuntur. Concil. Trident. Sess. 24. Cap. 2. de Matrim. & Can: *Non plures*. C. 1. de Consecrat. dist. 4. & Can. *In Baptismate* C. 2. ibidem. Dicitur 3. *Per statutum Ecclesiae*: quia neq; jure naturali, neq; Divino positivo, sed solo Ecclesiastico, ob reverentiam inter patrem nempe Baptizantem, aut patrinum, & filiam spiritualement, interq; Matrem spiritualement seu patrinam & filium spiritualement: item inter Compatres, id est inter patrem carnalem & matrem spiritualement, aut Matrem Carnalem & patrem spiritualement ejusdē infantis baptizatae, aut filij confirmati prohibentur Matrimonia, non solum tanquam illicita, sed etiam tanquam invalida Cap. *Veniens* 6. sub h. t. & Cap. 2. Concilij Trident. sess. 24.

2.

Queritur 2. Quot species Cognationis spiritalis fuerunt de jure antiquo?

Respon-

Respondeo Tres. Prima Paternitas, 2da Compaternitas, 3tia Fraternitas. Paternitas erat in Baptizante, aut de Sacro fonte levante, aut in Confirmationis Sacramento tenente respectu baptizatae prolis, aut susceptae de Sacro fonte, aut Confirmatae. Et haec etiã de nova lege Tridentini perseverat. Compaternitas intercedebat inter patrem carnalem ex una, & ex altera parte inter matres & patres spirituales respectu ejusdem prolis. Item inter uxores patrum spiritualium seu patrinorum, & Matrem carnalem ejusdem prolis. Fraternitas erat inter baptizatum, vel de Sacro fonte levatum & prolem naturalem baptizantis, aut patrinum vel patrinæ. Haec tertia species Fraternitatis est absolute sublata per Concilium Tridentinum. Secunda species Compatrium quoad uxores patrinorum & Maritos Patrinarum est sublata respectivè ad parentes carnales; quoad alia est in suo robore relicta.

§ II. *Afferuntur tria Exempla Cognationem Spiritualem juxta veteres Canones explicantia.*

Casus 1. Petrus mortua uxore sua, de qua susceperat filiam nomine Bertam, Sacris Ordinibus initiatus & Parochus constitutus baptizavit Simonis Parochiani sui fili-

filium nomine Paulum. Hic annos pubertatis adeptus, voluit contrahere cum Berta filia sui Baptizatoris.

Queritur. An potuit validè contrahere?

Respondetur negative. Quia Paulus per Baptismum effectus est filius Spiritualis Petri, & eo ipso frater spiritualis Bertæ. Nam ambæ personæ eundem patrem habent Petrum, altera spiritualement, altera Carnalem. Ergo intercessit Fraternitas dirimens Matrimonium, Cap. *Ex Literis* 8. sub h. t.

4. *Casus* 2. Simon Civis Veronensis, habendo filium Lucam, de Sacro fonte levavit filiam Andreæ, Concivis sui nomine Ioannam, quam Lucas 16. annos emensus voluit assumere in uxorem.

Queritur. An validè potuit?

Respondetur. Non potuisse? Quia Ioanna per susceptionem sui de Sacro fonte per Simonem, facta est filia spiritualis ipsius; tanquam Patrini sui: & eo ipso facta est soror germana spiritualis Lucæ filij carnalis ejusdem. Ergo exorta est Fraternitas in 1. gradu dirimens Matrimonium Cap. *Tua* nos. 7. sub h. t.

5. *Casus* 3. Martinus Bertæ Maritus de sacro fonte levavit filium Lotharij & Tebergæ Nomine Bartholomæum. Mortuâ Tebergâ & Martino, viduus Lotharius voluit contrahere nuptias cum Berta vidua

Marti-

Martini uxore, patrini respectu filij Bartholomæi, & compatris sui respectu ejusdē.

Queritur An validè id præstare potuit?

Respondetur negativè Cap. Martinus 4. sub h. t. Vbi in Rubrica dicitur, inter patrem baptizati & uxorem levantis prius ab eo cognitam contrahitur compaternitas efficax ad dirimendum Matrimonium.

§ III. Brevia quesita expediuntur.

Queritur 1. Quid censendum de Catechismo antebaptismali? 6.

Respondetur Jure antiquo ex Catechismo Catechumenorum, oriebatur impedimentum tantum impediens contrahendum, & non dirimens contractum Matrimonium. Ita Definiverat Clemens III. Cap. *Contracto* 3. sub h. t. Sed novo jure Tridentini absolute est hujusmodi impedimentum sublatum. Ita communiter DD. ad h. t. Quia Concilium loco suprâ citato, nullam facit mentionem Catechismi. Ergo eo ipso quod omiserit; de numero impedimentorum eiecit. Imò positivè videtur exclusisse statuendo, ut ultra personas l. c. enumeratas Cognatio spiritualis non egrediatur.

Queritur 2. Quid censendum de Patris Catechumeno respectu baptizati, aut non confirmato respectu confirmati? 7.

Respondetur Patrilos hujusmodi non contrahere.

trahere cognationem spirituales. Ita Zoefius ad h. t. n. 3. Probatur r. ex Can. *In Baptismate* 2. de Consecr. dist. 4. Vbi dicitur. In Baptismate vel Chrismate non potest alium suscipere in filiosum, qui non est Baptizatus vel Confirmatus. Probatur 2. Ratione. Concil. Trident. noluit ampliare cognationem spirituales, sed restringere. Ergo quod impedimentum cognationis spiritualis non erat ante Concilium, neq; postea accessit.

Queritur 3. An ex Sacramento poenitentiae oritur cognatio spiritualis? Ratio dubitandi est, quia Can. *Omnes* 8. caus. 30. q. 1. dicitur. *Omnes*, quos in poenitentia accipimus, ita filij nostri sunt, ut in Baptismo suscepti. Et Can. *Si quis*. 9. ibidem. Si quis Sacerdos cum filia sua spirituali fornicatus sit, grave adulterium se commississe sciat.

3. *Respondeo* r. Ex allegatis Canonibus constat gravius esse peccatū huiusmodi Confessarij, quam cum alia foemina nunquam sibi peccata Sacramentaliter confessa. Unde Zoefius hic n. 15. docet, hanc Circumstantiam luxuriae esse in Confessione apertendam; quia vel mutat speciem tanquam incestus spiritualis vel graviter aggravat. De quo fusiùs videndo remittit ad P. Sanchez lib. 7. Disp. 55. Idem censet Layman. Tract. 9. p. 4. Cap. 8. n. 9. citatq;

D. Tho.

D. Thomam, Vivaldum, Konning & alios.

9.

Respondeo 2. Neq; ex Sacramento poenitentiae, neq; ex alijs præter Baptismum & Confirmationem oriri cognationem spirituales, quæ impedimentum dirimens Matrimonij adferat. Ratio est: quia *Quod leges non affirmant, neq; nos affirmare debemus.* Atqui nulla lex hujusmodi Cognationem affirmat. Ergo.

ARTICULUS II.

Varia quæsitæ juxta novam Tridentinæ Legem de Cogn: Spir: expediuntur.

§ 1. *In quibus Casibus ex Baptismo aut Confirmatione Cognatio Spiritualis de Legge nova Concilij Tridentini non exoritur?*

Respondeo 1. In illis tribus supra ex Decretalibus Gregorij IX. positis Art: 1. 10.

§ 2. n. 3. & 4. & 5. h. t. Non exoritur Cogn. Spirit. Ratio pro imo Casu, quia impedimentum fraternitatis hujusmodi jam est universaliter sublatum. Atqui sublato genere, tolluntur species: ut patet inductione. Ergo sublato generaliter impedimento fraternitatis ex Baptismo, aut Confirmatione proveniente, tollitur species illius.

us in casu primo suprà expressa. Arg. R. J. 80. in 6to. *In toto partem dubium non est contineri.* Atqui genus est quoddam totum, species ipsius sunt quædam partes, in quas genus dividitur; vg. Fraternitas alia est ex Baptismo, alia ex Confirmatione, alia inter prolem spiritualement, & carnalem Baptizantis aut Confirmantis, alia inter prolem naturalem & spiritualement compatris, vel commatris in Baptismo, alia inter prolem carnalem & spiritualement patrini, vel patrinæ in Confirmatione. Ergo sublato generaliter per Tridentinum Fraternitatis impedimēto dirimente, tolluntur omnes species ipsius enumeratæ. Pro secundo Casu eadem militat ratio; quia in illo est expressa secunda species Fraternitatis, ex officio patrini olim proveniens. Pro tertio Casu ratio est; quia de nova lege uxores patrinorum, non contrahunt spiritualement cognationem cum patribus carnalibus, propter prolem à suis Maritis de sacro fonte levatam seu susceptam, aut in Confirmatione tentam. Neq; vicissim mariti patrinarum seu commatrum cum uxoribus patrum carnalium, respectu prolis per suas uxores in Baptismo susceptæ, aut in Confirmatione tentæ.

- II. *Respondeo 2.* Patrinus & patrina eandem prolem alienam in Baptismo tenentes, non contrahunt secum cognationem spiritualement.

tualem. Vnde Maritus & uxor. absq; periculo cognationis, & amittendi juris ad petendum conjugale debitum, eundem filium alienum, aut filiam alienam, licite de sacro fonte possunt suscipere Arg. *Quod non est prohibitum, est licitum* Sed marito & uxori eandem prolem alienam nulla lege est prohibitum de sacro fonte suscipere: prout testatur Urbanus II. Can. *Quod autem* Vlt. causa 30. q. 4.; licet ibidem id fieri dissuadeat, ob periculum infamiae apud vulgus ignorans, id nulla auctoritate esse prohibitum. Conciliū autem Tridentinū non ampliat Cognationes Spirituales, sed quasdam restringit, nonnullas tollit *Sess. 24. Cap. de Matrim.* Ratio pro responso communi DD. est, quia compaternitas est composita ex duabus paternitatibus, & compaternitas ex duabus maternitatibus, non ambabus spiritualibus, sed solum ex una spirituali, & altera carnali. Atqui pater spiritus est Pater spiritualis, & patrina est mater spiritualis respectu prolis à se de sacro fonte levatae. Ergo non contrahunt impedimentum compaternitatis. Major evidenter deducitur ex l. c. Concil. Trident. Minor est manifesta. Proinde nemo ulteriorem probationem requirat. Argm. Reg. Jur. 31. in 6to. *Eum qui certus est, certiorari ulterius non oportet.*

Respondeo 3. Neq; inter patrinum, vel 12.

commatrem & baptizantem prolem alienam, vg. Laicum in casu necessitatis vices Sacerdotis suppletem, intercedit compaternitas dirimens Matrimonium. Ratio eadem est; quia nullus ex illis est parens carnalis illius prolis, quæ in necessitate sine Presbytero baptizatur, sed omnes tantummodò spirituales. Ergo deest unum constitutum compaternitatis: & sic tollitur compaternitas. Arg. Reg. Jur. *Sublato constitutivo, tollitur constitutum.*

13. *Respondeo 4.* Quando Baptismus ex quacumq; causa deprehenditur manifestè invalidus, certum est, tunc nullam exortam esse cognationem spiritualement. Juxta Reg. Jur. 52. in 6to. *non prestat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum.*

14. *Respondeo 5.* Quando in casu necessitatis parens baptizat suum filium, non contrahit impedimentū cognationis, non solum dirimens Matrimonium, sed neq; impediens debiti conjugalis petitionem. Ita habetur Can. *Ad limina* 7. caus. 30. q. 1. Ratio 1. partis; quia Matrimonium legitimum jam consummatum, est jure Divino indissolubile. Ergo illud jus Ecclesiasticum, utpote humanum non potest dissolvere; juxta verba Salvatoris Matthæi Cap. 19. *v. 6. Quod DEVS conjunxit, homo non separet.* Ratio 2. partis; quia ubi non est culpa, ibi nec debet subsequi pœna. Sed pri-

privatio juris pro petendo debito est pœna: qui autem in casu necessitatis, seu in periculo mortis, filium suum baptizavit, non solum inculpabile, sed etiam laudabile & coram DEO meritorium opus præstitit; quia illum de potestate mortis æternæ eripuit. Ergo legem pœnalem non violavit, nec pœnam incurrit. Id sonant illa verba Canonis allegati. *Idcirco uxori suæ impune quoad dixerit judicemus manere conjunctum.* Arg. Reg. Jur. 23. in 6to. *Sin: culpa non est puniendus aliquis, nisi subsit causa.*

Respondeo 6. Qui ultra patrilos à parentibus vel parochio designatos, infantem tempore baptismi tenent, seu de sacro fonte suscipiunt, non contrahunt cognationem spiritualem. Ita expressè decrevit Concil: Trident loco cit. suprà Cap. 2. *Dixi præter designatos;* quia in defectu designatorum communiter docent DD. CC. & TT. omnes qui tangunt tempore baptismi, vel suscipiunt de fonte, tanquam patrini; contrahere hujusmodi cognationem, conformiter ad Cap. ult. h. t. in 6to. Interea etiam contraria sententia id negans, censetur esse probabilis.

Respondeo 7. Præcurator nomine Principis sui, vg. Regis aut Principis infantem de sacro fonte suscipiens, non contrahit cognationem; quia non ille, sed su-

us Principalis est patrinus, cujus nomine operatur. Sicut ille est sponsus & conjunx, cujus nomine procurator sponsalia, & contractum Matrimoniale celebrat. Arg. R. J. 68. in 6to *Potest quis per alium, quod potest facere per se ipsum.* Nonnulli Aucthores docent neminem contrahere. *Non procuratorem;* quia ille non intendit esse patrinus, sed solum materialiter se habet, tanquam instrumentum, seu vicarius patris. Nemo autem se obligat, contra suam expressam voluntatem contrariam. *Non mandantem.* Quia est de substantia Cognationis spiritualis contrahendæ, physicus contactus infantis, dum baptizatur. Sed mandans est absens physicè, & solum præsens per alium. Ergo non contrahit Cognationem. *Contra tamen est Declaratio S. Congr. Tridentini,* quam refert Fagnanus ad Cap. *Veniens.* 6. sub h. t. n. 19. quæ censuit Procuratorem non sibi contrahere cognationem spirituales sed mandanti. Hoc admissio cum primæ notæ Canonistis, quos citat & sequitur Layman Tract: 9. part. 4. Cap. 8. n. 5. Inutilis est contentio Fagnani sub Cap. *Veniens.* à n. 2. usq; ad n. 10. refutantis contrariam sententiam, quasi semper contactus physicus infantis requiratur, & nunquam solum moralis sufficiat. Hæc enim S. Congr. Declaratio aperte pugnat contra ipsum, & ille pugnat
contra

contra se ipsum. ista declaratione utendo pro sua sententia singulari, quod videlicet non requiratur infantis de sacro fonte ex manibus sacerdotis susceptio, neq; tempore baptismi tentio, seu contactus, sed sufficit sola porrectio ad manus sacerdotis ante inchoatum baptismum.

Respondeo 8. Sola præsentatio seu porrectio infantis sacerdoti ante baptismum, si non accedat deinde tentio ejusdem, tempore baptismi, aut susceptio de sacro fonte, non sufficit ad contrahendam Cognationem spirituales per patrilinos. Est sententia communissima contra Fagnan, h. t. ad Cap. *veniens*. & antea contra unicum authorem Martinum Ledesma; ut testatur Gobat in Theolog. Experiment. Tract. 9. casu 3. de Cognat: spirit: & fatetur idem ipse Fagnanus l. c. n. 13. *Ratio* 1. est Quia expressè Concil. Trident. requirit, ut infans tempore baptismi teneatur, seu levetur à patrilinis, aut saltem de fonte suscipiatur. Sed sola præsentatio prævia, nec est tentio seu tactus infantis tempore baptismi, neq; susceptio de sacro fonte. Ergo est solum actio prævia ante actus requisitos à Concilio. *Ratio* 2. Quia lex restringens multiplicationem Cognationum spiritualium non est amplianda, sed rigore juxta verborum tenorem observanda. Atqui nullam mentionem facit lex de prævia infantis porrectione

one seu præsentatione, quando patrinis de sacro fonte infantem suscipientibus cognatio spiritualis attribuitur. Ergo. *Ratio 3.* Quia sacerdos non contrahit cognationem cum infante per actiones prævias catechumenales, ante baptismum, sed per ipsam actionem baptismalem. Ergo & patrinus similiter per ipsam actionem tenendi in baptismo, vel suscipiendi de sacro fonte. Per illam enim actionem fit cognatus, per quā fit pater spiritualis prolis à se baptizatae aut susceptae de baptismo.

18. *Respondeo 9.* Qui tempore baptismi solum assistit, licet respondeat, & candelam teneat, si tamen non tangit eodem tempore infantem, aut non suscipit illum de sacro fonte ex manibus sacerdotis; non contrahit cognationem spiritualement. Ita communiter DD. h. t. Ratio est, quia de illo non verificantur verba Concilij Tridentini. Nam solum assistens & candelam tenēs, nec tempore baptismi tenet, nec baptizatum suscipit. & Can. *Vos ante omnia C. 5. de Consecrat. dist. 4.* similia verba ponuntur ad patrinos *In Baptismo suscepistis. De sacro fonte suscepistis:* quæ pariter non verificantur in casu præsentis. Porro responsio nomine Catechumeni non est necessaria; quia absq; illa quis potest baptizare in necessitate.

19. *Respondeo 10.* Quando urgente necessitate

sitate baptizatus est infans, sine necessarijs solemnitatibus, & postea omissæ suppleantur Ceremoniæ; tunc non contrahitur cognatio spiritualis. Ratio est quia per illas Ceremonias infans non generatur spiritualiter. Ergo nulla confurgit spiritualis paternitas vel compaternitas.

Respondet II. Quando unus Coniunx alterius Conjugis vel etiam communem prolem ignoranter baptizat, non contrahit impedimentum Matrimonij etiam quoad petitionem debiti. Ita habetur Cap. Si vir 2. sub h. t. S. Quod si ignorantia. Vbi Gloss. V. debitum dicit: qui hoc ignoranter fecit, potest reddere & exigere; quia non peccavit. Additur ibidem, quod debeat intercedere ignorantia probabilis, id est inculpabilis.

Quæres. Circa hunc casum an facti an juris ignorantia in Cap. si vir intelligatur?

Respondet Navarrus, Suarez, Sanchez, Rodriguez & alij, quos refert, & sequitur Layman Tract. 9 par. 4. Cap. 8. Vtramq; ignorantiam intelligi; nempe siue ignoret coniunx legem pœnalem, id prohibentem; ne parentes suos filios extra casum necessitatis baptizent, siue ignoret, hunc quem baptizat, esse filium sui Conjugis vel etiam suum L. 9. § ult. ff. de Jur. & fact. ignor. & argum. Reg. Juris. Generaliter dicta,

dicta, generaliter sunt accipienda. Ex, Vbi lex non distinguit, neq; nos distinguere debemus.

21. *Respondeo* 12. Quando quis tenet in baptismo Paulum, filium agricolæ, putans & intendens tenere Petrum filium Principis, non contrahit spirituales cognationes cum Paulo, & ejus Parentibus. Ita Gobat in Theol. Experiment: Tract: 9. Casu 8. n. 172. & in Alphab. Baptiz. n. 537. Allosa V. Cognat. spiritualis. & alij arg. *Nihil volitum, nisi cognitum.* Sed in præsentî casu non fuit cognita hæc persona, quæ defacto baptizabatur. Ergo nec fuit volita, ut esset cognata spiritualiter. v.g. Ioannes non cognovit errorem, aut dolum, quamnam personam, & cujus familiæ teneret velut patrinus. Ergo ignoti noluit esse patrinus, neq; incius contraxit obligationem. Sicut in contractu Matrimoniali, quando intercedit error circa personam pro alia persona, non oritur vinculum Matrimonij, nec ulla obligatio: quia est error substantialis circa objectum unicum & adæquatum hoc numero, & non aliud volitum.

§ II. Inter quos juxta Concilium Tridentinum oritur Cognatio Spiritualis?

22. *Respondeo* Inter baptifantem prolem alienam,

nam, & ipsam prolem baptizatam, & ejus parentes; item inter patrinum, aut patrinam de baptizmo levantem & ipsam prolem levatam, & ejus parentes contrahitur cognatio spiritualis. Similiter dicendum de Confirmatione. De quibus sic loquitur Concilium sess. 24. Cap. 2. *Unus tantum, vel ad summam unus & una de baptismo baptizatum suscipiat; inter quos & baptizatum ipsum, & illius patrem & matrem, nec non inter baptizantem & baptizatum, baptizatiq; parentem & matrem tantum spiritualis cognatio contrahitur. Ea quoq; cognatio qua ex confirmatione contrahitur, confirmantem & confirmatum illiusq; patrem & Matrem ac tenentem non egrediatur.*

Ampliat. 1. Responsio Etiam si Christianus Laicus in extrema necessitate alienam prolem baptizet; tamen contrahit cognationem ex baptizmo resultantem. Ratio est Ex Reg. Jur. *Generaliter dicta, generaliter sunt accipienda* Atqui Tridentinum generaliter loquitur Ergo generaliter est accipiendum. 23.

Oppones. Parens in necessitate baptizans suum filium aut filiam non contrahit cognationem spirituale: ut patet ex Can. *Ad limina.* Ergo idem dicendum de alijs in simili eventu, ob identitatem rationis. Nam parium par est ratio habenda.

Respondeo C.A.N.C. Ratio concessi antecedentis, quia lex humana nihil operatur contra Divinam. Sed de inseparabilitate Matrimonij contracti & consummati est lex Divina. Matth. Cap. 19. *Ÿ.* 6. & Marci. 10. *Ÿ.* 9. Cognatio autem spiritualis est de lege humana, nempe Ecclesiastica proveniens. Ergo ibi non potest impedire Matrimonium, ubi jam est contractum, & lege Divinâ indissolubile. Eadem est ratio pro eo, qui filiastrum suum aut filiastram in baptismo, aut confirmatione tanquam patrinus tenuit. Can. *Nosse* 3. caus. 30. q. 1. & Can. *De his* 6. ibidem. Ratio negatæ Conseq. est. quia juxta Reg. Jur. *Exceptio firmat regulam in contrarium in casibus non exceptis* L. *Quasitum* 12. § *Deniq;* ff. de fund. instruct.

Respondeo 2. Concilium loquitur generaliter de omni casu possibili, seu de omnibus, qui sunt capaces contrahendæ Cognationis spiritualis dirimētis subsequētia post se Matrimonia. De casibus autem pertinentibus solū ad usum Matrimonij, dispositionem juris antiqui relinquit in suo vigore vg. Can. *Ad limina* Cap. *Si vir*. Vnde ad Probationem *Respondeo*. *Disparatorum est dispar ratio*. Lex autem de impedimento dirimente, & alia de usu Matrimonij sunt disparatæ. Ergo.

Ampliatur 2. *Responsio* Etiam Hæreticus solemniter patrinum agens, aut in necessitate prolem alienam baptizans, contrahit hanc cognationem. vg. Quando prolem Catholicorum de sacro fonte tanquam patrinus suscipit. Ratio eadem quæ supra, quia lex generalis neminem sibi subiectum excipit. Sed hæreticus subiectus est legibus Ecclesiæ, quam per januam baptismi intravit Cap. *Mayores* 3. de baptismo Can. *Offenditur* 32. de Consecrat. dist. 4.

Ampliatur 3. Ad prolem illegitimam alienam, sive solemniter, sive privatim baptizatam, vel de baptismo solemniter susceptam, aut in Confirmatione tentam. Ratio eadem est, quæ supra. & expresse habetur, Cap. *Contracto* 5. sub h. t. S. *Concubine*. 25.

Ampliatur 4. Ad homines, omnis ætatis usum rationis habentes. Vnde teste Fagnan. ad h. t. n. 16. Cap. *Ex Literis*. Puella novem annorum levavit de sacro fonte infantem Masculum; postea immemor facti, contraxit cum eodem annos pubertatis adepti, Matrimonium. Re delata ad S. Congreg. judicatum est. illam contraxisse impedimentum cognationis dirimens: neq; Gregorius XIII. cum illa dispensare voluit. Gobat cum alijs censet ad hoc impedimentum contrahendum

sufficere talem rationis usum, qualis sufficit ad peccandum mortaliter: Et obeundo munus patrini sufficit scire hanc ceremoniam esse piam & sacram, illamq; vel le obire, prout obeunt alij Catholici.

26. *Ampliatur 5.* Ad sponsum, si prolem suam sponsam de futuro aut in necessitate extrema baptizat, aut extra illam in baptismo solemni, aut Confirmatione tenet. Nam hoc eventu & sponsalia illius dissolvuntur, & Matrimonium invalidè contraheretur. Ratio est; quia Lex Cap. *Si vir* & alibi de solo marito & uxore loquitur: sponsum autem de futuro nullus textus eximit.

27. *Ampliatur 6.* Ad eum, qui aliquam Cognationem intercedere spiritualem audivit sed illius effectum, nempe impedimentum dirimens ignoravit; nihilominus hanc piam & sacram Ecclesiae ceremoniam exercere volens, infantem de sacro fonte solemniter suscepit, aut in Confirmatione tanquam patrinus adultam tenuit. Ratio est; quia impedimenta dirimentia incurruntur etiam ab ignorantibus ipsa. v.g. qui Consanguineam in 3tio vel in 4to gradu ducit, sive ignoret esse consanguineam, sive ignoret legem dirimentem intra gradus hujusmodi Matrimonia; nihilominus invalidè Matrimonium contrahit. Et sic de alijs lege Ecclesiastica, introductis impedimentis
diri-

dirimentibus. Cap. 5. sess. 24. Concil. Trident. de Reformat. Matrim. Vbi præsumentes inter gradus prohibitos contrahere Matrimonium, spe dispensationis frustrantur: cum ignorantibus facilius, cognito postea impedimento, dispensatur.

Ampliatur 7. a nonnullis ad impedimentum impediens petitionem debiti, per illum conjugem contractum, qui scienter & ex malitia suum filium baptizavit extra casum necessitatis, vel in baptismo solemni tenuit tanquam patrinus; ea de causa, ut alteri conjugi debitum subtraheret, & divorcium à thoro obtineret. Sed in tali eventu primo certum est, quod hujusmodi dolosus Conjux teneatur reddere debitum. Ita enim definitum est Cap. *Si vir vel Mulier* 2. sub h. t. Ratio assignatur, quia malitia aliena non debet nocere innocentibus. Et ut ibidem ait Alexander III. nemini sua fraus, vel dolus patrocinari debet. Ado probabilius est hujusmodi fraudulentum conjugem, non solum debere reddere, sed etiam posse exigere debitum. Ita recentiores communiter CC. & TT. quos sequitur Zoësius. ad h. t. n. 9. Ratio est, quia pœna non est inferenda sine textu. sed nullus est textus hanc pœnam assignans. Ergo hæc pœna non est inferenda Gloss. *¶ debitum*. Ita loquitur. ad Cap. *Si vir vel mulier*. Non invenimus.

prohibitum in hoc casu, quod non exigat. Ergo nec nos prohibeamus.

Dices contra Cap. Si vir vel mulier, dicitur Nemini sua fraus vel dolus patrocinari debet & Reg. Jur. 38 in 6to. In eo non debet quis fructum consequi, quod nesus est impugnare.

Respondet Quando jubetur conjuncti fraudulentus reddere debitum innocenti, eo ipso non patrocinator illi sua fraus. Similiter nec consequitur fructum, quem intendebat, volens impedire redditionem debiti. *Can. Dictum est. 4. Caus. 30. q. 1. Contra eos qui fraudulentus, in Confirmatione suos filios tenuerunt, poenitentia decernitur, sed generaliter Can. de his 6. Ibidem. dignam poenitentiam agere & lugere praevaricatores jubentur, sed non exprimitur poena.*

29. *Ampliat* 8. à Nonnullis ad patrilios tenentes infantem in baptismo privato. arg. R. J. *Generaliter dicta, generaliter sunt accipienda.* Sed contraria sententia videtur esse probabilior Recentioribus. Illi Tr. 6. disp. 2. art. 6. n. 27. Quia patrilii pertinent ad solemnitatem baptismi, qui à Parocho designari debent, ad summum unus & una, juxta Trident. l. c. Patrilii proinde constituit solemnitatem baptismi à Parocho designatus. Privatus autem baptismus fit ordinariè sine patrilio.

Quæ

Quæ verò extraordinariè eveniunt, ad illa se generalis dispositio juris non extendit: præsertim restringens multipliciter cognationis spiritualis.

Ampliatur 9. Ad religiosos de sacro fonte tanquam patrinos levantes infantem. Ita communiter omnes. Ratio est: quia licet id prohibeatur, Can. *Non licet Abbati* C. 3. de Consecr. dist. 4. tamen actus nulli irritatur: & facti Episcopi possunt munus patrini exequi, æq; atq; alij.

TITULUS XII.

De Cognatione Legali.

DISSERTATIO XII.

De Impedimento dirimente Matrimonium ex Cognatione legali proveniente.

ARTICULUS Vnicus.

De natura, multiplicitate, & extensione Cognationis Legalis.

§ 1. De natura & multiplicitate cognationis Legalis.

IVs Ecclesiasticum sub hoc titulo brevissimè; quia Capite unico, & unâ periodo hanc

hanc materiam attingens, nobis etiam brevitate differendi insinuat. Itaq; necessaria & digna scitu per breviter quæsit expedientur.

Queritur 1. Quæ est natura adoptionis, quæ inducit Cognationem Legalem?

Respondetur Sic communiter explicatur. *Est extraneæ personæ in filium aut filiam, in nepotem aut neptem. Et deinceps legitima assumptio.* Dicitur 1. *Extraneæ personæ* id est illius, quæ est extra potestatem adoptantis v.g. Gener, filius naturalis illegitimus, & omnis illo, qui assumitur in locum filij legitimi, cum jure succedendi in bona adoptantis; tanquam hæres. Dicitur 2. *In filium aut nepotem. Et deinceps* Nempe descendendo non autem ascendendo, vel eundem gradum collateralem adstruendo. Nemo enim potest alterum adoptare in patrem aut fratrem; sed solum in successorum loco prolis aut instar prolis legitimæ: v.g. potest socer adoptare filium generi in nepotem suum, patruus ex fratre neptem. *L. nec apud de Hæred. instit.*

2. Queritur 2. Quot sunt species adoptionis?

Respondetur esse duas. Prima est perfecta, quæ vocatur *Arrogatio*. vi. cujus in potestatem adoptantis transit adoptatus, & fit necessarius illius hæres, adinstar filij naturalis legitimi. Alia est imperfecta, per quam non transit adoptatus in potestatem patri-

patriam adoptantis, nec fit necessarius illius hæres ex testamento.

Queritur 3. Quid est cognatio legalis? 3.

Respondeo Est propinquitās personarū per jus Ecclesiasticum, jura civilia approbans, ex adoptione proveniens. Dicitur *per jus Ecclesiasticum jura Civilia approbans* Can. *Ita diligere* 1. Can. *Per adopt.* 6. caus. 30. q. 3. & Cap. unico sub h. t. quia Principes sæculares Christiani, non inducunt per suas leges impedimenta dirimentia absq; approbatione Ecclesiæ. An autem possint inducere, disputant Authores. Fagnanus negat Cap. *Vtrum autem* 1. de Cogn. spirie. n. 19. & seq. affirmat Thomas Sanchez lib. 7. de imped. disp. 4. q. 3. n. 2. D. Thomas in 4. dist. 34. q. unica art. 1. ad 4. Descriptio propinquitatis legalis procedit juxta praxim ordinariam Ecclesiæ.

Queritur 4. Ex qua adoptione resultat impedimentum dirimens Matrimonium? 4.

Respondeo Ex sola perfecta. Ita communiter Authores ad h. t. Perfecta autem adoptio seu arrogatio fit sola approbante autoritate Principis. Imperfecta e contra cujusvis judicis competentis autoritate.

Queritur 5. Quot sunt species cognationis legalis?

Respondeo 3. Prima est lineæ rectæ, inter adoptantē tanquā Patrē, in filiū vel si in nepotem assumitur, tanquam inter avum & nepo-

nepo-

nepotem, & sic deinceps, si in pronepotem assumatur. Secunda est lineæ collateralis, seu transversæ inter adoptatum & filios naturales legitimos adoptantis; si non fuerunt emancipati, quo tempore extraneus adoptabatur. 3tia est affinitatis legalis in 1. gradu, inter uxorem adoptantis & adoptatum filium & inter uxorem adoptati & adoptantem. L. *Adoptivus* 14. ff. de Ritu Nuptiar.

6. *Queritur* 6. Quæ sunt conditiones ad inducendam cognitionem Legalem requisitæ?

Respondeo 1. Conditio est, ut adoptans sit sui juris; quia potestas patria id sibi vendicat. 2. ut sit vir: quia fœminæ jus adoptandi non competit § *foemina* Instit. de Adoption. 3. Ut sit senior adoptato ætate eâ, quâ potuit esse pater naturalis adoptati. 4. ut ipse adoptatus consentiat in adoptionem; eidemq; se subijciat.

§ II. De Extensione Cognationis Legalis.

7. *Queritur* 1. Quamdiu durat impedimentum dirimens inter patrem adoptantem & filiam aut nepotem adoptatum?

Respondeo Durat in perpetuum etiam data emancipatione, propter reverentiam, quæ per patriam potestatem contracta est, L. *Adoptivus* 14 & L. *Quin etiam* 55. ff. de Ritu Nuptiarum. Filia autem filiæ adoptatæ, quia est extranea & alterius familiæ, nullâ cognâ-

cognitionis impedimentum cum patre adoptante suam matrem contrahit. Ita Zoefius hic n. 4. quia fœmina non est sub potestate Matris, sed sub patria potestate patris, aut sub potestate mariti, si jam est uxor ejus: consequenter non adoptatur simul cum matre sua. E contra adoptans non potest ducere in uxorem filiam sui filij adoptati: quia filij & filiæ sequuntur familiam patris sui, illiusq; potestati patriæ subsunt. Nisi forte filia jam fuerit emancipata, quando subsecuta est adoptio patris sui; tunc enim non contrahit cognitionem legalem. arg: cessante causa cessat effectus.

Queritur 2. Quamdiu durat impedimentum lineæ collateralis, seu transversæ inter filium adoptivum & filiam naturalem legitimam ejusdem? *Respondes* Durat usq; ad dissolutionem patriæ potestatis, siue per emancipationem, siue per mortem adoptantis, fieri solitam. Ita Respondit Nicolaus Papa ad Consulta Bulgarorum Cap. *Si qua* Unico sub h. 1. 8.

Queritur 3. An vir & fœmina aliàs non prohibiti secum contrahere vg. Nec consanguinei, nec affines, ab eodem adoptante assumpti in filium & filiam adoptivos, possint secum validè & licitè contrahere Matrimonium, non obstante adoptione? 9.

Respondes Possunt. Ita communiter Auctores: contra Angelum: quia Nicolaus Papa

pa Cap. unico h. t. loquitur conformiter ad Caput *Ita diligere* caus: 30. q. 3. de cognatione inter prolem legitimam & prolem adoptatam.

10. *Queritur* 4. An post emancipationem, filius adoptatus, possit ducere matrem aut materteram aut amitam, aut sororem sui patris adoptantis? *Respondetur* communiter Posse. arg: sublatâ causâ tollitur effectus, seu cessante causâ impedimenti cessat impedimentum Cap. *Etsi Christus*. De jurejuran.

11. *Queritur* 5. An filius illegitimus possit ducere filiam adoptivam sui patris, vel filia naturalis illegitima nubere filio adoptivo sui patris!

Respondetur Communiter, posse. Ratio est: quia neq; filius illegitimus, neq; filia illegitima sunt sub potestate patris. Institut. de nupt: § penultimo.

12. *Queritur* 6. Quando est impedimentum affinitatis Legalis in 1. gradu, inter uxore adoptantis, & adoptatum filium; & è converso, inter uxorem adoptati & adoptantē?

Respondent Authores, esse perpetuo dirimens; sicut inter Novercam & filiastrum, aut inter nurum & socerum. Levitici 18. L. *Adoptivus* 14. ff. de Ritu Nupt. Cap. *Ita diligere*. caus. 30. q. 3.

13. *Queritur* 7. Qui simul cum patre adoptato transeunt in potestatem adoptantis? *Respondet* Illi, qui sunt sub patria potestate

State adoptati, & iisdem contrahunt cognationem cum filiis naturalibus legitimis adoptatis, pariter existentibus sub potestate patris adoptantis. Emancipati autem filii non contrahunt cognationem legalem, simul cum alijs sub potestate constitutis. Proinde Cap. *Per adoptionem* 6. caus 30. q. 3. volenti generum adoptare, iuratur, ut filiam emancipet. Similiter ei, qui vellet nurum adoptare, ut emancipet filium.

Quæritur 8. Ad quem gradum in linea recta extenditur cognatio legalis? 14

Respondetur Aliquibus videtur extensa etiam ultra quintum gradum, absq; termino ad instar consanguinitatis: alijs solum ad 4. gradum inclusive: alijs solum ad illum filium vel filiam, vel nepotem & neptem, qui fuerant sub potestate patris, dum pater assumptus est in filium adoptivum. Qui antè sunt emancipati, vel sunt nati ex patre jam emancipato post adoptionem, hac cognatione non videntur affici. Ita Novissime Illung Tr. 6. disp. 9. q. 3. art. 2. § 2. n. 73. Ratio est quia nulla lex Canonica extendit hanc cognationem; cum nec spirituales extenderit, longè præstantiorem. Sed legis odiosæ non est facienda extensio absq; textu. Ergo.

TITULUS XIII.

De eo, qui cognovit Consanguineam uxoris suæ, Vel Sponsæ.

DISSERTATIO XIII. De Impedimento proveniente ex incestu seu delicto forni- cationis.

SVMmam XI. Capitulorum sub hoc titulo positorum rubrica per tres decisiones attingit. Prima decisio est, affinitas superveniens inter conjuges post contractum Matrimonium; illud non dissolvit. Secunda jus petendi debitum adimit conjugi incestus patratori. Tertia Eundem inhabilitat, ad contrahendum Matrimonium.

ARTICULUS I. De Impedimento dirimente.

§ I. *Afferuntur Casus VIII istud impedimentum explicantes.*

I. **C**asus 1. Quando Cajus peccavit cum duabus fororibus germanis vg. Berta & Grifelda; neutram potest ducere in uxorem; quia utriq; factus est affinis in primo gradu, nempe Bertæ propter peccatum cum Grifelda, & Grifeldæ propter peccatum cū Berta.

Casus 2. Alexander peccavit cum Berta & ejus Matre. Ergo neutram potest ducere ob similem affinitatem in 1. gradu. Sicut enim

enim duæ sorores sunt sibi consanguineæ in primo gradu collaterali, seu in linea transversa, sic mater & filia sunt consanguineæ in primo gradu recto seu in linea recta. Ergo qui cum una habet copulam carnalem perfectam, fit alteri affinis in 1. gradu. Dixi *copulam perfectam*, quæ requiritur ad generationem prolis; seu ex qua solet sequi generatio prolis: hæc enim sola causat affinitatem; ut observant communiter Casistæ & Canonistæ.

Casus 3. Alexander peccavit cum duabus sororibus patruelibus: nempe ab eodem avo paterno descendentibus, altera Petri, altera Caij germanorum fratrum filia. Neutram potest ducere, quia utriq; factus est affinis in 2. gradu; quandoquidem illæ sunt consanguineæ sibi in secundo gradu.

Casus 4. Venustus solum peccavit cum Berta, quæ habet Matrem Grifeldam, sororem germanam Liām, sororem patruelem Pulcheriam, ex fratre germano neptem Barbaram, ex sorore germana Sophiam. Nul- lam potest ex his 5. ducere in uxorem, præter illam cum qua sola peccavit, quæ est sexta fundans affinitatem cum illis quinque. Quia verò aliqui rudiores Sacerdotes, non apprehendunt affinitatem cum viris, seu masculis contractam, ideo fit.

Casus 5. Berta peccavit cum duobus fratribus germanis Friderico & Joanne. Ergo

neutri nubere potest: quia Friderico facta est affinis in 1. gradu ob peccatum perpetratum cum fratre ejus germano Ioanne, & Ioanni ob peccatum cum Friderico.

Casus 6. Berta peccavit cum Alexandro & cum patre illius Philippo: Neutri nubere potest, quia utriq; facta est affinis in 1. gradu lineæ rectæ.

Casus 7. Griselda peccavit cum Ioanne, & ejus ex fratre nepote: Item cum Apollonio, & ejus ex sorore germana nepote. Cum nullo ex his potest contrahere Matrimonium: quia est facta affinis singulis in gradu secundo.

Casus 8. Cornelia peccavit cum Livio, & vult nubere ejus nepoti Paulo. Non potest, quia avus & nepos sunt in 2. gradu lineæ rectæ sibi consanguinei: proinde per peccatum cum avo facta est affinis ejus nepoti in secundo gradu.

§ II. *Queritur. Quando, & intra quos gradus istud impedimentum contrahitur?*

2. *Respondeo* 1. Ad 1. quæsti membrum. Si Alexander non præmissis sponsalibus, cum Caja septenni puella per attentatam copulam peccavit; non contraxit impedimentum dirimens Matrimonium cum ejus Matre, aut germana sorore, aliavé consanguinea; si autem præmissis sponsalibus peccavit,

vit, contraxit. Ita DD. ad Cap. *Fraternita-
ti*. 7. sub h. t. Ratio est; quia hoc impedi-
mentum ex peccato cum impubere tunc o-
ritur, quando simul conveniunt sponsalia &
libido extraordinaria per affectatam copulam.

Respondeo 2. Quod dicitur de Caja fe- 3.
ptenni, idem dicendum de octenni, & qua-
vis alia impubere puella, nondum apta ad
copulam perfectam, & prolem concipien-
dam. Ratio est, quia affinitas non oritur,
nisi ex sanguinis sive seminis commixtio-
ne. Can. *Lex Divina* 18. caus. 27. q. 2.

Respondeo 3. Aetas juxta SS. Canones in- 4.
dubitata in Masculo est annorum 14. in fœ-
mina annorum 12.

Respondeo 4. Etiam ante hanc ætatem po-
test contrahi affinitas, si malitia, id est cor-
poris dispositio præcox, præveniat ætatem
Cap. *Iordane* 11. sub h. t. Ita Andreas Men-
do cum alijs multis in Appendice Casuum
valde notabilium V. Judex, n. 3. & sequen.
ubi adducit S. Hieronymum, Cœlium Do-
natum, Hostiensem, Abbatem, B. Albertum
Magnum, Majolum & alios v.g. in Masculo
annorum 13. aut fœmina annorum 11.
malitia ætatem subinde supplet, quando est
complexio corporis prævalida, & dispositio
ad perfectam Copulam præcox Gloss. in
Cap. *Iordane* § *Carnaliter*.

Respondeo 5. Ex quacunq; causa inter
adultos, seu annos pubertatis adeptos non
fuit

fuit perfecta copula, seu virilis feminis intra vas fœminæ naturale susceptio; non est exortum hoc impedimentum affinitatis, dirimens subsequencia Matrimonia cum matre, sorore germana &c. Ita deducunt Authores ex Can. Extraordinaria, 11. caus. 35. q. 2.

6. *Respondeo* 6. Sive fœmina sit per vim oppressa, sive amens, sive ebria; quodcumq; intercedit perfecta & consummata copula, semper oritur istud impedimentum. arg. R. J. *Generaliter dicta, generaliter sunt accipienda.* Cap. Discretionem. 6. sub h. t. Nempe in omnibus his casibus vir & mulier fiunt una caro.

7. *Respondeo ad 2dum quesiti membrum.* Hoc impedimentum ex delicto fornicationis, solum ad secundum gradum extenditur. Ita Concilium Tridentinum sess. 24. de Reformat. Matrim. Cap. 4. Proinde qui peccavit cum Berta, potest ducere illius ex patrueli fratre, aut sorore patrueli neptem; item sororem patruelem non germanam, id est non ab eodem avo, sed ab eodem abavo, vel proavo descendentem.

Addunt hic Authores ex fornicatione cum cognata spiritali, aut legali hoc impedimentum dirimens non contrahi.

ARTICULUS II.

De Impedimento exigendi debiti, & secundarum nuptiarum, in pœnam incestus.

§ Vni-

§ *Vnicus. Brevia quesita expediuntur.*

Q*ueritur* 1. Quando incestuosus maritus 8.
 amittit jus exigendi debitum ab uxore?
 Respondeo, quando peccat cum consangvi-
 nea suæ uxoris in gradu primo, vel secun-
 do. vg. cum matre illius, seu sua socru,
 cum filia illius, seu sua filiastra, cum sorore
 illius germana, vel patrueli, vel ex fra-
 tre germano, aut ex sorore germana nepte.
 Ita communiter DD. ad h. t. Ratio est,
 quia Concil. Trident. sess. 24. Cap. 4. de
 Reform. Matrim. affinitatem ex incestu re-
 duxit ad gradum 1. & 2. ne multiplicen-
 tur impedimenta dirimentia Matrimonium.
 Ergo censetur etiam impedimentum privans
 jure exigendi debiti ad eosdem terminos re-
 duxisse. Atq; ita declaravit S. Congr. Con-
 cilij teste Layman Sanch. Covar. & Pir-
 hing. ad h. t.

Q*ueritur* 2. An uxor incestuosa amittat 9.
 pariter jus petendi debitum a Marito?

R*espondent* DD. CC. affirmative, vg. quan-
 do peccat cum fratre germano, aut patru-
 eli mariti, aut ex germano fratre nepote &c.
 Ratio est, quia est idem incestus viri cum
 consanguinea uxoris in gradu 1. vel 2. atq;
 è conuerso uxoris cum consanguineis viri
 in gradibus iisdem.

Additur hoc loco præcautio, quod pœna
 hujusmodi non incurratur, nisi conjunx pec-

caverit *scienter*, nempe sciendo esse consanguineam alterius conjugis in gradu 1. vel 2. personam illam; cum qua committit adulterium, Cap. *Si quis* 1. sub h. t.

10. *Queritur* 3. Ad quem gradum extenditur poena secunda, non transeundi ad secundas nuptias?

Respondeo Solùm ad 1. gradum: quia de solo 1. gradu textus loquuntur. Cap. *Ex literis* sub h. t. ponitur mater sponsae & sponsa, & decernitur; ut qui cognovit utramq; nec sponsam, nec aliam foeminam possit unquam ducere in uxorem. Cap. *Si quis* 1. sub h. t. ponitur filiastra Cap. *Tuo Fraternitati*: ponitur soror conjugis. Atqui poena non est extendenda ultra textum.

Additur hoc loco declaratio, impedimentum secundarum nuptiarum cum alia foemina, nec affini nec consanguinea in gradibus prohibitis; non esse dirimens, sed solum prohibens. Cap. *Transmissa* 4. sub h. t. Cap. *Ex literis* 8. sub h. t. Canon. *Si quis cum duabus*. 16. caus. 33. q. 2.

11. *Queritur* 4. An has poenas incurrit, qui cum sua consanguinea peccat? vg. cum sorore sua?

Respondent Communiter DD. negativè; quia poena non est asserenda absq; textu: Proinde talis potest ab uxore sua debitum petere; non enim factus est illi affinis ex eo, quòd cum sua sorore propria peccavit; sed soror.

foror mariti est extranea Consanguineis uxoris. Potest etiam uxore primâ defunctâ ducere aliam, sibi nec affinem, nec consanguineam, arg. R. J. *Quod non est lege prohibitum, est licitum.* Nec valet argumentum à minori ad majus; quia pœna statuta est ob reverentiam affinitatis; non autem consanguinitatis, quæ alias habet pœnas, si violetur.

Quæritur 5. An supradictas pœnas incurrit, qui peccat cum cognata legali, vel spirituali? 12.

Respondent communiter

DD. negativè: quia nullus textus id asserit; & quia Confraternitatis spiritualis impedimentum est per Concilium Tridentinum sublatum. Proinde peccans vir cum uxoris suæ sorore spirituali, aut uxor cum fratre spirituali viri, huic pœnæ non subjacet, Can. *Si vir cum Matre.* 17. caus. 33. q. 2. anathemate percutitur, qui peccavit cum matre spirituali, quæ illum in baptismo tenuit, vel cum filia spirituali, quam de fonte baptismatis suscepit. Iubetur tamen uxorem legitimam, si illam habet, non dimittere, absq; mentione non exigendi debiti, aut non transeundi ad secundas nuptias, defunctâ primâ uxore.

TITULUS XIV.

De Consanguinitate, & Affinitate.

DISSERTATIO XIV.

De Impedimentis Matrimonij ex
Consangvinitate, & Affinitate
provenientibus.

ARTICULUS I.

De Natura & Extensione Consangvinitatis & Affinitatis.

§. 1. De Natura Consangvinitatis & Affinitatis.

1. **C**onsangvinitas ita plerumq; definitur. Est *vinculum personarum per corporalem propagationem ab eodem stipite descendantium*, v.g. Duo fratres sunt Consangvinei: quia ab eodem patre descendunt. Opponi solet contra definitionem. Cain fuit consangvineus Adamo, & tamen ambo ab eodem stipite non descendebant. Ergo est vitiosa definitio.

Respondetur 1. Definitionem procedere de sola propagatione naturali, supposita creatione Adami.

Respondetur 2. Vt Adamus includatur, posse addi definitioni membrum disjunctivum, v.g. *vel unius persone ab altera, per carnalem generationem descendantis exortum*. Dividitur consangvinitas in Lineam rectam & transversam, seu collateralem; Linea re-

sta est ascendentium, & descendentium directe. v.g. Pater, Avus, proavus, abavus: sunt in linea recta per ascensum. Filius, nepos, pronepos, abnepos: sunt in linea recta per descensum. In linea collateralisunt frater & soror, & eorum filij, ac filij filiorum. Linea rursus tam recta, quam transversa dividitur in gradum 1. 2. 3. 4. &c. In primo gradu Lineæ rectæ est Pater & filius, mater & filia. In linea collateralis fratres germani & sorores germanæ. In 2do gradu recto avus: in 3. proavus in 4. abavus. Vel nepos & neptis. in 2do; pronepos proneptis, in 3. abnepos abneptis, in 4. lineæ rectæ. In 2do. gradu collateralis consistunt fratres & sorores patruels, ab eodem avo descendentes; in 3tio gradu filij & filia eorum, solum ab eodem proavo. in 4. gradu nepotes patruelium, solum ab eodem abavo descendentes. Sed hæc melius videri possunt in arbore consanguinitatis, quæ passim habetur apud Authores.

Affinitas quæ sub hoc titulo Consanguinitati associatur. est *vinculum, quo duæ diverse cognationes, seu familiae per nuptias copulantur.* v.g. quando Petrus de familia Aaron, duxit in uxorem Annam de familia David; factus est affinis Patri, Matri, sororibus, & fratribus Annæ: & vicissim Anna consanguineis Aaronis familiae. Tres olim species erant affinitatis, sed modò de lege nova.

va, est unica. Nempe quòd solùm maritus fiat affinis consanguineis uxoris, nempe matri, sororibus germanis, patruelibus, &c. usq; ad 4 gradum inclusivè. Et converso sola uxor est affinis consanguineis mariti; nempe ejus patri, fratribus, &c. usq; ad gradum 4. inclusivè. Proinde duo fratres germani, vel Pater & filius de familia vg. Fabiorum, possunt accipere in uxores duas sorores germanas, vel alter matrem, alter filiam vg. de familia Columnarum. Quæ doctrina exprimitur illo axioma *Affinitas affinitatem non parit.* Cap. *Quod super his.* §. sub h. t. & Cap. *Non debet* 8. sub h. t. Vbi Gloss. sublatis species duas affinitatis exprimit gratiâ eruditionis.

§ II. De Extensione per gradus varios Consanguinitatis, & affinitatis.

2. *Præmitto* Olim jure Canonico, extentum impedimentum Consanguinitatis usq; ad gradum septimum inclusivè dirimens Matrimonia. Deinde Cap. *Non debet* 8. h. t. ad 4. inclusivè restrictum esse; ne frigescente Charitate, & abundante malitiâ, atq; concupiscentia, ætate verò deficiente, per extensionem septem graduum nimis difficilia redderentur Matrimonia. vg. Alexandri Patris fuit Simon, Cornelie Paulus: avus Alexandri Secundinus. Cornelie Felicianus, proavus A, Trismegistus; proavus C, Terenti-

rentius, abavus A, Quadriatus; abavus C, Quaternus. Atavus A Quintilianus. atavus C, Quirinus. tritavus A. Sextius. tritavus C, Sixtus. Stipes utriusq; seu communis parens Septinius in gradu septimo, per ascensum positus. Proinde Alexander cum Cornelia non poterat validè mrire Matrimonium. Similiter per descensum in gradu 5. atnepos ex una linea, & atneptis ex altera, in 6. trinepos & trineptis: in 7. filius & filia trinepotum invalidè contrahebant Matrimonium. Sed Cap. *Vir qui*. 9. sub h. t. Statuitur, ut unus Consanguineus in 6. cum altera in 4. gradu existente validè, & licitè nuptias contrahat. His præmissis.

Queritur. 1. Quæ sunt regulæ pro gradibus Consanguinitatis, & affinitatis?

3.

Respondeo 1. *Regula est*, pro linea recta.

Quot sunt generationes, tot sunt gradus. Instit. de Gradib. Cognat. in fine v.g. 1. generatio complectitur patrem & filium, secunda nepotes, & avos: 3. pronepotes, & proavos; hos per ascensum, illos per descensum. 4. abnepotes & abavos. 5. atnepotes, & atavos. 6. trinepotes & tritavos. *Secunda Regula est* Pro linea collateralis inæquali. *Quot gradibus distat remotior persona à stipite, tot à quilibet alio per alteram lineam descendantium ab illo.* Cap. *Vir qui*. 9. sub h. t. Vbi viro in 4. gradu esistenti conceditur Matrimonium cum 5. gradu.

gradu distante fœmina; quia per regulam approbatam, sunt sibi consanguinei solum in gradu quinto, quando unus ex illis conjugibus distat à stipite gradu 5. Vnde in gradu 3. & 2. ex una linea, ex altera in 5to distantes à communi stipite, validè & licitè contrahunt Matrimonia. Gloss. in Cap. *vir qui V. remotior. Tertia Regula est*, Pro linea collateralis æquali. *Tot gradibus distant inter se equaliter descendentes, quot gradibus distant à communi stipite.* Sic fratres germani sunt in 1. gradu cum Patre & secum, Filij eorum ab avo distant gradu 2do, & inter se. pronepotes 3. abnepotes 4. &c.

4. *Queritur 2.* Ad quem gradum in linea recta, & quo jure extenditur impedimentum, dirimens Matrimonium?

Respondeo 1. Communioem & probabiliorem esse opinionem, docentem extendi in infinitum. Ita Zoësius, Pirhing & alij ad hunc titulum. Fagnan. ad Cap. *vir qui à n. 22. usq; ad n. 34.* Contrarium existimat & latè probare contendit.

Respondeo 2. Probabilius videtur, jure naturæ in linea recta ascendentium & descendendum, esse impedimentum dirimens ultra gradum quartum, in infinitum. Ratio est, quia jure naturæ debetur reverentia, subiecto, & cultus pietatis non solum parentibus, sed etiam avis, proavis, tritavis &c.

Iam

Iam verò Matrimonium juxta Apostolum 1. ad Corinth. 7. mutuam dicit conjugum subjectionem, quoad debitum conjugale. Debe-
mus reverentiam perentibus, quia sunt prin-
cipium & causa vitæ Nostræ. Atqui omnes
Majores nostri sunt hujusmodi principium:
juxta axioma: *Quod est causa causæ, est
causa causati.* Ergo omnibus authori-
bus vitæ nostræ debetur reverentia, subjecto
& cultus. Leges Civiles Instit. de Nupt.
§ 1. & L. Nuptiæ 5. de Ritu Nupt. affir-
mant, in infinitum inter ascendentes, & de-
scendentes esse nuptias prohibitas. Neq; sa-
cri Canones has leges corrigunt. Conformi-
ter ad legem triplicem, ista prohibitio in in-
finitum protensa, ab Authoribus asseritur.

Queritur 3. In Linea collaterali ad quem
gradū ista prohibitio, jure naturæ extēditur?

5.

R-spondeo Communiter doceri, ad solum
primum gradum esse extensam: in gradu au-
tem secundo, & ulterioribus jure Ecclesia-
stico, & Civili Cap. *Non debet.* loco suprā
citato.

Queritur 4. Quomodo affinitas conconi-
tatur Consanguinitatem?

6.

R-spondeo Juxta graduum Consanguinita-
tis seriem; nempe in quo gradu uxor Caij
Berta est consanguinea suis cognatis, in eo-
dem gradu sit illis affinis maritus ejus Cajus.
Et e converso: in quo gradu Cajus Maritus
Bertæ est cognatus suis Consanguineis in
eodem

eodem gradu facta est affinis, Consanguineis Mariti sui Caij Berta. Rem fufius expono in gratiam simplicium. Mortuâ Bertâ, quæ fuit Caij uxor, fuperstes Cajus, non poteft accipere in uxorem sororem defunctæ germanam, quia est illi affinis in gradu primo; cum fit consanguinea defunctæ in gradu primo. Nec sororem patruelem Bertæ poteft accipere; quia hæc est illi affinis in gradu fecundo; utpote consanguinea Bertæ in gradu fecundo, nec Bertæ defunctæ ex fratre & sorore patrueli natam neptem, quia est illi affinis in gradu tertio, nec proneptō ex fratre, aut sorore patrueli: quia est illi affinis in gradu quarto. E conuerfo: fi Berta fuperviveret, & Cajus prius moreretur, non poffet nubere fratri germano Caij: quia est ipfi affinis in gradu primo, nec patrueli, quia in fecundo; nec filio patruelis, quia in tertio; neq; nepoti patruelis, quia est affinis in gradu quarto. Quia verò atavus Mariti Caij est Cajo consanguineus in gradu quinto, ideo fi fuperviveret tamdiu, poffet illi Berta nubere. Deinde cum viris descendētibz per alteram lineam colleteralem ab atavo mariti fui poteft nubere vg. Petro filio atavi, id est germano fratri abavi Caij mariti fui, & nepoti atavi, id est fratri patrueli proavi maritalis. & fic ulterius descendendo ufq; ad abnepotes. Ratio est hujusmodi combinationis ex duabus regulis. Pri-
ma

ma est regula de Consanguinitate. Tot gradibus distant inter se æqualiter descendentes, per duas lineas collaterales à communi stipite, quot gradibus distant ab eodem stipite communi. Proinde sicut Cajus absq; ulla dispensatione potuit ducere Consanguineam suam ab atavo solum descendentem per alteram lineam, nempe quinto gradu æqualiter distantem: ita Berta mortuo Cajo, superstes uxor ejus, potest nubere Consanguineo Caji in quinto gradu æqualiter distanti per alteramq; lineam descendentem. Secunda Regula est. *Quot gradibus distat remotior persona à communi stipite, tot à quolibet alio per alteram lineam descendente ab ipso.* Vnde quia Berta potuit nubere omnibus inæqualiter descendentibus per alteram lineam à suo atavo consanguineis suis remotis: potest Cajus mortuâ Bertâ suâ uxore, ducere omnes consanguineas Bartæ in quinto gradu inæquali, sibi pariter affines solum in quinto gradu. Ad meliorem notitiam graduum Consanguinitatis subijcio hîc seriem eorundem graduum.

	4. Abavus, Abavia.	
4. Propatruus, Pro amita.	3. Proavus, Proavia.	4. Proavunculus, Promatertera.
3. Patruus Magnus, Amita Magna.	2. Avus, Avia.	3. Avunculus Ma- gnus, Matertera Magna.
2. Patruus Amita.	1. Pater, Mater.	2. Avunculus, Matertera.
1. Frater	Petrucius.	1. Soror.
2. Fratris Filius, Filia.	1. Filius, Filia.	2. Sororis, Filius, Filia.
3. Fratris Nepos, Neptis.	2. Nepos, Neptis.	3. Sororis Nepos, Neptis.
4. Fratris Pronepos, Proneptis.	3. Pronepos, Proneptis.	4. Sororis Prone- pos Proneptis.
	4. Abnepos, Abneptis.	

ARTI-

ARTICULUS II.

De Impedimentis Matrimonij ex Consanguinitate, & Affinitate orientibus.

§ 1. Proponuntur, & resolvuntur aliquot casus de hujusmodi Impedimentis.

Casus 1. Ferdinandus vult habere uxorem Elizabetham relictam demortui Leonardi, sed auditis denuntiationibus, duo testes jurarunt coram Parocho, Leonardum olim maritum Elizabethæ, fuisse consanguineum Ferdinandi in 4. gradu.

Queritur 1. Quot & quales requiruntur testes pro impedimentis Matrimonij attestandis? 7.

Respondeo 1. Pro impediendo contractu Matrimoniali sufficit testis unus Cap. *Super eo* 2. in fine de testib: & attest. Est Sententia communis DD. Ratio est, quia hic agitur de impediendo peccato. Neq; requiritur, ut sit testis citatus Cap. *Constitutus* de testib. Iam verò requiritur, ut sit testis juramento comprobans, se certò id impedimentum scire Cap. *Quoties* eod.

Respondeo 2. Duo testes alter cum juramento de solo auditu, alter asserens certitudinem, sed absq; juramento non impediunt contractum Matrimonij. Proinde plus valet ille unicus de certa scientia & juratus.

tus. Vide Sanchez lib. 1. de sponsal. Disp. 71.

Respondeo 3. Fama communis de impedimento æquivalet testi legitimo, & impedit, ne contrahatur Matrimonium. Cap. *Super eodem* de consanguinit: sed contra famam admittitur juramentum consanguineorum Cap. *Cum in Tua* De Testibus.

8. *Queritur* 2. Quid faciendum, quando jam post contractum Matrimonium, obijciatur impedimentū Cognationis vel affinitatis?

Respondeo 1. Ut conjuges separentur à thoro, requiruntur saltem duo testes jurati Cap. *Quoties* De test- & attest: quod est 5. tit: 20. lib. 2. Decretal: Testes autem debent emittere duplex juramentum, videlicet duo membra continens; alterum negativum, quòd non ex odio, non proprij commodi, nec amicitiae causa, nec alio vitioso respectu id præstent: alterum positivum, nempe quòd testimonium deponant, propter veritatem à suis majoribus auditam, & a se creditam. Ita statuit Eugenius III. Cap. *Quoties* 1. c.

Respond. o 2. Alexander III. Cassinensi Abbati rescribens, vult esse testes pro dirimendo Matrimonio circumspectos, & omni exceptione majores, Cap. *Ex Literis*. hic 1. tit. 14. Testes autem omni exceptione majores exprimit Gloss: qui non possunt repelli aliqua exceptione contra se obiecta. Ex his patet resolutio, quòd judex Eccle-

Ecclesiasticus, auditis duobus testibus juratis, debuit contractum Matrimoniale prohibere; si autem Matrimonium jam contractum, aut etiam consummatum fuit; debuit illud declarare irritum. aut si jam proles adesset petenda foret in gratiam proles à Sede Apostolica pro revalidando Matrimonio dispensatio, & malè copularis à thoro separatio indicenda.

Casus 2. Invenalis desponsavit sibi Lætiam nondum nubilem, fide interposita. Lætia jam nubilis, postulat juramenti executionem: Juvenalis recusat Matrimonium, narrando quòd illius consanguineam carnaliter cognoverit.

Queritur 1. Quomodo procedendum in hujusmodi casu? *Respondet* Urbanus III. Burdigalensi Episcopo. Si manifestum est, aut, si fama loci id habet, quòd sponsus narrat, absolvendum esse illum ab impetitione sponsæ; si nimirum in 1. vel 2. gradu consanguineam ipsius cognovit Cap. *Super eo.* 2. h. t. 9.

Queritur 2. Quomodo procedendum, si nec crimen est manifestum, nec fama loci adest? *Respondetur 1.* Pro foro externo; si uterq; sponsus fatetur impedimentum, est fundamentum sufficiens ad impediendum contractum Matrimoniale. Ita Abbas. Menochius & alij Cap. *Super eo.*

Respondeo 2. Si solus Sponsus recusans, nar-

narrat impedimentum, non est audiendus. Ita communiter DD. ad Cap. *Super eo*. 2. de test. Ratio est, quia testimonium huiusmodi est suspectum, quod vergit in favorem recusantis, & in præjudicium alterius, contra quem fit attestatio.

Respondetur 3. Si ille, qui optat Matrimonium celebrandum, fatetur impedimentum; sufficit illius testimonium, etiamsi recusans, illud non fateatur. Ratio est: quia tunc deest præsumptio falsi testimonij. Ita DD. ubi supra.

Respondetur 4. Si testis certus & indubitatus etiam criminofus, id est particeps criminis, deponat testimonium de peccato; sufficit ad impediendum contractum Matrimoniale. Ita DD. ad Cap. *Super eo* De Consangu: quos refert, & sequitur Andreas Mendo in Epitome, V. Testis n. 6.

Respondetur 5. Pro foro conscientiae; in tribunali sacrae poenitentiae etiam soli sponso recusanti, & crimen suum fatenti credendum est. Quia ibi nemo præsumitur studiosè mendax, nisi manifestè impius.

10. *Queritur* 3. Quomodo procedendum in alijs Casibus, ubi post sponsalia denuntiatur impedimentum dirimens Matrimonium?

Respondetur Communiter a DD. Ita prorsus, ut in casu incestus atq; consanguinitatis proceditur Cap. *Cum dilecta*. de Confirmat. util. Ratio est; quia pariter adest impe-

impedimentum dirimens, & periculum nullitatis Sacramenti. vg. Si quis obstrictus voto solenni castitatis, Matrimonium inire velit, & sic de alijs, quæ sequentibus verbis exprimuntur. *Error, Conditio, votum, Cognatio, Crimen, Cultus disparitas, Vis, Ordo, Ligamen, honestas.* &c.

Caus 3. Conjuges Judæi Samuel & Juditha adhuc in Judaismo manentes, contraxerunt secum Matrimonium in 4. gradu Consanguinitatis; facti Christiani ambo, & de impedimento edocti, dubitant, an divortium faciendum, an dispensatio petenda, an nihil attentandum?

Queritur Quid facere debeant? Respon- II.
deo non esse separandos. Ita Innocentius III. Archiepiscopo & Capitulo Tirenfi hinc tit. 4. Cap. *De Infidelibus.* 1. Ratione assignat ex verbis Salvatoris. Quos DEUS conjunxit, homo non separet. Ratio 2. quia Matrimonium, quod erat ante Baptismum contractum naturalis, & dissolubilis, post Baptismum ab utroque susceptum, fit Sacramentum: *Dixi post Baptismum ab utroque susceptum:* nam si unus fiat fidelis, alter maneat infidelis, illud Matrimonium non est Sacramentum; & converso marito, licet aliam uxorem ducere, si prior maneat in suo Judaismo; vel Machometismo pertinax: similiter conversæ uxori licet nubere alteri Christiano, si maritus in sua infidelitate perseveret: Imò si unus ex Conjugibus

est. Catechumenus, & alter jam Christianus nondum est Sacramentum Matrimonium illorum, quia Baptismus est janua omnium subsequen-
tium Sacramentorum: & Matrimonij Sacramentum est unicum, quod non in una sed in duabus personis subsistit ambabus fidelibus.

Obijcies. Juxta Concilium Tridentinum, Matrimonium absq; assistentia Parochi, & testium saltem duorum est invalidum; consequenter non est Sacramentum. Sed Matrimonium Judæi Samuelis & Judithæ fuit absq; assistentia Parochi. Ergo nec est validum, nec est Sacramentum.

Respondeo Distingvo Majorem Matrimonium Christianorum post Baptismum initum C. Maj. ante baptismum initum N. Maj. Distingvo Minorem Et fuit initum post Baptismum N. Min: Et fuit prius initum, tanquam contractus naturalis & Civilis C. Mi. & N. C. Concilium Tridentinum sess. 24. Cap. 1. de Reformat: Matrim: loquitur de Catholicis, qui cum multis incommodis contrahebant olim absq; assistentia Parochi, non verò de conversis ad fidem, jam antea conjugibus in Judaismo, vel Machometismo.

§ 2. *De alijs Casibus.*

12. *Casus* 4. Polychronius ignorans impedimentum dirimens, bonâ fide duxit Paulam, sibi consanguineam in gradu 4. apparente impedimento, vult ducere illius sororulus in gradu 3. sibiq; nullatenus consanguini-

neam; sed solum si fuisset Matrimonium validum, affinem in gradu tertio.

Queritur 1. An ex Matrimonio invalido bona fide inito & consummato, atq; postea apparente impedimento dirimente, dissoluto, resultaverit affinitas usq; ad gradum 4. an solum ad gradum secundum?

Respondet Diversas esse Authorum sententias. Barbosa affirmat usq; ad gradum 4. Negat P. Wagnereck hic Cap. *Non debet*. 8. h. t. lib. 4. Rationem assignat, quia ex fornicatione formali solum resultat affinitas ad 2. gradum. Ergo à fortiori ex fornicatione materiali tantum; quæ reperitur in Matrimonio invalido, bona fide inito. Ratio 2. quia Tridentinum ad tollenda gravia mala, ex multitudine affinitatum pululantia, solum ex Matrimonio valido ad 4. gradum extendit affinitatem. Porro ubi lex odiosa se non extendit, sed limitat; ad casus non expressos extendenda non est; argum: R. J. 15. in 6to. *Odiosa sunt restringenda, favores ampliandi*. Pro parte contraria ratio 1. quia ubi lex non distingvit, nec nos distingvere debemus. Sed Matrimonium validum ab invalido non distingvit, agendo de affinitate ex Matrimonio exorta usq; ad gradum 4. Ergo neq; nos distingvere debemus: sed juxta R. J. *Generaliter dicta, generaliter sunt accipienda*. Ratio 2da, Ex Matrimonio rato, & non cōsumma-

to; etiam invalido confurgit impedimentum dirimens usq; ad gradum 4. quod vocatur *publicæ honestatis*. Ita declaravit Pius V. in Bulla *Ad Romanum* 21. Julij 1568. edita, & S. Congreg. Cardinal. apud Pirhing & alios passim relata. Ergo à fortiori resultat impedimentum affinitatis ex Matrimonio, non solum rato, sed etiam consummato, etiam invalido: quia impossibile est Matrimonium consummatum, nisi per prius sit ratum seu in facie Ecclesiæ initum.

Queritur 2. In quibus Casibus resultat impedimentum publicæ honestatis, ex Matrimonio invalido solum rato, dirimens usq; ad gradum 4?

13. *Respondeo* In omnibus alijs, præterquam ob invalidum contractum Matrimoniale ex defectu consensûs, Ita deducitur ex Bulla & declaratione S. Congreg. proximè citata v.g. si fuit error in persona, vel si fuit metus gravis, impediens consensum liberum.

Queritur. 3. Quam pœnam Ecclesiasticam incurrit, qui mala fide, nempe *scienter* contrahit Matrimonium in gradibus prohibitis?

Respondeo Incurrit excommunicationem ipso facto. Ita habetur in Clementina Cap. *Eos* qui scienter h. t. Porro ab hac excommunicatione potest absolvere Episcopus Cap. eodem.

Casus 5. Petrus Hollandus contraxit Ma-
tri-

trimonium cum Paula Galla, Anna Petri Hollandi germana soror nupsit Francisco Italico: mortuo Petro Hollando & ejus sorore Anna, viduus Franciscus Italus cum vidua Paula Galla vult contrahere Matrimonium.

Queritur An possit valide, absq; impedimento affinitatis?

Respondeo Posse, quia Franciscus Italus per 14. primum cum Anna connubium, contraxit affinitatem cum Petro Hollando & sororibus Annæ germanis in primo gradu pariterq; cum Matre illius: Paula vero Galla per connubium cum Petro Hollando contraxit cum Anna, & Fratribus germanis Petri, & cum Patre Petri affinitatem in primo gradu, cum alijs Petri consanguineis contraxit affinitatem in gradibus remotioribus, juxta seriem Consanguinitatis. Iam autem inter Paulam Gallam & Franciscum Italum, vi priorum hujusmodi connubiorum nulla exorta est affinitas, quæ inter illos præpediat Matrimonium. Ratio est juxta commune axioma, quia *affinitas affinitatem non parit* Cap. *Super his*. Nempe sola uxor non potest, nubere consanguineis mariti sui usq; ad 4. gradum inclusive. Pater verò mariti, & frater germanus, & filius ex altero connubio, non sunt affines sororibus vxoris illius, ideoq; alter frater, potest accipere alteram sororem vel matrem aut filiam ex altero connubio disparato.

Obijcies Ioannes Filius Francisci Itali non potest accipere in uxorem Cajam, Paulæ Gallæ filiam. Ergo neq; Pater Ioannis, Matrem Cajæ.

15. *Respondeo* Distin. Ant. Ioannes non potest accipere Cajam, si est ortus ex altero connubio disparato. Nego Ant. Si est natus ex Anna Hollanda, & Caja est nata ex Petro Hollando C. A. & N.C. Ratio distincti-
onis est, quia Ioannes si natus est ex connubio disparato, non est affinis Paulæ, neq; consanguineis ejus. Si natus est ex Anna Hollanda est consanguineus in gradu secundo Cajæ quæ est nata ex Petro Hollando Dixi ex *connubio disparato*, videlicet tali, vi cuius nec consanguinitatis, nec affinitatis alia serie, intercedit impedimentum dirimens: conformiter ad Can. *Fraternitatis* XXXV. q. 10. § *Mariti tamen*. Institut. de Nupt.

TITULUS XV.

De Frigidis & Maleficiatis.

DISSERTATIO XV.

De Impedimentis dirimentibus,
potissimum Impotentia.

Nonnulli sub hoc titulo recensent omnia Impedimenta versiculis illis expressa.

Error,

Error, Conditio, votum, Cognatio, Crimen,
Cultûs disparitas, vis, ordo, ligamen, ho-
nestas.

Si sis affinis, si fortè coire nequibis:

Raptâq. sit mulier, nec parti reddita tuta.

Si parochi, aut duplicis desit præsentia testis.

*Hec socianda vetant connubia, facta re-
tractant.*

Ego seriem impedimentorû hîc expressorû
observando, aliqua brevissimè attingam, ad
aliqua jam exposita sub alijs Titulis remit-
tam, aliqua fulius iteratò explanabo.

ARTICULUS I.

De Errore & Conditione.

De Impedimento Erroris Tit: 9. actum est 1.
ubi de Errore circa substantiam seu Indivi-
duum Personæ. Articulo primo explicatum
est, assertione 1. circa solam qualitatem, &
accessoria; assertione 2. circa qualitatem ex-
pressè in pactum deductam, assert 3. circa
qualitatem tacitè refusam ab una parte in
contractûs substantiam; assert. 4. De Im-
pedimento statûs servilis expositum est eodẽ
Tit: 9 art. 2. per Responsiones 6. De Con-
ditionibus contractui Matrimoniali apposi-
tis Tit: 5. art. 1. & 2. disputatum est;
neq; videtur hoc loco aliquid adjungendum.

ARTI-

ARTICULUS II.

De Sacro Ordine & voto.

2. **V**otum non nubendi, votum virginittis, votum simplex castittis perpetuæ, votum ingrediendi ordinem Religiosum impediunt contrahendum, sed non dirimunt contrahitū Matrimonium. DD. ad Tit. *Qui Clerici vel Voventes.*
3. **V**otum Castittis Sacro Ordini Majori annexum, votum solemne in Religione approbata dirimit Matrimonium. Concil. Triden. sess. 24 de Sacr. Matrimon. Vota simplia post biennium tyrocinij à Scholasticis, vel Coadjutoribus Tēporalibus Soc: *IESV* emissa, dirimunt subsequens Matrimonium. Bulla Gregorij XIII. *Ascendente Domino.*
4. **D**ixi *subsequens Matrimonium*, vota Scholasticorum S. J. dirimere. Nam Carolus Antonius Bononiensis, teste Fagnano, petijt à Sede Apostolica, ut accedente dispensatione vota illius substantialia post biennium tyrocinij emissa dirimerēt antecedens Matrimonium ipsius ratum, cum sua consorte Virgula initum, sed id non obtinuit.
5. **N**eq; vota scēinarum Ordinis S. Domini, quæ dicuntur *Brata*, neq; vota Tertiariarum & Tertiariorum Ordinis S. Francisci dirimunt antecedens Matrimonium: Neq; vota publica Coadjutorum Temporalium

ralium S. I. post decennium emitti solita ab ingressu in S. I. dirimunt antedecens Matrimonium. Ratio horum omnium est unica; quia juxta præsentes leges Ecclesiæ per solam Professionem solemnem, validam, in Religione à Sede Apostolica approbata emissam, dirimitur antedecens Matrimonium ratum. Atqui & votum Antonij Scholastici S. J. & vota *Beatarum*, & vota Tertiariarum ac Tertiariarum, & vota publica Coadjutorum S. J. non sunt Professio solennis Religiosa. Ergo non habent vim dirimendi antedecens Matrimonium ratum. DD. ad Cap. *Ex publico*. De Conversi Conjug.

Matrimonium præcedens non impedit Ordines Sacros majores subsequentes, quando uxor liberè consensit, ut Maritus illis initiaretur, ipsa verò Religionem ingreditur; vel manendo in sæculo votum Castitatis perpetuæ in manibus Episcopi emittit DD. CC.

Vxoratus ad Episcopatum non potest promoveri, nisi uxor ingrediatur Religionem, in eaq; Professionem faciat. Cap. *sane* De Conversi Conjug.

Vir nesciente, vel contradicente uxore, etiam ante consummatum Matrimonium Sacros Ordines suscipiens, potest ab illa revocari; nisi intra bimestre post contractum Matrimonium ingrediatur Religionem DD. ad Tit: De Conversi Conjug.

Ordines Sacri consentiente uxore à marito

6

7.

8.

9.

rito suscepti, illo mortuo impediunt, & dirimunt secundas nuptias uxoris superstitis. Ita DD. CC. Quia Ecclesia ita ordinavit propter reverentiā Ord: Sacri Leo IX. Cap. *Seriatim*. Dist. 32. Vide Sanchez l. 7. disp. 40. Nempe votum illud castitatis perpetuæ ab uxore in sæculo emissum in manibus Episcopi, æquiparatur voto solemni quoad irritationem secundi Matrimonij, post mortem mariti Sacerdotis, aut Diaconi vel Subdiaconi.

Queritur Quando consummatum Matrimonium dirimit Professionem Religiosam subsequenter?

10. *Respondeo* I. Post Matrimonium consummatum altero conjuge vel incio, vel justè invito, Professio alterius conjugis est invalida; sed tamen invalidè Professum conjugem votum castitatis obligat ad non petendum debitum, & abstinendum à secundis nuptijs, mortuâ conjuge, nisi obtenta voti simplicis relaxatione. Ita habetur. Cap. *Placet*. De Convers. Conjugat.

II. Adjeci in responsione *Altero conjuge justè invito*, quia si sit *injustè* invitatus, vg. si sit adulter, aut si in hæresim, vel in apostasiam à fide Christiana lapsus sit, & tamen postulet sibi cohabitare conjugem innocentem, valida erit Religiosa Professio. Cap. eodem *Placet*. Vbi dicitur, quod conjux non debeat redire ad sæculum, nisi justè alter

ter manens in sæculo conjunx postulet redditum. Adjectio hæc etiam alteram Clausulam complectitur implicitè. *Si alter conjunx, qui sæculum reliquit, sit innocens.* Nèpe si pariter non commisit adulterium. Si enim commisit, amisit jus divortij faciendi, & intrandi Religionem.

Respondeo 2. Si conjunx manens in sæculo consentiat, ut alter conjunx ingrediatur Religionem, sed non emitat votum Castitatis perpetuæ, tunc professio erit quidem valida; sed professus conjunx à manente in sæculo poterit revocari, in eo casu, quando concedens facultatem, nesciuit hanc dispositionem Ecclesiasticam, quòd manens alter in sæculo conjunx, si sit senex, & non suspectus de incontinentia, possit quidem manere in sæculo, sed emisso voto perpetuæ castitatis: si non sit senex, aut sit suspectus de incontinentia, debet pariter ingredi Religionem. 12.

Respondeo 3. Si Conjunx manens in sæculo, concedendo alteri conjugii ingressum in Religionem, scivit dispositionem juris Ecclesiastici in eo casu & Professio erit valida, & professus non tenetur redire ad sæculum; sed potius ille, qui concessit debet aut Castitatem perpetuam vovere in sæculo, aut Religionem ingredi juxta Circumstantias senectutis, & periculi incontinentiæ in sæculo. Ita Sanchez disp. 33. & alij conformi- 13.

- formiter ad Tit: *De Convers. Conjugat.*
14. *Respondeo 4.* Si Matrimonium ante bimestre sit consummatum, per vim, aut metum gravem injustè incussum; conjunx qui passus est violentiam, potest adhuc Religionem ingredi & profiteri. Ita P. Wagne-reck Cap. *Ex publico De Convers. Conjugat.* Ratio est; quia innocens, qui habet jus intra bimestre, post Matrimonium ratum ingrediendi Religionem, non debet illo absq; sua culpa privari. *Ratio 2da.* Potest, qui est innocens conjunx, post Matrimonium consummatum ingredi Religionem, si alter fiat adulter, vel si in hæresim sit lapsus, & sit periculum pertrahendi innocentem in hæresim. Ergo & ille potest, qui per metum gravè injustè incussū, aut per vim ante bimestre est coactus Matrimonium consummare: quia id factum est contra jus innocentis. *Quæ autem contra jus fiunt, pro infectis utiq; haberi debent.* R. J. 64. in 6to.
15. *Respondeo 5.* Si maritus ab uxore extorsit consensum per verbera, aliaq; gravamina, ut ipsi concederet licentiam intrandi Religionē, potest ab ipsa revocari ex Religionē; nisi & ipsa liberè votum perpetuæ Castitatis emisit, vel Religionem cum voto continentiae liberè emissio intraverit. Ita habetur Cap. *Accedens de Convers. Conjug:*

ARTICULUS III.

De Impedimento ex triplici Cognatione, ex Crimine & Disparitate Cultûs, ex vi seu metu proveniente.

§ 1. *De Impedimento triplici ex triplici Cognatione, de duplici ex Crimine duplici & de unico ex vi seu metu.*

Solum ideo hoc loco hujusmodi impedi- 16.
menta adjeci, ut Lectori indicarem, ubi
nam resolutiones jam alibi positæ, sint quæ-
rendæ. Itaq; de Cognatione spiritali fusè
differui sub Titulo XI. Dissertatione XI.
per totum. De Cognatione Legali sub Tit:
XII. Dissert: XII. per totum. De Cognati-
one Carnali seu de Consanguinitate sub Tit:
XIV. Dissertatione XIV. per totum. De
Crimine duplici sub Tir: VII. Dissert. VII.
per totum. De vi sive metu sub Tit: IV.
Dissert: IV. art. 3. § 2.

§ II. *De Disparitate Cultûs seu Religionis.*

Disparitas Cultûs Divini seu Religionis
hoc loco intelligitur inter infidelem, vg.
Judæum, Saracenum, Mahomethanum, Eth-
nicum, & fidelem Christianum: universali-
ter inter baptizatum & non baptizatam, vel
baptizatam & non baptizatum.

O

Queri-

17.

Queritur 1. Quando Matrimonium fidelis cum infideli est invalidum?

Respondeo 1. Quando fidelis scit, alterum esse infidelem, & in suo errore obstinatum, & tamen contrahit cum illo Matrimonium, cum periculo suæ perversionis, aut aliorum malorum, tunc & peccat graviter, & Matrimonium est irritum jure Ecclesiastico, non tam scripto quam tradito à temporibus usq; Apostolorum. Probatur ex Cap. 6. Epistola 2. ad Corinth. ubi dicit Apostolus, Nolite jugum ducere cum Infidelibus; quod jugum intelligitur de conjugio. Pœna autem contra Christianum sic contrahentem, est excommunicatio sancita à Concil. Calcedon. Aureliano, Toletano & alijs apud Cardinalem de Laurea, in Epitome Canonum V. *Matrimonium*.

Respondeo 2. Quando unus ex infidelibus convertitur ad fidem Christianam, alter vero permanet in infidelitate, non eo ipso Matrimonium antea contractum dissolvitur, sed permanet tanquam contractus merè civilis dissolubiliter. Ita Innocentius III. Cap. *Gaudemus*. De Divortijs. Dixi dissolubiliter quia id expresse docet Apostolus 1. ad Corinth. 7. v. 12. Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam. Quod si infidelis discedit, discedat. Non enim servituti subjectus est frater, aut soror in hujusmodi.

Quart.

Queritur 2. Quid sentiendum de Matrimonij hæreticorum.

Respondeo 1. Matrimonia cum Hæreticis, sunt ordinariè illicita & peccato obnoxia. Ratio est, quia Catholici Conjuges exponūt se periculo apostasiæ à fide; & quia ordinariè permittunt, ut media pars liberorum sequatur conjugem hæreticum; quæ conditio est turpis in præjudicium fidei Catholicæ, & augmentum hærescos. Præterea ex Cognatione & affinitate cum hæreticis sequuntur illorum patrocina, variaq; mala spiritualia. Dixi *illicita* & non *adjeci invalida*, quia asserere omnia Matrimonia hæreticorū sive secum sive cū Catholicis inita esse invalida, est error in fide: ut docet Cardinalis Bellarminus Lib. 2. de Concilijs Cap. 4. Ratio est, quia neq; Divina neq; Ecclesiastica lex hujusmodi Matrimonia pronuntiat esse irrita.

Respondeo 2 Potest evenire, ut Matrimonium Christianorum vg. hæretici vel schismatici, sit Matrimonium solus contractus civilis, & non Sacramentum; adeoq; sit dissolubile. Ita Vasquez Tom. 2 in 3^{iam} partem disp. 138. Cap. 5. n. 63. Cajetanus, Canus. Hurtado. Perez & alij, *Quæ dicta sunt* pag. 71. *procedunt de Casibus ordinarijs*

Casus 1. *esse potest.* Princeps hæreticus, vel schismaticus Græcus, sponsæ suæ dicit: Ego te exnunc accipio in uxorem, sed hac

conditione ut si fueris sterilis, aut adultera ego te ad monasterium mittam, & aliam loco tui ducam. Sponsa acceptata hac conditione cohabitavit suo conjugii: deinde post multos annos relegatur ad monasterium; & altera ducitur, ista vivente. In tali Casu fuit contractus civilis & non fuit Sacramentum, natiq; filij Principes censentur legitimi civiliter, & hæredes in Moschovia, vel Græcia juxta morem heterodoxorum.

Casus 2. Potest evenire, ut hæreticus formalis habeat actualem intentionem efficacem hujusmodi: nullo modo volo, ut hic contractus meus Matrimonialis, quem hodie inibo cum Berta, sit Sacramentum: sed solum sit tale Matrimonium meum, quale in Lege veteri apud Hebræos fuit. In hujusmodi casu erit contractus civilis dissolubilis. Diana parte 8. Tr. 1. Resol. 74. de conjugio principum Catholicorum cum hæreticis asserit: Nefas esse inire tale connubium absq; dispensatione Summi Pontificis: quia ex hujusmodi connubijs oriuntur gravia incommoda, longè majora, quam ex plebejorum & nobilium.

ARTICULUS IV.

De Impedimento Ligaminis, & Publicæ Honestatis.

§ 1. De Impedimento Ligaminis.
Liga-

Ligamen hoc loco est vinculum, ex priori Matrimonio resultans, quod impedit, & dirimit secundas nuptias, durante priori Matrimonio.

Queritur 1. An licet transire ad secundas nuptias, quando unus conjugum dubitat, an alter à Tartarus ante septennium raptus supervivat?

Respondet Lucius Papa III. Negativè Cap. *Dom. nus ac Redemptor.* quod est 2dum sub h. t. 21. Lib. 4. Decretal. ubi dicit. *Nul- lus amodo ad secundas nuptias migrare presumat, donec constet quòd ab hac vita migraverit uxor.* *ius.* Clemens III. Cap. *In presentia,* quod est 19 sub tit. 1. de spò- sal. Cæsaraugustensi Episcopo respondet, de mulieribus, quæ ultra septennium capti- vitatis, vel peregrinationis causâ, absentes viros suos vivere dubitabant, & ad 2das nuptias transire volebant; his verbis: *Re- spondemus Consultationi tue, quòd quanto- cunq; annorum numero ita remaneant, vi- ventibus viris, non possunt ad aliorum consortium canonicè convolare.*

Queritur 2. An Marito octogenario in 20. Captivitatem abducto, uxor post annos 20. elapsos, de ejus vita dubitans, possit alteri nubere?

Respondent affirmativè. P. Andreas Men- do in Epitome, V. *Matrimonium,* & P. Wa- gnereck ad Cap. *In presentia* l. c. Ratio est, quia

quia est casus rarissimus, ut quis ultra centum annos vivat, præsertim in captivitate; ubi sunt multa incommoda vitam abbreviantia. Sed jura non præsumunt casus rarissimos. R. J. 45. in 6to. Ergo non obstante Cap. *In præsentia* potest conjunx illius, cui centum anni effluxerunt, alteri nubere.

21. *Queritur* 3. Qualis certitudo requiritur de morte absentis conjugis?

Respondeo Requiri certitudinem moralem, ad quam construendam aliqui dicunt sufficere unum testem de visu mortis, aut exequiarum seu sepulturæ, cum alijs adminiculis: alij. negant sufficere unum testem; sed requiri tres, aut saltem duos. Nam testimonium unius est testimoniū nullius Cap. *Veniens*. De testibus. In ore autem duorum vel trium stat omne verbum. Neq; sufficit sola fama, nisi sit per adminicula probata legitime; ut vult P. Wagnereck ad Cap. *In præsentia*. Adminicula autem famæ sunt, Literæ de navi submersa, in qua vehebatur maritus, de quo mortuo narratur; de tota cohorte funditus deleta, in qua militabat maritus, testimonium aliquot commilitonum, qui sub alterius cohortis vexillo stipendia merebantur. Doctores hanc moralem certitudinem vocant vehementem præsumptionem, conjecturas violentas, firmam credulitatem, certum nuntium. Videatur Indultum speciale Leonis Papæ X, hac in materia pro Regno.

gno Poloniæ ex Constit. Provinciali. Lib. 4.
pag. 322. Constit. incip: *Sacrosancta Ec-*
clesia, pag. 317.

Queritur 4. Quid agendum conjugis, qui 22.
post contractas bona fide 2das nuptias, du-
bitat de morte prioris Conjugis?

Respondeo Ille qui bona fide contracto
Matrimonio dubitat, neq; dubium potest
deponere; non potest à conjugis 2di thori
debitum exigere; potest tamen, imò tene-
tur illi reddere debitum. Ita statuit Luci-
us III. Cap. *Dominus ac Redemptor*. de se-
cund: Nupt: Vbi dicit. *Si verò aliquis, aut*
aliqua de morte prioris conjugis adhuc sibi
existimat dubitandum, ei quæ nupsit, debi-
tum non denegat postulanti, quod à se ta-
men nō verit nullatenus exigendum.

Queritur 5. Quid agendum Conjugibus, 23.
quando Matrimonium contractum est pro-
pter levissimas conjecturas, & rationes fri-
volas de morte prioris conjugis, obstante in
contrarium prudenti dubio?

Respondeo Abstinentum esse illis à thoro;
quia Matrimonium hujusmodi est initum
malâ fide. Stante autem malâ fide in animis
utriusq; , neuter potest petere debi-
tum absq; peccato gravi. Nam stante pru-
denti dubio, quod actus sit illicitus, exerce-
ri non potest, juxta communem DD. sen-
tentiam.

Queritur 6. An Matrimonium cum ma- 24.
la

la fide contractum, sit validum, in illa circumstantia, quando prior conjunx jam mortuus, & tamen de ejus vita adhuc superstite dubitabatur.

Respondeo 1. Si voluntas contrahentium fuit hujusmodi: Ego contraho tecum eo modo, quo possum valide contrahere. vel. Siquidem, prout narratur, prior conjunx non vivit, ego contraho tecum: Contractus fuit validus, sed illicitus. Ratio 1. partis quia purificata conditione status conditionatus, transit in absolutum. Ratio 2dæ partis quia stante malâ fide non licet operari. Nam qui amat periculum peribit in eo. Eccles. 3.

Respondeo 2. Si saltem unus ex conjugibus, ita fuit resolutus absolutè, ut contraheret Matrimonium, sive sit alter vivus, sive mortuus prior conjunx; tunc Matrimonium fuit invalidum; quia voluit aliquid impossibile; nempe ut contractus Matrimonij sit validus, sive prior conjunx sit mortuus, sive superstes.

§. II. De Impedimento publicæ honestatis.

25. *Queritur 1.* Quot sunt impedimenta publicæ honestatis?

Respondeo duo. Primum ex sponsalibus, alterum ex Matrimonio solum rato. Describitur autem publica honestas, quod sit quasi quedam affinitas, jure Ecclesiastico introducta, ob publicam morum honestatem.

Queri-

Queritur 2. Ex quibus sponsalibus & ad quem gradum resultat hujusmodi impedimentum?

Respondeo ad 1. Ex sponsalibus absolutis, 26. non autem ex conditionatis; nisi ante illorum dissolutionem posita fuerit conditio. Est communis DD. juxta Concil: Trident: sess. 24. Cap. 3. de Reformat: Matrim: & Cap. Ex sponsalibus unico h. t. in 6to.

Respondeo ad idem 2dò. Ex solis sponsalibus validis consurgit istud impedimentum. Nam Concil: Trident: l. c. ita definit Juris publicæ honestatis impedimentum. *Ubi sponsalia quacunq; ratione valida non erunt, S. Synodus prorsus tollit.*

Respondeo ad idem 3. Ex sponsalibus ab initio validis, & postea vel mutuo consensu, vel morte alterius sponsi dissolutis, permanet impedimentum publicæ honestatis. Ita declaravit S. Congreg Eminent. Cardinal: Trident: Interpret: die 6. Julij 1658. apud Eagnan: ad Cap: *Ad audientiam, De sponsal.* & apud P. Andream Mendo. V. *Matrimonium*, n. 29. & apud Recentiores.

Respondeo ad 2dam quesiti partem Ad solum primum gradum Consanguinitatis, & non ultra; ex solis validis sponsalibus futuro oriri impedimentum publicæ honestatis. Ita Concil: Trident: l. c. proximè, ubi addit rationem. *Quoniam in ulterioribus jam non potest hujusmodi prohibitio absq; dispensatio*

spendio observari. Vnde sequitur, quòd Cajus, qui valida contraxit sponsalia de futuro cum Berta, non possit nubere illius matri, nec sorori, nec filiae. neq; Berta Patri Caij, aut fratri germano, aut filio: quia mater Bertæ & filia, sunt illi consanguineæ in primo gradu lineæ rectæ, & sorores germanæ in primo gradu lineæ collateralis: & vicissim Pater, & filius Caij, sunt in primo gradu lineæ rectæ consanguinei Cajo: fratres verò germani in primo gradu collateralis. Jam verò cum Patrueli fratre, vel cū Caij Patruo, vel cum nepote, hoc impedimentum non exoritur pro Berta: Neq; pro Cajo cum fœminis 2do gradu propinquitatis Bertæ consanguineis.

Quæritur 3. Quid censendum de impedimento publicæ honestatis, ex rato, & non consummato Matrimonio proveniente?

Respondeo Jam sufficienter esse responsum supra sub Tit: XIV. Dissert: XIV. Articulo 2. § 2. num. 13. pag. 200.

ARTICULUS V.

De Impedimentis ex affinitate, impotentia, defectu Parochi aut testium.

§ 1. De Impedimento affinitatis triplici.

27. **H** Vnc § solùm pono propter seriem impedimentorum dirimentium, simul ab Autho-

Authoribus recenferi folitorum: De 1. affinitatis impedimento, quod oritur ex Matrimonio valido perfectè consummato usq; ad 4. gradum, differui sub Tit: XIV. Differt: XIV. art. 1. § 2. n. 6. per totum. De impedimento 2do ex Matrimonio invalido bona fide consummato egi sub eod: Tit: XIV. art: 2. § 2. per totum. De impedimento 3tio affinitatis ex delicto, respondi sub Tit: XIII. art: 1 § 2. n. 2. & seqq. quæ indicasse hoc loco sufficit.

De Impedimento impotentia.

*Q*ueritur 1. Quid censendum de Conjugio Impuberum?

*R*espondeo 1. Ad validè contrahendum 28. Matrimonium per verba de præsentì, quæ constituunt Matrimonium ratum, requiritur ordinariè ætas in viro annorum 14. in fœmina annorum 12. Ita communiter DD. ad Cap. *Vbi de Desponsat: Impuber: 2. h. t. Dixi ordinariè.* quia aliquando malitia supplet ætatem: nempe præcox habitudo corporis ad actus consummandi Matrimonij: aliquando propter debilitatem corporis etiam ordinaria ætas nō sufficit: Perfecta autē pubertas in viris habetur anno 18. in fœminis 16. Quando ante pubertatem contrahitur Matrimonium, & jam malitia supplet ætatem, tunc Matrimonium est verum per verba de præsentì contractum. Si malitia non supplet

supplet ætatem, tunc licet verba sonent Matrimonium ratum; sola sunt sponsalia per juris interpretationem. Ratio 1. partis est, quia lex Ecclesiastica loquitur de casibus ordinarijs R. J. 45. in 6to. *Inspicimus* & Cap. *Ubi non est* & Cap. *De illis*. de Desponsat. Impuber. Ratio 2. partis est. Quando habentur omnia requisita ad valide contrahendum Matrimonium, defectus ætatis ordinariæ nihil obest; nempe quando est habitudo corporis ad generandum, & plena intelligentia, quidnam requiritur ad statum Matrimoniale perpetuò ineundum; atq; plena libertas ad contrahendum, intentioq; efficax contrahendi Matrimonij, habentur omnia constitutiva Matrimonij rati. Ergo habetur Matrimonium ratum; quia positis omnibus constitutivis ponitur constitutum. Nicolaus Papa Cap. *Ubi*, Districtè prohibendo Episcopis, ne impuberum Matrimonia permittant, addit Clausulam, *nisi malitia præveniat ætatem*. Ratio 3. partis est ex Cap. *Tua* ult. De Desponsat: Impub:

Respondeo 2. Non est peccatum mortale contrahere Matrimonium ante completam pubertatis ætatem, imò accedente causa publica, vel gravi, nullum; quando malitia supplet ætatem. Ratio primæ partis; quia tunc nec fit injuria Sacramento, quod defacto in contractu valido Matrimoniali intercedit, nec ulli alteri fit præjudicium. Ra-

tio 2. partis; quia per clausulam illam, *nisi malitia præveniat ætatem*, indicatur libera facultas ineundi matrimonij, adeoq; absq; omni peccato, quando verificatur conditio.

Queritur 2. Quid censendum de conjugio frigidorum & maleficiatorum? 39.

Respondeo 1. Frigidis, & Maleficiatis conjugibus conceditur a jure triennium, ad probandam potentiã; nisi citius certum & manifestum sit, illos esse impotentes. Cap. *Laudabilem* 5. h. t.

Respondeo 2. Impotentia, quæ nec arte medicâ, absq; periculo mortis, aut gravis damni temporalis, neq; exorcismis contra maleficia usitatis, sed solo miraculo, aut maleficio, seu ope dæmonis tolli potest, dirimit Matrimonium subsequens; non tamen antecedens. Ita DD. communiter h. t. Ratio 1. partis; quia obligatio ad præstandum impossibile est invalida, & nulla. R. J. 6. in 6to. Cap. *Nemo*. Ratio 2. partis; quia Matrimonium ratum, semel validum, non dissolvitur per alios subsequentes eventus, nisi per solemnem professionem validam. DD. Catholici unanimiter ad Tit: *Qui Clerici vel Vocantes*.

Queritur 3. Quid censendum de Conjugio Eunuchorum? 30.

Respondeo Sixtus V. Anno 1587. Eunuchorum, & Spadonum, & omnium illorum, qui vero semine in perpetuum carent, declarat contractus Matrimonii-

moniales esse invalidos. Nam cessante fine principali & præcipuo contractus alicujus, ille contractus frustra & invalidè initur: juxta axioma: *Cessante fine cessant media*. quod essatum de fine principali intelligitur. Sed finis præcipuus, & principalis contractus Matrimonialis, est legitima prolis generatio. Ergo. Senes autem & infirmi & steriles validè contrahunt, ob contrariam rationem: quia vero femine non carent.

31. *Queritur* 4. Quid sentiendum de Hermaphroditorum connubio? *Respondetur* Hermaphroditus, qui de utroq; sexu participat, validè contrahit Matrimonium; debet autem juxta illum sexum contrahere, qui in ipso prævalet. L. *Queritur*. ff. de statu hominum. Quod si utroq; sit æqualis, unum eligere debet, juxta quem contrahere vult, & jurare, quòd alio, quàm electo, non utetur L. *Si plures* ff. de Pactis.

32. *Queritur* 5. Quid censendum de secundis nuptiis, post dissolutum Matrimonium ob impedimentum impotentiae?

Respondeo 1. Si fuit impedimentum perpetuum solum respectu hujus personae; secundae nuptiae sunt validae: quia adest aptitudo generandi in secundo Matrimonio, quae defuit in primo. Nempe vir qui vas prioris foeminae penetrare nullatenus potuit, ob illius arctitudinem incurabilem, vel ob suam debilitatem perpetuam, potest secundae;
scili-

scilicet (ut V. *Matrimonium* n. 44, ait P. Andreas Mendo) contingit hominem esse impotentem respectu virginis & non respectu corruptæ.

Respondeo 2. Si dissoluto Matrimonio debilitas, sive frigidity cessavit naturaliter, id est, non merè miraculosè, sed per exorcismos, vel per artem medicam, conjunx impedimento frigidity liberatus, non potest ducere alteram conjugem, sed ad priorem redire tenetur? Ratio est, quia fuit impedimentum temporaneum, quod non impedit valorem Matrimonij, Cap. *Fraternitatis* 6. h. t.

Respondeo 3. Si verò miraculosè vir fuit liberatus à sua frigidity seu impotentia, & id certò in foro externo probari queat, declarato priori connubio invalido, potest transire ad secundas nuptias. Ratio est, quia priores fuere invalidæ ob talem impotentiam, quæ nonnisi miraculosè, aut per solam operam dæmonis erat auferibilis. Porro declaratio citò fieri debet, & separatio à thoro, quando certum & manifestum est impedimentum, Nam quæ certa sunt, moram non patiuntur pro dubitando. Cap. 5. h. t.

§ III. De Parochi, & Testium absentia, invalidante Matrimonium.

Adnoto 1. Per Concil. Tridentinum sess. 24. Cap. 1. de Reformat. Matrim. clandestina, id est absq; assistentia proprij Parochi,

chi, & saltem duorum testium, invalidasse contrahenda deinceps Matrimonia. Hinc S. Congreg: Tridentini Interpres 19. Januarij 1605. Nuntio Apostolico in Belgio degenti, respondit: *Hæreticos quoq; ubi Tridentini decretum est promulgatum, teneri ad talem formam servandam; & propterea etiam ipsorum Matrimonia absq; forma Concilij, quamvis coram Ministro, vel Magistratu loci contracta, esse nulla atq; irrita.*

34. *Adnoto 2.* Si Parochia, in qua aliquando promulgatum, & servatum fuit decretum Tridentini, proprio Parocho, & Episcopo careat, nullusq; sit, qui vices eorum suppleat, Matrimonium validum esse absq; præsentia Parochi; servatâ tamen, in quibus potest, formâ Concil: nempe adhibitis duobus testibus. Ita S. Congreg. respondit, apud Tamburinum Lib. 8. de *Matrimoni* Cap. 2.

Adnoto 3. Ab Urbano VIII. Anno 1627. Archiepiscopo Colonienfi datum esse responsum, in quo declaratur, non esse legitimum Matrimonium, quando Incolæ tam viri, quàm fœminæ, loci, in quo Concil: Tridentinum est promulgatum, retinentes idem domiciliû, se transferunt ad locum, ubi non est promulgatum; solo animo, sine Parochi, & testium præsentia, contrahendi; non mutatâ habitatione. Id refert Cardinal: de Lugo Lib. 1. Respons: moral: dub. 36. Ex quo sequitur, Captivos Christianos in Tartaria, Turci-

Turcia, alijsq; Regionibus, ubi non est promulgatum Tridentinum Concilium, validè secum contrahere Matrimonia, solis adhibitis testibus; quia illuc non ea intentione sunt translati, ut obligationem Tridentini effugerent, nec antiquum retinent domicilium. Porro in Gallia jussu Christianissimi Regis, promulgatum esse Tridentinum, & receptum, testatur P. Lessius in *Auditorio V. Sponsalia* Casu 2.

Adnoto 4. Nomine proprij Parochi intelligi Pastorem, nempe Episcopum, ejus Vicarium Generalem, vulgò Officiale, & Plebanum seu Parochum præsentis domicilij; non autem solius Originis; etiamsi ille non sit Sacerdos, nec verus Parochus, communi tamen errore, putatus verus Parochus Catholicus. Parochus autem loci, illicitè assistit Matrimonio vagorum, nisi post diligentem inquisitionem, certum & perspectum habeat, nulla esse impedimenta, ne contrahant secum. 36.

Adnoto 5. Pro Magnatibus, & Nobilibus, qui in pluribus Parochijs habent sua domicilia, eos in illa Parochia validè contrahere ubi majore parte anni habitant, aut saltem medio anno, & potissimum, ubi Paschalem communionem sumere solent. Vbi verò nec communionem Paschalem solent sumere, nec majore, aut dimidia parte anni commorari, sed solum tribus quatuorvè mensi- 37.

menſibus, v.g. ad evitandos nimios Calores, æſtivo tempore, ibi proprium Parochum cenſetur non habere, invalideq; contrahere. Ita Cardinal: de Lugo lib. 1. Reſpons. moral: dub: 37. & alij.

38. *Adnoto 6.* Validum eſſe Matrimonium, ſi quis per dolum & fraudem vocato proprio parochō, & teſtibus, dicat ſponſæ ſuæ *Ego te ex nunc accipio in uxorem meam.* & illa reſpondeat: *Ego te viciffim ex nunc accipio in meum maritum.* Ratio eſt, quia non requiritur ut parochus, & teſtes, ſpōte & de induſtria, aſſiſtāt Matrimoniali contractui; modō ſciant, quid agatur, & teſtimonium perhibere valeant, in ſua præſentia celebratum eſſe contractum Matrimonij. Ita declaravit S. Congreg: Trident: apud Gobat Theol: Exper: Tract. 9. n. 491.

39. *Adnoto 7.* Teſtes contractūs Matrimonialis, poſſe eſſe omnes illos, quos jus non excludit; nempe cognatos, affines, viros, fæminas; non rogatos, coactos &c. qui tamē teſtari ſufficienter valeant. Proinde infantes, amentes, & ebrij excipiuntur jure naturali; quia neſciunt, quid agatur, adeoq; ob defectum rationis uſus, teſtari nequeunt. Ratio 1. partis, quia Concil: Trident: requirendo aſſiſtentiam teſtium, ſaltem duorum, generaliffimē loquitur, & nullum excludit aptum pro dando teſtimonio, more humano. *Ergo generaliter dicta, generaliter ſunt accipi-*

cipienda. Ratio 2. partis ex Cap. Placuit. de Testib. & attestat. ubi testes inhabiles reiiciuntur.

ARTICULUS VI.

De Raptu mulieris, & amentia, dirimentibus Matrimonium.

§ 1. De Raptu mulieris.

Decretum Concilij Tridentini sess. 24. Cap. 6. de Reformatione Matrimonij: contra raptos mulierum est hujusmodi. *Decernit S. Synodus inter raptorem & raptam, quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere Matrimonium. Quod si rapta à raptore separata, & in tuto atq; libero constituta, illum in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat; & nihilominus raptor ipse, & omnes illi consilium, auxilium, aut favorem præbentes, ipso jure excommunicati, ac perpetuo infames, omniumq; dignitatum incapaces sint; & si Clerici fuerint, de proprio gradu decedant. Haftenus decretum.*

Queritur 1. An raptus mulieris, non ratione Conjugij, sed alia de causa, videlicet ratione explendæ libidinis, sit impedimentum dirimens? 40.

Respondent Emanuel Rodericus, Thomas Sanchez, Lessius & alij negativè. Econtra Bonacina, Emanuel Sa, atq; alij affirmativè.

Ratio negantium: quia lex odiosa non extendenda ad casus in illa non expressos. R. J. 15. in 6to. *Odia restringi & favores convenit ampliari.* & R. J. 49. de Lege pœnali. *In pœnis est benignior interpretatio facienda.* Affirmantium è contra ratio est: quia etiam hîc verificatur lex de vero raptu juxta R. J. *Generaliter dicta, generaliter sunt accipienda.* & *Vbi lex nō distingvit, neq; nos distinguere debemus.* Maximè attendendus est finis prohibitionis, ne raptus mulierum fiant L. *Diximus.* 4. ff. de Excusat. In omni dispositione finis attendi debet. Mihi secunda sententia videtur esse tutior; nec favores ampliandi, in gratiam improbæ libidinis.

¶1. *Queritur 2.* Quid censendum, si fœminâ sponte, & liberè consentiens, sed inscijs, seu invitis parentibus auferatur.

Respondent Cardin: Tuscus, Emanuel Rodericius, Bonacina, & alij, tunc esse raptus impedimentum dirimens: è contra negant Aloysius Riccius, Gaspar Hurtado, Thomas Sanchez, Lessius & alij. Quidam cum distinctione respondent; si ante raptum cum assensu parentum facta sunt sponsalia absoluta, & tractatus de Matrimonio, quod Parentes in longum tempus differunt; tunc non erit raptus, etiamsi invitis parentibus, ipsa tamen volens, & in abductionem consentiens auferatur à sponso. Cap. *Cum causa*, 6. h. t.

Pos-

Possunt quippe graves causæ intercedere, ob quas expedit, ne amplius sponsa cum suo gravi damno, in domo paterna commoretur, & subinde sunt parentes injustè inviti, ne citò Matrimonium contrahatur, & sponsa patitur grave periculum in mora. Ex hac ratione puto primam sententiam, universaliter acceptam, esse nimis rigidam: admodum procedere in eodem sensu, in quo expressè 3tia procedit. Video tamen nonnullos, universaliter negare impedimentum raptûs, quotiescunq; fœmina consentit in sui abductione ad Cap. penult: de Raptoribus tit: 17. lib. 5. Decretal: Rationem assignant; quia tunc non tollitur libertas Matrimonij, ad quam salvandam lex respicit, impedimentum dirimens faciundo.

Quæritur 3. Quid sentiendum, si fœmina ob preces importunas, æquivalentes violentiæ, accedente metu gravi, patiatur se abduci è domo paterna ad domum raptoris, aut alium locum, in quo sit sub potestate raptoris.

42.

Respondent Affirmando, intercedere impedimentum dirimens in eo casu Thomas Sanchez, Dicastillo, Gobat, Andreas Mendo & alij. Ratio est, quia hujusmodi preces importunæ præjudicant libero, & spontaneo consensui, quæ æquiparantur violentiæ. Dicitur 1. ob preces importunas, quia si pretiosis munusculis aut pecuniâ allecta, & precibus

cibus non importunis perſaſa, conſentiat ſe abduci; non patitur raptum, nec abducens eſt propriè raptor. Dicitur 2. *ad locum ſub poteſtate raptoris exiſtente*; quia id indicant illa verba verſiculi de raptu, *nec parti reddita tute*.

43. *Queritur 4.* Quid cenſendum, quando fœmina per dolum, vel ignorantiam abſq; ulla violentia delata eſt in domum ſponſi.

Reſpondet P. Andreas Mendo V. *Matrimonium* tunc non fore impedimentum raptûs, quia non fuit abducta cum violentia, nec invita. Raptus enim ſonat ablationem rei alienæ cum violentia; quæ in hoc caſu deeſt. E contra licet parentes conſentiant, ut raptor abducatur filiam eorum, & dolum faciat; ſi fuit tempore abductionis invita, ab initioq; ſtatim dolum adverterit, erit impedimentum raptûs; quia hic attenditur ad violentiam ipſi fœminæ, injuriamq; illatam, ob libertatem plenam contractûs Matrimonialis. Nec reſert, ſi priùs invita, poſtea conſenſerit exiſtendo ſub poteſtate raptoris; quia ſufficit abductam eſſe invitam cum violentia, ad verificandum raptum propriè dictum. Tit. *De his quæ vi metusve cauſa*. R. J. 18. in 6to. *Non firmatur* &c.

Queritur 5. An raptus viri à fœmina, diſſimat Matrimonium cum illa?

Reſpondent communiter. DD. negativè; quia lex pœnalis de ſola rapta muliere loquitur, & non

& non est extendenda ad casus non expressos; R. J. Odia &c.

§ 11. De Amentia.

Queritur 1. Quo jure amentia dirimat Matrimonium? 44.

Respondeo. Jure naturæ, sive ex maleficio, sive alia quacumq; de causa proveniat.

Ratio est: quia jure naturæ, consensus in Matrimonium debet esse perfecte liber utriusq; sponsi. Sed ubi deest usus rationis, ibi deest libertas ad contractum Matrimoniale requisita. Ergo non humano, sed brutali modo id fieret; adeoq; contra jus naturæ rationalis, si amenti viro fœmina nuberet vel vir fœminæ.

Queritur 2. Quo casu amens valide contrahit Matrimonium?

Respondeo. In eo casu, quando habet lucida intervalla, seu quando recuperat usum rationis, & libertatis, tunc scit, quid agat, & liberè se obligat. Vnde qui ante amentiam valide contraxit Matrimonium, & postea incidit in illam; tempore lucidorum intervallorum, potest petere debitum ab altero conjugè, illeq; tenetur reddere: quia tunc humano modo & petitur, & redditur, quod vi contractus Matrimonialis liberi & validi ex justitia reddi expedit R. J. 73. in 6to. *Factum legitime* &c. Can. *Neg. furiosus*. 26. caus. 302. q. 7.

ARTICULUS VII.

De Revalidatione Matrimonij.

§ *Vnicus.*

43. *Adnoto 1.* Si Matrimonium fuit invalidum, propter dirimens impedimentum Consanguinitatis, affinitatis, aliudvè simile; necesse est ut obtentâ dispensatione, uterq; conjunx novum consensum absolutum, liberum eliciat. Ratio est, quia prior consensus erat invalidus, ac nullus. Nam versabatur circa materiam invalidam, stante impedimento dirimente. Dixi *Novum consensum* eliciat, non autem antiquum confirmet, aut ratificet; quia antiquus, utpote invalidus, ac nullus confirmari nequit. Nam quando actus est invalidus, etiam confirmatio est invalida juxta R. J. 42. in 6to. *Accessorium sequitur naturam principalis.* & Tit: de Confirmat: utili vel inutili. Propterea loco invalidi consensûs, est novus validus substituendus.

46. *Adnoto 2.* Quando est periculum grave, ne pars impedimenti dirimentis nescia, illo cognito resiliat, aut aliquod grave damnum operetur parti alteri; tunc habitâ dispensatione novus consensus ab utroq; conjuge est eliciendus, absq; manifestatione præteritæ nullitatis, & obtentæ dispensationis pro valore Matrimonij, vg. Conjunx conscius, ad inscium nullitatis dicere potest: Ego ita te amo, ut si inter nos non intercessisset antea

Matri-

Matrimonium, ego te hodie ex nunc in conjugem acciperem, & casu quo non fuit validum nostrum Matrimonium; ex nunc volo te usq; ad mortem meam esse conjugem. An tu eodem modo me amas, & idem mecum sentis? Secundus debet elicere consensum absolutum, quod velit usq; ad mortem esse verus conjunx. Ratio est, ut dicat uterq; non solum *vellem* sed etiam *volo*: quia *vellem* supponit fuisse validum consensum. *Volo* non supponit *Vellem* significat solam complacentiam in objecto v.g. vellem, si possem, hodie audire sacrum; vellem, si haberem, dare eleemosynam. *Volo* significat absolutam voluntatem. Interea in hujusmodi casu periculoso magna requiritur prudentia, ut & consensus novus absolutus eliciatur, & impedimentum occultetur.

Adnoto 3. Partem, quæ est conscia dirimentis impedimenti, non posse licite alteri infcio conjugi reddere debitum ante revalidationem, seu dispensationem obtentam, etiamsi exigatur cum comminatione gravium malorum. Ratio est, quia etiam ad evitandam mortem temporalem, non licet scienter fornicari; aut incestum committere. Sed qui scit impedimentum dirimens, scit suum esse Matrimonium invalidum, ac nullum; perinde ac si nunquam contractum Matrimonij fecisset: adeoq; scit se fornicaturum, aut incestum commissurum. Ergo non potest licite

47.

te

tē reddere debitum, quod nullum est; quia hæc ficta debiti redditio est fornicatio *formalis scienti, materialis tantum nescienti.*

48. *Adnoto 4.* Si Matrimonium fuit invalidum, propter defectum consensūs solum ex parte unius conjugis, non est necesse, ut alter conjunx nescius hujusmodi defectūs, eliciat novum consensum. Ratio est, quia alter inscius defectūs, manet virtualiter in suo consensu de se valido, ad quem accedente alterius partis novo consensu absoluto libero & valido, resultat contractus novus validus absolute. Nempe *positis constitutivis, ponitur constitutum.* Atqui in præsentī casu Matrimonium non fuit validum absolute ob defectum consensus unius partis, qui consensus desiderabatur, tanquam pars constitutiva Matrimonij validi, & postea jam est positus. Ergo illo posito habetur validū Matrimonium.

49. *Adnoto 5.* Matrimonium invalidum ob metum gravem, revalidatur in foro externo, quando iterum sponsi libertati restituti, contrahunt in facie Ecclesiæ: Ita declaravit S. Congreg: Trident: Interpres apud Fagnan. lib. 4. Decretal: Tit: 1. Cap. *De illis autem* 5. pag. 22 n. 13. Metus autem gravis, qui cadit in constantem virum, est ille, qui etiam respectu hominum prudentū, & cordatorum, est gravis: vg. mors violenta, mutilatio, incarceration diuturna, verberatio,

ratio, gravis & crebra, infamia gravis, stuprum, amissio nobilitatis, amissio majoris partis bonorum, ab omnibus graviter timeatur, etiam cordatis viris. Metus reverentialis gravis ille censetur, qui cum reverentia Parentum Tutorumvè adjunctum habet periculum gravis & diuturnæ indignationis v.g. Si mater austera & rigida dicat filiæ: juro, quod te amplius non agnoscam pro filia, nisi nubas Petro. Item si ad verba, addantur verbera, afflictiones graves, aliq; gravia mala, tunc metus reverentialis gravis in fœmina, æquiparatur metui gravi cadenti in virum constantem, proinde ob talem metum initum Matrimonium, non est validum. Plura vide Tit: IV. Art: 3. § 2. n. 16. pag. 79.

A P P E N D I X

Compendiosa.

De Dispensationibus Impedimentorum Matrimonialiū.

ET Medicam artem profitentibus, non sufficit vitia, morbosq; corporum ægris mortalibus indicasse, nisi simul qualis, ubi, & quomodo medicina quærenda, obtinenda, atq; applicanda sit, præscribāt: & animorum medicis, vitia seu impedimenta Matrimo-

rimonium five dirimentia, five tantummodo impediencia, indigitare minus foret utile, nisi pro sponſis ac Conjugibus, dispensatione egentibus, doctrina de quaerendis, five apud Sedem Apostolicam, five apud Locorum Ordinarios dispensationibus, earumq; impetrandarum, atq; exequendarum modus subnectatur.

ARTICULUS I.

De Expressione Impedimentorum
Cognitionis, in libello supplici
pro obtinenda dispensatione.

§. I. *Quomodo exprimenda bujushomodi impedimenta?*

1. *Respondeo* 1. Pro gradibus inæqualiter distantibus à communi stipite; si orator est in gradu 4. & oratrix in gradu 1, vel è contra: in libello supplici necesse est gradum 4. & primum exprimere. Nam Pius V. in Bulla incip: *Ascendens* Anno 1566. Die 26. Augusti statuit, ut dispensatio sit subreptitia, & irrita, si non fiat mentio primi gradus.
2. *Respondeo* 2. Si unus sponſus est in gradu 4. alter in tertio, vel secundo à communi stipite, pro foro conscientiae non est necesse, in supplici libello facere mentionem gradus propinquiore, sed sufficit expressis.

preſſiſſe remotiorem. Pro foro autem exte-
no requiritur expreſſio etiam gradus propin-
quioris. vg. ſi ſœmina in gradu 2do, vir
autem 3tio, vel 4to. Rationem aſſignat P.
Sanchez Lib: 8. Diſp. 24. n. 12. Matertera,
vel amita debet honorari tanquam ſuperior,
& uxor debet ſubefſe viro tanquam capiti
mulieris. Ergo debet in diſpenſatione expri-
mi mentio hujus ordinis præpoſteri. Pro-
pterea ad tollendum ſcandalum in foro ex-
terno, dari ſolent Literæ declaratoriæ valo-
ris Matrimonij, quando prius data fuit di-
ſpenſatio pro gradu quarto, non expreſſo pro-
pinquiore gradu. vg. tertio alterius conju-
gis. Vide Sanchez Lib. 8. Diſp: 27. n. 27.
& ſeqq. Ratio autem pro foro ſolo interno
eſt; quia juxta univerſalem regulam, Gradus
remotior trahit poſt ſe propinquiorem, in li-
nea collateralis inæquali. Cap. *Vir qui*, ſub
h. t. 14. lib. 4. Vnde quando unus ex ſpon-
ſis, ſolùm quarto gradu diſtat à communi
ſtipite, etiam à ſua ſponſa, quæ eſt propin-
quior ſtipiti, ſolùm quarto gradu diſtat, nec
in foro externo timendum eſt ſcandalũ; quia
ſupponitur eſſe impedimentum occultum,
adeoq; in foro externo ignotum.

Dices Etiam primum gradum collateralẽ,
trahit poſt ſe remotior gradus collateralis: &
tamen pro foro interno, facienda eſt mentio
in Libello ſupplici juxta Bullam Pij V. l. c.
ſuprà. Ergo & aliorum graduum vg. 2. vel 3.

Reſpon-

Respondeo C. A. N. C. Disparitas est; quia primum gradum præfata Bulla exprimit: 2dum & 3tium non exprimit. Nam quidquid in posteriori Lege non fuerit expressum specialiter, id veterum legum, constitutionumq; regulis relictum esse, intelligendum est. *L. Præcisimus* § finali C. de *approbat.* Ratio præterea disparitatis est, quia filij, & filiae proavorum, & abavorum, ad instar parentum venerationem, & sui reverentiam vendicant; secus evenit in alijs gradibus remotioribus.

§ II. *Quando obest omisso veri, vel expressio falsi, in Libello supplici?*

3. *Respondeo* 1. In Literis dispensatorijs, istas vel illis similes clausulas addi solitas. *Si preces veritate nitantur. Si ita est. &c.* dispensamus. Circa quas clausulas communis est doctrina CC. & TT. quod dispensationes sunt subreptitiæ, seu ad malè narrata impetratæ, ideoq; invalidæ, & nullæ, quando aut illa veritas tacetur, aut illa falsitas exprimitur, per modum veritatis, quæ est causa unica, aut primaria invalidæ dispensationis. Exemplum habetur Cap. *Quia circa* 6. de Consang. & affinit: Vbi Innocentius III. cum viro nobili dispensavit, ut maneret in Matrimonio, per Canones Ecclesiæ alioquin irriti; quandoquidem proles ex illo est suscepta. Ast Orator in Libello supplici

plici reticuit mortuæ prolis mentionem, ne si adderet, dispensatione privaretur. Hinc dispensatio fuit subreptitia, & invalida, quia summus Pontifex in gratiam prolis superstitis dispensavit, quod nullatenus fecisset, si ejus mortem nōset.

Respondeo 2. Causas præcipuas, propter quas Sedes Apostolica dispēsat in impedimētis Matrimoniorum, jure Ecclesiastico invalidorum, esse sequentes. 1. Si proles bona fide suscepta supervivat. 2. Si scandalum grave ex separatione conjugum immineat. 3. Si bonum pacis, & concordie speretur inter Principes Familias ex hujusmodi Matrimonio. Vel è contra timeantur ex illius dissolutione graves inimicitie. 4. si Oratrix dotem competentem non habeat ad nubendum alteri extra consanguineos. &c.

Respondeo 3. Solam illam expressionem falsi, aut occultationem veri, esse effectricē dispensationis subreptitiæ, ac invalidæ, quæ fuit, aut unicum, aut primarium motivum dispensandi. Si autem taceantur, vel addantur sola accessoria: vg. probitas Oratoris vel improbitas Oratricis, dispensatio non vitiatur.

ARTICULUS II.

Pro Mentione Dispensationis primæ, in petitione secundæ, & expressione singulorum impedimentorum in supplici Libello,

§ 1. Pro mentione dispensationis primæ.

Veritur Quando est facienda mentio dispensationis imæ in petitione 2dæ?

6. *Respondeo.* Tres casus communiter assignari. *Primus est*, quando vivit tertia persona, in cuius præjudicium vergit 2da dispensatio. vg. si vivat prior sponsa, in cuius præjudicium, a nuptijs illius resilit Orator juramento firmatis, & 2dam ducere satagit; licet prior sponsa postulet secum Matrimonium contrahi, ad quod incundum obtinuerat Orator dispensationem in voto castitatis simplici. Vel si priori conjugii spondit, & juravit, se alteram uxorem non habiturum, hæc demortuâ propter meliorem educationem prolis, ex primo Matrimonio superstitis, tunc necesse est, pro secunda dispensatione facere mentionem prioris. Exemplum posterioris casus esto. Petrus habuit votum simplex Castitatis, sed propter grandes carnis stimulos, & periculum incontinentiæ, impetravit dispensationem contrahendi Matrimonium cum Paula; hæc brevi mortuâ post contractum Matrimonium, petit secundam dispensationem ad contrahendum Matrimonium cum Berta, non facta dispensationis prioris mentione, & prolis superstitis ex priori Matrimonio, juramentiq; in gratiam prolis superstitis emissi. Obten-tâ secundâ dispensatione, cum occultatione verita-

veritatis, uti non potest; quia est subreptitia, ac nulla. Quod si ante petitionem secundæ dispensationis, jam fuisset proles ex Paula suscepta, mortua; valida fuisset dispensatio. Quia neq; Paulæ, neq; ejus proli fieret ullum præjudicium. Secundus casus est, quando iteratio ejusdem impedimenti, vehementer aggravat difficultatem dispensationis secundæ. v.g. Phocas commisit uxoricidium, & dispensationem obtinuit pro secundis nuptijs; iterum commisit uxoricidium, alteram quoq; conjugem suam trucidando tyrannice; post hæc Crimina bina, petit dispensationem pro tertijs nuptijs. tacendo secundū uxoricidium. Obtenta illā non potest uti: quia subreptitiā ac invalidā. Nam in hujusmodi eventu Papa cum Phoca bis uxoricida non dispensasset, si illum etiam 2dæ uxoris interfectorem scivisset. Quare ut validè impetraretur 2da dispensatio, facienda erat mentio prioris dispensationis, & 2di uxoricidij, addendæq; rationes veræ, speciales & gravissimæ, pro impetrandis tertijs nuptijs. Quando uxoricidium seu machinatio mortis effectu secuto est impedimentum dirimens vide supra Tit: 7. Art: 2. § 1. & § 2. pag. 129. Tertius casus. Quando impedimenta divisim proponuntur, ne, si simul exprimerentur, dispensatio denegaretur; tunc post primam dispensationem super uno impedimento obtentam, facienda est mentio illi-

us in petitione dispensationis 2dæ. Rationem assignat P. Andreas Mendo V. *Dispensatio*. quia Pontifex alioquin non cognosceret, quantam gratiam concederet, consequenter, neq; vellet tantam gratiam à se concedi. Nemo enim id vult, quod non cognoscit, juxta axioma *Nihil volitum nisi cognitum*.

§ II. *An omnia, & singula Impedimenta debent exprimi in supplici Libello?*

7. *R*espondeo 1. Si cum eadem numero consanguinea sponsæ de futuro, in gradu 1, vel 2do, multoties ante petitam dispensationem commissum fuit peccatum; non est multiplicitas in Literis exprimenda. Ita DD. communiter. Ratio est, quia ex omnibus actibus illis peccaminosis, unica numero resultavit affinitas.

8. *R*espondeo 2. Si post petitam dispensationem, & nondum executioni mandatam, aliquis cum eadem persona, vg. consanguinea sponsæ in gradu 2do, in peccatum relapsus est, non est opus nova dispensatione pro tollendo impedimento affinitatis. Ita cum alijs Sanchez Disp: 20. lib. 8. de Dispensat: n. 8. Ratio est, quia illud peccatum affinitatem novam non causavit, neq; antiquam auxit. Nam affinitas augetur per gradus à jure expressos, vel inæquales, vel æquales in diversis subjectis multiplicatos. Nempe
ob

ob peccatum cum una consanguinea sponsæ etiam multiplicatum semel fit affinis sponsus eidem.

Respondeo 3. Si post executioni mandati dispensationem, & tamen ante Matrimonium contractum intervenit relapsus in peccatum cum sola eadem numero consanguinea sponsæ, iterum est opus nova dispensatione pro validè contrahendo Matrimonio cum sponsa. Ita DD. communissimè. Ratio est manifesta, quia dispensatio est quædam destructio impedimenti, illiusq; ablatio, quod præinvenerat. Destructio autem non est rei futuræ, sed quæ proximè existebat ante sui destructionem. Veluti absolutio Sacramentalis à peccatis, non est à peccatis futuris, sed solum à præteritis liberatio.

Respondeo 4. Affinitates disparatæ ex delicto, sunt in dispensationis petitione exprimendæ, & cognationes disparatæ: v.g. affinitas ex delicto in 1, & 2do gradu, vel cognatio spiritualis in primo gradu, & consanguinitas in gradu quarto; vel affinitas ex delicto in gradu secundo. Ratio est, quia sub specie unius impedimenti, non continetur alterius speciei impedimentum. Nam *disparatum non continetur sub altero disparato*. v.g. sub specie bovis non continetur species aquilæ, nec sub nomine aquilæ venit columba. Sed cognatio spiritualis & cognatio carnalis sunt disparata. Ergo summus Pontifex

tifex non eo ipso dispensat in uno impedimento disparato, quia dispensat in altero.

11. *Respondeo* 5. Cognationes ejusdem speciei, per plures personas multiplicatae, etiam ejusdem gradus sunt attingendae in libello supplici pro obtinenda dispensatione, quae fundant multa numero impedimenta Matrimonij. vg. peccatum sponsi, cum duabus sororibus sponsae, vel cum matre & sorore sponsae, seu peccatum sponsae cum duobus fratribus germanis, aut patruelibus sponsi, vel cum Patre & fratre sponsi. Item, si quis plures proles Sponsae levavit ex baptismo, dum illa erat uxor prioris mariti. Ita Sanchez Lib. 3. de spons. & Matrim: Disp: 24. P. Andreas Mendo V. *Dispensatio*. Accedit praeterea breve Urbani VIII. ad officialem Toletanum Anno 1624. expeditum, & Rota Romana ab Authoribus citari solita. Ratio Responsionis est; *quia mixtum non contrahitur sub simplici*, vg. duplex homicidium sub nomine unius; nam qui peccavit cum una sorore sponsae, jam posuit unum impedimentum, & peccando cum altera alterum contrahit impedimentum ita, ut si non peccasset cum prima, perinde incurrisset impedimentum, vi peccati cum 2da, & e converso. Porro ubi agitur de valore Sacramenti, tutiora sunt sequenda juxta Bullam Innocentij XI. Propos 1.

ARTICULUS III.

De Errore in gradibus Consanguinitatis, & affinitatis, & in Nomine personæ, ac Diœceseos.

§ 1. De Errore in gradibus.

*Q*ueritur 1. Quando error Oratoris facit dispensationē subreptitiam, ac invalidā?

*R*espondeo 1. Quando Æmilius sponsus 12.
Lucretiæ, ratus illam esse consanguineam suam in gradu 4, cum tamen illa esset consanguinea in gradu 3, petita, & obtenta dispensatione a Sede Apostolica, contraxit cū Lucretia Matrimonium bona fide, postea cognito errore, tenetur novam dispensationem petere pro gradu 3. & interim, donec obtineatur, & executioni mandetur dispensatio, a toro abstinere. Ita communiter DD. Ratio est primæ partis, quia *maius non continetur in eo quod est minus* vg. qui donat alteri imperialem, non eo ipso censetur donare aureum. Pariter qui dispensavit in gradu 4. non eo ipso præsumitur dispensare in gradu 3. quia quò est gradus propinquior, eò est dispensatio difficilior. Ratio 2. partis: quia Matrimonium est nullum.

*R*espondeo 2. Quando Juvenalis sponsus 13.
Barbaræ, existimans se esse consanguineum illius in gradu 3, petita & obtenta dispensatione, contraxit cum illa Matrimonium,
Q3 poste-

posteaq; cognovit solum se esse consanguineum in gradu 4; non tenetur cognito errore novam petere dispensationem. Ita Petrus Ledesma, P. Gobat, Andreas Mendo, & alij communiter. Ratio est a contrario prioris Responsi. *Qui concedit plus concedit minus in eadem specie* Can. *Si quis dederit* 4. causa 24. q. 1. Cap. 1. de Arbitris in 6to. vg. Qui concedit amico pauperi aureum, concedit eidem imperialem, qui continetur eminenter in valore aurei unius. Ratio 2da apud P. Sanchez lib. 8. Disp. 24. in hunc sensum abbreviata. Licet non sit concessa facultas à Papa pro gradu 4. specificè, & expressè, est tamen concessa simpliciter & genericè; nam concessa est pro illo gradus impedimento, quod reperiatur inter Oratorem & Oratricem. Porro si gradus 4tus eminenter includitur in 3; etiam impedimentum gradus 4ti in impedimento gradus 3tij: quia non est error circa aggravantem ascensum: sed circa facilitantem descensum, à communi stipite remotiorem.

14. *Respondeo* 3. Si Cajus per errorem putās se esse consanguineum suæ sponsæ Bertæ, in gradu 4to, cum tamen absolutè non sit consanguineus in ullo gradu; sed solum affinis in gradu 4to; obtenta dispensatione pro gradu 4. consanguinitatis, cum illa Matrimonium contraxit, & postea se errasse cognovit, quod loco affinitatis posuerit consanguini-

sangvinitatem, tenetur novam petere dispensationem pro 4to gradu affinitatis: quia prior fuit subreptitia, & consequenter invalida. Ita Perez, Tamburinus, Gobat & alij. Ratio 1. quia *disparatum non continetur in altero disparato*. vg. Sub nomine aquilæ non continetur Leo, nec sub specie leonis bos &c. Ratio 2. Quando allegatur causa unica, eaq; falsa pro impetranda dispensatione, tunc dispensatio datur ad malè narrata; adeoq; subreptitia, ac invalida. Sed in Libello Caij, allegata fuit causa unica consangvinitatis in gradu 4, quæ fuit absolute falsa; quia absolute non fuit ille consangvineus Bertæ. Ergo invalidè fuit obtentata hujusmodi dispensatio. Ratio 3. Nihil volitum, nisi cognitum. Atqui impedimentum affinitatis in gradu 4. Papæ non fuit cognitum; quia nec fuit propositum. Proinde neq; dispensatio in illo fuit volita Papæ. Neq; obstat quòd Papa perinde dispensasset, si nosset: quia inde sequitur subsumptum, sed defacto non novit. Ergo defacto non dispensavit. Contrarium nihilominus tenet Bonacina, Diana, & alij. Sed nobis tutiora sequenda, ubi agitur de valore Matrimonij juxta num. 11. supra in fine.

§ II. De errore personæ & Diæceseos.

Assero 1. Error in solo nomine personæ, cum qua dispensatur, non invalidat dispensati-

fationem; modò constet pro hac, & non pro alia persona, fuisse petitam & obtentam. Est communis doctrina CC. Nam & Ordinarius Loci, vel Parochus proprius, vel S. Theologiæ, vel Canonum Doctor, sive Licentiatus, sive privilegio gaudens aliunde habet sibi delegatam potestatem, pro foro interno dispensandi in illo impedimento, pro quo, ipso mediante ex Sacra Pœnitentiaria petebatur, & data est dispensatio: atq; constat, non esse aliam personam, nisi hanc, circa quam exequenda est dispensatio. Nec requiritur, ut omnino nomen proprium personæ ponatur: sed sufficit nota aliqua. Sic nuper à Pœnitentiario Poloniæ, Romæ ad S. Petrum manente, Eminentissimus Cardinalis Pœnitentiarius Major, omisso nomine proprio Oratricis; subscriptis Libellum supplicem, sibi porrectum pro obtinenda dispensatione in impedimento dirimente affinitatis ex copula illicita contracto: qui libellus sic incipiebat. Oratrix N. Nobilis fœmina commisso peccato &c.

16. *Affero* 2. Si error est in Diœcesis, & Officialis Nomine, non potest expediri dispensatio ab Officiali alterius Diœcesis. Ita Sánchez Lib. 8. Disp. 21. n. 39. Villalobos & alij; quos refert & sequitur P. Andreas Mendo V. *Dispensatio*. n. 13. Ratio est quia nec Orator, nec Oratrix sunt subiecti illi Ordinario, cui inscribitur Epistola cum facultate-

cultate dispensandi, si quidem est alterius di-
 œceseos. Neq; Ordinarius proprius habet
 sibi commissam potestatem dispensandi. Cō-
 trarium tamen docent Diana, Bonacina, &
 alij affirmantes, posse expediri dispensatio-
 nem ab Ordinario proprio supplicantium,
 quia error non est circa substantiam rei, sed
 circa accidens. Communior tamen, & secu-
 rior est opinio negativa, ad evitanda varia
 incommoda.

Affero 3. Si Titius petijt dispensationem 17.
 pro impedimento affinitatis in gradu 3, &
 Papa loco affinitatis, in suo rescripto posuit
 nomen consanguinitatis, in eodem gradu
 tertio, valida est dispensatio. Ita P. Gobat
 casu 22. n. 640. & alij, quos refert & sequi-
 tur P. Andreas Mendo. V. *Dispensatio* n. 24.
 Ratio assertionis est, quia pro hoc impedi-
 mento conceditur Titio dispensatio, pro quo
 ille petijt specificè & expressè, & quod de-
 factò inter illum, & sponsam ipsius inter-
 cessit. Petijt autem ille expressè pro impe-
 dimento affinitatis in gradu 3, cui respon-
 dens Papa dicit. *Si preces veritate nitun-
 tur, dispensamus in præfato impedimento.*
 Atqui preces veritate nituntur; proinde nul-
 la est deceptio. Ratio 2. Non decipitur Pō-
 tifex, quando prorsus æquale petitur, & æ-
 quale imò aliquantò majus ipse concedit,
 & quidem putans esse prorsus idem, quod
 petebatur ab Oratore. Ratio 3. Solo nomi-

ne impedimenti, non verò interno dissensu, Rescriptum discrepat à postulato. Quia id voluit concedi Papa, quod supplex Libellus continebat. Sed supplex Libellus continebat petitionem pro dispensatione affinitatis impedimenti in gradu 3. Proinde conformiter ad Libellum supplicem data est dispensatio. Neq; dicta sub n. 14. obstant.

ARTICULUS IV.

De Dispensationibus quæ continent mentionem copulæ.

§ Unicus Per Octo assertiones explicatus.

18. *Assero* 1. In Casibus à Concilio Tridentino sess. 24. Cap. 5. de Reformat. Matrim expressis, pro dispensatione Impedimentorum, quatuor esse exprimenda 1. Si Matrimonium est contractum *scienter* in gradibus jure Ecclesiastico prohibitis, hæc ipsa scientia impedimenti est exprimenda. 2dò. Si ignorato impedimento dirimente, sed omissa culpabiliter dispensatione in denuntiationibus non præmissis, sit contractum, ignorantia impedimenti est manifestanda, & *omissio culpabilis* denuntiationum. 3tiò. Si Matrimonium non solum sit scienter in gradibus prohibitis initum, sed etiam consummatum; & contractus & consummatio scienter facta in supplici Libello exprimenda.

4to. Si ea intentione sit contractum, & consummatum, ut facilius obtineatur dispensatio post habitam copulam, in gratiam prolis futuræ. Ita DD. communiter. Ratio est, quia postquam Concilium prædictos casus recensuit, addidit pœnam, ut hujusmodi peccatorum rei, spe dispensationis careant. Propterea debet summus Pontifex nosse delictum, ut in pœna dispense. Adnotant Authores: Si hæc spes facilius impetrandæ dispensationis, non fuit in utroq; sponso, sed tantum in uno, neq; est intentio hujusmodi alteri manifestata; tunc non est necesse, ut in Libello supplici, intentio facilius obtinendæ dispensationis apponatur. Rationem assignat, quia illa clausula. *Si non fuit habita copula spe facilioris dispensationis* verificatur, si unus ex sponso illam spem non habuit. Ratio 2da. quia unius culpa non censetur puniri per utriusq; pœnam. Non rectè enim simul punitur innocens cum nocente; qui malitiam nocentis ignoravit, & bona fide processit, juxta R. J. 49. in 6to. *In pœnis est benignior interpretatio faciendâ.*

Affero 2. Etiam extra casus supra expressos, videlicet absq; contractu Matrimoniali, seu sponsalizio prævio, si copula incestuosa præcessit petitionem dispensationis pro contrahendo Matrimonio in gradu prohibito v.g. 4. cum spe facilius obtinendæ dispensationis post habitam copulam; tunc in Libello

lo supplicii exprimenda est & copula incestuosa, & spes facilioris dispensationis. Ratio est, quia ita habet stylus Romanæ Curiae Vide Sanchez Disp. 25. n. 73.

20. *Affero 3.* In supplicatione pro dispensatione in impedimento cognationis spiritualis, vel honestatis publicæ, si intercessit copula inter Oratorem & Oratricem, facienda est illius mentio. Quia alioquin invalida foret dispensatio. Ita DD. Communiter ad Cap 2. *De eo qui cognovit.* Ratio est, quia in dispensationibus pro omnium cognationum impedimentis relaxandis, addi solet ex stylo Romano. *Dummodo copula non intercesserit* Ergo si intercessit, & in Libello supplicii non est adjecta, invalida erit dispensatio.

21. *Affero 4.* Quando contingit dispensationem postulari in gradibus vetitis cognationis, vel propinquitatis, non habitâ copula inter Oratorem & Oratricem, sed deinde post concessam & nondum executioni mandatum committitur ab illis incestus, tunc illa dispensatio non potest executioni mandari. Ratio est ex clausula dispensationi adjecta, *Dummodo non intercesserit copula.* quæ clausula jam non potest verificari in casu hujusmodi.

Affero 5. Id verum esse, si Papa commiserit potestatem dispensandi, si executionem dispensationis à se concessæ cum clausula, *Dummodo &c.* Perinde enim tam delega-

legatus, quàm Executor, nihil possunt operari, quando intercessit copula.

Affero 6. Quod si tandem copula intercessit inter Oratorem & Oratricem post dispensationem executioni mandatam & Matrimonium in facie Ecclesiæ nondum est contractum; nihil obest dispensationi hujusmodi copula. Rationem assignant Authores; quia *præteritum validè peractum non invalidatur per futurum.* Sed semel factum validè manet validum juxta R. J. 13. in 6to. *Factum legitime retractari non debet; licet casus postea veniat, à quo non potuit inchoari* Cap. penult. *De eo qui cognovit consanguineam* 22.

Affero 7. Quando copula est omnino occulta, & Literæ dispensationis in gradu prohibito sunt datæ in foro externo, tunc si judex interrogat de copula, de qua neq; ulla fama est, neq; suspicio probabilis, & Orator & Oratrix negant, aut æquivocatione quæstionem eludunt; dispensatio nihilominus est valida pro foro externo cum illa clausula data. *Dummodo copula non intercesserit* Ita probabiliter multi consent DD. Rationem assignant; quia judex in foro externo non judicat de occultis, neq; reus tenetur de prorsus occultis se publicè infamare. Proinde clausula intelligitur de copula hujusmodi, quæ in foro externo innotuit: seu quæ in foro externo saltem semiplenè probari 23.

bari valeat, juxta axioma *Ecclesia non judicat de occultis*, videlicet in foro externo. Nihilominus altera sententia svadet, alteram dispensationem securitatis gratiâ obtinendam: pro qua

24. *Affero* 8. In eo eventu, quo copula intercessit, & coram judice negata est, & dispensatio, cum clausula de copula, est mandata executioni in foro externo, iterum petendam esse in foro interno dispensationem cum mentione copulæ habitæ, atq; in foro externo coram judice ob periculum infamiæ negatæ, dispensationisq; in eodem foro executioni mandatæ. Vnde Orator & Oratrix jam sine scandalo gravi populi, & sua grâdi infamia separari non valentes, supplicant Sedi Apostolicæ, ut cum illis misericorditer dispensetur in foro interno pro suæ cōscientiæ securitate.

ARTICULUS V.

De Dispensationibus Impedimentorum ex voto, vel juramento provenientium

§ I. *Per quæ sita dec a expositus.*

Queritur 1. Quando potest Episcopus, vel alij in votis si mulicibus sæcularium dispensare?

25. *Respondeo* 1. Potest Episcopus Loci Ordinaria-

dinarius gravissima urgente necessitate dispensare in votis Papæ reservatis: quando difficillimus est ad Papam aditus & grave periculum in mora. Ita Covarruvias, Valentia, Andreas Mendo, V. *Votum Sylvester V. Votum Tit: 4. & V. Dispensatio n. 15. Navar: Cap. 12. Man. n. 73. Alloza V. Episcopus & alij.* Ratio est, quia in talibus circumstantijs non potest esse prudenter invitus Prælati Superior: quando in ejus lege dispensat Prælati inferior. Nam leges & futiones Prælati Superioribus reservatæ, nō sunt ad destructionem sed ad ædificationem, atq; salutem animarum.

Respondeo 2. Votum Castitatis vidualis aut temporalis ad aliquot annos, votum non nubendi alteri post mortem prioris conjugis, votum non petendi debiti conjugalis, & similia, non sunt reservata summo Pontifici. Ratio est, quia hæc sunt castitatis imperfectæ, seu non extendentis se ad omnes actus Castitatis. Qui enim vovet ad aliquot annos se victurum castè, illis elapsis fornicando, peccabit quidem mortaliter contra castitatem; sed non contra votum castitatis. Solum autem votum Castitatis perfectæ, id est perpetuæ & absolutæ; quæ se opponit omnibus speciebus, & actibus luxuriæ & omni delectationi carnali conjugibus licitæ, est Papæ reservatum. Ita communiter exponunt DD. Bullas de voto castitatis reservato Papæ.

Respon-

26. *Respondeo* 3. In voto castitatis imperfectæ potest dispensare Vicarius Generalis seu Officialis Generalis Episcopi Diœcesani, quia hic est eadem persona moraliter cum Episcopo, tanquam loci Ordinario. 2do. Possunt illi Regulares, qui habent facultatem in votis Episcopo reservatis, non tamen eo ipso possunt dispensare in voto perfectæ castitatis, in ordine ad contrahendum Matrimonium: quia hujusmodi votum non Episcopo Diœcesano sed Papæ est reservatum. Ita Cardinalis de Lugo Lib. 6. Respons: Moral: dub: 1. & alij communiter.

27. *Queritur* 2. Quæ sunt vota reservata Papæ? *Respondeo* Quinq; communiter in Bullis pro Jubilæo ponuntur. Votum Castitatis, Religicnis, Peregrinationis Romam ad Limina Apostolorum, Compostellam ad S. Jacobum, & Hierosolyman.

28. *Queritur* 3 Quando in his potest dispensare Episcopus?

Respondeo 1. Si valor est dubius hujusmodi votorum reservatorum, vg. si emissæ sunt ex metu, & absq; perfectâ libertate. Thomas Sanchez, Henriquez & alij apud Andr. Mendo V. *Votum* n. 17. Bonacina. Tom. 2. fol. 389. & alij. 2do Quando, adest grave periculum in mora & quando est difficillimus ad Papam aditus (ut supra sub responso primo, quæsi primi adnotavi citando Authores) potest Episcopus Diœcesanus

sanus dispēfare. Covarruvias. Valētia Andre-
as Mendo V. *Votum* n. 17. Bonacina l. c.

Respondeo 2. In his casibus requiritur In-
dustria personæ Episcopalis seu requiritur, ut
ipse Episcopus dispenset. Vnde licet Regula-
res possint dispensare in illis votis, in quibus
alias possunt Episcopi, in his casibus non
possunt: quia id præstat Episcopus, tanquam
specialiter delegatus, & non tanquam Ordina-
rius. Card. de Lugo Lib. 6. Respōs. Moral: dub: 1.

Queritur 4. Quid censendum de Vicario 29.
Generali Episcopi? *Respondeo* Neq; ille
potest dispensare. Ratio est eadem: quia
tunc Episcopus non dispensat, ut Ordinari-
us: sed ut Sedis Apostolicæ delegatus. Vi-
carius autem Generalis, est solus Vicarius
Episcopi, tanquam loci Ordinarij.

Queritur 5. Quæ sunt alia vota, in qui- 30.
bus ordinariè non possunt dispensare Epi-
scopi? *Respondeo* 1. Non possunt
in voto non nubendi; quando fuit emissum
in gratiam alterius, & illius dispensatio ce-
deret in damnum tertij vg. Si conjunx vo-
vit DEO, in gratiam alterius conjugis, se
non transiturum ad secundas nuptias, illo de-
functo, ut sic melius proles educari valeat:
tunc mortuo primo conjugē, & superstitē
prole, in cujus favorem emissum fuit votum,
aut juramentum, non potest Loci Ordinari-
us dispensare in hujusmodi voto. Bonacina
& alij communiter; idem dicendum de ju-
ramento.

R

Respon-

Respondeo 2do. Qui vovit certos annos, sed moraliter includentes perpetuam Castitatem, vg. annos 100. non potest ab Episcopo obtinere dispensationem. Ratio est; quia huiusmodi votum, solo modo loquendi differt à voto perfectæ castitatis perpetuæ, habetq; hunc sensum: *si etiam 100. annos vixero, toto tempore huiusmodi, servare castitatem voveo.*

Respondeo 3. Neq; cum Hæredibus in voto reali defuncti dispensat Episcopus. vg. vovit parens mille aureos Ecclesiæ, aut Monasterio certo, hæredes tenentur satisfacere vi contractus; quia ea conditione succedunt in bona, ut debita Antecessoris & DEO, & hominibus exolvant. Arg. R. J. 55. in 6to *Qui succedit in bona, succedit in onera.* L. 1. ff. de Institoria act.

Respondeo 4. Qui habens votum intrandæ Religionis, contraxit Matrimonium, non potest cum illo Episcopus dispensare, ut consummet illud. Nam adhuc votum potest impleri, & obligat ad sui executionem. Nempe etiam absq; ullo voto, potest post Matrimonium ratum, & non consummatum, intra biennestre conjunx etiam invito altero ingredi Religionem. Ergo accedente voto debet ingredi. Quia tunc obligat votum quando expleri potest Cap. *Non est* 5. de voto & voti Redempt.

31. *Queritur 6.* Qui & quando possunt dispensare in iuramentis? *Respon-*

Respondeo Idem & eodem modo, qui possunt dispensare in votis. Ita Cajetanus, Suarez, Andreas Mendo & alij communiter. Ratio est, quia non inducit maiorem obligationem iuramentum, quam votum.

Queritur 7. An prima dispensatio voti reservati tollit absolute, & destruit illius reservationem? 32.

Respondeo Voti reservati perfectæ Castitatis est materia divisibilis, seu multiplex; vg. alia est obligatio non nubendi, alia non fornicandi, alia non adulterandi, alia non transeundi ad 2das nuptias &c. Qui vovet castitatem perpetuam, vovet hæc omnia, quæ proximè enumeravimus: quia vovet fugam perpetuam omnis actûs venerei, ut sit castus usq; ad mortem corpore & animo. Proinde qui obtinuit dispensationem in voto castitatis perpetuæ, ut possit Matrimonium contrahere, mortuâ primâ uxore, non potest absq; nova dispensatione ad secundas nuptias transire.

Queritur 8. Quomodo se gerere debet, qui vovit castitatem, aut Religionem sub conditione? 33.

Respondeo 1. Si vovit sub conditione sibi libera & peccaminosa vg. dicendo *Voveo me ingressurum Religionem, si hoc anno me inebriaverô* Potest anticipando conditionem, anniq; exitum non præstolando absq; ulla dispensatione ducere uxorem. Ratio est; quia non tenetur illum eventum expectare, & illam conditionem ponere,

nere, quæ est peccaminosa. *Respondeo 2.*
 Qui sub conditione peccaminosa vovit castitatem perfectam vg. *Si me hoc anno inebriauero, voueo perfectam castitatem*, interea ante finem anni duxit uxorem & se inebriavit, tenetur petere dispensationem pro exigendo debito conjugali. Rationem assignat P. Andreas Mando, V. *votum* quia contractus conditionatus, & votum conditionatum posita conditione transit in absolutum. Atqui conditio illa *si me inebriauero* est adimpleta. Ergo status conditionatus voti transit in absolutum.

Respondeo 3. Qui vovit sub conditione sibi non libera vg. dicendo *voueo castitatem perpetuam, si hoc anno non infirmabor si ab his hostibus non capiar*, tenetur præstolari purificationem conditionis; illaq; posita votum erit absolutum: nempe huiusmodi votum includit quendam contractum cum Domino DEO, pro liberatione à morbo, vel ab hostibus, titulo gratitudinis, seu compensationis, votum castimonie includentem. Proinde qui ducit uxorem non expectato eventui, à se per votum postulato, peccat contra votum. Vide Gobat casu Matrim: 3. n. 87.

34.

Quæritur 9. Quomodo votum Sacerdotij impedit Matrimonium?

Respondeo Si conjunx post emissum à se votum suscipiendorum Sacrorum Ordinum con-

contraxit Matrimonium, peccat primo bimestri illud consummando. Nam potest votum adimplere intrando aliquem Ordinem Regularem, ut ibi fiat Sacerdos Religiosus. Secunda vice non peccat consummando; siue id fiat petendo, siue reddendo debitum. Pro vice autem prima, ne peccet indiget dispensatione. Ratio 1. partis, quia materia voti intra primum bimestre post contractum Matrimonium, & nondum consummatum, non est reddita moraliter impossibilis. Ratio 2dæ partis est, quia & materia voti est facta moraliter impossibilis, durante Matrimonio consummato, & votum S. Ordinis suscipiendi non est votum formale castitatis, sed est votum suscipiendi talis statûs, cui ubi susceptus fuerit, adnectitur votum solenne castitatis.

Queritur 10. Quomodo votum intrandæ Religionis impedit Matrimonium? 356

Respondeo 1. Votum hujusmodi post Matrimonium contractum, & consummatum, justè altero conjuge invito emissum, est invalidum. Ratio est; quia tunc votum est emissum, quando materia illius fuit reddita moraliter impossibilis. Dixi *post Matrimonium consummatum*, quia post solum ratum Matrimonium, voti Nuncupatio est valida; cum etiam absq; voto, intra bimestre liceat ingredi Religionem. Dixi 2do *Iustè invito altero conjuge*. quia dantur casus, ut

non possit alter esse justè invitus.

Respondeo 2. Si ambo Conjuges mutuo consensu emiserunt votum intrandi Religionem, est illorum votum validum & Papæ reservatum. Similiter si ambo votum castitatis perpetuæ emiserunt, est votum Papæ reservatum. Ratio est; quia votum Religionis absq; metu gravi, absq; dolo & errore substantiali emissum, est Papæ reservatum, pariterq; votum castitatis perfectæ, & absolutæ. Atqui conjugum votum ex mutuo pacto & conventionem emissum est hujusmodi. Ergo illud adimplere tenentur.

§ II. *Referuntur casus præcipui, in quibus à Sede Apostolica peti solet dispensatio in voto castitatis, & Religionis.*

36. **1^{mus}** Casus est. Quando ille qui vovit castitatem, ita stimulis carnis agitur, & vincitur plerumq; ut absolute non speret, se posse continentiam servare. **2^{dus}** Si qui vovit Religionem, vehementissimos carnis stimulos experiatur, sæpius illis succumbat, & de continentia victoriq; carnis omnino desperet. **3^{tus}** Cum mulier, quæ vovit castitatem, orbatur Patre, Matrēq; habet pauperrimam, cujus inopiæ aliter non potest consulere, nisi contracto Matrimonio, ipsa alat. **4us** Quando mulier, quæ vovit Religionem, non habet dotem sufficientem, nec
illam

illam ab amicis & consanguineis, titulo E-leemosynæ impetrare potest. *5tus* Quidam juvenis vovit Religionem, sed postea super-veniente notabili corporis, eaq; crebra de-bilitate, non sperat se posse tolerare onera vitæ Regularis. *6tus* Vir complexionis de-bilis, annos 50. emensus, in periculo mor-tis vovit ingressum Religionis, postquam e-vasit mortis periculum, desperat se posse fer-re onera Religionis, & petit dispensationem. Pro hujusmodi voto Gregorius XIII. com-misit Pænitentiario Majori, ut dispensaret, etiamsi sola annorum quinquaginta ætas al-legaretur. *7mus*. Juvenis delicatus vovit Religionem austeram vg. Carthusianorum, videns suæ delicatæ, & debili complexioni fore hujusmodi votum perarduum, petit ut possit manere in sæculo, aut saltem laxio-rem ingredi Religionem. In his & simili-bus casibus executor Pontificiæ dispensati-onis, duplicem solet assignare pænitentiam, alteram singulis mensibus, ad vitæ tem-pora vg. Confessionem & Communionem menstruam; alteram quotidianam aliquarum precum recitationem; ut pœnitens sit quoti-die memor obligationis per votum inductæ, & relaxatæ. Dequo, in Literis dispensatio-num videre licet apud Pyrrhum Corradum, Lib. 8. Dispensation: Cap. X. Præterea Pius V. in Bulla sua anno 1569. die 27. Septembris emanata, Dispensatori post emis-

sum votum castitatis, ad petendum debitum injungit, ut admoneat pœnitentem, ut si alteri conjugii supervivat, votum observet, aut sine nova dispensatione ad secundas nuptias se non transferat.

37. Adnecto hîc casum de Juvene Literato, qui certam Religionem se ingressurum vovit, admissionemq; apud Provincialem petijt, sed propter quandam infirmitatem, ab illo cognitam, receptus non fuit, tanquam inutilis ad hunc Ordinem. Itaq; rejectus, petijt dispensationem, ut posset in sæculo manere, & Matrimonium inire, cui responsum est à S. Pœnitentiaria per Epistolam declaratoriam, ipsum ampliùs non obligari voto; siquidem hanc, & non aliam Religionem intrandam voverat, ad quam tanquam inutilis receptus non est. Nempe cessat obligatio voti, quando materia voti facta est inutilis. Arg. *cum cessante* 60. De appellat. & R. J. 6. in 6to. *Nemo potest &c.*

ARTICULUS VI.

De Dispensatione in bannis, seu denuntiationibus, & de invalidis dispensationibus.

§ 1. De Dispensatione in bannis.

38. *Adnoto* 1. Causas dispensandi in bannis communiter assignari sequentes 1. Si timor

meatur malitiosum impedimentum per partem adversam. *2da.* Cum in articulo mortis concubinarius resipiscens, vult filios suos naturales legitimari per subsequens Matrimonium cum concubina. *3tia.* Ad evitandum scandalum in populo *vg.* Si illam ducat in uxorem, quam deflorasse perhibebatur. *4ta.* Si adest grave periculum incontinentiæ, eo eventu quo denuntiationes seu bannæ statis temporibus declamentur. *5ta.* Si ex denuntiationibus magna verecundia sponsis oriretur, *vg.* ob inæqualitatem ætatis, si senex cum puella annorum 14. vel 15. velit contrahere. *6ta.* Quando imminet proximè tempora, quibus solemnitas nuptiarum interciditur. *7ma.* Si Magni Principes, aut Proceres Matrimonium contrahant, ubi noscitur nullum prorsus impedimentum intercedere, solent bannæ omitti.

Adnoto 2. Dispensatorem in bannis absq; 39. justa causa peccare graviter. Ita communiter DD. Ratio est; quia Concil: Trident: sess: 24. Cap. 1. de Reformat: Matrim: serio præcipit, illas non esse omittendas absq; justa causa.

Adnoto 3. Quâdo grave damnum imminet 40. sponsis, nisi omittantur denuntiationes, Pastorem Loci Ordinarium, nolentē dispensare peccare graviter. Ita Alloza V. *Matrimonium.* Ratio est, quia Pastor tenetur impedire grave damnum suarum ovium, quando id

id potest præstare absq; gravi malo in contrarium occurrente.

§ II. De invalidis dispensationibus.

41. *Adnoto* 1. Dispensatio in votis & juramentis, si fieret absq; justa causa, foret invalida DD. CC. Ratio est, quia in Lege & obligatione Superioris invalidè dispensat inferior, quando id facit absq; justa causa. Sed obligatio ex voto aut juramento resultans, est juris Divini, adeoq; Superioris jure humano. Proinde omnis homo cum sit Legislatore DEO, & voti acceptatore, aut juramenti teste & assertore inferior, absq; justa causa invalidè dispensat.
42. *Adnoto* 2. In Lege summi Pontificis, aut Concilij Generalis, vg. Tridentini, Nuntius, aut Episcopus Diocesanus invalidè dispensat: si non adest justa causa dispensandi. Ratio est eadem, quæ proximè superius.
43. *Adnoto* 3. Quando inferior Prælati dispensat in Lege Superioris, causa non examinata. nec cognita, dispensatio est invalida; licet alioquin adsit vera causa, sed incognita. Ratio est, quia Superior non communicat illi potestatem dispensandi, cæco modo, & non servato stylo juris.
44. *Adnoto* 4. Invalida est dispensatio, quando is, cui delegata fuit potestas dispensandi, alteri eandem subdelegat, non habendo licentiam subdelegandi, juxta R. J. *Delegatus*

tus non potest subdelegare. L. 5. ff. de Jurisdic. & L. 5. C. de Judic. Vide Tit. 29. lib. Decretal: de Officio & potestate Judicis delegati. Ratio est; quia proprij nihil habet, fungens alterius officio, & vicibus.

Adnoto 5. Quando simul proponuntur Se- 45.
di Apostolicæ pro dispensatione in votis, aut alijs Matrimonij impedimentis, duæ causæ æquæ principales, ita, ut sive altera ex illis, sive hæc adfuisset, perinde summus Pontifex dispensasset, tunc dispensatio est valida; licet una ex illis fuerit falsa. Ratio est; quia *utile non vitatur per inutile.* R. J. 37. in 6to. Nempe falsum habetur pro non adjecto, quando illo omisso, perinde Dispensatorem movisset in supplici Libello proposita veritas.

Adnoto 6. Subreptitiæ sunt, & invalidæ 46.
dispensationes, quando in illarum petitione occultatum fuit studiosè damnum tertij; ideo, ne alioquin denegaretur dispensatio, manifestato damno tertij. Vel è contra, quando fraudulenter est obtrusum damnum tertij, quod antea quidem fuerat, sed jam cessavit; & tamen quasi perseverans allegatum fuit. Ratio est: quia non fuit mens Dispensatoris, relaxare votum cū damno tertij: neq; præstare gratiam deceptoris ad impediendum damnum tertij, quod defacto jam non erat. v.g. Si Orator petit dispensationem in voto non transeundi ad secundas nuptias, & studiosè

tacet, quod illud emiserit in gratiam prolis ex priore Matrimonio susceptæ, atq; superstitis, idq; juramento priori conjugii firmaverit. *vel* si petit dispensationem, quia jam proles nata est, & tacet studiosè, quod mortua est.

47. *Adnoto 7.* Univerſaliter invalida est dispensatio, quando in illius petitione, aut non exprimitur id, quod necessariò juxta ſtylum Curie Romanæ exprimendum erat, aut obtruditur, quod falſo allegatum, dispensationem obtinuit. Garcia, Navarrus, Suarez, Andreas Mendo, V. *Dispensatio*.

48. *Adnoto 8.* Si pro foro interno datam dispensationem Confessarius exequatur, non præmiſſa Confessione Sacramentali Oratoris, vel Oratricis, ſeu perſonæ, quæ dispensationem pro ſe petijt, & obtinuit, illam dispensationem fore invalidam. Ratio est clauſula, quæ in recentioribus Literis Sacræ Pœnitentiariæ additur, ut diſpenſet in foro conſcientiæ *in actu Sacramentalis Confessionis, tantum & non aliter*. Quæ clauſulæ excluſivæ, facultatem aliter diſpenſandi excludunt. Proinde cognito errore ſuo Confessarius, debet iteratò juxta tenorem Bullæ, poſt Sacramentalem Confessionem præmiſſâ abſolutione, a quibusvis cenſuris & pœnis Eccleſiaſticis, diſpenſare, & prolem ſuſceptam, ſi quæ est, legitimam decernere.

ARTICULUS VII.

De praxi petendi ex Sacra Pœnitentiaria Romana dispensationes & impetratas exequendi per Confessarium.

§ 1. *De praxi petendi pro foro interno dispensationes.*

Veritur 1. Quæ formulæ esse solent 49.
in petitione dispensationis?

Respondeo 1. Anno 1678. Venetijs impressam esse Informationem conformem mēti Sacræ Pœnitentiariæ, in qua continetur formula hujusmodi, pro tollendo impedimēto affinitatis ex copula illicita. *Eminentissime ac Reverendissime Domine. N.* vir contraxit Matrimonium cum N. Muliere, cujus Matrem antea carnaliter cognoverat, conscius (vel nescius) impedimenti, quod occultum est. Quare cum absq; scandalo separari non possit, humiliter supplicat pro remedio &c. *Pro impedimento ex voto est tenor hujusmodi.* N. Mulier emisit votum castitatis perpetuæ, sed cum adsit periculum incontinentiæ, humillimè supplicat pro dispensatione ad effectum nubendi &c.

Respondeo 2. Aliunde haberi hujusmodi formulam fusius explicantem impedimentum *Eminentissime Princeps Sacra Romana Ecclesi-*

clesiæ Cardinalis. N. Orator in facie Ecclesiæ Matrimonium contraxit & successivè consummavit, nescius impimenti cum muliere, cujus sororem antea carnaliter cognoverat. Cum autem propter impedimentum ex præmissis proveniens, nequeat in dicto Matrimonio absq; Sedis Apostolicæ dispensatione permanere, & separatio inter ipsum & dictam mulierem absq; scandalo fieri non possit, ad id evitandum & pro suæ conscientiae quiete, cupit à præmissis, quæ occulta sunt, & de quibus plurimum dolet, per Sacræ Pœnitentiariæ officium absolvi, secumq; dispensari. Quare humillimè supplicat ut sua Eminentia super his de opportuno remedio providere dignetur. &c. Datum Vilnæ in Litvania anno N. die N. &c.

Respondeo 3. Anno 1702. à quodam Pœnitentiarario Romano porrectam fuisse Eminētissimo Cardinali Pœnitentiarario majori, pro tollendo impedimento supplicem Epistolam hujus tenoris. Eminentissime Domine. Oratrix N. absens, Nobilis fœmina, commisso peccato carnali cum suo affini in 2do gradu, deinde à fratre germano ejusdem affinis prævia promissione Matrimonij jramento firmata, etiam carnaliter cognita, & fœtu concepto etiam gravida facta est; quod ubi intellexit futurus maritus ipsius, volens consulere & bono prolis, & famæ suæ consortis, sine mora sponsalia de futuro celebrare.

lebravit, jamq; celebrasset nuptias, nisi mulier edocta a Confessario de impedimēto, certis rationibus tēpus prolongasset, quo per eūdem Confessarium apud Sedem Apostolicam peteret, & impetraret dispensationem super hoc impedimento dirimente, quod est occultum. Idcirco idem Confessarius Professus S. J. & in Theologia Magister, humillimè supplicat, ut ipsi concedatur facultas dispensandi in foro conscientiae tantum, & in Confessione Sacramentali cum dicta Oratrice ad effectum contrahendi validè, & licitè Matrimonij in prædicto impedimento, quandoquidem illud & occultum est, & nisi legitimo, cōtegatur Matrimonio sequentur ex illo gravissima scandala, incommoda, & inimicitiae fama; Oratricis, & educatio prolis in extremo periculo ponetur. Quod DEVS &c. Huic supplici Libello subscripsit Eminētissim⁹ Cardinalis Pœnitentiarius Major annuendo.

Queritur 2. Quæ sunt exprimenda in supplici libello?

Respondeo 1. Exprimendū esse casum cum omnibus circumstantijs, quarum omissio, etiam inculcata, juxta stylum Curiae Romanae reddit dispensationem subreptitiam. 2do Solum illas causas esse ponendas, quæ sunt præcipuæ, & quæ possunt movere ad facilis dispensandum. Nomen & Cognomen Oratoris & Oratricis omittendum, ne interceptis Literis, vel casu ad alienas manus dela-

delapsis, personæ, quæ peccaverunt, in foro externo innotescant, & diffamentur. *3tio*

Si Confessarius nesciat legere characterem Gothicum, quo dantur rescripta, seu dispensationes ex Sacra Pœnitentiaria, etiam id exprimendum esse in supplici libello; præsertim, si non reperiatur alter, in illo oppido, qui interpretari valeat, atq; exequi dispensationem v.g. Theologiæ aut Juris Canonici Doctor, vel certe licet reperiatur, tamen pœnitens, cum quo dispensandum est, nolit illi suam conscientiam aperire.

50. *Queritur* 3. Quid agendum in illo casu, quando impedimentum, quod fuit occultum, postea fit publicum, & in foro externo a parte adversa Orator & Oratrix infamantur?

Respondeo Tunc supplicem Libellum mittendum esse ad Sedem Apostolicam expresso Nomine Oratoris, & Oratricis, & propriæ Diœcesis Nomine, in qua degunt Orator & Oratrix. Praxes hujusmodi Literarum pro foro externo suppeditat Pyrrhus Corradus lib. 7. Dispensat: Apostolic: Cap. 5.

§ II. De Praxi exequendarum dispensationum in foro interno.

51. *Queritur* 1. Quæ sunt necessariò præstanda ab Executore dispensationum in foro interno?

Respondeo 1. Debet clausulas præscriptas in E-

in Epistola dispensationis observare v.g. illam exclusivam *tantum & non aliter 2do*. Debet opera pietatis, expressè ibidem assignata, & perpetuò peragenda à pœnitente, eidem injungere v.g. Confessionem Sacramentalem singulis mensibus semel, & quoties animæ salutis pœnitentis expedire judicaverit. Deinde singulis mensibus jejunium saltem una die, & singulis diebus 7. vel 5. Pater & Ave. Vide P. Gobat. in Theol. Juridico Mortali: Tract. 5. Cap. 32.

R. spondeo 2. Tenetur Confessarius pœnitenti veritatem aperire, invalidam fore dispensationem, si preces veritate non nitantur; v.g. si petijt dispensationem in voto Castitatis, aut Religionis; quia adeò stimulis carnis agitur, ut maximè dubitet continere se posse, ac propterea de sua continentia probabiliter metuens, recurrit pro dispensatione ad S. Pœnitentiarum. Vbi adnotat Sanchez, Supponi incontinenter vivendi acquisitum esse habitum, ob quem dubitat maximè, se continere posse. Quodsi præter periculum incontinentiæ, adest alia causa dispensandi gravissima, quæ sola impetrasset dispensationem, & hæc fuit expressa in petitione dispensationis, tunc non est necesse ad valorem dispensationis, ut sit periculum maximum de vita deinceps continenter transigenda. Nam in eo casu additio periculi incōtinētiæ, habet se per modum

modum accessorij motivi, ad facilius obtinendam voti relaxationem.

52. *Queritur 2.* Quid faciendum, si confessorius postquam cæco modo, causâ non cognitâ extra Sacramentum Pœnitentiæ dispensavit: cognito errore suo, nolit juxta Rescriptum intra Sacramentum pœnitentiæ, modo supra nominato Art: 6. Adnotatione 8. dispensare?

Respondeo Potest pœnitens, qui petijt dispensationem, & Literas obtinuit, alterum adire Confessarium, Theologiæ aut SS. Canonum Doctorem, aut privilegio aperiendi Literas S. Pœnitentiariæ aliunde gaudentem, & illi tradere, licet jam apertas Literas; ut ipse tanquam specialiter electus ab ipso, legitimè dispenset. Ratio est juxta R. J. quia *utile non vitatur per inutile*. Nempe neq; error, neq; malitia delegati Judicis, destruit veram facultatem, & potestatem delegantis Papæ: siquidem id præstat, non in gratiam delegati, sed in gratiam pœnitentis efficaciter illi remedium adferre volens. Ratio 2da. Ex inscriptione Literarum S. Pœnitentiariæ. *Viro discreto, Confessori, Sacra Theologiæ, vel Decretorum Doctori, aut proprio Oratoris, vel Oratricis Parocho.* Ex quibus particulis disjunctivis *Vel. Vel* constat non esse alligatam executionem Rescripti immutabiliter unico Confessori, in detrimentum pœnitentis. Tertiam Rationem assignat

signat P. Suarez; quia conceditur pœnitenti electio Confessarij Executoris Literarum dispensatoriarum; qui per actum perfectum & consummatum juxta tenorem dispensationis validæ, exequatur Literas dispensatorias. Atqui ille, qui cæco modo dispensavit, non cognitâ causâ, vel dispensationem, malè intellectâ causâ exequi noluit; non posuit actum perfectum, & consummatum validæ dispensationis. Ergo. Universaliter pœnitēs, qui habet facultatem, ut absolvatur a casibus reservatis, vel ut ab irregularitate liberetur, vel ut in votis aut alijs Matrimonij impedimentis dispēsetur per Cōfessarium ad id electū, si videt quòd ipsum invalidè absolvat à reservatis, vel malitiosè, aut erroneè pronuntiet, Literas dispensationis esse subreptitias; cum reverà non sint subreptitiæ, sed validæ, non tenetur stare immutabiliter illius judicio erroneo, aut studiosè malo. Præterea juxta R. J. 52. in 6to. *Non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum.* Sed prima dispēsatio de jure non sortitur effectum, quæ fuit invalida. Ergo non præstat impedimentum alteri dispensationi validæ. & R. J. 61. *Quod ob gratiam alterius conceditur, non est in ejus dispendium detorquendum.* L. Non eo minus Cod. de Procurat.

Queritur 3. Quid censendum de angustia loci, & sponsæ paupertate? 53.

S2

Respon.

Respondeo 1. Vt valida sit dispensatio pro Matrimonio inter cognatos propter loci angustiam, intelligitur angustia hujusmodi, ut eo in loco nullus alius sponsus, aut nulla alia sponsa extranea, seu nec consanguinea, nec affinis paris conditionis reperiatur, cum qua possit Matrimonium contrahere. vg. in hoc territorio, aut districtu; vel palatinatu, nec alibi quæri possit absq; gravissimo incommodo, altera sponsa, vel alter sponsus. Ita Layman, Bonacina, Diana, Gobat, & alij apud P. Andream Mendo V. *Dispensatio*. § 23.

Respondeo 2. Per parem conditionem intelligitur æqualis status vg. paritas nobilitatis, ac fortunarum. Non censetur esse paris conditionis æquè divites, sed non æquè nobiles, item discrepantes à Religione Catholica, hæretici & Græco-schismatici obstinati, & in sua secta zelosi: ubi imminet periculum sponsæ, ne labatur in hæresim, vel schisma Græcum, si sponso acatholico nubat.

Respondeo 3. Vt valida sit dispensatio pro paupis cum consanguineo, vel affini in gradu 4, aut 3, ob paupertatem sponsæ petiti & obtenta; requiritur paupertas in utroq; conjugē. Ita Innocentius X. declaravit apud P. Andream Mendo l. c. § 26. Per paupertatem sponsæ intelligitur primò defectus dotis, ob quem non potest nubere pari extra cognatos; inter cognatos verò invenit spon-

sponsum, qui ad defectum dotis non attendit. Adò ad paupertatem sponsæ reducitur magna illius deformitas, ob quam maneret in-nupta respectu extraneorum, reperitur nihilominus unus in gradu 4 qui illam vult ducere. Pariter vir debet esse ita pauper, ut non possit ducere fœminam paris nobilitatis extra consanguineas.

Queritur 4. Quomodo intelligenda illa clausula. A quibusvis sententijs, Censuris, & pœnis Ecclesiasticis absolvas? 34.

Respondeo 1. Intelligenda censura vg. excommunicatio contracta propter initum Matrimonium invalidè cum hoc impedimento, pro quo est petita & obtenta dispensatio. Explicationem istam probat altera clausula. *Si aliud impedimentum Canonicum non obstat* vg. excommunicatio disparata, ob percussionem Clerici: vel interdictum ob violationem Ecclesiæ aut Cæmeterij. Nam tum temporis percussor Clerici debet absolvi prius ab excommunicatione per Loci Ordinarium, vel altiore Prælato; quia Confessarius vi Brevis Apostolici dispensatorij in Matrimonij specificato impedimento, non habet potestatem absolvendi à percussione enormi Clerici: quia hæc est reservata Papæ, nec à percussione levi, seu non enormi: quia hæc reservata est Episcopo. Proinde, ut validè dispenset Confessarius, debet monere pœnitentem, ut alia impedimenta disparata prius

amoveat. Nempe Confessarius debet dispensare in actu Sacramentalis Pœnitentiæ. Sed pœnitens innodatus censuris, ob causas disparatas à Matrimonio malè inito, non est capax Sacramenti pœnitentiæ: & à sola censura ob Matrimonij impedimentum incurta, per Confessarium dispensatorem impedimenti Matrimonialis, potest absolvi. Ergo ut valida sit dispensatio, prius censuræ, disparatas ob causas latæ, sunt tollendæ.

Respondeo 2. Illam clausulam. Si aliud impedimentum Canonicum non obstat, esse etiam intelligendam, de alijs impedimentis Matrimonij à Papa dispensabilibus, sed defacto non dispensatis. vg. si Breve ex Pœnitentiaria Romana solam continet dispensationem in voto castitatis, aut Religionis, & præterea adfit impedimentum disparatum dirimens, vg. ex copula illicita cum consanguinea sponsæ in 1, vel 2. gradu: pro quo deest dispensatio, tunc prius etiam secunda dispensatio procuranda est, quàm ad primæ executionem procedatur; id enim in secundo sensu innuunt illa verba, à Censuris &c. absolvas, si aliud impedimentum Canonicum non obstat. Plura de clausulis videnda apud P. Gobat in Theologia Juridico Morali Tract: 5. de Judice causarum Matrimonialium Cap. 32. ubi clausulas XXXIII. explicat, & apud Sanchez lib. 8. de Dispensat: Disput: 35.

Adnoto hîc. De clausularum diversitate, illas esse rigorosè interpretandas in Brevibus recentioribus, quia jam longè est alius tenor recentiorum Brevium, ab antiquis per restrictiones novas discrepans. Hæc adnotatio valet pro excusandis veteribus clausularum Interpretibus per laxiores opiniones.

ARTICULUS VIII.

De Dispensatoribus in Impedimentis Matrimonialibus.

§ 1. *De Papa quoad dispensationes Matrimoniales.*

Adnoto 1. Papam posse dispensare in omnibus impedinentis Matrimonij, quæ solum sunt juris humani, vulgo Ecclesiastici; vg. in impedimento Cognationis spiritualis, etiam inter patrum & filiam ejus spiritualement, Cognationis Legalis inter adoptantem & adoptatam, Consanguinitatis etiam in 2do gradu; collateralis tamen, & non in recto, affinitatis in primo collateralis, resultantis ex Matrimonio cum sorore germana, vel fratre germano. Urbanus VIII. dispensavit cum quodam Principe Illustrissimo, ut duceret uxorem relictam fratris sui viduam, consanguineam sibi in gradu secundo; ut testatur Cardinalis de Lugo Respons. Moral. Lib. 1. dub. 43. Gregorius XIII. di-

spensavit cum quadam Comitissa Hispana, ut nuberet suo Patruo, cui antecederet sua soror nupserat, defunctaq; est. Ita refert Gobat casu Matrim: 22. n. 609. Dixi *in gradu collateral;* quia in gradu recto jure naturali ad 4. gradum, juxta quosdam; ad alios, etiam remotissimos, juxta probabiliorem sententiam Matrimonium est invalidum inter ascendentes & descendentes. L. nuptiæ 53. ff. de Ritu nuptiar: Dixi *2do in gradu secundo collateral.* Nam in primo collateralis inter fratrem & sororem, jure naturæ est irritum Matrimonium. *Cap. Gaucemus.* 8. de Divortijs. in quo jure solus Author naturæ cum filijs Adæ, & sororibus illorum germanis dispensavit. Dixi *3tio. affinitatis in primo gradu collateral,* *resultantis ex Matrimonio:* quia in primo gradu lineæ rectæ, jure naturæ est irritum Matrimonium: vg. inter vitricum & privignam, inter privignum & Novercam, socerum & nurum, genitrum & sacerum. DD. communiter.

36. *Adnoto 2.* Papam posse ex causa legitima dispensare vota & commutare, pariterq; juramenta etiam in gratiam tertij facta, & ab illo acceptata. Est communis DD. quia omnes fideles, sive promissores, sive promissarii, sunt sub potestate Papæ; eaq; potestas ligandi & solvendi etiam quoad vota & juramenta est necessaria ad Ecclesiæ regimen

Sic cum Casimiro Monacho, postea Rege Poloniae dispensavit Papa in votis solemnibus Religiosis, licet fuerint acceptata à suo Ordine Monastico.

Adnoto 3. Etiam si Concilium Tridentinū sess: 24. Cap. 5. de Reform: Matrim: legem posuerit. *In secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter Magnos Principes & ob publicam causam.* Posse nihilominus Papam dispensare etiam cum viris Nobilibus & plebeijs ex justa causa, licet non publica, docent unanimiter DD. quia Papa est supra Concilium, & non è contra.

§ 11. De Legato à Latere, & Nuntio Apostolico dispensante.

Adnoto 1. Legatum à Latere, de Lege 57: ordinaria, non posse dispensare in impedimentis Matrimonium dirimentibus, nec habere maiorem potestatem ac jurisdictionem, quoad causas Matrimoniales, in sua Provincia, quam Episcopus in sua Diocesi. Sanchez Lib. 8 Disp. 6. Ratio; quia Tit: *De officio Legati* in nullo Cap. hæc potestas dispensandi in dirimentibus impedimentis ipsi conceditur: & quæ specialiter Papæ reservantur, illa de ordinaria potestate inferioribus Prælati non competunt.

Adnoto 2. Legato à Latere, & Nuntio Apostolico cum potestate Legati à latere misso, solere per Breve Pontificium Communi-

municari potestatem dispensandi gratis, cum personis suæ Provinciæ, quæ quarto, aut etiam tertio & quarto gradu consanguinitatis, aut affinitatis conjunctæ sunt; vel alias (non tamen sub spe facilius impetrandæ à Sede Apostolica dispensationis) se carnaliter cognoverunt; nec non cum alijs quibuscūq; gradibus junctis similibus. Item facultatem dispensandi in impedimento publicæ honestatis ex sponsalibus proveniente; & in impedimento Cognationis spiritualis inter patrimum, aut patrinam & parentes baptizati, seu baptizatae; non tamen inter tenentem & tentam, aut tentum in baptismo. In Brevis Innocentij X. apud Gobat casu XXI. n. 587. adduntur clausulæ cum quibus personis dispensandum. Nempe qui ob paupertatem, vel itineris incommoda ad Romanam Curiam, pro dispensatione impetranda accedere, vel mittere non possunt: interea pro obtinenda dispensatione justas, & graves habent causas. vg. si sponsa non habeat dotem, cum qua extraneo seu non consanguineo, nec affini sibi æquali nubere possit. Vel si adest angustia loci, vel si inimicitiae graves sedandæ sperantur per hujusmodi Matrimonium, cum cognato in gradu quarto, vel 4. & tertio mixtis &c. Porro ex cujusq; Nuntij facultatibus id est dignoscendum.

§ III. De Episcopo dispensante cum suis Diæcesanis.

Adno.

Adnoto 1. Loci Ordinarium posse dispensare in impedimentis solum impediētibz, exceptis votis, & juramentis Papæ reservatis. v.g. Castitatis, & Religionis. Nam *exceptio firmat regulam in contrarium & non excepta habentur pro non exceptis seu concessis.*

Adnoto 2. In votis, & juramētis Papæ reservatis posse Episcopum dispensare. imo. quādo valor voti, aut juramenti reservati est dubius. 2do. quando sunt emissa ex metu etiam reverentiali gravi. 3tio quādo est grande periculum transgrediendi voti, & grandis urget necessitas ad dispensandum, interea nequit adiri Sedes Apostolica. Quo in casu dispensat Episcopus, tanquam Sedis Apostolicæ delegatus. *Episcopum ex magna causa necessitatis, & utilitatis, posse dispensare contra Constitutiones Canonum, etiam Generalis Concilij decidit Rota apud Fagnanum ad Cap. Canonum statuta: quod est 1. sub Tit: 2. de Constitutionibus lib. 1. Decretal: n. 113.* Hæc autem facultas Episcopo tanquam delegato ex duplici causa ab Authoribus adscribitur. 1ma est Epikeja, seu benigna mentis Pontificiæ interpretatio; quod Papa velit in hoc eventu gravi fieri per Episcopum dispensationem. 2da est tacitus consensus Papæ, quod ille sciat hanc doctrinam celebrium Doctorum Theologiæ & Canonistarum, & juxta illam aliquos procedere.

cedere Episcopos, in gravissimis Casibus, quæ sciendo, non reclamant.

59. *Adnoto 3.* In impedimentis dirimentibus dubijs quæ alioquin certa, & indubitata Papæ reservarentur, posse Episcopum dispensare. Ita DD. apud P. Andream Mendo V. *Episcopus* n. 16. Ratio est, quia Papæ reservantur casus certi & nullatenus dubij.

60. *Adnoto 4.* Posse etiam in impedimentis certò dirimentibus, excepto gradu 2do, quando post bona fide contractum Matrimonium, apparent esse certò dirimentia; sed gravissima urget necessitas ad dispensandum, & est difficillimus ad Papam recursus vg. quando est grande periculum incontinentiæ, scandalum grave in populo, & gravis infamia conjugū, si fiat illorum separatio. Ita Sanchez Lib. 8. de Matrim: dispens: Disp: 6. & alij. Dixi *excepto gradu 2do* quia hunc excipit Tridentinum sess. 24. Cap. 5. de Reform: Matrim: dicendo: *In secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter Magnos Principes & ob publicam causam.* Itaq; adnotatio intelligitur de gradibus remotioribus: vg. de quarto: deinde intelligitur casus occultus. P. Andreas Mendo V. *Episcopus*. n. 34. & apud illum Sanchez, Crassus, Navarrus & alij. Ratio est; si impedimentum fuit publicum, non ex separatione, sed ex cohabitatione foret grande scandalum.

61. *Adnoto 5.* A Compluribus probabiliter docc-

doceri non solum post, sed etiam ante contractum Matrimonium, posse Episcopum dispensare in impedimento occulto dirimente solo jure Ecclesiastico, si omnibus tentatis, & circumspectis judicetur omnino necessaria dispensatio ad evitandum gravissimum scandalum, grandem infamiam, & alia gravissima mala, quibus hic & nunc occurrere aliter est impossibile. Ita Sanchez, Barbosa, Diana, Pontius, Palaus, Dicastillo, Reginaldus, Gaspar Hurtado, Bonacina, Perez, Georgius de Rhodes, Tamburinus, Præpositus, Villalobos & alij apud Gobat casu 21. n. 583. & apud P. Andream Mendo V. *Matrimonium*. §. 49. quibus favere videtur Rota Romana supra citata loco proximo sub n. 58. & R. J. 4. in 6to. *Quod non est licitum in Lege, necessitas facit licitum*. intelligitur de Lege positiva humana

Casus primus assignatur quando sponsa de futuro, peccavit cum Cognato sponsi in gradu 2do, & hoc ipsum delictum confessa est Sacramentaliter Episcopo proximè ante contractum Matrimoniale, nec adest ullus modus differendi Matrimonij, & adest evidēs periculum infamiæ sponsæ, & aliorum gravium malorum, nisi dispenset Episcopus.

Secundus Casus Vir morti vicinus cogitur ducere fœminam, ut sic refarciatur illius fama, & proles legitimetur illius, quam ex se susceptam esse novit. Rationem assignat

gnat Diana, quia necessitas summa, cui aliter nullatenus occurri potest, ex tacita Papæ licentia eam facultatem tribuit Episcopo.

Tertius casus est. Vir per judicis sententiam cogitur ducere in uxorem fœminam, quã defloravit sub spe jurata Matrimonij, & imprægnavit. Præterea commisit delictum occultum, cum illius confangvineâ, adeoq; cōtraxit impedimentum occultum dirimens: nisi hic & nunc ducat in uxorem à se sub spe Matrimonij defloratam & imprægnatam, cras Capite plectetur. Hic pariter est gravissima necessitas, & pro evitando mortis supplicio, & pro sponsæ resarcienda fama, & pro legitimatione prolis, quæ speratur. Aliqui adducunt paritatem ex jure Divino positivo de Sabbatho per ullum laborem non violando; & tamen Machabæi die Sabbatho licitè cum hostibus pugnârunt, ad evitandas mortes suas. Cōtrariâ sētētiâ tenēt Sotus, Corduba, Medina, & alij. Quæ sit sententia probabilior, ego rem in medio relinquo.

§ IV. De Vicario Generali Episcopi dispensante.

62. *Adnoto* 1. Vicarium Generalem Episcopi in illis solùm posse dispensare, in quibus dispensat Episcopus tanquam Loci Ordinarius, non verò tanquam specialiter delegatus. Ratio 1. partis, quia Vicarius Generalis

neralis est una moraliter persona cum suo Episcopo, ut Loci Ordinario; à quo ad ipsū non appellatur. Tit: *De Officio Vicarij*. Gloss. in Cap. 2. V. *Officiale* in 6to. Ratio 2. partis, quia in concessione generali, ea non veniunt, quæ non esset quis in specie concessurus. Cap. 3. eod: in 6to.

Adnoto 2. Si Episcopus dicat Officiali Generali. *Do tibi in mea absentia omnem potestatem, quam habeo etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegatus*, id intelligi de privilegio adnexo dignitati Episcopi Diocesani, non verò privilegio personali. Ita Sanchez Lib. 2. de Matrim: Disp. 40. n. 14. Zocsius de Officio & potestate Delegati n. 4. subsumitur à nonnullis. Sed Officio & dignitati Episcopi Diocesani facultas dispensandi in impedimentis Matrimonij tribuitur. Ergo illam potest Vicario Generali subdelegare. 63.

Adnoto 3. Apud Sanchez Lib. 8. Disp. 6. n. 23. Universaliter doceri à quibusdam in omnibus occultissimis impedimentis, solo jure Ecclesiastico dirimentibus, urgente gravissima necessitate: vg. etiam in primo gradu affinitatis ex delicto occulto posse Episcopū dispensare. Nam Commissarius Bullæ Cruciatæ potest dispensare in impedimento affinitatis ex delicto cum Matre vel sorore germana sponsæ. Et Rota Romana supra citata n. 58. Universaliter loquitur. Interea in tali 64.

li casu subdelegare Vicario Generali, videtur non posse Episcopus: sicut nec potest, Commissarius Bullæ Cruciatæ: quia tunc requiritur personæ industria, ubi delegatus ex specialissima facultate sibi attributa operatur. Et quia ubi agitur de valore Sacramentali, sunt tutiora sequenda. Cap. *Si Episcopus*. 2. de Pœnitent: & remission: in 6to. Atqui ubi agitur de valida dispensatione in impedimentis dirimentibus, ibi consecutive agitur de valore Sacramenti Matrimonij. Si enim invalida est dispensatio, etiam Matrimonium est invalidū, consequenter non est Sacramentum. Consulunt nonnulli contracto Matrimonio post hujusmodi dispensationem Episcopalem, majoris securitatis gratiā recurredum pro alia indubitata ad S. Romanam Pœnitentiarum.

65. *Adnoto* 4. Dispensationes Matrimoniales directas Vicario Episcopi, si sedem vacare contingat, non posse per Vicarium novum Capituli Sede vacante expediri. Ita decidit S. Congreg: die 24. Maij 1631. apud Barbosa in Collectaneis ad Cap. 5 sess. 24. de Reform: Matrimon: quia non fuit concessum substitui personam pro persona.

§ v. *De Alijs Dispensatoribus.*

66. *Adnoto* 1. Capitulum sede vacante posse se dispensare in omnibus votis, in quibus potest Episcopus: prout docet P. Wagn-

gnereck ad Cap. de Peregrinationibus Tit:
de voto & voti redemptione.

Adnoto 2. Vicarium Capituli Sede vacante deputatum sub generali commissione, nō habere potestatem illa faciendi, quæ indigēt speciali delegatione. Ita S. Congreg: Tridēt: 30. Maij 1603. in Decisionibus Apostolicis apud Barbosam. V. *Vicarius Capitularis.* & R. J. 81. in 6to. *In generali concessione, non veniunt ea, quæ quis non esset vero similiter in specie concessurus.* 67.

Adnoto 3. Administratorem Episcopatus deputatum a Papa ad regendam Ecclesiam, vel Episcopum electum & à Papa Confirmatum, sed nondum consecratum esse Ordinarium Pastorem. non autem delegatum; consequenter valentem procedere in causis, & casibus Matrimonialibus eodem modo atq; Episcopus consecratus. Cardinalis de Lugo Lib. 1. Respons: Moral: dub: 46. n. 3. & Cap. *Is cui* 42. de Election: Tit: 6. Nam per Breve Pontificium omnia illi conceduntur, quæ Episcopo consecrato, exceptis ijs, quæ Ordinem Episcopalem omnino requirunt. Ex quo sequitur, quòd illius Vicarius Generalis, idem & eodem modo possit, quod & quomodo potest Vicarius Generalis Episcopi consecrati in casibus Matrimonialib9. 68.

Adnoto 4. Regulares habentes à Sede Apostolica facultatem dispensandi in votis Episcopo reservatis, non eo ipso possunt dispensa- 69.

spensare in voto Castitatis perfectæ, in ordine ad contrahendum licitè Matrimonium, quia votum hujusmodi non est reservatum Episcopo Diœcesano, sed Papæ. Card: de Lugo lib. 6. Respons: Moral: dubio 1. Quando ad petendum debitum dispensat cū eo, qui emisso voto castitatis & non obtenta dispensatione contraxit Matrimonium, admonere ipsum debent, ut si alteri conjugū supervivat, votum servet, aut sine nova dispensatione Papali, ad 2das nuptias non transeat. Pius V. A. 1569. 27 7bris.

70. *Adnoto* 5. Parochum non posse dispensare in votis Episcopo reservatis, licet gravissima urgeat necessitas dispensandi, & sit impossibilis recursus ad Episcopum. Nā caret jurisdictione, sicut & Regulares, qui nō habent à Papa privilegium dispensandi in votis Episcopo reservatis.

TITULUS XVI.

De Matrimonio contra interdictum Ecclesiæ.

DISSERTATIO XVI.

De Impedimentis solū impedi- entibus Matrimonium.

ARTI-

ARTICULUS Vnicus.

Per sex adnotationes digniora expediuntur.

Adnoto 1. Quinq; Impedimenta solum
impedientia Matrimonium, illo versu hexametro solere exprimi *Tempora, Mandatum, Votum, Sponsalia, Crimen*. Hic simul omnia explicare placuit in gratiam Lectoris, simultaneam doctrinam desiderantis. *Tempora*. Intelliguntur, quibus vetita est nuptiarum solemnitas, à Dominica ima Advētūs usq; ad Epiphaniam Domini, à feria 4ta Cinerum usq; ad Dominicam in Albis. Juxta Concil: Trident: sess: 24. Cap. 10. de *Reform: Matrim:* Dixi *Solemnitas nuptiarum* non autem *Nuptiæ*, quia hæ cum licentia Loci Ordinarij fieri possunt intra prædicta tempora absq; solemnitatibus, convivij publici, Musicæ, alijsq; celebritatis notis.

Mandatum. Intelligitur præceptum Loci Ordinarij, aut Parochi, ne Matrimonium in-eatur, donec liquidò constet, non intercedere impedimentum, de quo dubitatur.

Votum Triplex hoc loco assignatur, quod non dirimit contractum, sed solum impedit contrahendum Matrimonium. Videlicet votum simplex castitatis in sæculo, votum Religionis intrandæ, votum suscipiendi Sacros Ordines.

Sponsalia Intelliguntur prima legitimè cōtracta, & non dissoluta. Nam sponsalia priora valida cum Matre aut sorore sponsæ cōtracta, sunt impedimentum non solum impediens, sed etiam dirimens; proindeq; ad præsentem dissertationem, pariter ac vota solemnia castitatis non spectant.

Crimen Intelligitur non dirimens, de quo jam supra; sed solum impediens. vg. raptus alienæ uxoris pro adulterio, occisio Sacerdotis, uxoricidium absq; crimine machinationis in gratiam novarum nuptiarum mortis prioris conjugis.

2. *Adnoto* 2. Tempore vetito ab Ecclesia solemnizare Matrimonium esse peccatum mortale, ob contemptum Legis Ecclesiasticæ: absq; dispensatione in voto simplici consummare Matrimonium, est peccatum mortale, ob transgressionem voti, obligationemq; violatam DEO factam; inire nuptias cum 2da sponsa est grave delictum ob violatam fidem priori sponsæ præstitam, ab illaq; acceptatam, obq; damna priori sponsæ inde emergentia, absq; illius culpa: contra mandatū Prælati justè prohibentis contrahere Matrimonium, esse peccatum inobedientiæ in materia gravi.

3. *Adnoto* 3. Per interdictum sponsalia valida non dissolvi; quia prohibitio cadit non in substantiam, sed in circumstantias contractus, idq; non sponsalium, sed nuptiarū.

Adno-

Adnoto 4. Si contra prohibitionem Episcopi aut Parochi contractum est Matrimonium, posse transgressores subijci excommunicationi, & debere separari, donec manifestè constet de valore Matrimonij. Ita statuit Alexan: III. Cap. finali. *De muliere. h. t.* 4.

Adnoto 5. Si pendente lite, vel stante prohibitionem, sed accedente bona fide, ob manifestam notitiam, quòd nullum intercedat impedimentum, aut solas malitiosas objectiones, ab adversa parte fabricari in damnum sponforum: contrahatur Matrimonium, tunc peccatum nō committi, neq; obligationem ad solvendas pœnas contrahi. Ita Valerius, Reginaldus, Barbosa, & P. Wagnereck, ad Cap. *Ex Literis. 2. h. t.* 3.

Adnoto 6. Quòd appellante reo ad altius forum, Judex inferior concessa appellatione, possit prohibere actum, de quo litigatur, sub excommunicatione, donec terminetur causa in foro altiori. Ratio est, quia appellatio non facit hîc & nunc actum licitum, de quo litigatur, & Judex Superior vult esse actum suspensum, usq; ad decisionem causæ. 6.

TITULUS XVII.

Qui filij sunt legitimi.

DISSERTATIO XVII.

De Legitima & Illegitima prole

ARTICULUS Vnicus.

§ 1. De Legitima prole.

1. *Q*ueritur Qui filij sunt legitimi?
*R*espondeo 1. Natos ex soluta & soluto legitimari per subsequens Matrimonium solito ritu in facie Ecclesiæ legitimè celebratum. Cap. *Conquestus*. 1. h. t. Item natos ex Matrimonio invalido, in facie Ecclesiæ absq; contradictione bonâ fide utriusq; vel saltem unius ex parentibus contracto, bonâq; fide pariter consummato. Cap. 2. h. t. si autem ambo dubitârunt, & tamen secum cohabitârunt in Matrimonio invalido, filij eorum non censentur legitimi.
2. *R*espondeo 2. Illum Juvenem possessione filiationis legitimæ gaudere in foro externo, qui ab omnibus passim habetur pro filio legitimo, & à patre tractatur ut suus filius. Si autem Pater licet serò, sed seriò & documentaliter negaverit esse suum filium, idēq; Mater sua confessâ fuerit, licet id alijs hominibus non constiterit, in foro interno non posse illum se gèrere pro vero filio. Cap. *Transmissa*. 3. h. t. Nam est possessor malæ fidei & alienorum iniquus inuasor & nullatenus hæres.
3. *R*espondeo 3. Quando in facie Ecclesiæ contractum fuit Matrimonium cum impedimento Ligaminis, sed altera conjunx nescivit

vit vivere priorem uxorem, prolem natam, ex secundo conjugio invalido, reputari à Papa legitimam Cap. *Ex tenore.* 14. h. t.

§ II. Qui sunt Filij legitimi?

Respondeo 1. Spuriij videlicet nati ex patribus, inter quos nō potuit esse legitimū Matrimonium tempore conceptæ prolis, ob impedimentum dirimens. vg. ex adulteris nati, vel ex obstricto voto solemni castitatis; vel ex consanguineo in gradu dirimente, vel ex cognato spirituali in gradu primo. vel ex patre soluto & matre Monacha. 2dò filij naturales illegitimi sunt, qui ex soluta & soluto nati absq; contractu Matrimoniali prævio, nec subsequente Matrimonio inter eosdem legitimati 3tio. qui sunt nati ex Matrimonio cum impedimento publicæ honestatis Cap. *Referente* 10. h. t. 3tio. qui sunt nati ex incestu patre.

4.

§ III. De dispensatione in illegitimis Natalibus.

Adnoto 1. Episcopum posse dispensare cū illegitimis. 1. ad obtinendum beneficiū simplex. 2do. ad dimidias portiones seu beneficia inferiora Cathedralis Ecclesiæ. 3. ad Canonicatus Ecclesiæ Collegiatæ, non tamen ad dignitates, vel personatus etiā absq; cura animarum. 4. Neq; ad Canonicatus Ecclesiæ Cathedralis. 5. Potest cum illegitimis ex damnato coitu seu cum spurijs dispensare ad Ordines Minores, non tamen ad

5.

Sacros. Ita communis sententia apud Gavā-
tum in Manuali Episcoporum. V. *Illegitimi.*

6. *Adnoto 2da* Per Professionem in Religione
approbata factam tolli irregularitatem ex de-
fectu natalium exortam, respectu Sacrorum
Ordinum suscipiendorum. Tit: *De Filijs*
Presbyterorum. Non tamen per ingressum
soliū Novitiātus. Sanchez Lib. 5. in De-
calog: Cap. 5. n. 10. Neq; per Professionē
Religiosam legitimari defectum natalium pa-
tientem in ordine ad dignitates & prælatu-
ras intra vel extra Religionem obtinendas;
neq; ad beneficia curata; sed ad hæc omnia
indigere nova à Sede Apostolica dispensati-
one. Authores ad Tit: *De Filijs Presbyte-*
rorum communiter. Vnde illegitimus, quan-
tumvis occultus in Prælatum electus, non
potest acceptare Prælaturam absq; Papæ di-
spensatione; quia electio illegitimi ipso jure
est irrita Cap. *Innotuit* § *Quamvis.* de
Elect: Intelligitur ipso jure solū positivo
Ecclesiastico. Propterea si restitit Electioni
suæ, quantum potuit, & non potest habere
dispensationem absq; gravi infamia sua, vel
suorum parentum, poterit acceptare Præla-
turam ad quam cogitur. Ita Lezana & Pey-
rinis apud Philippum a Domina nostra Au-
gustinianum *Discalceatum in Speculo Mo-*
nastico edito Augustæ Vindelicorum Anno
1688.

7. *Adnoto 3.* Monialem illegitimam non pos-
se

se eligi in Abbatissam absq; Sedis Apostolica dispensatione. Sacra Congreg: Episcop: & Regular: 15. Julij 1616. apud Barbosam in Decision: Apostol: V. *Abbatissa* n. 4.

Adnoto 4. Illegitimum filium, ab Ecclesiastica persona, sibi relictorum non esse capacem; sive mobilium sive immobilium: sed ea bona vendicanda esse aut successoribus Ecclesiasticorum beneficiorum, aut Sedi Apostolicæ. Pius V. Anno 1571. 1. Februarij.

Adnoto 5. Legitimos per Matrimonium subsequens, posse ad Sacros Ordines absq; dispensatione promoveri, in Episcopos eligi; non tamen assumi in Cardinales. Ita statuit Sixtus V. Anno 1590. prout testatur P. Wagnereck h. t.

TITULUS XVIII.

Qui Matrimonium accusare possunt, vel cōtra illud testari.

DISSERTATIO XVIII.

De Accusatoribus & Testibus in Causis Matrimonialibus.

ARTICULUS I.

De Accusatoribus.

§ *Vnicus*. Qui ad accusandum admittēdi?
Respon-

1. *R*espondeo 1. Pro impedimentis ex Consanguinitate & affinitate resultantibus admittendos esse omnes, qui genealogiam suam aut suorum vicinorum probè nosse censentur & sunt probatæ fidei Cap. *Videtur.* 3. h. t.
2. *R*espondeo 2. Repelli debent ab accusando Matrimonio, qui quæstus gratiâ accusationem intentant. Cap. *Significantes.* h. t. item qui tempore denûtiationum, cum possent reclamare, tacuerunt. Cap. *Cum Tua.* 6. h. t. Dixi cum *possent reclamare.* quia si quis probaverit, se tunc non potuisse reclamare, vel ob absentiam vel ob morbum gravem &c. Non videtur repellendus Cap. *Ultimo* h. t.

ARTICULUS II.

De Testibus.

§ *Unicus Qui ad testificandum admittendi?*

3. *R*espondeo 1. Omnes illos, qui possunt admitti ad accusandum, posse ad testificandū in causis Matrimonialibus, quoad impedimenta dirimentia. Ita Innocentius & Panoritanus, quos refert & sequitur P. Wagnebeck h. t.
4. *R*espondeo 2. Fœminam quæ ante annos pubertatis contraxit Matrimonium per verba de præsentī, & facta nubilis (*præmissa* sole-

solemnitate Matrimoniali, juxta praxim Ecclesie) sponte cohabitavit Marito, non posse deinceps reclamare contra valorem Matrimonij. Ita declaravit Clemens III. Cap. *Insuper*. Intelligitur decisio juxta formam Concilij Tridentini pro valore Matrimonij post emanata Decreta Tridentini. Nam modò post sola sponsalia (cujusmodi est contractus per verba de præsenti cum impubere) per solam cohabitationem, non fit validum Matrimonium. Plura de his passim apud Auctores reperiuntur.

TITULUS XIX.

De Divortijs.

DISSERTATIO XIX.

De Legitimis, & illegitimis
causis divortiorum.

ARTICULUS Vnicus

§ I. *De Ima Causa divortij propter
adulterium.*

*A*ssero 1. Propter adulterium conjugis, licitum est innocenti solùm quoad torum, divortium; non autem quoad vinculum Matrimonij. Est assertio de fide, ut constat ex Concilio Tridentino de Matrim: Can: VII. Probatur ex verbis Apostoli 1. ad Corinth: 1.

rinth: Cap. 7. dicentis: *ijs autem qui Matrimonio iuncti sunt, precipio non ego sed Dominus, Vxorem à viro non discedere; quodsi discesserit manere innuptam, aut reconciliari viro suo.*

8. *Affero 2. Neq; sola voluntas adulterandi, neq; mollities, neq; Sodomia solum affectata cum alijs fœminis, neq; Sodomia cum uxore propria est causa sufficiens perpetui divortij, sed adulterium opere consummatum, aut bestialitas completa. Ita Sanchez Lib. 10. de Divortijs Disp. 4. & alij communiter. Ratio est; quia divortium titulo adulterij fit propter divisionem unius Carnis in aliam, quando contra fidem datam conjugii, alteri fœminæ vel bestiae semen humanum communicatur.*

§. II. Quando propter adulterium, non debet fieri divortium?

3. *REspondeo Sequentibus Casibus. 1mus est Quando uterq; conjunx est reus adulterij, neuter potest petere divortium Cap. Significasti. h. t. 2dus. Quando vir sponte uxorem consentientem prostituit, seu illi permittit liberè adulterium Cap. Discretionem Cap. De eo, qui cognovit. 3tus. Quando vir invitam, & coactam uxorem prostituit, non potest illam repudiare, utpote ipse existens causa adulterij Cap. eod: Discretionē. E contra per nequitiam viri, uxor passa violenter*

olenter adulterium, potest illum deferere, tã-
 quam authorem sui adulterij *Cap. eod.* Quod si
 passa est violentiam absq; culpa viri, nec ip-
 sa virum, nec vir potest illam deferere ju-
 xta R. J. 23. in 6to. *Sine culpa, nisi sub sit*
causa non est puniendus aliquis. Can: *Satis*
peruersum 7. dist: 56. *Casus atus.* Si
 maritus malitiosè coram iudice Ecclesiasti-
 co negavit, intercessisse verum Matrimonium
 idq; effecit, ut sententia divortij prolata de
 nullitate Matrimonij, uxor ad secundas nu-
 ptias transferit; debet suam malitiam fate-
 ri, & ipsam in uxorem recipere, Nam poste-
 riores Nuptiæ fuerunt invalidæ, licet bona
 fide à secundo marito initæ. *Quintus Casus.*
 Vxor credens probabiliter suum priorem
 conjugem esse vg. in bello, aut captivitate
 mortuum; bona fide transit ad secundas nu-
 ptias: redux ex captivitate vg. Tartarica
 maritus non potest divortium postulare, sed
 tenetur illi cohabitare. Quia uxor non egit
 contra fidem illi datam, bona fide in ejus
 absentia alteri nubens. *Sextus Casus.* Si
 mulier decepta, credidit bona fide suum hũc
 esse maritum, post longam captivitatem re-
 ducem, & deceptor cohabitavit, superveni-
 ens verus maritus, non potest divortium po-
 stulare; quia non fuit formale adulterium
 ex parte uxoris; interea uxor tenetur bonã
 fidem suam juramento comprobare. *Septi-*
mus Casus. Quando mulier viro, vel vir
 muli-

mulieri condonavit culpam adulterij, non potest postulare divortium, nisi post condonatum culpam, iterum labatur in adulterium. Ratio imæ partis. qui cessit jure suo, non potest illius executionem urgere. Ratio 2dæ partis: quia nova culpa novas meretur pœnas. *Octavus Casus.* Vxor lapsa est in adulterium, maritus in completam Sodomiam cum alia sœmina, vel in bestialitatem completam: neuter potest postulare divortium, quia uterq; divisit unam carnem in aliam, ut loquuntur Theologi. *Nonus Casus.* Vnus conjunx commisit multa adulteria, alter unum; neuter potest postulare divortium: quia uterq; ejusdem criminis reus. Excipe imò. Si post unicum adulterium, alter resipuit, & reconciliari studuit. 2dò. Quando alterum admonuit, ut sicut ipse resipuit, & alter resipiscat, nihilominus alter pergit continuare scelus; potest emendatus servatâ formâ judicij facere divortium. *Casus 10.* Vnus conjunx est adulter publicus, alter occultus, neuter potest bonâ cōscientiâ postulare divortium; nam coram DEO uterq; est ejusdem criminis reus; Lex autem divortij soli favet verè innocenti. Plures his similes Casus similiter sunt resolvendi.

§ III. *De Hæresi, sive apostasia causante divortium.*

Quæri-

*Q*ueritur Quando propter hæresim, vel aliam quamcunq; infidelitatis speciem, fieri potest divortium?

*R*espondeo Si uterq; conjunx fuit Catholicus, aut alter simulabat se esse Catholicum, ante contractum Matrimonium, vel post nuptias alter labatur in hæresim, vel apostasiam à fide Catholica, & ingruat periculum probabile, ne conjunx verè Catholicus pertrahatur in eandem infidelitatem; præviâ admonitione hæretici, ut resipiscat, potest petere Catholicus divortium. Probatur ex Apostolo ad Titum 3. Hæreticum hominem post unam, aut alteram correptionem devota. Et Matthæi 5. Si oculus tuus scandalizat te, &c. Vbi per oculum intelliguntur amici ita dilecti, & necessarij velut oculi; projiciendi nihilominus; si scandalizant. *Dixi 1. si ingruat periculum probabile.* Nam si non est periculum perversionis, divortium fieri non debet in Regnis, ubi hæretici tolerantur impunè. *Dixi 2do. prævia admonitione* Conformiter ad verba Apostoli ad Titum 3. v. 10. *Dixi 3tio potest petere* videlicet in eo casu, quando est spes resipiscendi dubia. Si autem non est spes resipiscendi, sed periculum grave perversionis, non solum potest, sed etiam debet postulare divortium. Quia salus animæ id imperat, quæ est potior quàm salus & vita corporalis.

*R*espondeo 2. Si viro in hæresim lapso, uxor

xor ab illo discessit, posteaq; ille resipuit, debet ad illum redire vxor, nisi sit suspicio fictæ resipiscentiæ. Ratio 1mæ partis; quia ab Urbano III. responsum est Episcopo Florentino Cap. *De illa* 6. h. t. Mulierem si à viro lapso in hæresim discessit, ut tædio pariter & confusione affectus resipiscat, ei cum reversus fuerit, reddendam, & si reverti noluerit compellendam. Si verò iudicio Ecclesiæ ab eo recessit, ad eum recipiendum nullatenus debere compelli. Ratio 2dæ partis, quia manente eadem causa. manet idem effectus seu manente eodem periculo, manet eadem ipsius evitatio.

6. *Respondeo* 3. Non licere conjugi innocenti ingredi Religionem, ante sententiam iudicis Ecclesiastici de divortio perpetuo: siq; hæreticus verè resipuit, ante uxoris professionem in Religione, ipsa ex Novitiatu redire debet. Ita DD. ad Cap. *De illa* 6. h. t. Jam verò in eo casu supponitur discessisse uxor Matrimonio consummato, non verò solum rato.

Respondeo 4. Si post discessum mulieris, maritus per sententiam Ecclesiæ declaratur esse hæreticus, non requiritur alia sententia de divortio perpetuo, & potestate faciendi Professionem in Religione approbata. Ita Sanchez & alij communiter.

§ IV. *Reliquæ Causæ divortij breviter recensentur.* Quari-

Veritur Quæ aliæ causæ sufficiunt ad postulandum divortium?

7.

Respondeo, 3tia causa est divortij omne peccatum mortale, quando vir uxorem ad illud perpetrandum impellit. vg. ad furandum, ad blasphemandum, ad peccata luxuriæ contra naturam, ad homicidia, ad veneficia & similia scelera. Quod divortium erit temporaneum, quando speratur nocentis emendatio. Si verò omnino desperatur, iudex Ecclesiasticus decernet perpetuum, re examinata, & probata. De quo fusiùs Authores. *Quarta* causa divortij est morbus contagiosus vg. Gallicus. 5ta. Sævitia mariti intolerabilis. 6ta. Odium intolerabile & diuturnum. 7ma. Veneni procuratio, ut hac conjuge è vivis sublata, splendidiore inveniatur nuptias &c. similia. Ratio est tam pro viro contra mulierem, quàm pro muliere contra virum; quia jus naturæ tribuit unicuiq; potestatem vitandi mortis pericula, sibi innocenti undecunq; ingruentia. Impedimenta corporis communiter sunt temporanea; donec morbus contagiosus sanetur, & impedimenta morborum animi, donec sævitia mariti desierit &c.

TITULUS XX.

De Donationibus inter virum & uxorem, & de dote post divortiū restituenda.

V

ARTI.

ARTICULUS Vnicus.

§ I. De donationibus inter virum & uxorem.

1. *Queritur* Quæ donationes inter virum & uxorem validæ, quæ invalidæ?

Respondeo 1. Jura Regnorum & Provinciarum particularia esse attendenda, indeq; decisiones petendas, præsertim de bonis immobilibus, hæreditarijs familiarum.

2. *Respondeo* 2. Donationes per quas unus conjunx ditescit, alter depauperatur & familiæ suæ possessiones minuit, esse prohibitas propter multas graves causas. C. De donationibus inter virum & uxorem. & Cap. final: h. t.

3. *Respondeo* 3. Si post donationes inter uxorem & maritum, constiterit Matrimonium fuisse invalidum, ob impedimentum dirimens, ob quod subsequitur divortium perpetuum, maritus omnem dotem, & uxor omnia donata propter nuptias, debet restituere. Cap. *mulieres*. 1. h. t. Nempe cessante fine cessant media, & sublato principali, tollitur accessorium. juxta R. J. 42. *Accessorium sequitur naturam principalis*. Proinde si contractus principalis Matrimonij fuerit invalidus, etiam reliqui illum consequentes, & gratia illius facti, sunt invalidi.

§ II.

§ II. De Dote restituenda factō divortio?

*Q*ueritur Quando dos factō divortio re- 4.
stituenda?

*R*espondeo 1. Quando uxor perpetravit adulterium, propter quod factum est perpetuum divortium, privatur jure repetendæ dotis Cap. *Plerumq.* 4. h. t.

*R*espondeo 2. Quando vir lapsus est in adulterium, propter quod factum est perpetuū divortium, mulier lucratur omnia sibi donata intuitu nuptiarum, & habet jus repetendæ dotis, nisi ipsa quoq; labatur ante divortium, in adulterium Cap. 2. h. t. & ibi Gloss. V. *Non est aliud* h. t. 5.

*R*espondeo 3. Quæ communi labore & communibus impensis uxoris & mariti sunt tempore Matrimonij acquisita, vel utriq; cōjugi sunt donata, juxta æquitatem sunt inter illos dividenda. Cap 2. h. t. Plura Civilistæ, & consuetudo loci definiat. 6.

TITULUS XXI, & Ultimus.

De Secundis Nuptijs.

ARTICULUS Vnicus

Per quatuor Adnotationes expeditus.

ADnoto 1. Si quis bona fide credens priorem conjugem suum mortuum, transijt ad secundas Nuptias, & post consummatum Matrimonium cum secundo, cæpit dubitare de vita prioris conjugis superstitæ, & consequenter de valore secundi Matrimonij, & de licito illius usu; stante dubio suo non potest petere debitum à secundo conjugæ; tenetur autem reddere debitum ipsi, si ille non dubitat de valore; sed bona fide credit validum esse istud secundum Matrimonium. Ita respondit Lucius III. in Cap. *Dominus*. h. t. Ratio 1. partis, quia dubitans de licito usu Matrimonij sui, dubitat, an non sit contra fidem Matrimoniale prioris conjugis datam, consequenter an non sit peccatum grave adulterij commissurus, si petat debitum. Ergo non debet se resolvere, stante dubio ad petendum debitum. Quia dubitando, an sit peccatum grave hoc opus, tamen illud faciendo, peccat graviter, resolvendo se ad id, sive sit, sive non sit peccatum grave, juxta communem doctrinam de operatione illicita, & peccaminosa, quæ exercetur stante dubio. Ratio 2. partis: quia alter qui non dubitat, bona fide utitur jure suo, exigendo debitum. Quod si & alter dubitat, neuter potest exigere; ob eandem rationem illicitæ actionis stante dubio: an hoc DEO displiceat, nec ne? Nam qui amat periculū peribit in eo, *Ecclesiastici* 3.

Adnoto 2. Secundarum nuptiarum benedictionem esse prohibitam, si uterq, conjūx, aut saltem fœmina ad secundas nuptias trāseat Cap: 1. & Cap. 3. h. t. Si autem fœmina primas ineat nuptias, & vir secundas, poterit dari benedictio consveta. Gloss. in Cap. 3. V. *Iterari* h.t. Covarruvias, Navarrus, Zoësius n. 3. h. t.

Adnoto 3. Eum Sacerdotem, qui absq; licentia proprij Parochi vel Episcopi, nuptias secundas, vel etiam primas benedicit, incurrere pœnam suspensionis, à qua per Episcopum proprij Parochi est absolvendus. Concilium Tridentinum sess. 24. Cap. 1. de Reformat: Matrimonij.

Adnoto 4. Viduis juxta Leges Ecclesiæ, non est vetitum transire ad secundas nuptias, licet nondum annus Luctus effluerit. Ad quas subinde accelerandas, absq; ulla nota infamiæ, oppressio viduarum, per homines potentes viribus, & mille nocendi artibus instructos, aut alia gravia rationum momenta impellunt. Cap. 4. & Cap. finali h. t. ubi Gloss: V. *Legalis infamiæ*.

F I N I S.

Ad M. D. G.

INDEX RERUM.

Primus Numerus Titulum, Secundus Articulum, Tertius Marginalem Numerum, App. de Dispensationibus denotat Appendicem.

ACCUSATIO.

Accusare de impedimentis Matrimonij qui possunt? Tit: 18. Art: 1. n. 1. pag. 298.

ADULTERIVM.

Est prima causa divorij quoad forum, & denegationem debiti. Tit: 19. n. 1. & sequ: pag. 299. Quando propter adulterium non debet fieri divorcium? Ibid. n. 3. Casus X. Relicto adultero conjux innocens potest ingredi Religionem. Ibid. n. 6. Quando Crimen adulterij dirimit subsequens Matrimonium? Tit: 7. Art. 1. n. 7. & sequ: pag. 125. Quando non dirimit? Ibid. Art: 1. n. 1. & sequ: pag. 121.

AFFINITAS.

Concomitatur Consanguinitatem. Tit: 14. Art: 1. n. 6. pag. 189. Ad quem gradum resultat ex Matrimonio? Ibid: pag. 190. & pag. 199. Ex incestu ad quem? Tit: 13. Art: 1. n. 7. pag. 180. Quando contrahitur? Ibid pag. 176. n. 1. & pag. 180. n. 6.

AMENTIA.

Quo casu amens valide contrahit Matrimonium? Tit: 16. Art: 6. n. 44. pag: 231. Quando illi debet reddi debitum? Ibid: pag. 231.

ANGUSTIA LOCI.

Est causa dispensandi, ut cum consanguineo contrahi possit Matrimonium. App: Art: 7. n. 53. pag. 279.

BANNÆ.

Dispensatio in Bannis. App. Art: 6. n. 38. pag. 265. Quando peccat, qui in illis dispensat? Ibid. n. 39. pag. 265. Quando peccat, si non dispensat? pag. 265. n. 40.

BIGAMVS.

An Nuptiæ Bigami, vel Bigamæ benedicendæ? Tit: 21.
n. 2. pag. 309.

BONA.

Quæ post factum Divortium uxori restituendæ? Tit: 20.
n. 5. & 6. pag. 307.

CAPITVLVM SEDE VACANTE.

Dispensat in illis, in quibus Episcopus. App. Art: 8. n. 66.
pag. 288.

CAVSA.

In contractu Matrimoniali apposta Tit: 5. Art: 1. n. 6.
pag: 94. Causæ pro Dispensationibus in voto Castita-
tis & Religionis. App. Art: 5. n. 36. pag. 262. In im-
pedimentis dirimentibus jure Ecclesiastico. App. Art: 1. n.
4. pag. 239. Causæ divortij quoad torum. Tit: 19. n. 1.
pag. 299.

CENSURA.

In Sacerdotem Nuptias absq; licentia proprii Parochi be-
nedicentem. Tit: 21. n. 3. pag. 309. A quibus Censu-
ris potest absolvere Confessarius Dispensationis Papalis e-
xecutor? App. Art: 7. n. 54. pag. 277.

CLAVSVLÆ.

Si Clausulæ in Dispensatione appositæ non verificantur, Di-
spensatio est invalida. App. Art: 1. n. 3. & 5. pag. 238.
& 239.

COGNATIO.

Cognatio Spiritualis quid sit? Tit: 11. Art: 1. n. 1. pag.
148. Ex quibus Sacramentis contrahitur? Ibid n. 4. &
sequ. pag. 150. Inter quos? Ibid n. 22 pag. 163. Cum
quibus non? Ibid: n. 10 pag. 153. Cognatio Legalis inter
quos dirimit Matrimonium? Tit: 12. per totum. Cognat-
iones disparatæ in petitione Dispensationis omnes exprimen-
dæ App. Art 2. n. 10. pag. 243. Etiam ejusdem Speciei
per plures personas multiplicatæ. Ibid. n. 11. pag. 244.

CONDITIO.

Conditio servilis statûs quando invalidat Matrimonium?
Tit: 9. Art: 2. n. 9. pag. 144. Conditiones de futuro
pro sponsalibus. Tit: 2. Art: 2. n. 38. pag. 43. pro
Matrimonio. Tit: 5. Art: 2. pag. 99. & sequ. De præ-
senti & præterito Conditiones Ibid. Art: 1. n. 1. & sequ.
pag. 89. In alijs contractibus. Ibid. n. 13. & sequ. pag.
103.

CONIVNX.

Quando vivente altero Coniuge ingredi potest Religionem?
Tit: 15.

Tit: 13. Art: 2. n. 13. pag. 207. & Tit: 19. n. 6. pag. 304. Maritus quando potest Sacros Ordines suscipere? Tit: 15. Art: 2. n. 6. pag. 205. Quando etiam ad Episcopatum promoveri? Ibid. n. 7. pag. 205. Votum conjugis. App. Art: 5. n. 35. pag. 261.

CONSANGVINITAS.

Ad quem Gradum in Linea collateralis dirimit Matrimonium? Tit: 14. Art: 1. n. 2. & sequi pag. 189. in Linea recta Ibid. pag. 188. Regulae de cognoscendis Gradibus. Ibid. pag. 187.

CONSENSVS.

Parentum aut Tutoris an requiritur ad valorem sponsalium? Tit: 2. Art: 2. n. 14. pag. 31. Qualis consensus requiritur ad valorem Matrimonij? Tit: 4. Art: 2. n. 10. pag. 74. Consensus fictus Ibid. Art: 3. n. 13. pag. 77. Cum metu, vel cum coactione. Ibid. n. 16. pag. 79. Consensus Impuberum. Tit: 15. Art: 5. n. 28. pag. 219. & 220.

COPVLA.

Mentio Copulae quando in petitione Dispensationis exprimenda? App. Art: 4. n. 18. & sequi pag. 250. & pag. 252. Si non fuit perfecta, non resultat impedimentum ex incestu. Tit: 13. Art: 1. n. 3. & 5. pag. 179.

CRIMEN.

Adulterij Crimen cum promissione & acceptance Matrimonij conjunctum dirimit illud inter adulteros. Tit: 7. Art: 1. n. 7. pag. 125. Etiam ignorantes esse impedimentum, incurrunt illud. Ibid. pag. 126. n. 8. Homicidium conjugis etiam ab unico ex adulteris patratum ex intentione tamen futuri cum adultero, vel adultera Matrimonij dirimit subsequens Matrimonium, licet alter adulter nec svaserit ipsum nec sciverit de illo. Ibidem Art: 2. n. 10. pag. 128. Si vir & foemina consenserunt, & cooperati sunt ad homicidium ex intentione contrahendi secum Matrimonij, secuta morte prioris conjugis incurrunt impedimentum dirimens, licet non intercesserit inter illos adulterium. Tit: 7. Art: 2. n. 12. pag. 130. Quando homicidium conjugis non est impedimentum dirimens. vide Machinatio.

CVLTVS DISPARITAS.

Quando Matrimonium inter fidelem & infidelem est invalidum? Tit. 15. Art. 3. n. 17. pag. 210. Matrimonia cum hereticis. Ibid. n. 18. pag. 211.

DEBITVM.

Non privatur jure petendi debiti, qui suo conjugis solius, aut communem filium ignoranter baptizavit. Tit. 11. Art. 2. n. 20. & 21. pag. 161. Neq. qui scienter, sed in necessitate. Ibid. n. 14. pag. 156. Qui ex malitia ob spem divortij id præsinit, tenetur innocenti conjugui reddere debitum. Ibid. n. 28. pag. 167. Qui peccavit cum cognata spiritali aut Legali, non privatur eodem jure. Tit. 13. Art. 2. n. 12. pag. 183. Et qui peccavit cum sua & non uxoris consanguinea. Ibid. n. 11. pag. 182. Et qui peccavit cum uxoris consanguinea, nesciendo esse illius consanguineam. n. 9. pag. 182. Vxor privatur jure debiti petendi, si peccavit cum mariti consanguineo in 1. vel 2. gradu scienter. Ibid. n. 9. pag. 181. Amens, dum habet lucida intervalla potest petere, illiq. uxor tenetur reddere debitum. Tit. 15. Art. 6. n. 44. pag. 231. Quando propter adulterium non debet fieri divortium etiam quoad tempus, non adest ratio denegandi debiti. Tit. 19. Art. Vnic. n. 3. pag. 300. Lepra alijq. morbi non infectivi, non impediunt jus hujusmodi. Tit. 8. n. 4. pag. 136. Poena excommunicationis contra denegantem injuste. Tit. 8. n. 4. in fine pag. 136. Morbus graviter infectivus impedit jus hujusmodi. Ibid. n. 5. pag. 136. Dubitans de vita prioris conjugis non potest exigere debitum à secunda uxore. Tit. 21. n. 1. pag. 308. tenetur tamen illi reddere, si bona fide procedens alter conjunx, nihil dubitat. Ibid. pag. 308. Si etiam alter conjunx dubitat, non potest illi reddi debitum. Ibid.

DE FLORATIO.

Qui fidele interveniente promissione Matrimonij virginem deploravit, ad quid tenetur. Tit. 1. Art. 2. n. 8. & sequ. pag. 9. Qui post emissum votum simplex Castitatis, aut Religionis idem egit. Ibid. n. 10. pag. 10. Qui post fideam promissionem, vim intulit consanguineæ in 4. gradu. Ibid. n. 13. pag. 12. & 42. Qui fidele in facie Ecclesiæ contraxit Matrimonium & manente fideione consummavit, ad quid tenetur? Tit. 4. Art. 3. n. 15. pag. 75. Quan-

do damnum non emerfit, aut compensatum, vel extinctum est, non adest obligatio supra explicata ob deflorationem. Tit: 2. Art: 2. pag. 38.

DISCESSVS.

Ad exteras nationes discessus sponsi quando dissolvit sponsalia? Tit: 3. Art: 2. n. 31. pag. 68.

DISPENSATIO.

Dispensationes invalidæ recensentur App. Art: 6. n. 41. & sequ. pag. 206. Formula petendi Dispensationes Ibid. Art: 7 n. 49. pag. 269. Praxis exequendi illas. Ibid. n. 51. & sequ. pag. 277. Quando mentio gradus primi omnino facienda App. Art. 1. n. 1. pag. 236. Quæ ommissio veri, aut a jectio falsi invalidat Dispensationem Ibid. n. 3. pag. 239. Mentio Dispensationis primæ in petitione secundæ quando facienda? Ibid. Art: 2. n. 6 pag. 240. Dispensatio in natalibus illegitimis Tit: 17. n. 5. pag. 295. Expressio singulorum impedimentoꝝ requiritur in petitione Dispensationis App. Art: 2. n. 7. pag. 243.

DISPENSATORES.

Summus Pontifex in omnibus impedimentis solo jure Ecclesiastico dirimentibus Matrimonium dispensat. App. Art. 8. n. 55. pag. 279. Solus Papa dispensat in votis & juramentis in gratiam tertij. emissis, & acceptatis. Ibid. n. 56. pag. 280. Solus dispensat in sponsalibus. Tit: 3. Art: 2. n. 26. pag. 62. Quæ vota sunt Papæ reservata? pag. 256. Episcopus potest dispensare cum suis subditis in voto castitatis imperfectæ. Ibid. Art: 5. n. 25. pag. 255. Quando non potest Ibid. n. 30. pag. 257. Quando in votis Papæ reservatis potest dispensare? Ibid. Art: 5. n. 28. pag. 256. In votis realibus defuncti non potest dispensare cum heredibus illius Ibid. n. 30. pag. 258. Nec in voto castitatis ad annos centum. Ibid. Nec in voto Religionis ad petendum debitum post contractum & nondum consummatum Matrimonium. Ibid. pag. 258. An in impedimentis Matrimonij, dirimentibus solo jure Ecclesiasticis App. Art. 8. n. 59. & n. 60. & 61. pag. 284. & pag. 285. & n. 64. pag. 287. Vicarius Generalis Episcopi quid possit? App. Art. 5. n. 26. pag. 256. n. 62. & 63. pag. 286. & pag. 287. Nuntius Apostolicus & Legatus à Latere quid possit. Ibid. Art. 8. n. 57. pag. 281.

281. *Episcopus nondum consecratus, sed jam à Papa confirmatus. Ibid. Art. 3. n. 68. pag. 289. Administrator Episcopatus à Papa deputatus. Ibid. pag. 289. Regulares Privilegiati. Ibid. n. 69. pag. 290. Parochus Ibid. n. 70. pag. 290.*

DIVORTIVM.

Causa illius prima quoad torum est adulterium? Tit. 19. n. 1. & 2. pag. 300. Quando propter adulterium non debet fieri di-vortium? Ibid. n. 3. Reliquæ causæ di-vortij. Ibid. n. 7. pag. 305.

DOLVS.

Dolus cum errore conjunctus quando dirimit Matrimonium? Vide ERROR Tit. 9. Art. 1. n. 1. pag. 139. Per dolum vocatus Parochus proprius validè assistit Matrimonio. Tit. 15. Art. 5. n. 38. pag. 226. Quis dolus dissolvit sponsalia? Tit. 3. Art. 2. n. 12. pag. 54.

DONATIONES.

Inter maritum & uxorem quæ donationes validæ? Tit. 20. n. 1. & sequ. pag. 306. Inter sponsoz mutuò data munuscula an indicant sponsalia absoluta? Tit. 1. Art. 3. n. 21. pag. 18.

DOS.

Quando restituenda uxori factio di-vortio? Tit. 20. n. 5. & 6. pag. 307. Quando mulier privatur jure repetendi dotem post di-vortium? Ibid. n. 4. pag. 307.

DVBIUM.

Vota dubij valoris, quæ dum sunt certi valoris, Papæ reservantur; possunt per Episcopum Loci Ordinarium dispensari, pariterq; juramenta subditorum illius. App: Art. 5. n. 28. pag. 256. Stante dubio de valore Matrimonij nequit dubitans petere debitum. Tit. 21. n. 1. pag. 308.

EPISCOPVS vide DISPENSATORES.

EPISTOLA.

An mediante Epistolâ val de possit cum absente Matrimonium contrahi? Tit. 4. Art. 2. n. 9. pag. 74. Epistolarum ad SS. Penitentiariam Romanam Formulæ App: Art. 7. n. 49. pag. 269.

ERROR.

Deprehensus Error quando dissolvit sponsalia? Tit. 3. Art. 2. n. 11. pag. 54. Quis Error dirimit Matrimonium? Tit. 9. Art. 1. n. 1. pag. 139. Quando dirimit? Ibid. n. 4. pag. 140. Error in gradibus consanguinitatis & Affinitatis quando invalidat Dispensationem? App: Art. 3. n. 12. & sequ. pag. 245. Error Diœceseos, & perso-

ne quando invalidat ipsam? Ibid. n. 15. pag. 247. & 248. An affinitas loco consanguinitatis in dispensatione posita, illam invalidat? Ibid. n. 17. pag. 249.

ÆTAS.

Privilegium ætatis quando dissolvit sponsalia? Tit. 3. Art. 2. n. 32. pag. 68. Ætas pro validè contrahendo Matrimonio quæ? Tit. 13. Art. 1. n. 4. pag. 179.

EVNUCHVS.

Eunuchorum omniumq; vero semine perpetuò carentium Matrimonia sunt invalida? Tit. 15. Art. 5. n. 30. pag. 221.

EXCOMMVNICATIO.

Ipso facto Excommunicationem incurrunt Scienter contrahentes Matrimonium in Gradibus Cognationis prohibitis. Tit. 14. Art. 2. n. 13. pag. 200. Item Raptorum femine, & omnes illi cooperantes. Tit. 15. Art. 6. sub ipso initio. Excommunicatio ferri potest in conjugem, iniquè nolentem alteri conjugi cohabitare. Tit. 8. n. 4. pag. 136.

EXECVTIO.

Dispensationis Executio qualiter præstanda. App. Art. 7. n. 51. pag. 273.

FAMA.

Fama communis de Impedimento Matrimonij æquivalet testi legitimo. Tit. 14. Art. 2. n. 7. pag. 194. Sed contra illam admittitur iuramentum consanguineorum Ibid.

FICTIO vide DEFLOMATIO.

FILII

Cujus parentis conditionem sequuntur? Tit. 9. Art. 2. n. 9. pag. 144. & Tit. 10. pag. 145. & pag. 146. Qui filij legitimi? Tit. 17. n. 1. pag. 294. Qui illegitimi? Ibid. n. 4. pag. 295. Consensus Parentum, aut Tutorum an ad valorem sponsalium requiritur? Tit. 2. Art. 2. n. 15. pag. 31. Quando Filij peccant in vitis, aut in scijs parentibus vel tutoribus contrahentes. Ibid. n. 18. pag. 31. Quando non peccant? Ibid. n. 19. pag. 33. Per parentes aut Tutores inita sponsalia nomine filiorum an obligant illos puberes? Ibid. n. 20. pag. 33. Quomodo obligant impuberes? Ibid. n. 21. pag. 33.

FORMVLÆ.

Formula sponsalium recensentur. Tit. 1. Art. 3. n. 14. pag. 13. Matrimonialis contractus Ibid. n. 16. pag. 14.

Epistola-

Epistolarum pro Dispensatione App. Art: 7. n. 49. pag. 269.

FORNICATIO.

Cum consanguinea sponse in primo vel 2. gradu etiam impubere quando dirimit Matrimonium cum sponsa & vice versa fornicatio sponse cum consanguineo sponsi in 1. vel 2. gradu? Tit: 13. Art: 1. n. 4. pag. 177. & sequ. Cum cognata spiritali, aut legali non dirimit Ibid. n. 7. pag. 180.

FURTIVUM

Quando est causa divortij quoad torum? Tit: 19. n. 7. pag. 305.

GRADVS.

Consanguinitatis gradus recensentur. Tit. 14. Art: 1. n. 2. pag. 186. Regule pro Gradibus. Ibid. n. 3. pag. 187. In linea recta an in infinitum dirimunt Matrimonium jure naturæ? Ibid. n. 4. pag. 188. In Collaterali linea ad quem Gradum jure naturæ? Ibid. n. 5. pag. 189.

HÆRESIS.

Quando est causa divortij? Tit 19. n. 4. pag. 303. Quando non? Ibid. n. 5. pag. 304. Quando deserto conjuge heretico Catholicus conjunx potest ingredi Religionem Ibid. n. 6. pag. 304.

HERMAPHRODITVS.

Conjugis Hermaphroditi conjugium explicatur? Tit: 15. n. 31. pag. 222.

HOMICIDIUM.

Homicidium quando dirimit subsequens Matrimonium? Tit: 7. Art: 2. n. 10. pag. 128. Quando non dirimit? Ibid. n. 13. pag. 131.

HONESTAS.

Impedimentum dirimens honestatis publicæ resultans ex sponsalibus validis absolutis ad solum primum gradum protenditur. Tit: 15. Art: 4. n. 26. pag. 217. Ex Matrimonio rato & non consummato usq; ad 4. gradum inclusivè. Tit: 14. Art: 2. n. 12. & 13. pag. 200.

IMPEDIMENTVM.

Quinq; impedimenta non dirimentia, sed solum impediencia Matrimonium recensentur. Tit: 16. per totum. Dirimentia attinguntur omnia simul Tit: 15. per totum.

IMPOTENTIA.

Frigidorum & maleficatorum Tit: 15. Art: 5. n. 29. pag.

pag. 221. Triennium illis conceditur probanda impotentia nisi citius manifestum fiat impedimentum. Ibid. Unde dignoscitur impotentia perpetua? Ibid.

IM. VBERES.

Quando valide contrahunt Matrimonium, aut sponsalia? Tit. 15. Art. 5. n. 28. pag. 19. An tenentur stare contractis sponsalibus, nomine illorum per parentes aut tutores, ubi ad annos pubertatis pervenerint? Tit. 2. n. 21. pag. 33.

INCESTVS.

Qui peccavit cum Consanguinea uxoris suae in 1. vel 2. gradu, privatur jure petendi debiti ab uxore. Pariter uxor peccans cum consanguineo mariti in 1. vel 2. gradu Tit. 13. Art. 2. n. 8. & 9. pag. 181. Quando haec poena incurritur? Ibid. Incestus cum consanguineis suis, & non alterius conjugis hanc poenam non includit. Ibid. n. 11. pag. 182. Fornicatio cum consanguineo sponsi, vel consanguinea sponsae vide Fornicatio.

Infidelis vide Cultus Disparitas.

IURAMENTUM

Qui potest dispensare in Iuramentis. App. Art. 5. n. 31. pag. 259. Consanguineorum iuramentum de impedimento non interveniente contra famam communem. Tit. 14. Art. 2. n. 7. pag. 194. Iuramentum soli DEO notum de Matrimonio ineundo an obligat? Tit. 2. Art. 1. n. 4. pag. 25. An propter ingressum Religionis possit sponsus, aut sponsa à juratis sponsalibus resilire, non progrediendo ad Matrimonium ratum? Tit. 2. Art. 2. n. 25. pag. 35. Iuramentum additum sponsalibus ex metu. Ibid. n. 39. pag. 44.

LIGAMEN.

Stante dubio de vita prioris conjugis, non licet transire ad secundas nuptias. Tit. 15. Art. 4. n. 19. pag. 213. Sed certitudo moralis requiritur. Ibid. Indultum speciale Leonis X. pro Polonia. Ibid. An propter secundum Matrimonium consummatum, possit dissolvi prius solum ratum? Tit. 4. Art. 4. n. 25. pag. 86.

MACHINATIO vide HOMICIDIUM.

Quando non est impedimentum dirimens? Tit. 7. Art. 2. n. 13. pag. 131.

MATRIMONIUM.

Definitur. Tit. 4. Art. 1. n. 1. pag. 69. An qui voverunt perpetuam castitatem, possint contrahere Matrimonium? Ibid.

Ibid. n. 2. pag. 70. *Obiectum Matrimonialis contractus quod?* Ibid. n. 3. pag. 70. *An Matrimonium in lege veteri fuit Sacramentum?* Ibid. n. 4. pag. 71. *Quando in lege nova institutum n. 5. pag. 71. An inter Christianos separabile à Sacramento?* Ibid. n. 6. pag. 71. & Tit. 15. Art. 3. n. 18. pag. 211. *An inter conversos ad fidem?* Tit. 14. Art. 2. n. 11. pag. 197. *An possit contrahi per Procuratorem?* Tit. 4. Art. 2. n. 8. pag. 73. *Qualis consensus requiritur?* vide Consensus Clandestinum Matrimonium neq. sponsalibus æquivalet nunc. Tit. 3. Art. 1. n. 5. pag. 48. Fictum Tit. 4. Art. 3. n. 13. pag. 77. Coactum. Ibid. n. 16. & sequ. pag. 79. *Sub conditionibus appoitis initum.* Tit. 5. Art. 1. & 2. per t. tum. *An ratum possit dirimi ob subsequens consummatum.* Tit. 4. Art. 4. n. 25. pag. 86.

METUS.

Quis metus invalidat sponsalia etiam jurata? Tit. 2. Art. 2. n. 39. pag. 44. *Quis Matrimonium?* Tit. 4. Art. 3. n. 16. pag. 79. *Quando non invalidat?* Ibid. n. 17. pag. 79. & 80.

MODUS.

Adiectus contractui Matrimoniali quid præstat? Tit. 5. Art. 1. n. 8. pag. 95.

MORBUS.

Qualis vitiat sponsalia? Tit. 8. n. 1. pag. 135. *Quando non vitiat?* Ibid. n. 2. *An Matrimonium dissolvit?* Ibid. n. 3. pag. 136. *An petitionem debiti impedit?* Ibid. n. 5. pag. 36.

MUTATIO.

Quæ in sponsa aut sponso mutatio dissolvit sponsalia? Tit. 3. Art. 2. n. 25. pag. 61.

NOVITIUS.

An per ingressum solius Novitatus dissolvuntur sponsalia? Tit. 3. Art. 2. n. 29. pag. 65.

NUPTIÆ.

Quibus temporibus solemnitas est vetita? Tit. 16. n. 1. pag. 291. *Quæ est peccatum vetito tempore solemnizare nuptias?* Ibid. n. 2. pag. 292. *In quo sita hæc solemnitas?* Ibid. *Nuptiæ secundæ an benedicendæ, quando viduus ducit virginem?* Tit. 21. n. 2. pag. 309. *Quas pœnas incurrit Sacerdos benedicens nuptias absq. licentia proprii Pastoris?* Ibid. n. 3. pag. 309.

ORDO.

Ordo Sacer major quando invalidat subsequens Matrimonium?

um? Tit: 6. Art: 1. n. 2. pag. 107. Quando non obligat ad continentiam? Ibid. n. 4. pag. 110. In Ecclesia Græca quando obligat? Ibid. n. 7. pag. 113. Quando potest matrimonii ritus ordines sacros suscipere? Tit: 15. Art: 2. n. 6. pag. 205. Vxor quæ viro concessit facultatem Sacros ordines suscipiendi, illo mortuo non potest transire ad secundas nuptias. Ibid. n. 9. pag. 206. Vxoratus quando potest consecrari in Episcopum? Ibid. n. 7. pag. 205.

PAROCHUS.

Absq; assistentia proprii Parochi, & duorum saltem testium Matrimonium contractum est invalidum. Tit: 15. Art: 1. n. 33. pag. 224. Hæretici, ubi Tridentinum promulgatum non est, tenentur ad formam Tridentini. Ibid. Vbi nec Parochus nec Episcopus, nec eorum vices agens potest haberi, qui censendum? Ibid. n. 36. pag. 225. Quid in Tartaria & Turcia? Ibid. Qui se fraudulenter transferunt, non mutando domicilium. Ibid. n. 35. Nomine Parochi, qui veniunt? Ibid. n. 36. pag. 225. In pluribus Parochiis habens domicilia, ubi potest contrahere? Ibid. n. 37. pag. 226.

POENA.

Quæ multa seu poena sponsalibus adjuncta, illa invalidat? Tit: 2. Art: 2. n. 23. pag. 35. Quæ poena alterius uxorem accipientis? Tit: 4. Art: 4. n. 24. pag. 85.

PARTUS.

Quando sequitur conditionem patris aut matris. Tit: 100. Art: Vnic: pag. 145.

POENITENTIA.

Quales poenitentias assignare debet Confessarius exco- dispensationis Papalis in voto castitatis aut Religio App. Art: 5. n. 36. in fine pag. 263.

PRECES.

Importunæ preces an æquivalent violentiæ? Tit: 15. 6. n. 42. pag. 229.

PROFESSIO

Professio Religiosa dirimit Matrimonium ratum ante & subsequens invalidat? Tit: 6. Art: 2. n. 10. pag. 118. Quando non dirimit? Ibid. n. 13. pag. 118. Nisi aliud impedimentum accedat. Ibid. n. 14. vel nisi postea consensu- lesceat Professio. Ibid. n. 15. pag. 120. & Tit: 15. Art: 2. n. 10. pag. 206.

Procurator vide Matrimonium.

QUALITAS.

Qualitas expresse in pactum deducta, si non verificatur invalidat Matrimonium. Tit: 9. Art: 1. n. 3. pag. 140. Quando in substantiam contractus refunditur. Ibid. n. 4. pag. 141.

RAPTVS.

An raptus mulieris ratione explende libidinis dirimat Matrimonium. Tit: 15. Art: 6. n. 40. pag. 227. Quid si foemina consentiat in raptum. Ibid. n. 41. pag. 228. Si ob preces importunas consentiat. Ibid. n. 42. pag. 229. An per dolum abducta. n. 43. pag. 230. An raptus vi a foemina dirimat Matrimonium. Ibid. pag. 231.

REVALIDATIO MATRIMONIJ.

Quando pro revalidando Matrimonio consensus novus unius conjugis requiritur. Tit: 15. Art: 7. n. 45. pag. 232. Quomodo obtinendus a parte nescia impedimenti. Ibid. n. 46. Quid agendum si solum unius conjugis defuit consensus. Ibid. n. 48. pag. 234. Quomodo revalidandum, quod ob metum invalidè fuit initum. Ibid. n. 49. pag. 234.

Sacramentum vide Matrimonium.

SPONSALIA.

Essentia sponsalium exponitur. Tit: 1. Art: 1. & 2. per eorum Art: 3. Casus X. brevissimè adnectuntur. pag. 15. & sequ.

SPONSALIUM OBLIGATIO.

Quando obligant sponsalia. Tit: 2. Art: 1. n. 1. pag. 23. Art: 2. n. 34. pag. 41. Promissio Matrimonij adiungimento soli DEO noto. Ibid. n. 3. pag. 25. Ad voto. Ibid. n. 6. pag. 27. Quos obligant sponsalia. Tit: 2. Art: 2. n. 14. pag. 31.

SPONSALIVM DISSOLVTIO.

1. I. Per mutuum consensum. Tit: 3. n. 6. & 7. pag. 49. Etiam jurata Ibid. n. 8. 50. II. Per errorem cognitum. Ibid. Art: 2. n. 11. & pag. 54 III. Per non adimpletionem conditionis. Ibid. n. 13. pag. 55. IV. Per Matrimonium ratum cum sequenti sponsa aut sponso. Ibid. n. 19. pag. 57. & Tit: 4. Art: 4. n. 21. pag. 82. V. Per susceptionem Sacri Ordinis.

Ordinis. Ibid. n. 22. pag. 59. Non tamen per solum votum suscipiendi Ordines Sacros Ibid. n. 24. pag. 60. VI. Per votum Religionis intrandæ. Ibid. pag. 60. VII. Per notabilem mutationem in sponsa vel sponso. Ibid. n. 25. pag. 61. VIII. Per ingressum Religionis. Ibid. n. 29. pag. 65. Non tamen solius Novitiatus. Ibid. n. 29. pag. 65. IX. Per discessum ad exterarum nationes. Ibid. n. 31. pag. 68.

TESTES

Quot, & quales de impedimentis Matrimonij requiruntur? Tit. 14. Art. 2. n. 7. pag. 193. & Tit. 18. Art. 2. n. 3. pag. 298. Qui testes simul cum Parocho possunt assistere contrahendi Matrimoniali? Tit. 15. Art. 5. n. 39. pag. 226.

TUTOR vide FILIJ.

Ab q. consensu tutorum an invalida sponsalia? Tit. 2. Art. 2. n. 15. pag. 31. An licita? Ibid. n. 18. pag. 32.

VIDUA Tit. 21. n. 4. pag. 309.

Vis vide Metus

VOTUM

Si prius votum castitatis, aut Religionis intrandæ emissum & postea contrahita sunt sponsalia, an votum obligat, an sponsalia? Tit. 2. Art. 2. n. 33. pag. 40. Quale votum castitatis dirimit sponsalia? Tit. 3. Art. 2. n. 30. pag. 66. Quale Matrimonium dirimit? Tit. 6. Art. 2. n. 9. pag. 115. & Tit. 15. Art. 2. pag. 204. n. 3. Quale non dirimit? Ibid. n. 2. & 5. pag. 204. Quod jure dirimit votum solemne Matrimoniale? Tit. 6. n. 12. pag. 117. Quando non dirimit? Ibid. n. 13. pag. 118. & Tit. 15. n. 15. pag. 208. Votum sub Conditione App. Art. 5. n. 33. pag. 259.

XENIA

Xenia seu munuscula inter sponsores mutuò data, & acceptata an indicant sponsalia? Tit. 1. Art. 3. n. 20. pag. 17.

Errores Typi sic emenda.

Pag.	18.	ante	ŷ.	29.	adde numerum	22.
Pag.	20.		ŷ:	8.	cod lege cod.	
Pag.	21.		ŷ.	12.	decet l. debet.	
Ibid.		ante	ŷ.	13.	adde numerum	27.
Ibid.		ante	ŷ.	29.	adde num:	28.
Pag.	25.		ŷ.	2.	nimiae l. nimium.	
Ibid.		ŷ.		13.	eundo l. ineundo.	
Pag.	27.	ŷ.		9.	fragile l. fragilem.	
Pag.	35.	ŷ.		12.	opponi l. apponi.	
Ibid.		ŷ.		16.	ex sponſalitij l. ex sponſalibus	
Pag.	38.	ŷ.		19.	conſenſiſſe l. conceſſiſſe.	
Pag.	41.	ŷ.		6.	poſt quando adde non.	
Pag.	68.	ŷ.		3.	ilbera l. libera.	
Pag.	100.	ŷ.		30.	ahæſit l. adhæſit.	
Pag.	114.	ŷ.		ult.	emiſſio l. emiſſo.	
Pag.	133.	ŷ.		5.	lauſcivia l. laſcivia.	
Pag.	144.	ŷ.		25.	utra l. ultra.	
Pag.	172.	ŷ.		24.	adoptatum l. adoptatam.	
Pag.	188.	ŷ.		30.	ſubjecto l. ſubjectio.	
Pag.	189.	ŷ.		4.	perentibus l. parentibus	
Ibid.		ŷ.		9.	ſubjecto l. ſubjectio.	
Pag.	190.	ŷ.		25.	colleteralem l. collateralem	
Pag.	211.	ŷ.		12.	patrocnia l. patrocinia.	
Pag.	224.	ŷ.		20.	adde num: marg. 35.	
Pag.	292.	ŷ.		14.	velito l. vetito.	

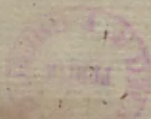
Reliqua benevolus lector corrigat.

**KSIĘGOZBIÓR
MARCINA ZAMOYSKIEGO**

1889 -KZ

1889-kz

ktorey zoftawił Synow Samuela, Kar

*Koryato-
wicz.*

Tegoż kleynotu zazywał Syn G
at Xiąże Nowogrodzki na Siewierzu

Alexander Koryatowicz Xiąże Po
że Xiąże Podolski, ftanawszy Elek
chciał dla korony religiey porzucić

Ierzy Xiąże Koryatowicz był H
skim.

Hleb y Siemion Xiążęta Koryato
bitwie z Tatory nad Worszlą rzek

*Lingwie-
niewiczo-
wie.*

Tegoż Kleynotu zażywał Siem
skie, Brat Iagieła Krola. Ten za W
iego, y ziemię Kniażia Rzezańskiego

Ierzy Siemionowicz Xiąże Ling
ny Xiążęcia Swidrigiela, od Zygmu
bitwie pod Ofzmianą poymany, z
umarł w Trokach. Syn iego Ian Iu
wicza W. X. L. przywrocony iest
ku 1463.

Michał Lingwieniewicz Xiąże M
Kniażiu Michale Glińskim z Xieś

